

GTHJ

สักทอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal

ปีที่ 30 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2567

Vol.30 No.4 October - December 2024

OCTOBER - DECEMBER

2024

สถาบัน

วิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ISSN 2985 - 2196 (Online)

สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2567 Vol.30 No.4 October-December 2024

ISSN 2985-2196 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ เผยแพร่แก่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

ตีพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช พรหมภาสิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ ยอดวิญญูวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ เตชะ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี
รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ่ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาตี ปณะราช
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษรา จิตรขณวณิช
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ภัคดีจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา ภูมิสิทธิพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.โอโกมา จำแกะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภโชคชัย นันทศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประคองชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤตมิต พฤตมิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญล้อม ดวงวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญชูธรรม์ กิจดิพรนิภัติ

มหาวิทยาลัยปทุมธานี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุพันธ์ ขวัญแน่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ก๊กก่อง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรัฐภูมิ เพ็งแดง
อาจารย์ประภัสสร ท่อทอง
นายทวิช ปิ่นวิเศษ
นางสาวมริสา การะเวก

ผู้จัดทำและเผยแพร่	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
กำหนดออก	ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม
สำนักงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 1760 http://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/ วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) (https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือ
ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2567 Vol.30 No.4 October-December 2024

ISSN 2985-2196 (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
○ บรรณาธิการแถลง.....	ก
○ บทความวิชาการ	
วิพากษ์ความเป็นสมัยใหม่ของน้ำและข้อเสนอว่าด้วยความหลากหลายของภาววิทยาของน้ำ ผ่านแนวคิดอุทกสังคม (hydrosocial) : บททบทวนวรรณกรรม เทียนชัย สุริมาศ The Critique of Modern Water and the Proposition on Multiple Water Ontologies through Hydrosocial Perspectives : A Literature Review Thianchai Surimas.....	1
○ บทความวิจัย	
การยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐาน อัตลักษณ์ชุมชน เมืองโบราณเวียงลอ อำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา กชिरา กวิงศ์กูร์, ธวัชชัย ดวงไทย, ณัฐธิดา ชุมปา และกฤติมา นีวรรัตน์ Increasing the Potential of Three Generations Through the Development of Tourism Products based on the Local Identity of the Ancient town of Wiang Lor in Chun District, Phayao Province Kasira Phiwongkun, Thawatchai Dounghai, Natthida Chumpa and Krittina Niwarat.....	16
พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร จุฑามาศ ศรีรัตน์ News Exposure and Uses of Social Media of Rajabhat University Students in Bangkok Jutamas Sriratana.....	32

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

<p>การวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่านของความภักดีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่าง ชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม ธารทิพย์ พจนสุภาพ, สุปรีดา พันติ, สุภาวดี มาลีพันธุ์, มงคล กล้าผจญ และรุ่งอรุณ กระแสสินธุ์ A Mediation Analysis of Loyalty on the Relationship between work Life Balance and Innovative Behavior Thantip Pojsupap, Supreeda Panti, Supawadee Maleephan, Mongkol Klaphachol and Rungarun Khasasin.....</p>	47
<p>ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ไพโรจน์ พิภพเอกสิทธิ์ The Causal Factors Influencing the Business Performance of the Entrepreneur in the Eastern Economic Corridor Phairhoote Phiphopaekasit.....</p>	60
<p>การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และธิดารัตน์ สืบญาติ Branding of Creative Community-based Tourism in Prong Madua Community, Nakhon Pathom Province Wongrawit Nomnumsab and Thidarat Suebyart.....</p>	75
<p>ศักยภาพและการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี วรรณวิษณีย์ ทองอินทราช, นินธนา เอี่ยมสะอาด, ปลื้มใจ ไพจิตร, จุฑารัตน์ ธาราทิศ และहरรรษา เฉลิมพิพัฒน์ Potential and Design of Community Tourism Routes in Bang Sawan Subdistrict, Phra Saeng District, Surat Thani Province Wanwichanee Tongintarad, Ninthana Iamsaard, Pluemjai Pajit, Jutharat Tharatis and Hansa Chalernpipat.....</p>	90
<p>ปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ผ่านการอบรมค่ายเยาวชนพิทักษ์ รักษ์ป่าชายเลน ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล และสุวรา นาคยศ Factors Affecting the Creation of Citizenship Consciousness Protect the Mangrove Forest Through Youth Camp Activities, Tha Kham Subdistrict, Bang Pakong District, Chachoengsao Province Wason Limrattanaphattarakun and Suwara Nakyos.....</p>	113

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

A Corpus-based Analysis of Academic Near Synonyms : Consist, Comprise and Compose	
Thitaporn Putklang, Panupan Panthong and Naviya Chutopama.....	129
ยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติ โควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8	
ดรธรณี อุตรโรกุล, บุษกร สุขแสน และกฤตติกา แสนโกชน์	
Strategies for Improving the Performance of Village Health Volunteers Under the Covid-19 Crisis in the 8th Public Health region	
Dachanee Utarokul, Bussagorn Suksan and Krittikar Sanposh.....	149
ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
นวคม เสมา, บุษกร สุขแสน และกฤตติกา แสนโกชน์	
Development Strategy for Farmer Rehabilitation and Development Fund Management According to Good Governance of the provincial branch office in the Northeast	
Nawakom Sema, Bussagorn Suksan and Krittikar Sanposh.....	163
สภาพปัญหาจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
วิชชุตา นพแก้ว, อัจฉรีย์ พิมพ์มูล และกชกร อีปัตดี	
The Problem Condition of Learning Management Flipped Classroom to Enhance the Thai Language Usage for Mathayomsuksa 3 Students	
Wishutah Noppakao, Ajcharee Pimpimool and Goachagorn Thipatdee.....	178
อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของ พนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้า แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง	
ปรมาภรณ์ ต้นสุขชัย และจุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงศ์	
The Influence of Transformational Leadership, Innovation Climate and Employee Engagement on Innovative Work Behavior of Employees in a Power Plant Group, Eastern of Thailand	
Paramaporn Tansukchai and Jutamard Thaweepaiboonwong.....	198

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน วรรณดา เทพท้าว, พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก และไพรัช พรพันธ์เดชวิทยา Guidelines for Accounting Firm Management for Sustainable Success Wanna Teptao, Porntip Shoommuangpak and Pairat Pornpundejwittaya.....	215
การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ของโรงเรียน บ้านห้วยบง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สุदारัตน์ วรคุณากรณ์, ผานิตย์ นาขยัน, ปริมินทร์ นาระทะ และรัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย The Development of a School Garden by School and Community Participation of Banhuaybong School in Chaiprakan District, Chiang Mai Province Sudarat Vorakunaporn, Phanit Nakayan, Porramin Narata and Ratchanon Somboonchai.....	234
☐ คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....	
☐ แบบฟอร์มการส่งบทความ.....	
☐ แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....	
☐ จรรยาธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....	
☐ ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....	

บรรณาธิการแถลง

วารสารสักทอง : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้รับใช้แวดวงวิชาการเข้าสู่ปีที่ 30 โดยที่ผ่านมามีได้เสนอบทความจากหลากหลายศาสตร์ หลายพื้นที่วิจัย ซึ่งในฉบับนี้ได้รับเกียรติถ่ายทอดผลงานวิจัยจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ที่ประกอบไปด้วยศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เช่น ศักยภาพและการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้นำการเรียนรู้ และศาสตร์ด้านการศึกษา เช่น สภาพปัญหาจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 A Corpus-based Analysis of Academic Near Synonyms : Consist, Comprise and Compose รวมไปถึงผลงานวิจัยด้านชุมชนท้องถิ่น เช่น การยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน เมืองโบราณเวียงลอ อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากบทความวิจัยที่ได้รับการกลั่นกรอง ปรับปรุงแก้ไข จนได้นำเสนอต่อนักวิชาการดังที่ปรากฏในวารสารสักทองนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของแรงบันดาลใจให้นักวิจัยสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพต่อไป

บรรณาธิการ

วิพากษ์ความเป็นสมัยใหม่ของน้ำและข้อเสนอว่าด้วยความหลากหลายของภววิทยาของน้ำ
ผ่านแนวคิดอุทกสังคม (hydrosocial) : บททบทวนวรรณกรรม

The Critique of Modern Water and the Proposition on Multiple Water
Ontologies through Hydrosocial Perspectives : A Literature Review

เทียนชัย สุริมาศ*

Thianchai Surimas

Received: September 12, 2022

Revised : March 7, 2023

Accepted : February 29, 2024

บทคัดย่อ

ช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการตั้งคำถามกับการให้ความหมายของน้ำและแม่น้ำของวิธีคิดแบบสมัยใหม่นิยม ที่นำเสนอว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการพัฒนาแบบทันสมัย โดยจัดวางน้ำในลักษณะสสารหรือของเหลวที่อยู่ในโลกของธรรมชาติและแยกน้ำออกจากโลกของสังคม ส่งผลให้น้ำและแม่น้ำถูกจัดการอย่างเข้มข้นในฐานะทรัพยากรธรรมชาติด้วยกลไกของรัฐสมัยใหม่และโครงการพัฒนา เช่น โครงสร้างพื้นฐานอย่างเขื่อนและระบบชลประทานขนาดใหญ่ บนฐานความรู้ทางอุทกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งภายหลังมีนักวิชาการในกลุ่มอุทกสังคมเริ่มตั้งคำถามกับวิธีคิดนี้ว่าไม่สามารถอธิบายความเป็นน้ำได้อย่างถูกต้องทีเดียว ด้วยการวิพากษ์ความเป็นน้ำที่ถูกลดทอนเป็นเพียงสสารและการไหล ที่ตั้งอยู่บนวิธีคิดแบบทวินิยมว่าไม่สะท้อนความซับซ้อนและความหลากหลายของความเป็นน้ำตามบริบทของพื้นที่และเวลาที่ต่างกันไป โดยแนวคิดนี้จึงเสนอว่าควรทำความเข้าใจความเป็นน้ำในฐานะที่ฝังตัวและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันกับสังคมอย่างแนบแน่น น้ำคือผลผลิตของโครงสร้างสังคมและการเมือง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้ก้าวพ้นวิธีคิดแบบทวินิยมของภววิทยาแบบสมัยใหม่ที่แยกน้ำออกจากสังคม และชี้ให้เห็นว่าภววิทยาสมัยใหม่เป็นเพียงภววิทยาหนึ่งที่ดำรงอยู่กับภววิทยาแบบอื่น เพื่อเข้าใจความหมายและความเป็นน้ำที่ไม่ใช่เพียงการเป็นสสารที่อธิบายผ่านความรู้ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังช่วยต่อเติมวิถีคิดเรื่องพหุทัศน์ของน้ำและนำเสนอความเป็นน้ำและแม่น้ำที่มีปฏิสัมพันธ์และยึดโยงคร่อมข้ามกับโลกของสังคม จึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยต่อเติมความเข้าใจเรื่องน้ำทั้งในทางนโยบายและปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ : ภววิทยา / น้ำและแม่น้ำ / ความสัมพันธ์ของน้ำกับสังคม

*นักวิจัยในโครงการการบูรณาการบริหารจัดการน้ำในภาวะภัยแล้งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย: กิจกรรมที่ 13 การพัฒนาแนวคิดการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

Researcher in the Integrated Water Management in Drought for Sustainable Development Project in Thailand : Activity 13 Development of the concept of transition to sustainable water Management(Corresponding Author) e-mail: sri4.inequality@gmail.com

ABSTRACT

Modern water management has been criticized recently. The 'Modern Water' concept has been presented in a hydrologic cycle. It regards water as a natural resource necessity for economic growth and human exploitation. So, it merely recognizes water as a physical dimension: being neutral H₂O and embedded in economic modernization. In the modern nation-state, therefore, water could be controlled and manipulated by scientific knowledge, a modern bureaucracy system, and water experts. As a result, modern water is becoming dominant when talking about water governance. Yet as modern water management dismissed the social and political dimensions of water, then hydrosocial perspectives appear to criticize 'Modern Water.' It suggests a new way of looking at water by proposing that in fact, water and society interplay whereby water makes and remakes society, or vice versa, over time and space. Therefore, these perspectives offer a new way of looking at water through a relationship between society and material water, and opportunities to embrace water ontologies in policy and practices.

Keywords : Ontologies / Water and River / Hydrosocial

บทนำ

ช่วงหลังมานี้ การตั้งคำถามถึงการเป็น (being) และการดำรงอยู่ (existing) ถูกนำมาเป็นแนวทางการศึกษาประเด็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เช่นเดียวกับในแวดวงการศึกษาเรื่องน้ำก็เริ่มมีการทวนกลับมาตั้งคำถามว่าน้ำและแม่น้ำคืออะไร และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการเป็นและการดำรงอยู่ของน้ำที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นการทบทวนที่สำคัญเนื่องด้วยที่ผ่านมามีการศึกษาด้านน้ำและจัดการน้ำแบบสมัยใหม่ให้ความหมายของน้ำผ่านมุมมองอุทกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ที่มองว่าน้ำเป็นสสารเป็นหลัก (Linton, 2014; Flaminio, 2021) ซึ่งแนวทางการศึกษานี้ได้ตั้งคำถามกับความเป็นน้ำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการทำความเข้าใจผ่านความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับวิถีคิดที่นำเสนอภาพน้ำกับการเป็นสสารและวัตถุทางความรู้ที่สามารถจัดการได้ น้ำถูกทำให้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ยึดโยงกับอุดมการณ์การพัฒนาแบบทันสมัยที่แผ่ขยายไปทั่วโลกในช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งภายหลังมีกลุ่มนักสังคมศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ นักกฎหมาย และนักมานุษยวิทยาพยายามเสนอว่า การอธิบายเรื่องน้ำต้องขยายวิธีไปให้กว้างกว่าการศึกษาแบบปฏิฐานนิยมที่ทำความเข้าใจน้ำอย่างแคบ โดยเสนอว่าการศึกษาเรื่องน้ำต้องมีวิธีทำความเข้าใจที่กว้างขึ้นจากหลายมุมมอง เพราะปัญหาเรื่องน้ำไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการทางเทคนิค (technical fixed) อย่างเดียว แต่ปัญหาเรื่องน้ำมีความซับซ้อนและต้องขยายและเข้าใจจากหลายศาสตร์ ข้อท้าทายนี้ทำให้เกิดข้อถกเถียงทั้งทางทฤษฎีและวิธีวิทยา ว่าการจัดการน้ำด้วยอุทกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์อย่างเดียวเพียงพอหรือไม่ในการทำความเข้าใจความซับซ้อนของปัญหาเรื่องน้ำและการเมืองเรื่องน้ำ (Sangkhamanee, 2009; Schmidt & Shrubsole, 2013; Manorom, 2022)

บททบทวนวรรณกรรมนี้เป็นการทบทวนแนวคิดทางสังคมศาสตร์สองแนวคิดคือแนวคิดอุทกสังคม (hydrosocial) และแนวคิดทางภววิทยา (ontology) โดยพยายามเชื่อมโยงและวิเคราะห์การสนทนาของทั้งสองแนวคิดกับข้อเสนอในการจัดการน้ำ ซึ่งแนวคิดอุทกสังคมมีข้อเสนอเชิงวิพากษ์เพื่อให้มีการทบทวนการให้ความหมายของน้ำและแม่น้ำที่มักกับภววิทยาสมัยใหม่ หรือ ‘modern water’ ที่นำเสนอความเป็นน้ำในฐานะที่ทรัพยากรธรรมชาติที่ยึดโยงกับการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ น้ำมีความเป็นสสารที่แยกออกจากมิติทางสังคม อยู่บนฐานภววิทยาแบบชั่วคราวข้ามที่แยกระหว่างธรรมชาติกับสังคม นักคิดกลุ่มนี้มองว่าการอธิบายเช่นนี้ไม่ทำให้เข้าใจความเป็นน้ำได้อย่างถูกต้องเสียทีเดียว (Linton, 2014; Linton & Budds, 2014; Boelens, et al., 2016) ขณะที่แนวคิดทางภววิทยา เป็นแนวทางการศึกษาที่พยายามตั้งคำถามการเป็นและการดำรงอยู่ของน้ำและแม่น้ำ แนวคิดทั้งสองชี้ให้เห็นความไม่เคยเป็นหนึ่งเดียวของน้ำ (singular water) ไม่เคยเป็นสากล (universality) และไม่ถือเป็นสสารหรือวัตถุทางความรู้ที่ตัดขาดจากโครงสร้างสังคมตามการกล่าวอ้างของวิทยาศาสตร์ตะวันตก และชี้ชวนให้เห็นความสำคัญของการทบทวนภววิทยาแบบทวินิยม ว่าเป็นวิธีคิดแบบแยกส่วนที่พันธนาการสังคมไม่ให้เท่าเทียม และการจัดการน้ำสมัยใหม่ที่ละเลยมิติทางสังคมอาจไม่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนได้ (Chuengsatiansup, 2016; Sangkhamanee, 2021; Yate et al, 2017; Götz & Middleton, 2020; Flaminio, 2021)

บทความนี้ต้องการนำเสนอว่า นโยบายด้านน้ำต้องทบทวนวิธีคิดเกี่ยวกับน้ำและแม่น้ำใหม่ โดยหันมาสนใจกับการเป็นน้ำและทำความเข้าใจความหมายของน้ำว่าเป็นมากกว่าทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการศึกษาวิจัยและนโยบายด้านน้ำ ควรลดการแบ่งแยกทั้งในเชิงภววิทยาและวิธีวิทยาเพื่อให้เข้าใจความเป็นน้ำมากขึ้น โดยการนำเสนอเนื้อหาบทความฉบับนี้จะเริ่มต้นจากการอธิบายจุดเปลี่ยนทางภววิทยาที่เป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการศึกษาและที่มาของแนวคิด จากนั้นจะนำเสนอรายละเอียดของแนวคิดภววิทยาและการวิพากษ์น้ำของภาวะสมัยใหม่นิยมโดยอธิบายผ่านแนวคิดอุทกสังคมที่จะทำให้เกิดการสนทนาของทั้งสองแนวคิด และปิดท้ายด้วยข้อเสนอวิธีการเข้าใจน้ำและตัวอย่างบางส่วนที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการเข้าใจความเป็นน้ำผ่านมุมมองอุทกสังคม

ภววิทยาและจุดเปลี่ยนทางภววิทยา (Ontology Turn) กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ภววิทยาเป็นการศึกษาสภาวะแห่งความเป็นอยู่ เป็นวิธีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการมีอยู่ของตัวตน (entity) แบบต่างๆ รวมทั้งทบทวนและแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความจริง เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจว่าแต่ละตัวตนดำรงอยู่อย่างไร มีความเหมือนและต่างกันอย่างไรรวมทั้งดำรงอยู่ร่วมกันในลักษณะใด กล่าวได้ว่าเป็นการหันมาสนใจธรรมชาติของการดำรงอยู่แบบต่างๆ (Duangwiset, 2022) โดยการศึกษาทางภววิทยาเริ่มกลับมาเป็นที่สนใจอย่างมากจากกระแสการเปลี่ยนเชิงภววิทยา (ontological turn) ในช่วงศตวรรษที่ 21 ที่หันมาสนใจศึกษาสรรพสิ่งและให้ความสำคัญกับสิ่งอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์และก้าวข้ามการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการศึกษาและตีความ ซึ่งเป็นการขยายแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะการดำรงอยู่หรือการเป็นของสรรพสิ่งที่ให้ความสำคัญเช่นเดียวกับมนุษย์ในการกำหนดความสัมพันธ์ในสังคม กระแสดังกล่าวส่งผลต่อแวดวงการศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอยู่มากเช่นกัน เช่น งานของ Manorom (2022) นำเสนอในหนังสือภววิทยาแม่น้ำโขง

เขื่อน น้ำของ และผู้คน (Mekong Ontology) ว่าการศึกษาทางภววิทยาของแม่น้ำโขง คือ การคิด การมอง การทำความเข้าใจ และการอธิบายการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง หรือการเป็นของสรรพสิ่ง ทั้งที่เป็นคนและไม่ใช่มนุษย์ ในสังคมโลกนี้ โดยให้ความสำคัญกับการไม่มีเส้นแบ่งใดๆ ระหว่างความสำคัญของสรรพสิ่งนั้นๆ ซึ่งในบทหนึ่งของหนังสือได้กล่าวเฉพาะถึงจุดเปลี่ยนทางภววิทยาของแม่น้ำ ว่าการเป็นแม่น้ำโขงหรือการให้ความหมายของแม่น้ำโขงมีความแตกต่างกันตามการประกอบสร้างของเครือข่ายผู้กระทำการที่ต่างกัน เชื่อมโยงและวิเคราะห์ ภววิทยาแม่น้ำโขงกับเครือข่ายผู้กระทำการ และหนังสือเล่มนี้พยายามบอกเล่าผ่านการศึกษาภาคสนาม ถึงความเป็นแม่น้ำโขงที่มนุษย์ไม่ใช่ตัวกระทำการเดียว แต่ยังมีสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น เขื่อน ปลา ความเชื่อ แห เรือ ตะไคร่น้ำ สีและระดับของแม่น้ำ และผู้กระทำการอื่นๆ ที่สามารถสร้างความหมายและสัญญาะร่วมผ่านความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง

ในขณะที่ Chuengsatiansup (2016) อธิบายถึงการศึกษาภววิทยาว่าเป็นการศึกษาและตั้งคำถามกับความจริงของสิ่งนั้น โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าแนวคิดภววิทยาเป็นวิธีการนิยามความจริงจากความรู้ที่แตกต่างกัน หลากหลาย โดยมีได้แบ่งแยกความรู้แบบใดหรือของใครดีกว่ากัน ความรู้ทุกแบบล้วนมีคุณค่าในตัวเองและไม่มีความรู้ใดสมบูรณ์ที่สุด ในแง่นี้การผลิตสร้างความรู้และอำนาจที่มากับความรู้เป็นอีกหนึ่งมุมมองที่ถูกหยิบยกมาศึกษา อธิบายวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับการศึกษาทางภววิทยาเสมอ การศึกษาทางภววิทยาจึงเป็นการศึกษาการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง โดยไม่ได้มองว่าภววิทยาแบบใดมีคุณค่ามากกว่าแบบใด หากเพียงแต่การศึกษาทางภววิทยาช่วยให้เห็นถึงการมีอยู่ที่หลากหลายหรือมีความจริงที่หลากหลาย (realities) ของสรรพสิ่งนั้นๆ ดังนั้นแนวคิดภววิทยานี้มีส่วนทำให้ความรู้ ภูมิปัญญา รวมทั้งตัวตนของชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการคุ้มครองและรักษาอัตลักษณ์ ตัวตน และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มไว้

นอกจากนี้ ยังมีงานชิ้นสำคัญที่ถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ที่ชี้ให้เห็นว่าวิธีคิดแบบชั่วคราวข้ามทำให้เราไม่เข้าใจความจริงและเป็นงานที่ทำให้เกิดการทบทวนครั้งใหญ่ถึงข้อผิดพลาดของวิธีคิดเช่นนี้ คือ Beyond Nature and Culture ของ Descola (2013) ที่พยายามเสนอให้ก้าวพ้นไปจากการแยกคู่ตรงข้ามระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมถึงธรรมชาติกับสังคม มนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ องค์ประจักษ์และวัตถุกรรม หรือความรู้และความเชื่อ โดยข้อเสนอสำคัญของงานนี้คือ หากเราจะหลุดพ้นจากวิธีคิดเช่นนี้ต้องหันมาทำความเข้าใจว่าโลกถูกประกอบสร้างขึ้นจากสิ่งต่างๆ โดยให้มองหรือพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในปรากฏการณ์อย่างเท่าเทียมผ่านภววิทยาของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการใช้มุมมองเปรียบเปรยกับมนุษย์ งานของ Descola ชี้ให้เห็นว่าวิธีคิดแบบแยกเส้นแบ่งนี้เป็นผลผลิตของพัฒนาการความรู้แบบปรัชญาและวิทยาศาสตร์ตะวันตกเท่านั้น ไม่สามารถนำมาอธิบายหรือกล่าวอ้างว่าเป็นความจริงที่เป็นสากล และที่สำคัญการคิดเช่นนี้ส่งผลทำให้มนุษย์แยกตัวออกไปจากธรรมชาติและมนุษย์วางตัวเองอยู่เหนือธรรมชาติในฐานะจัดการ ทำให้มนุษย์เป็นผู้กำหนดและเป็นองค์ประจักษ์ที่สร้างภาพแทนให้กับวัตถุในโลกธรรมชาติ (Kitirianglarp, 2020) ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจโลกและการประกอบสร้างเราจำเป็นต้องถอยมาพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบมนุษย์ ที่จะเผยให้เราเห็นว่าวิธีคิดของภาวะสมัยใหม่นิยมที่

สะท้อนความคิดแบบทวินิยมที่แบ่งแยกวัฒนธรรมและธรรมชาติ มนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ และโลกตรงข้ามอื่นๆ ว่าเป็นหลุมพรางที่ทำให้เราไม่เข้าใจโลกและความจริงอย่างแท้จริง

กระแสการกลับมาศึกษาภาววิทยาส่งผลต่อวิถีคิดเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่มาก แม้กระทั่งการเรียกขานสิ่งต่างๆ ว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” ก็ถูกตั้งคำถาม เพราะสะท้อนถึงวิธีการให้ภาพแทนเพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ โดยการตั้งคำถามทางภววิทยามีบทบาทในการทบทวนความเป็นสรรพสิ่งที่ไม่ได้แยกขาดแต่ยึดโยงและพัวพันกัน ก้าวพ้นวิถีคิดการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และสายเส้นแบ่งที่แยกระหว่างโลกของธรรมชาติกับโลกของสังคมที่มันเป็น “มรดกบาป” ของวิถีคิดแบบสมัยใหม่นิยมที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน (Descola, 2013; Chuengsatiansup, 2016) ข้อทบทวนนี้ท้าทายวิถีคิดที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กระทำและอยู่เหนือสรรพสิ่งเพราะเป็นผู้มีเหตุผลและวัฒนธรรม ดังนั้นกระแสการกลับมาสนใจและศึกษาสรรพสิ่งจึงทำให้เราพยายามทำความเข้าใจกับสิ่งที่เราเรียกว่าทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources) มากขึ้น และกระตุ้นให้ขบคิดเรื่องแนวคิดการพัฒนาแบบทันสมัยที่นำเสนอภาพป่าไม้ แม่น้ำ และแร่ธาตุ ในฐานะวัตถุสถานะที่สามารถจัดการโดยกลไกรัฐที่ยึดโยงกับการมิติทางเศรษฐกิจและยึดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดของมนุษย์

คำถามทางภววิทยาและความหลากหลายของความเป็นน้ำและแม่น้ำ

การศึกษาเชิงภววิทยาเรื่องน้ำเป็นการย้อนกลับไปตั้งต้นด้วยคำถามว่า “น้ำหรือแม่น้ำคืออะไร” และใครที่สามารถให้ความหมายของแม่น้ำได้บ้าง ซึ่งช่วงหลังมานี้มีการศึกษาหลายงานที่ไม่ได้ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการให้ความหมายหรือนิยามแม่น้ำ ทำให้มีวิธีวิทยาที่หลากหลายขึ้นในการทำความเข้าใจกับแม่น้ำ แนวทางการศึกษาที่ทำให้เราเข้าใจความเป็นน้ำและแม่น้ำผ่านมุมมองอื่น โดย Manorum (2022) สรุปการศึกษาภววิทยาของแม่น้ำว่าเป็นการชี้ให้เห็นภาวะความเป็นอยู่ของสรรพสิ่งในกลุ่มแม่น้ำโขงในมิติที่เชื่อมโยงกันและทับซ้อนกันระหว่างสิ่งที่เป็นมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ โดยงานนี้ยังมีข้อสรุปสำคัญประการหนึ่งว่า การศึกษาภววิทยาของแม่น้ำโขงนั้นทำให้เห็นถึงความไม่สามารถแยกออกจากกันระหว่างธรรมชาติกับสังคม ธรรมชาติกับการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง ดังนั้นมนุษย์ไม่ควรอยู่ในสถานะของการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับสังคมอีกต่อไป การตั้งคำถามเรื่องภววิทยาของน้ำสามารถทำให้เราทะลุวิถีคิดเช่นนี้ ซึ่งเป็นวิถีคิดที่ส่งผลอย่างมากในการกำหนดนโยบายและการศึกษาเรื่องน้ำ งานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นเครือข่ายของสรรพสิ่งที่ยึดโยงกับความเป็นน้ำและแม่น้ำที่มีความซับซ้อน

อีกทั้งยังมีงานหลายงานที่ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายเรื่องน้ำผ่านความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ และชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งเชิงภววิทยา (ontological conflict) เช่น Blaser (2013) ที่ศึกษาความขัดแย้งจากนโยบายการจัดการทรัพยากรของรัฐ บทความนี้เสนอว่าการตั้งคำถามทางภววิทยาเป็นแนวทางความเข้าใจประเด็นเรื่องความขัดแย้งที่ทำให้เข้าใจรากเหง้าของปัญหา เข้าใจการปะทะ ต่อรอง เจรจา และทับซ้อนกันระหว่างความจริงที่มีมากกว่าหนึ่งความจริง ซึ่งการเข้าใจความขัดแย้งผ่านแนวคิดภววิทยาสามารถทำให้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรได้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะทำให้ผู้กำหนดนโยบายหรือภาครัฐเข้าใจมิติของพื้นที่ ผู้คน วัฒนธรรม และนิเวศวิทยาของแต่ละท้องถิ่น

โดยปัจจุบันงานวิจัยด้านน้ำที่ศึกษาด้วยแนวคิดทางภววิทยา มักจะจำกัดอยู่ในบริบทอเมริกาเหนือ ละตินอเมริกา นิวซีแลนด์และออสเตรเลีย หรือในบริบทประเทศที่เคยถูกยึดครองด้วยลัทธิอาณานิคมแบบตั้งถิ่นฐาน เป็นบริบทโครงสร้างสังคมและการเมืองเฉพาะที่มีการปะทะระหว่างชนพื้นเมืองกับผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งจะมีข้อเสนอในทางเดียวคือนโยบายเรื่องน้ำจะมีประสิทธิภาพ ยุติธรรมกับทุกกลุ่ม และยั่งยืน หากเข้าใจภววิทยาอื่นที่ดำรงอยู่ร่วมกับภววิทยาแบบสมัยใหม่ (modern ontology) การจัดการน้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นต้องโอบรับและมองเห็นว่ามีความเป็นน้ำอื่นๆ ผ่านภววิทยาของชนพื้นเมือง (indigenous ontology) ที่ธรรมชาติกับมนุษย์ไม่ได้แยกจากกัน ทำให้น้ำมีความหมายแบบอื่นออกไป และแน่นอนว่าต่างจากความเป็นน้ำที่รัฐสมัยใหม่ การศึกษาภววิทยาของน้ำจึงสามารถขยายวิธีคิดและการกำหนดนโยบายด้านน้ำได้และเข้าใจความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

แนวคิดทางภววิทยาอีกหนึ่งแนวคิดที่ถูกนำมาวิเคราะห์ในการศึกษาการเมืองเรื่องของน้ำ คือ การเมืองเชิงภววิทยา (ontological politics) ที่ Mol (1999) อธิบายว่าการศึกษเชิงภววิทยาคือการศึกษาความเป็นจริงและการดำรงอยู่ โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า ความจริงที่มีหลายแบบ ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว และยืนหยัดอยู่โดยลำพัง แต่มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยการปะทะ เจริญ และต่อรองกัน ความจริงแบบหนึ่งจะพยายามดำรงความมีอำนาจเหนือความจริงแบบอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจและการเมือง แนวคิดนี้ถูกนำมาศึกษาเรื่องน้ำในบริบทนานาชาติและชวนตั้งคำถามต่อว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการให้ความหมายของน้ำที่ต่างกันและมีมากกว่าหนึ่งความหมาย หากเป็นเช่นนั้น น้ำของใครหรือกลุ่มใดที่จะมีอำนาจเหนือหรือกดทับความหมายน้ำแบบอื่นๆ อยู่ การศึกษาหลายศึกษาผ่านผู้กระทำกร กลุ่ม และเครือข่ายที่แตกต่างกัน (Yate et al., 2017; Götz & Middleton, 2020) และงานของ Schmidt & Shrubsole (2013) เสนอว่าภววิทยาแบบสมัยใหม่ที่น้ำถูกทำให้เป็นโลกของธรรมชาติและแยกน้ำออกจากสังคมเป็นรากฐานของปัญหาและความขัดแย้ง เป็นสาเหตุของวิกฤติเรื่องน้ำที่กำลังเกิดอยู่หลายพื้นที่ ความเป็นน้ำที่เป็นเพียงสสารและเป็นทรัพยากรธรรมชาติมีอำนาจเหนือความเป็นน้ำแบบอื่นๆ ทำให้กดทับและเบียดขับความเป็นน้ำแบบอื่น ดังเช่นโครงการพัฒนาของรัฐกับการประท้วงชาวบ้านและภาคประชาสังคม ที่หากจะวิเคราะห์รากเหง้าความขัดแย้งก็มาจากการปะทะและต่อรองกันของความเป็นน้ำที่แตกต่างและหลากหลายที่ดำรงอยู่ด้วยกัน เป็นความขัดแย้งและการเมืองในระดับภววิทยาหรือมาจากความเป็นหรือความจริงของน้ำที่ไม่เหมือนกัน

การตั้งคำถามกับจัดการน้ำสมัยใหม่และความเป็นทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาแบบทันสมัยที่ขยายไปทั่วโลกในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติ (water-as-resource) และเป็นสินค้า (commodity) ที่สามารถคำนวณมูลค่า การจัดการน้ำที่มุ่งใช้ประโยชน์จากน้ำที่ผ่านมาดำเนินการผ่านความรู้ด้านอุทกวิทยาแบบเดิม ที่เน้นวิเคราะห์การไหลที่เป็นของเหลวหรือเป็นสสารเพียงอย่างเดียว น้ำถูกมองว่าเป็นของเหลวที่สามารถคำนวณปริมาณ ควบคุม กัก เพื่อบังคับการไหล มีนัยการเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อมนุษย์และจำเป็นการถูกจัดการและควบคุมอย่างเข้มข้นเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ผ่านการใช้ตรรกะทางเศรษฐศาสตร์ ความต้องการของมนุษย์ มาตรการพัฒนา และ

แนวทางการพัฒนาแบบเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดการไหลหรือไม่ไหลของแม่น้ำ ทำให้ปัญหาต่างๆ เช่น การขาดแคลนน้ำ การแย่งชิงน้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากโครงการพัฒนาด้านน้ำทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมากในช่วงหลังมานี้ (Linton, 2014; Linton & Budds, 2014)

ปัญหาเรื่องน้ำกลายเป็นวิกฤติที่รุนแรงและเกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคมนุษย์สมัยหรือแอนโทรพocen (Anthropocene) ที่พฤติกรรมของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและเป็นส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของโลก สะท้อนว่าสังคมมนุษย์คือส่วนหนึ่งของปัญหาเรื่องน้ำ วิเคราะห์ผ่านปัญหาเรื่องน้ำทำให้การมองสังคมมนุษย์กับน้ำที่กระทำการต่อกันชัดเจนขึ้น ชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าการกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อระบบทรัพยากรน้ำ เช่น ปัญหาน้ำเสียและมลภาวะทางน้ำอันเกิดจากภาคอุตสาหกรรม หรือการควบคุมการไหลจากเขื่อนที่บังคับการเปิดปิดของประตู โดยมีความต้องการของมนุษย์ในการใช้น้ำหรือความต้องการในการผลิตไฟฟ้าเป็นตัวกำหนดการจัดการ มีตัวอย่างอีกมากในที่ทำให้เกิดข้อสงสัยและท้าทายต่อการแบ่งแยกเส้นระหว่างธรรมชาติกับสังคมมนุษย์ เช่น โลกของน้ำหรือโลกของธรรมชาติของชนพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ หรือชาวบ้านที่ได้ขีดเส้นแบ่งแยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ เช่น การมองธรรมชาติมีผีหรือวิญญาณปกป้องอยู่ หรือแม่กระทั่งบุญบังไฟ และการบูชาและขอขมาแม่น้ำ ที่สะท้อนความไม่แยกขาดและไม่ได้ตรึงแยกโลกธรรมชาติออกจากสังคม แนวคิดอุทกสังคมจึงถือเป็นแนวคิดที่เสนอมุมมองการก้าวข้ามการมองแบบแยกขั้ว และวิพากษ์ว่าการจัดการน้ำสมัยใหม่ที่อยู่บนฐานคิดที่ว่าจำกัดการทำความเข้าใจปัญหาและวิกฤติเรื่องน้ำและลดทอนความซับซ้อนของน้ำและแม่น้ำให้เป็นปัญหาหรือวิกฤติที่แก้ไขทางเทคนิคอย่างเดียว (Li, 2007; Chuengsatiansup, 2016)

จากที่กล่าวมาข้างทำ ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อการจัดการน้ำที่เน้นการควบคุมการไหล และยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางที่ยังคงทำอย่างเข้มข้นในปัจจุบัน แม้ปัจจุบันนี้กระแสการศึกษาเรื่องน้ำมีมุมมองที่กว้างขึ้น และมีการบูรณาการศาสตร์มากกว่าเดิม โดยมุ่งวิเคราะห์ปัญหาทรัพยากรน้ำที่เชื่อมโยงกับสังคม มนุษย์ และภูมิอากาศ ร่วมกับการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมเพื่อติดตามสถานการณ์น้ำ อีกทั้งแนวโน้มการศึกษาประเด็นทางอุทกวิทยาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับบทบาทของมนุษย์และข้อมูลสารสนเทศด้านทรัพยากรน้ำมากขึ้น ซึ่งต่างจากอุทกวิทยาแบบเดิมที่เน้นการศึกษาการไหลในลักษณะสสาร (Vogel, et al., 2015 quoted in Sin-ampol, 2023) แต่ทั้งนี้ แม้จะมีการขยายมุมมองและบูรณาการ วิธีคิด การศึกษาวิจัย และการตีความเรื่องน้ำส่วนใหญ่ยังคงยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลต่อนโยบายที่ยังคงมีวิธีคิดที่มองน้ำหรือแม่น้ำเป็นวัตถุสถานะที่มนุษย์ต้องจัดการเพื่อผลประโยชน์สูงสุดอยู่มาเช่นเดิม

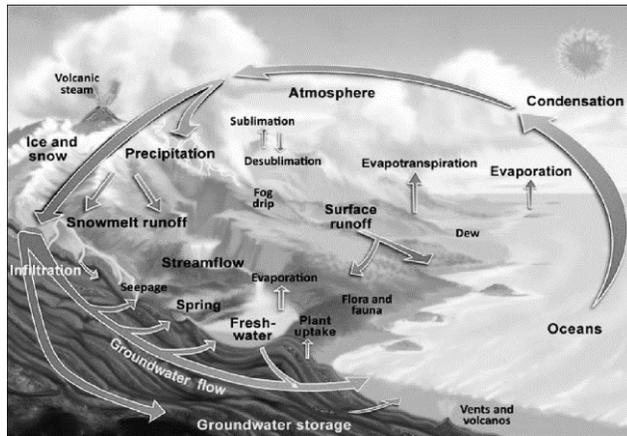
แนวคิดอุทกสังคมกับการตั้งคำถามต่อความเป็นน้ำของสมัยใหม่

แนวคิดอุทกสังคมอาจไม่ได้ใหม่เสียทีเดียว แต่มีการพัฒนาและต่อเติมถกเถียงมาอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะมีการพูดถึงอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน อย่างเช่นงานของ Swyngedouw (1999, 2015) นักวิชาการคำสำคัญที่นำเสนอเรื่อง “hybrid water” และ “socio-natural hybrid” หรือการเป็นลูกผสมของสังคมธรรมชาติ ที่อธิบายว่าการมองน้ำแบบแยกส่วนนั้นเป็นการพยายามลดทอนความซับซ้อนของน้ำ และสังคมมนุษย์ล้วนส่งผล

ต่อมา งานชิ้นนี้ถือเป็นงานสำคัญที่กล่าวถึงน้ำในลักษณะลูกผสม ซึ่งให้เห็นความจำเป็นว่าการจัดการน้ำนั้นควรจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับน้ำเสียใหม่ ซึ่งข้อเสนอนี้มีความสำคัญในการอธิบายความซับซ้อน เพราะน้ำคือผลผลิตของกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวิภาษวิธี (historical and rational-dialectic process) ที่เกิดขึ้นจากการที่น้ำและสังคมประกอบสร้างซึ่งกันและกัน และน้ำกับสังคมต่างมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา งานของ Swyngedouw ส่งผลอย่างมากต่อวงวิชาการและงานวิจัยด้านอุทกสังคม ทำให้มีทิศทางใหม่ของงานวิจัยเรื่องน้ำที่ไม่ใช่เพียงอุทกวิทยา และยังส่งผลต่อวิธีคิดทางนโยบายด้านน้ำด้วย

โดยข้อเสนอสำคัญของนักวิชาการในกลุ่มอุทกสังคม ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับการนำเสนอภาพน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่น้ำมีความเป็นวัตถุสภาวะหรือของเหลวปราศจากมิติทางสังคม (neutral H₂O) หรือที่ถูกนิยามเฉพาะว่า modern water หรือความเป็นสมัยใหม่ของน้ำ ซึ่ง Linton (2014:112) อธิบายว่า modern water ที่เป็นผลผลิตของความรู้อย่างวิทยาศาสตร์จากยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ และขยายไปทั่วโลกตามแนวคิดการพัฒนาแบบทันสมัย แต่กลับครอบงำวิธีการศึกษา (knowing) และเกี่ยวข้อง (relating) กับน้ำ ซึ่งหมายรวมถึงทั้งการศึกษา ปฏิบัติการ และนโยบายด้านน้ำด้วย การทำให้น้ำเป็นสสารทางเคมีหรือ H₂O ทำให้การจัดการน้ำเป็นเรื่องทางเทคนิค (rendered technical) อย่างเดียว และง่ายต่อการจัดการด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำที่สถาปนาขึ้น (Li, 2007; Strang, 2004; Linton & Budds, 2014) ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกจำกัดว่าสามารถจัดการด้วยศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญบางกลุ่มเท่านั้น และกีดท่วิธีการรู้จักหรือความสัมพันธ์ของน้ำแบบอื่นๆ

โดยความเป็นน้ำแบบ modern water ได้รับอิทธิพลอย่างมาจกแผนภาพวัฏจักรอุทกวิทยา หรือ hydrological cycle (ดูแผนภาพที่ 1) ซึ่งแผนภาพนี้ถือเป็นความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์เรื่องน้ำยุคหนึ่ง และยังส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ด้านอุทกวิทยาอย่างมากในช่วงเริ่มต้น ภายใต้วัฏจักรอุทกวิทยา ที่น้ำถูกนำเสนอเป็นวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงสถานะของน้ำระหว่างของเหลว ของแข็ง และก๊าซ โดยน้ำจะมีการเปลี่ยนแปลงไปกลับจากสถานะหนึ่งสู่สถานะหนึ่งอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุดภายในอาณาจักรของน้ำ เช่น การเปลี่ยนแปลงระหว่างชั้นบรรยากาศ พื้นผิวดิน ผิวน้ำ น้ำใต้ดิน และพืช กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ สามารถแยกได้เป็น 4 ประเภทคือ การระเหยเป็นไอ หยาดน้ำฟ้า การซึม และการเกิดน้ำท่า (Department of Water Resources, 2021) ซึ่งแผนภาพนี้มีความสำคัญกับการให้ความหมายน้ำและสะท้อนวิธีคิดเรื่องน้ำที่เป็นรากฐานของการจัดการน้ำสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จากแผนภาพที่ไม่เพียงแต่ตัดน้ำออกจากสังคมมนุษย์เท่านั้น แต่น้ำยังถูกตัดออกจากกระบวนการป่าไม้ ผืนดิน ที่น้ำเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในระบบ (Linton & Budds, 2014)

ภาพที่ 1 แผนภาพวัฏจักรของอุทกวิทยา (hydrological cycle)

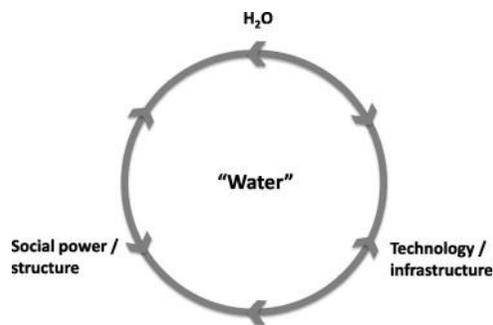
ที่มา: Department of Water Resources (2022)

Linton (2014, p.115) ยังได้อธิบายต่อว่าการทำความเข้าใจน้ำผ่านแผนภาพวัฏจักรอุทกวิทยา สะท้อนให้เห็นว่า น้ำถูกตัดขาดจากบริบทท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และนิเวศวิทยา ซึ่งทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความเป็นน้ำ ทำให้เกิดข้อเสนอน้ำที่สะท้อนผ่านแผนภาพและวิทยาศาสตร์ตั้งอยู่ในภววิทยาที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะหากวิเคราะห์เรื่องการผลิตความรู้แบบวิทยาศาสตร์และการกระจายของความรู้อุทกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนในแผนภาพข้างต้นให้เป็นความรู้หรือความจริงสากล ทั้งที่เป็นผลผลิตของยุโรป ตะวันตกและอเมริกาเหนือเท่านั้น ก็ล้วนเกี่ยวข้องกับอำนาจและการสถาปนาความรู้ โครงสร้างสังคม และปัจจัยการเมืองทั้งสิ้น แม้แต่การใช้อำนาจของรัฐสมัยใหม่ผ่านการจัดตั้งหน่วยงาน กลไก กฎหมาย และการสถาปนาผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินงานจัดการน้ำ ก็ล้วนสะท้อนถึงความไม่เคยตัดขาดกันของน้ำกับโครงสร้างสังคมและอำนาจทั้งสิ้น

ที่กล่าวมาข้างต้น การมองน้ำว่าเป็นเพียงสสารและวัตถุความรู้ที่สามารถศึกษาและทำความเข้าใจด้วยวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียวอาจเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เห็นความจะเป็นในการหาวิธีมองน้ำใหม่ และเข้าใจความสัมพันธ์ของน้ำกับสังคมไม่ได้แยกขาด ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้จะทำให้มีการส่งเสริมการศึกษาในแนวทางที่เข้าใจน้ำในมิติทางสังคมให้มากขึ้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีงานวิจัยที่บูรณาการปัจจัยทางสังคมและการจัดการน้ำมากขึ้นและเป็นกระแสที่ถูกกล่าวถึง แต่การวิจัยเรื่องน้ำยังมีกรอบการวิจัยโดยทฤษฎีอุทกวิทยาเชิงปริมาณเป็นหลักอยู่ ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกในเชิงภววิทยาและวิธีวิทยา ด้วยการไม่แบ่งแยกน้ำออกจากปรากฏการณ์ทางอุทกวิทยาและสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงการผลิตสร้างประวัติศาสตร์ การจัดการ หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อสังคมมนุษย์ (Sin-ampol, 2023)

ข้อเสนอเพื่อการจัดระเบียบมุมมองความสัมพันธ์น้ำกับสังคมแบบใหม่

Linton & Budds (2014) เสนอว่าน้ำ (Water) ไม่ได้เป็นแค่วัตถุทางความรู้ หรือของเหลวที่มาจากมารวมตัวของสารทางเคมีระหว่างไฮโดรเจนและออกซิเจน (the compound of hydrogen and oxygen) แต่เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ระหว่างน้ำที่เป็นสารกับสังคมมนุษย์ และฝังตัวเป็นส่วนหนึ่งของมันและกันอย่างแนบชิด น้ำกับสังคมล้วนแต่กระทำการต่อกัน (water and society make and remake each other) หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่ตลอดเวลา โดยนำเสนอผ่านวัฏจักรอุทกสังคม (hydrosocial cycle) ในแผนภาพที่ 2 โดยจัดวางการให้ความหมายน้ำเสียใหม่ ว่าน้ำ 'Water' ที่อยู่ตรงกลางแผนภาพ เป็นผลผลิตของ 3 องค์ประกอบ คือ การเป็นวัสดุสถานะของน้ำ (water materiality) ที่แทนด้วยสัญลักษณ์ H_2O อำนาจและโครงสร้างสังคม (social power/structure) และเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน (technology and infrastructure) น้ำที่อยู่ตรงกลางของแผนภาพจึงถือเป็นกระบวนการทางสังคมธรรมชาติ (socio-natural process) ที่สังคมมนุษย์ เทคโนโลยี และธรรมชาติ ครอบคลุมกันเพื่อผลิตความหมายของน้ำ

ภาพที่ 2 แผนภาพอุทกสังคม (Hydrosocial cycle)

ที่มา: Linton & Budds (2014)

ในวัฏจักรนี้ทำให้เห็นว่า น้ำ โครงสร้างสังคมและอำนาจ และเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ต่างกระทำต่อกันแบบลูกผสมระหว่างประธานกับกรรม หรือ hybrid subject-objects (Linton & Budds, 2014) แนวคิดนี้สะท้อนความสัมพันธ์ของน้ำกับสังคม (water-society relations) หรือโลกของธรรมชาติกับโลกของสังคม ธรรมชาติกับการเมือง ธรรมชาติกับเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ที่ไม่ได้แยกกันอยู่แต่ฝังตัวอย่างแนบแน่น เปิดพื้นที่ให้การศึกษาเรื่องน้ำและเข้าใจการเมืองเรื่องของน้ำได้หลายมิติ เช่น การศึกษาความเป็นน้ำก่อน การเข้ามาของสภาวะความทันสมัย ความหมายของน้ำต่อกลุ่มหรือเครือข่ายสังคมที่แตกต่างกัน การศึกษาทางประวัติศาสตร์ผ่านน้ำในฐานะผู้กระทำการ การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายระหว่างผู้กระทำการ การพัฒนาและโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ อำนาจและโครงสร้างสังคมที่กระทำต่อน้ำ หรือ นิเวศวิทยาการเมืองเรื่องน้ำ

ซึ่งหากพิจารณาวัฏจักรอุทกสังคมจะเห็นน้ำที่เป็นความครอบคลุมและทับซ้อนกันของโลก ข้อเสนอแนะนี้สะท้อนความเป็นน้ำคือการประกอบสร้างจากสภาวะทางสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ เทคโนโลยี และสภาวะ

ทางอุทกวิทยา ที่สามารถแตกต่างกันได้ตามบริบทของสังคม พื้นที่และเวลา เพราะแต่ละพื้นที่และสถานการณ์มีโครงสร้างสังคมและการเมือง วัฒนธรรม และนิเวศที่แตกต่างกัน น้ำจึงไม่ได้เป็นหนึ่งเดียว (singular water) และไม่ได้เป็นสากล (universality) แต่น้ำเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างอย่างเฉพาะเจาะจงของพื้นที่และเวลาหนึ่งๆ ที่มีบริบทการเมือง สังคม และประวัติศาสตร์เฉพาะที่ส่งผลต่อทำให้ความหมายของน้ำหลากหลาย (Linton, 2014) ดังนั้นความเป็นน้ำและแม่น้ำของภาวะสมัยใหม่ไม่ได้เป็นความจริงเดียวหรือความจริงสากลตามการกล่าวอ้างที่วิทยาศาสตร์ ที่กล่าวอ้างว่าเป็นความจริงสากล เป็นกลางและไม่แปรเปลี่ยนจากเงื่อนไขท้องถิ่น เพราะวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำล้วนถูกกำหนดโดยปัจจัยทางอุดมการณ์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละพื้นที่ทั้งสิ้น

ทั้งนี้ การแยกขาดระหว่างธรรมชาติและสังคมและให้อำนาจกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ยังทำให้เกิดปัญหาคือทำให้สิทธิในการดูแลรักษาธรรมชาติและแม่น้ำกลายเป็นสิ่งที่ถูกรับรองและผูกขาดอำนาจโดยผู้เชี่ยวชาญวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ หากมองผ่านการเรื่องน้ำก็พออาจกล่าวได้ว่าอำนาจนั้นผูกขาดด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำและอุทกวิทยา สิ่งนี้เป็นอุปสรรคต่อการปลดปล่อยสังคมสมัยใหม่ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียม และการจัดการน้ำตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นเรื่องความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการเป็นสังคมเพื่อทุกคน (inclusive society) ที่แต่ละพื้นที่มีอำนาจและสามารถจัดการน้ำผ่านความรู้ที่สะสมมาของแต่ละพื้นที่ ทำให้เห็นว่าการแยกโลกของธรรมชาติกับโลกของวัฒนธรรมยังเป็น “ภววิทยา” หรือ “ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นจริง” (theory of realities) ที่ผิดพลาด และพันธนาการสังคมสมัยใหม่ไว้ไม่ให้ไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและยุติธรรม (Chuengsatiansup, 2016) เพราะส่งผลให้ความหมายและความเป็นน้ำ และแม่น้ำแบบอื่นๆ รวมทั้งการเกี่ยวข้องกับน้ำในมิติอื่น ๆ ที่ไม่ซ้ำมิติทางเศรษฐกิจและการเป็นวัตถุความรู้ เช่น ความสัมพันธ์กับน้ำในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา ถูกกดทับหรือละเลย (Yate, et al., 2017; Götz & Middleton, 2020; Flaminio, 2021) ซึ่งอาจจะเป็นการละเลยและมองข้ามความเป็นน้ำอื่น และส่งผลต่อความไม่เท่าเทียมและธรรมมาภิบาลเรื่องน้ำด้วยเช่นกัน

Sin-ampol (2023) ศึกษาองค์ความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ด้านน้ำผ่านแนวคิดอุทกสังคม โดยการรวบรวมบทความและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดนี้ งานชิ้นนี้เสนอว่า งานวิจัยเรื่องน้ำในประเทศไทย ควรส่งเสริมการวิจัยลูกผสมที่ไม่แบ่งแยกทั้งในเชิงภววิทยาและวิธีวิทยา เพราะการศึกษาในแนวทางลูกผสมนี้จะไม่แบ่งแยกน้ำออกจากปรากฏการณ์ทางอุทกวิทยาและสังคม ทำให้เข้าใจถึงความซับซ้อนของน้ำว่าเป็นผลผลิตสร้างทางประวัติศาสตร์ การจัดการ และหลักธรรมาภิบาล ซึ่งในประเทศไทยนั้นการศึกษาด้วยวิทยาศาสตร์จากนักอุทกวิทยายังมีมากกว่า แต่ในนานาชาตินั้น นักอุทกวิทยาเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญในการบูรณาการและผลิตงานวิจัยด้านอุทกสังคม ร่วมกับนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และอื่นๆ โดยนักภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์ทางมนุษย์และระบบกายภาพ จึงเกิดศาสตร์ที่เรียกว่าภูมิศาสตร์น้ำเชิงวิพากษ์ (critical water geographies) ซึ่งในทางภววิทยานักภูมิศาสตร์กลุ่มนี้ตั้งคำถามต่อการแบ่งแยกน้ำและสังคมออกจากกัน เพราะในท้ายที่สุดปัจจัยทั้งเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มิติทางสังคมและการเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และปัจจัยอื่น ๆ ล้วนส่งผลต่อการศึกษาการเมืองเรื่องน้ำ (water politics) การตั้งคำถาม

เชิงวิพากษ์เรื่องการแบ่งขั้วทางภววิทยา ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยเทคนิคหรือลดความซับซ้อนของปัญหาไป ซึ่งเป็นการมองน้ำและจัดการน้ำอย่างแคบๆ ดังนั้นในมุมมองของนักภูมิศาสตร์เอง แนวคิดอุทกสังคมไม่ได้เป็นการถ่างช่องว่างระหว่างวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ แต่เป็นจุดเชื่อมโยงเพื่อบูรณาการสู่การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

งานของ Sangkhamanee (2009, 2021) เป็นอีกงานที่อธิบายความแนบแน่นของความเป็นน้ำกับมิติทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมือง โดยศึกษาการเรื่องการจัดการน้ำแบบสมัยใหม่ของไทยที่ไม่เคยถูกตัดขาดจากบริบทวัฒนธรรม การเมือง ประวัติศาสตร์ของประเทศ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ในการจัดการน้ำไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นเอกเทศและปราศจากความเกี่ยวข้องกับบริบทสังคม การเมือง และความเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ความรู้นั้นนำไปใช้ การผลิตความรู้เรื่องน้ำได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างสังคมที่แฝงตัวอยู่ทุกด้าน หากวิเคราะห์ผ่านการจัดการน้ำของประเทศไทย ปรากฏการณ์ในเรื่ององค์ความรู้ บุคลากร เทคโนโลยี นโยบายการจัดการน้ำสมัยใหม่นั้น ไม่เคยตัดขาดออกจากมิติทางสังคมและการเมือง ซึ่งสะท้อนความไม่เคยเป็นสมัยใหม่ของการจัดการน้ำ นอกจากนี้ยังศึกษาและวิเคราะห์พิพธิภัณฑ์ของกรมชลประทาน และเสนอว่าชลประทานของไทยดำรงอยู่แบบไม่เคยมีความเป็นสมัยใหม่ โลกที่ถูกวางให้เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรม สังคมกับเทคนิค แม่น้ำและสังคม ความรู้และความเชื่อ หรือวิทยาศาสตร์กับการเมือง ไม่เคยเกิดขึ้นจริง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายงานที่นำมุมมองอุทกสังคมและภววิทยามาศึกษาการเมืองเรื่องของน้ำในประเทศแคนาดา ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่นำเสนอผ่านการเมืองเรื่องของน้ำระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น งานของ Wilson & Inkster (2018) ที่ศึกษาการจัดการน้ำในพื้นที่คนพื้นเมือง (first nation) ในแคนาดา โดยเสนอว่าความเป็นและความหมายของน้ำของคนพื้นเมืองแตกต่างจากกลุ่มผู้มาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับลัทธิการล่าอาณานิคม (settle colonialism) ความเป็นน้ำที่มาพร้อมผู้มาตั้งถิ่นฐานใหม่นั้นเป็นน้ำที่ยึดโยงกับภาวะสมัยใหม่นิยม ที่น้ำถูกมองว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจัดการ ควบคุม และแสวงหาผลประโยชน์ โดยผ่านกลไกของรัฐสมัยใหม่ ทั้งลักษณะสถาบันและกฎหมายที่มีวิถีคิดแบบสมัยใหม่นิยม ในขณะที่คนพื้นเมืองนั้นมองน้ำว่าเป็นสิ่งต้องเคารพ (respect) น้ำและแม่น้ำมีชีวิตเสมือนเช่นมนุษย์ (living entity) และต้องเคารพบูชาด้วยการทำให้แม่น้ำสะอาด ซึ่งรวมถึงผืนดินที่อยู่รอบแม่น้ำก็ต้องได้รับการเคารพด้วยเช่นกัน ทำให้การจัดการน้ำของคนพื้นเมืองที่มีความแตกต่างจากการจัดการน้ำสมัยใหม่ เมื่อการจัดการน้ำสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในพื้นที่ได้กดทับ (suppression) ความหมายและความเป็นน้ำของคนพื้นเมือง เช่น การเข้ามาของอุตสาหกรรมและการทำเหมืองแร่ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้ให้ประเทศ ทำให้แม่น้ำและผืนดินอันเป็นที่อยู่ของคนพื้นเมืองถูกละเมิดจากการอุตสาหกรรมและการทำเหมืองแร่ ซึ่งการละเมิดนั้นหมายถึงการละเลยความเป็นน้ำของผู้อื่นด้วย ยังมีอีกหลายงาน เช่น Yates et al., (2017) ที่นำเสนอการปะทะต่อรองของความเป็นน้ำของคนพื้นเมืองในแคนาดาผ่านแนวคิดทางภววิทยาและเสนอข้อเสนอทางนโยบายในทางเดียวกันกับงานที่ได้กล่าวข้างต้น

บทสรุป

แนวคิดอุทกสังคมช่วยให้เกิดการทบทวนและเข้าใจโลกที่คร่อมข้ามของน้ำระหว่างโลกของนิเวศกับสังคม ทำทนายการจัดการน้ำที่มุ่งเน้นอุทกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์และเน้นการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเป็นหลักกว่าว่าจะไม่เข้าใจความเป็นน้ำอย่างลึกซึ้ง มากไปกว่านั้นยังเป็นการลดทอนความซับซ้อนของความเป็นน้ำด้วยการแยกโลกธรรมชาติออกจากสังคม ซึ่งเป็นการสร้างเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งนี้ถือเป็นรากเหง้าของปัญหาและความขัดแย้งเรื่องน้ำ แนวคิดนี้ยังชี้ให้เห็นถึงการทบทวนการนำเสนอที่ให้ความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นความจริงสากล ทั้งที่แท้จริงแล้วความเป็นน้ำต่างยึดโยงด้วยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม อุดมการณ์ พื้นที่ เวลา และประวัติศาสตร์ไว้ด้วยกัน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อทำความเข้าใจและการให้ความหมายของน้ำทั้งสิ้น (Li, 2007; Strang, 2004; Linton & Budds, 2014; Boelens, et al., 2016) ดังนั้นน้ำไม่ใช่เพียงสสารหรือวัตถุความรู้ที่อธิบายได้ด้วยความรู้ชุดใดชุดหนึ่ง และไม่ได้จัดอยู่ในโลกของธรรมชาติอย่างเบ็ดเสร็จแต่เป็นการคร่อมข้ามกับโลกของสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี แนวคิดนี้ทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำในทางทฤษฎีที่เกิดขึ้นในระดับภววิทยา ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเรื่องน้ำเป็นการปะทะ เจรจา ต่อรองกันของภววิทยาแบบสมัยใหม่กับภววิทยาอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้งเรื่องน้ำไม่ใช่เพียงการขาดแคลนแย่งชิงน้ำ หรือการประท้วงของท้องถิ่นต่อโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของรัฐ แต่เป็นความแตกต่างทางภววิทยา ดังนั้นการแยกน้ำออกจากสังคมเป็นการนำเสนอความเป็นน้ำของภาวะสมัยใหม่จำเป็นต้องทบทวนว่าเป็นภววิทยาหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความจริงที่อาจจะผิดพลาด

แนวคิดอุทกสังคมยังทบทวนการนำเสนอที่ให้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ผูกติดกับมิติทางเศรษฐกิจและอำนาจของรัฐสมัยใหม่ผ่านกลไกและสถาบัน ที่ทำให้สิทธิในการจัดการหรือดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะมีเพียงผู้เชี่ยวชาญบางกลุ่มกับความรู้บางชุดเท่านั้นที่ได้รับการสถาปนาอำนาจในการจัดการน้ำ ส่งผลต่อกลุ่มอื่นๆ เช่น คนท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ และชนพื้นเมือง ที่เข้ามามีบทบาทและเข้าถึงกลไกและการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรน้อยลง เป็นการเปิดโอกาสให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีอำนาจเหนือกว่าและกดทับความรู้ท้องถิ่น วิธีคิดแบบนี้เองที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม เพราะทำให้เกิดจัดการน้ำถูกรวมศูนย์อย่างเข้มข้น การศึกษาและตั้งคำถามถึงสถานะทางภววิทยาของน้ำและการให้ความหมายของน้ำผ่านแนวคิดอุทกสังคม ช่วยให้ตระหนักว่าเป็นผลผลิตของแต่ละพื้นที่และเวลาหนึ่ง ความเป็นน้ำที่ผูกกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไม่ใช่ความจริงเดียวหรือความจริงสูงสุดที่เหนือกว่าความจริงอื่น ดังนั้นการกำหนดนโยบาย กฎหมาย หรือแม้กระทั่งการศึกษาวิจัยเรื่องน้ำ ควรให้ความสำคัญกับบริบทของท้องถิ่น เพราะน้ำมีความหลากหลายจากความแตกต่างทางโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และนิเวศวิทยาของแต่ละพื้นที่ นโยบายด้านน้ำต้องเห็นความเป็นแม่น้ำในฐานะที่มีชีวิตที่ยึดโยงกับสรรพสิ่งอื่นๆ รวมทั้งจำเป็นต้องหาทางให้เกิดการจัดการน้ำที่ท้องถิ่นมีบทบาทหลัก ด้วยกฎหมายหรือรูปแบบการจัดการของคนในท้องถิ่น อาจเป็นการผลิตสร้างร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่บนฐานอำนาจที่เสมอกัน

ท้ายที่สุด บทความนี้ไม่ได้ต้องการให้เกิดการแยกทั้งทางภววิทยาและวิธีวิทยา แต่นำเสนอแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการทั้งเชิงภววิทยาและวิธีวิทยาเพื่อให้นโยบายหรือโครงการพัฒนา

ควรมาจากความเข้าใจว่าน้ำหรือแม่น้ำไม่ได้มีเพียงหนึ่งแต่สามารถมีได้หลากหลาย ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรมีความตระหนักและเข้าใจความซับซ้อนและคร่อมข้ามของน้ำกับสังคม รวมทั้งไม่ละเลยสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์เพื่อเปิดพื้นที่ทางนโยบายเรื่องน้ำให้คำนึงถึงแม่น้ำในฐานะที่มีชีวิตและชีวิตของแม่น้ำเชื่อมโยงกับสรรพสิ่งอื่นๆ มากขึ้น

References

- Blaser, M. (2013) Ontological conflicts and the stories of people in spite of Europe : towards a conversation on political ontology. *Current Anthropology*, 54(5), 547-568.
- Boelens, R., Hoogesteger, J., Swyngedouw, E., Vos, J. & Wester, P. (2016). Hydrosocial territories: A political ecology perspective. *Water International*, 41, 1-14.
- Chuengsatiansup, K. (2016). *Science and Non-Science: Anthropology at the Ontological Turn*. Bangkok : Paragraph Publishing. [In Thai]
- Department of Water Resources. (2022). *Water Cycle*. [Online]. Available : <http://division.dwr.go.th/bwrcr/index.php/2016-07-11-07-21-48/16-water-cycle>. [22 May 2022]. [In Thai]
- Descola, P. (2013). *Beyond nature and culture*. Chicago : University of Chicago Press.
- Duangwiset, N. (2022). Social Science and the Ontological Turn. *Journal of Social Science & Humanity*, 48(1), 1-16. [In Thai]
- Flaminio, S. (2021). Modern and nonmodern waters: Sociotechnical controversies, successful anti-dam movements and water ontologies. *Water alternatives*, 14(1), 204-227.
- Götz, J. & Middleton, C. (2020). Ontological politics of hydrosocial territories in the Salween River Basin. *Political Geography*, 78.
- Kitirianglarp, K. (2020). *Perspective*. Bangkok : Illuminations Editions. [In Thai]
- Li, T. (2007). *The Will to Improve: Governmentality, Development, and the Practice of Politics*. Durham : Duke University Press.
- Linton, J. (2014). Modern water and its discontent : a history of hydrosocial renewal. *Wires Water*, 2014(1), 111-120.
- Linton, J. & Budds, J. (2014). The hydrosocial cycle : Defining and Mobilizing a Relationaldialectical Approach to Water. *Geoforum*, 57, 170-180.
- Manorom, K. (2022). *Mekong Ontology*. Bangkok : Sayam Publishing. [In Thai]
- Mol, A. (1999). Ontological Politics. A Word and Some Questions. *The Sociological Review*, 47, 74-89.

- Sangkamane, J. (2009). When an anthropologist meets hydrologists : a reflection on epistemology and sociology of knowledge on Mekong waters. *Journal of Liberal Arts*, 430-462.
- Sangkhamanee, J. (2021). *Methodology in STS*. In Y. Mukdawijitra & Chutchon A (Eds), *Post Human Anthopology*. Bangkok : SAC. [In Thai]
- Schmidt, J.J. & Shrubsole, D. (2013). Modern water ethics : Implications for shared governance. *Environmental Values*, 22(3), 359-379.
- Sin-ampol, P. (2023). Water Geography Knowledge in Thailand from the 2010s-Present : A Survey through a Socio-hydrology Framework. *Journal of Liberal Arts, Thammasat University*, 23(1), 658-685. [In Thai]
- Strang, V. (2004). *The Meaning of Water*. Oxford/New York : Berg.
- Swyngedouw, E. (1999). Modernity and hybridity: Nature, Regeneracionismo and the production of the Spanish waterscape, 1890-1930. *Annals of the Association of American Geographers*, 89(3), 443-465.
- Swyngedouw, E. (2015). *Liquid power: contested hydro-modernities in 20th century Spain*. Cambridge, MA : MIT Press.
- Wilson, N.J. & Inkster, J. (2018). Respecting water: Indigenous water governance, ontologies, and the politics of kinship on the ground. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 0(0), 1-23.
- Yates, J.S., Harris, L.M. & Wilson, N.J. (2017). Multiple ontologies of water: Politics, conflict and implications for governance. *Environment and Planning D : Society and Space*, 35, 797-815.

การยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว
บนฐานอัตลักษณ์ชุมชน เมืองโบราณเวียงลอ อำเภोजุน จังหวัดพะเยา
Increasing the Potential of Three Generations Through the Development of
Tourism Products based on the Local Identity of the Ancient town of
Wiang Lor in Chun District, Phayao Province

กษิรา ภิววงศ์กูร*

Kasira Phiwongkun

ธวัชชัย ดวงไทย**

Thawatchai Doungthai

ณัฐธิดา จุมปา**

Natthida Chumpa

กฤติณา นิวัฒน์***

Krittina Niwarat

Received : July 13, 2023

Revised : November 9, 2023

Accepted : November 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่า 2) เพื่อยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัยและภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน 3) เพื่อประเมินรายได้ และอาชีพเสริม ก่อนและหลังของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยมีประชากรใช้ในงานวิจัยเป็นกลุ่มคนสามวัยคือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนวัยแรงงาน และกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ในตำบลล่อ และตำบลหงส์หิน อำเภोजุน จังหวัดพะเยา และมีกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มธุรกิจชุมชน จำนวน 5 กลุ่ม, แกนนำชุมชน และ สมาชิกชุมชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน มีวิธีดำเนินการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มต้นตั้งแต่เริ่มการวิจัยและดำเนินไปเรื่อยๆ จนสิ้นสุดการวิจัย

*อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Digital Technology Faculty, Chiangrai Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: kasira.phu@365.crru.ac.th

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Lecturers of Management Science Faculty, Chiangrai Rajabhat University

***พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

University Officer of Chiangrai Rajabhat University

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ทางภูมิปัญญา และยกระดับ ศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัย ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนได้อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำแนกออกเป็น 1) ทูนาทางธรรมชาติที่ 2) แหล่งโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ 3) วิธีการดำรงชีพและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ปลาแม่น้ำอิง 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสาน นำอัตลักษณ์ที่ได้จัดอบรม พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จากแบรนด์ Vassana (วาสนา) ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบของที่ระลึก เอกลักษณ์ที่ได้มาถูกขัดเกลาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบของที่ระลึกอันเป็นมงคลที่เสริมสิริมงคลและขวัญกำลังใจ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของเมื่อโบราณเวียงลอ โดยร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จากแบรนด์วาสนา ได้ของที่ระลึกอันเป็นมงคลทำจากไม้ไผ่ซึ่งเป็นทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ทักษะการจักสานยังเป็นหัตถกรรมที่แสดงถึงความรู้และภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษอันทรงคุณค่า สรุปรตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้ว่า การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้องให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาด้านภูมิปัญญา 2) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าของฝาก 3) การพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัยและภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มธุรกิจชุมชน เวียงลอคราฟท์ (Wiang Lor Craft) มีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 20 คน มีโครงสร้างองค์กรของกลุ่ม และมีกรมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมโดย 1) ผู้สูงอายุ มีบทบาทคือ การเป็นผู้นำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ 2) กลุ่มคนวัยทำงาน มีบทบาทที่สำคัญคือ การสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย และการบริหารจัดการกลุ่ม 3) กลุ่มเยาวชน มีบทบาทคือ สื่อสารการตลาดกับลูกค้า เพื่องานประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ผ่านกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จำนวนสมาชิกกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 72.73 สมาชิกชุมชนมีอาชีพเสริม เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.36 สมาชิกชุมชน มีรายได้จากการทำอาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.36 สมาชิกชุมชน มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.09

คำสำคัญ : การยกระดับศักยภาพ / กลุ่มคนสามวัย / ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว / อัตลักษณ์ชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this research were: 1) to improve the quality of tourism products based on community characteristics 2) to enhance the potential between three generations and network partners in the interests of sustainability and 3) to assess the income and second job before and after of the research project participants. The population used in the research was members of three generations: elderly people, working-age people, and youths living in Lo Sub-district and Hong Hin Sub-district, Chun District, Phayao Province. The sample group consisted of 5 community business groups, community leaders, and community members, totaling 50 people. Research methods combine Participatory Research with Action Research including Qualitative Research) together. The methods for analyzing qualitative research data began from the outset until the end of the study. Data analysis was a process of creating intellectual knowledge and enhancing the potential of people over three generations in terms

of business operations in Wiang Lo Ancient Town. The result of the study found that the community had a community product identity, classified into 1) natural capital, 2) significant ancient sites, 3) lifestyle and related resources, namely fish in the Ing River, and 4) local wisdom, namely basketwork, using the identity of the training to develop products together with product design experts from the Vassana brand and got prototype souvenir products. The acquired identity was honed in order to create prototype products of auspicious souvenirs that boosted good fortune and morale, while retaining the character of Wiang Lo Ancient Town, in collaboration with specialists or product design scholars from the Vassana Brand. The auspicious souvenirs were made from bamboo strips, a local resource. In addition, basketwork skills were a handicraft that represented knowledge and wisdom inherited from valued ancestors. In relation to objective number 1, product quality development must focus on the following main issues: 1) The local wisdom development, 2) Product quality development, and 3) Developing Creative Tourism Activity in relation to objective number 2, raising the joint potential of three generations and network partners for sustainability to promote the establishment of a community business group with an organizational structure, namely “Wiang Lor Craft” with 20 original members. There is an organizational structure of the group and assigned appropriate roles according to the following details: 1) Elderly people had the role of being the leaders in passing on the knowledge and wisdom of basketwork, 2) Working-age people had a crucial role in the creation of diverse products and group management, and 3) Youths had the role in customer marketing communication for public relations through the Facebook Page once a week. In relation to objective number 3, the number of community business group members increased by 72.73 percent; the number of community members with additional careers increased by 36.36 percent; community members’ income from work increased by 36.36 percent; and the number of community members selling products via online channels increased by 9.09 percent.

Keywords : Improving Potential / Three Generations /

Development of Tourism Products / Community Characteristics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ผ่านมาทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแต่นำมาซึ่งผลกระทบต่อคนและสังคมอย่างกว้างขวาง โดยก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ปัญหาสังคม และความเสื่อมถอยของสถาบันครอบครัวและชุมชน สถาบันการเงิน ประกอบกับมีการระบาดของโรค

โควิด-19 ขึ้น เมื่อปลายปี 2019 เกิดวิกฤตการณ์ ที่ไม่ใช่แค่วิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขของโลกเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมครั้งรุนแรง ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อตลาดแรงงานไทยตั้งแต่การเริ่มใช้มาตรการ ‘ล็อกดาวน์’ หรือการปิดเมืองอย่างจริงจังและมีการห้ามเดินทางเข้าประเทศตั้งแต่ช่วงปลายเดือน มี.ค. 2563 เป็นต้นมา ซึ่งได้ส่งผลให้ธุรกิจต่างๆ ต้องปิดตัวลง โดยเฉพาะธุรกิจบริการและท่องเที่ยว แรงงานวันหนึ่งมีสาวจำนวนมาก ถูกเลิกจ้างงาน หลายคนจึงหันกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ตนเองและเริ่มใช้ชีวิตใหม่ในชุมชนบ้านเกิดตนเอง ซึ่งสังคมชนบทในประเทศไทย เป็นภาคการเกษตรจึงเป็นทางออกที่ดีซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง กลายเป็นนโยบายสำคัญเพื่อสร้างความมั่นคงให้คนในชาติ ภายใต้แนวคิดการผลิตแบบผสมผสานแล้ว การรวมกลุ่มธุรกิจชุมชน ซึ่งเป็นธุรกิจของคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันเป็นเจ้าของ และร่วมกันรับผิดชอบ จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (National Operating Systems Development Agency, 1998) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (15) ประเด็น พลังทางสังคม (พ.ศ.2561-2580) (Master Plan under National Strategy, 2017) การเสริมสร้างพลังทางสังคมจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญให้เกิดการพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และสร้างกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการจัดการตนเอง การต่อยอดจากรากฐานของสังคมวัฒนธรรมชุมชนมีทุนเดิม ที่ตกทอดมาอย่างยาวนาน เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่เป็นพลังในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม ใหนานที่สุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสังคม ด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ และภูมิปัญญาให้กับประชากรรุ่นอื่นๆ

เมืองโบราณเวียงลอ อำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีแหล่งโบราณสถานที่เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และทรัพยากรทางวัฒนธรรมถือเป็นทุนชุมชนที่มีคุณค่า การท่องเที่ยวเชิงชุมชนเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ แหล่งโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และสร้างโอกาสในการเรียนรู้พัฒนา และการมีรายได้ให้กับองค์กรในชุมชน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว การเข้ามาพักอาศัยในชุมชน รวมถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีความสามัคคีและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางวัฒนธรรม จากปรากฏการณ์ในชุมชนที่เป็นอยู่ปัจจุบันพบว่า ขาดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ผลิตภัณฑ์ขาดความเป็นอัตลักษณ์ มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่คล้ายคลึงกันและสามารถหาซื้อได้จากตลาดทั่วไป ขาดการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการผลิต และช่องทางการจัดจำหน่ายแคบคือจำหน่ายในชุมชน โดยมีกลุ่มลูกค้าคือคนในท้องถิ่น ที่ผ่านมาชุมชนยังไม่มีโอกาสในการทบทวนศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดในการพัฒนา ให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีจุดเด่นทันสมัยและมีศักยภาพในการแข่งขัน โดยดึงผู้คนสามวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ กลุ่มคนวัยแรงงาน และกลุ่มเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการนำศักยภาพที่ตนมีร่วมกันผลักดันให้เกิดการนำทุนทางวัฒนธรรมก่อเกิดความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งการสร้าง

นวัตกรรมทางสังคมและเกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยธุรกิจชุมชนเป็นฐานในการหล่อหลอมผู้คนทุกวัยให้นำคุณค่าและศักยภาพของตนมาร่วมกันผลักดันการทำธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ก่อเกิดรายได้ แก้ไขปัญหาการว่างงาน การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน นำมาซึ่งผู้สูงอายุและเด็กถูกทอดทิ้ง ก่อเกิดปัญหาสังคม และเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้คนในชุมชนอันเป็นการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่า
2. เพื่อยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัยและภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน
3. เพื่อประเมินอาชีพเสริม รายได้ ก่อนและหลังผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ประชากรใช้ในงานวิจัยเป็นกลุ่มคนสามวัยคือ กลุ่มผู้สูงอายุอายุในชุมชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มคนวัยแรงงานอายุระหว่าง 25-59 ปี และกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-24 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลล่อ และในตำบลหงส์หิน

2. กลุ่มตัวอย่าง

- กลุ่มอาชีพและธุรกิจชุมชนเวียงโบราณเวียงล่อ จำนวน 5 กลุ่ม/สถานประกอบการ
- แกนนำกลุ่มอาชีพ 5 กลุ่มๆ ละ 3 คน จำนวน 15 คน
- สมาชิกกลุ่มอาชีพ 5 กลุ่มๆ ละ 3 คน จำนวน 15 คน
- แกนนำและสมาชิกชุมชน จำนวน 20 คน

รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ สร้างขึ้น เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) สร้างขึ้น จากวัตถุประสงค์และแนวคิดที่การวิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของ ชุมชนเวียงโบราณเวียงล่อ โดยคำถามสามารถยืดหยุ่นตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์

2. แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus group interview) การจัดสนทนากับสมาชิกกลุ่มอาชีพและสมาชิกชุมชนเพื่อหาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพและสมาชิกชุมชนคนสามวัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคำว่าทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้รู้จุดแข็งและโอกาสของผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงสิ่งที่ชุมชนมีและสามารถสร้างโอกาสให้กับธุรกิจได้ และทบทวนถึงจุดอ่อนและอุปสรรคของผลิตภัณฑ์

ชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจในยุคสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของธุรกิจและนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันพิบูล (Thipapal, et al., 2016)

แนวคิดกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา (Vanishakon, 2016) การสร้างองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาเพื่องานออกแบบ ในการแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จะมุ่งหาอัตลักษณ์โดยการจัดการและสร้างสรรค์ผลงานออกแบบให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นการนำเสนอของวัฒนธรรมชุมชนที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ในตัวเองเข้ามาสอดแทรกในตัวผลิตภัณฑ์ โดยการจำแนกอัตลักษณ์ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์ หรืออัตลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนนั้นๆ เช่น เรื่องราวคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาจากอดีต ด้านแรงงานฝีมือ การแก้ปัญหาเรื่องวัสดุในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ความสามัคคีในชุมชน

แนวคิดการจัดทำแผนธุรกิจชุมชน (Thongsuk, 2022) สำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณเวียงล่อ เพื่อช่วยทำความเข้าใจภาพรวมของธุรกิจและนำไปสู่การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การประกอบธุรกิจในอนาคตได้อย่างแม่นยำ สำหรับการทำธุรกิจชุมชนต้องอาศัยหลักการแนวคิด การเป็นผู้ประกอบการ เพื่อช่วยให้เข้าใจบทบาทของผู้ประกอบการและทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อช่วยในการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพ (Dokboonnak & Thongkamuch, 2013) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือองค์กรในชุมชน ให้สามารถดำเนินธุรกิจด้วยความความอยู่รอด เติบโต และยั่งยืน นำมาซึ่งอาชีพเสริม รายได้ การอยู่ร่วมกันของคนสามวัยให้มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกันด้วยบทบาท คุณค่า และศักยภาพของคนสามวัยในชุมชน

วิธีการและดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองโบราณเวียงล่อที่โดดเด่น
2. คณะวิจัยทำการจัดประชุมสนทนากลุ่มร่วมกับชุมชนและเทศบาลตำบล เพื่อคัดเลือกกลุ่มอาชีพโดยใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ (2) กลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์รองรับการท่องเที่ยว หรือสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้
3. ประชุมร่วมกันกับสมาชิกกลุ่มอาชีพและสมาชิกชุมชนเพื่อหาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกกลุ่มและสมาชิกชุมชนคนสามวัย
4. ร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การกำหนดการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นบนพื้นฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทักษะของสมาชิกกลุ่มและสมาชิกชุมชน และความต้องการในการพัฒนา

5. ลงพื้นที่ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อดำเนินการฝึกอบรมให้คำปรึกษาแนะนำเชิงลึก โดยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการ
6. จัดทำโครงสร้างองค์กรของกลุ่มและมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพกับแกนนำ
3. กำหนดกิจกรรมที่จะทำร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม และกำหนดผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มจะทำการผลิตเพื่อเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม
4. ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการทำงานร่วมกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานลักษณะชุมชน ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่า ชุมชนได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งจากอัตลักษณ์สู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำแนกออกเป็น
  - 1) ทุนทางธรรมชาติที่ชุมชนมี ได้แก่ ภูเขา ป่า แม่น้ำ ต้นไม้ และในตำบลล่อ และตำบลหงส์หิน เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกยูงที่เป็นสัตว์อนุรักษ์ดูแลโดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ
  - 2) แหล่งโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีวัดและเจดีย์เก่าจำนวนกว่า 50 แห่ง
  - 3) วิธีการดำรงชีพและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ปลา แม่น้ำอิง ไร่นา นกยูง เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ
  - 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน งานผ้า งานปั้น การตีมีด และการถนอมอาหารรูปแบบต่างๆ

จากการลงพื้นที่วิจัยนั้นพบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนา ทั้งผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ดั้งเดิมอยู่แล้ว และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ได้แก่ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ งานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่เป็นภูมิปัญญาที่สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยการนำวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาผ่านกระบวนการแปรรูป เพื่อผลิตเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ด้วยเทคนิควิธีแบบเรียบง่าย ผสมผสานศิลปะ ขนบประเพณี วัฒนธรรม สะสมเป็นภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นการจักสานไม้ไผ่ นี้ เป็นองค์ความรู้ชุมชน ที่ช่างฝีมือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยในชุมชนใช้ประกอบอาชีพเสริม คณะวิจัยได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์แก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มคนวัยทำงานและเยาวชน ภายใต้จัดการองค์ความรู้ ผลิตภัณฑ์ชุมชนเมืองโบราณเวียงลอรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณเวียงลอ โดยการนำอัตลักษณ์ที่ได้จัดเวทีประชุม นำมาเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในวันที่ 16-18 ธันวาคม 2565 กลุ่มเป้าหมายในการจัดอบรมในครั้งนี้ เป็นเยาวชน และ คนวัยทำงาน และผู้สูงวัย จำนวน 35 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเผ่าคนแก่ในชุมชน ที่เป็นช่างฝีมือที่ถนัดงานจักสานไม้ไผ่ เพราะได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันกับ

ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิชาการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จากแบรนด์ Vassana (วาสนา) ซึ่งเป็นแบรนด์ที่มีเพื่อวัตถุประสงค์ให้ชุมชนในภาคเหนือตอนบนที่มีวัสดุไม้ไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบงานจักสานดั้งเดิม พร้อมกับสร้างอาชีพเสริม ให้มีรายได้ให้กับช่างฝีมือในชุมชน โดยมีกลุ่มเยาวชน และ คนวัยทำงาน ร่วมกิจกรรมพัฒนาในครั้งนี้ด้วย

ภาพที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 16-18 ธันวาคม 2565

จัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่ม อัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นวิถีการดำรงชีพของคนในชุมชน ชาวเวียงลอผูกพันกับปลา แม่น้ำอิง ภูเขาและทุ่งนา จึงเป็นที่มาของผลิตภัณฑ์กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ ของที่ระลึกแห่งความเป็นสิริมงคลเสริมดวงชะตาและเสริมสร้างกำลังใจที่มีเอกลักษณ์ของเมืองโบราณเวียงลอ ทำจากตอกไม้ไผ่ที่เป็นทรัพยากรในชุมชนประกอบกับทักษะงานจักสานก็เป็นงานฝีมือที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่ทรงคุณค่า

โมบายปลา   โมบายนกยูง   เข็มกลัด   ปิ่นปักผม   ซอมดอก   ตุง   ดอกล้อม

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์งานฝีมือด้านการจักสานของที่ระลึกของกลุ่ม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนภายใต้ฐานภูมิปัญญาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาด้านภูมิปัญญา 2) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ 3) การพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1) การพัฒนาด้านภูมิปัญญา การนำภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น หากพิจารณาในบริบททั่วไปนั้นภายในชุมชน มีการใช้ภูมิปัญญา และเทคนิควิธีการที่ได้จากการลองผิดลองถูกมาเป็นเวลาหลายปี จึงมีความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุคคลภายนอก อีกทั้งปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีภูมิปัญญาด้านการจักสานไม้ไผ่มีอยู่หลายท่าน ทั้งนี้แกนนำกลุ่มได้เกิดแนวคิดในการฟื้นฟู อาชีพจักสานไม้ไผ่ของคนในชุมชน ในการสร้างเข้มแข็งให้กับชุมชน ที่เป็นการใช้ภูมิปัญญา ชาวบ้าน ด้วยการจัดให้มีการสาธิตวิธีการจักสานไม้ไผ่ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว และนำผลผลิตจากการสาธิตมาใช้ในการจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังจัดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์อีกด้วย สมาชิกกลุ่มยังสามารถเชื่อมโยงกลับไปได้ถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การออกแบบปิ่นปักผมที่ประกอบขึ้นจากดอกสารภี สมาชิกสามารถสร้างเรื่องราวเชื่อมโยง “ดอกสารภี” กับ “ต้นสารภีซึ่งเป็นเอกลักษณ์จังหวัดพะเยา พบว่ามีปลูกไว้บริเวณใกล้วิหารโบราณ ณ วัดศรีปิงเมือง” จะเห็นว่าเป็นความชาญฉลาดในการ “สร้างเรื่องเล่า” โดยสมาชิกสูงวัยของกลุ่มเวียงลอคราพท์ที่ถักกันระหว่างเวทีสนทนากลุ่มย่อยถึงเรื่องการค้นหอัตลักษณ์ชุมชน จนในที่สุดจึงเกิดผลิตภัณฑ์ทำปิ่นปักผมดอกสารภีขึ้นใน

2) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมีรากฐานมาจากภูมิปัญญา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน หลังจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ทางสมาชิกกลุ่มมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น วิจัยได้นำผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ของสมาชิกกลุ่มที่สามารถผลิตได้ให้ผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรทำการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยการสังเกตซึ่งพบว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก ในส่วนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้นั้นมีความเรียบร้อยสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น มีคุณค่าทางด้านจิตใจเพราะชุมชนใส่ใจเรื่องราวด้านความเชื่อความศรัทธาความเป็นสิริมงคลลงในผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น และมีคุณภาพผลิตภัณฑ์อยู่ในเกณฑ์ดี มีการวางแผนควบคุมปริมาณและคุณภาพการผลิตจาก แกนนำกลุ่มพบว่ามีการวางแผนด้านการผลิตให้เหมาะสมกับเวลาและปริมาณการจำหน่ายตามที่ลูกค้า หรือผู้รับซื้อได้แก่ผู้ประกอบการแบรนด์ Vassana ที่ได้สั่งผลิตสินค้ามาอย่างต่อเนื่อง หลังการจัดอบรม ส่วนการควบคุมคุณภาพ จะเน้นการดูแลอย่างของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และทำให้เหมือนต้นแบบให้มากที่สุด หากชิ้นไหนไม่ได้มาตรฐานก็จะมีการคัดออก

3) การพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อสามารถพัฒนาทั้งด้านภูมิปัญญา และผลิตภัณฑ์มีมูลค่า และคุณค่าเพิ่มมากขึ้นนั้น สามารถนำมาสร้างสรรค์ต่อยอดเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมที่หนุนเสริมการเล่าเรื่องราวของเมืองโบราณเวียงลอ มีฐานกิจกรรมสร้างสรรค์ที่กลุ่มคณะทัวร์ทั้งกลุ่มที่มาเป็นครอบครัว มากับกลุ่มเพื่อน หรือมาเป็นกลุ่มองค์กรทำงานสามารถเรียนรู้ได้ ในส่วนของกิจกรรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกิจกรรมหนุนเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่จุดเรียนรู้ชุมชนด้านการจักสานไม้ไผ่ เป็นการต่อยอดกิจกรรมสร้างสรรค์และสานต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่และรุ่นเก่าที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์รองรับการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ภาพที่ 3 กิจกรรมหนุนเสริมการท่องเที่ยว จุดเรียนรู้ชุมชนด้านการจักสาน

2. เพื่อยกระดับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มคนสามวัย และภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

2.1 ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน คณะผู้วิจัยจึงประชุมร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาชีพและสมาชิกชุมชนเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นในวันที่ 14 มกราคม 2566 ณ วัดศรีปิงเมือง โดยเป็นการรวมกลุ่มสมาชิกที่สนใจทำงานฝีมือประเภทต่างๆ ที่มีในชุมชน จึงเกิดกลุ่มอาชีพขึ้นภายใต้ชื่อ เวียงลอคราฟท์ (WiangLor Craft) มีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 20 คน เป็นผู้สูงอายุ จำนวน 8 คน กลุ่มคนวัยแรงงาน จำนวน 10 คน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 2 คน

2.2 โครงสร้างองค์กรของกลุ่มและมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม โครงสร้างองค์กรของกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกคนสามวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่เป็นไปตามศักยภาพของกลุ่มคนในวัยต่างๆ โดย

1) ผู้สูงอายุ มีบทบาทคือ การเป็นผู้นำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสาน การเตรียมวัตถุดิบและวัสดุในการทำผลิตภัณฑ์ การขยายกลุ่มสมาชิก และการแกะสลักและทำการออกแบบผลิตภัณฑ์

2) กลุ่มคนวัยทำงานมีบทบาทที่สำคัญคือ การสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและทันสมัย การคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ การจัดซื้อวัตถุดิบ การค้นหาและขยายลูกค้าเป้าหมาย งานการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การขยายกลุ่มสมาชิก และการบริหารจัดการกลุ่ม

3) กลุ่มเยาวชน มีบทบาทคือ การเป็นผู้แต่งตัวและเตรียมผลิตภัณฑ์ก่อนสื่อสารการตลาดกับลูกค้า เช่น การสร้างสรรค์เนื้อหาด้านภาพ การถ่ายรูปผลิตภัณฑ์ให้สวยงามและโดดเด่น การเขียนเนื้อหาและสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ และการทำคลิปวิดีโอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่องานประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ตลอดจนงานขยายกลุ่มสมาชิกที่เป็นกลุ่มคนวัยเดียวกันหรือวัยอื่นๆ ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

2.3 การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ทักษะ และเทคโนโลยี ระหว่างกลุ่มคนสามวัย

จากการขยายผลการอบรมเสริมสร้างทักษะให้สมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะ และวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ โดยวิธีการสอนงานในระดับต่างๆ ในหลากหลายมิติทั้งจากเพื่อนบ้านสู่เพื่อนบ้านใกล้เคียง จากผู้สูงอายุสู่เยาวชน และจากกลุ่มคนวัยทำงานสู่ผู้สูงอายุ จากพ่อสู่ลูก และจากสามีสู่ภรรยา โดยการถ่ายทอด ผ่านกิจกรรมการเสริมสร้างคุณค่าและศักยภาพของคนสามวัยในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน (การทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มเวียงลอคราฟท์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และ

การทำกิจกรรมตามอัธยาศัยที่บ้านของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ) โดยมีการสอนงาน การช่วยกันแกะสลัดลายผลิตภัณฑ์ใหม่ การสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ เกิดแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นและทุกชิ้นงานจะอยู่ภายใต้แนวคิดเอกลักษณ์ของชุมชน

กล่าวโดยสรุปคือสมาชิกกลุ่มเวียงลอคราฟท์ได้พัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อหนุนเสริมการบริหารจัดการกลุ่มและทุน การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการศักยภาพให้กับกลุ่มคนสามวัยในการดำเนินธุรกิจชุมชนฯ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะและเทคโนโลยีระหว่างกลุ่มคนสามวัย รวมถึงรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มหลังเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลังเข้าร่วมแผนงานวิจัยฯ สมาชิกกลุ่ม รวมถึงสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มแต่มีพื้นฐานการจักสาน มีความสนใจเข้ามาเรียนรู้และทำเป็นอาชีพเสริม สืบเนื่องจากการที่แม่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเวียงลอคราฟท์ แต่ถ้ามีความสามารถในการจักสาน ก็สามารถผลิตดอกสกรูมาส่งให้กลุ่มฯ เพื่อส่งต่อไปยังแบรนด์ Vassana ได้แสดงให้เห็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ไม่หวงวิชาความรู้หรืออาชีพ ถือเป็นความเอื้ออาทรที่เกิดขึ้นในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง นอกจากคนในชุมชนจะมีจิตสำนึกรักนี้รักความเป็นชุมชนแล้ว ยังต้องรักษารากเหง้าที่ดั้งเดิมของตัวเองเอาไว้ และพยายามสืบสานคงความเป็นอัตลักษณ์ ที่ดั้งเดิมของชุมชนไว้เพื่อลูกหลาน โดยชุมชนจะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้นั้น หน่วยงานทุกภาคส่วนจะต้องเข้า มามีบทบาทการช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน คณะวิจัยพบว่า ภาคีเครือข่ายที่สำคัญในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1. ภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งสองแห่ง สถานศึกษาและพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ล้วนมีแผนงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพและรายได้ ซึ่งก็หนุนเสริมกันเป็นอย่างดีกับการทำงานของชุมชนและคณะวิจัย 2. ภาคเอกชน ผู้ประกอบการเจ้าของผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ แบรนด์ Vassana โดย รองศาสตราจารย์วสุนา สายมา สนับสนุนวิทยากรสร้างอาชีพในชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้โอกาสทางการตลาด โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 3. สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำวิจัยร่วมกับชุมชนโดยชุมชน เป็นหลักในถอดรหัสความรู้ที่อยู่ในตัวภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลและที่ปรึกษาของชุมชน สร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถ จัดการความรู้ในชุมชนได้ด้วยตัวเอง

3. เพื่อประเมินอาชีพเสริม รายได้ ก่อนและหลังผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จากการดำเนินโครงการผู้วิจัยได้จำแนกการมีอาชีพเสริม รายได้และช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 22 คน ก่อนและหลัง ดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่ พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 เปลี่ยนเทียบก่อน-หลังดำเนินโครงการวิจัย

ที่	ประเด็น	ก่อน		หลัง	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	6	27.27	22	100
2	การมีอาชีพเสริมก่อนดำเนินโครงการวิจัย	13	59.09	21	95.45
3	การมีรายได้จากอาชีพเสริม	13	59.09	21	95.45
4	รายได้ต่อปี 5,000 บาทขึ้นไป	8	36.36	ยังไม่ครบ 1 ปี	
5	จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์	2	9.09	4	18.18

จากตาราง การวิเคราะห์อาชีพเสริม รายได้ และช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยก่อน-หลังดำเนินโครงการวิจัยพบว่า

1. สมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพก่อนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 หลัง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 100
2. สมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีอาชีพเสริม ก่อน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59.09 หลัง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 95.45
3. สมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีรายได้จากการทำอาชีพเสริม ก่อนจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59.09 หลัง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 95.45
4. สมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีรายได้ต่อปี 5,000 บาทขึ้นไป หลังจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 หลัง ยังไม่สามารถนำมาคำนวณได้ เนื่องจากกลุ่มยังดำเนินกิจกรรมไม่ครบรอบ 1 ปี
5. สมาชิกกลุ่ม/สมาชิกชุมชนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ ก่อน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 หลัง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18

การส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายใต้ชื่อ “เวียงลอคราฟท์” ในเวลาต่อมาโดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกกลุ่มที่ประกอบด้วยคนสามวัย ร่วมกันต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ โม่บายนำไซคนกยูงเสริมสิริ โม่บายปลาก่อมงคลทรัพย์ ตุงมงคล “ตำแหหลวง” ไม้ไผ่ นอกจากจะผลิตชอมดอก (ดอกสารภี-ชื่อเรียกตามชื่อชุมชนเห็นร่วมกัน) ขนาดต่างๆ ตามที่แบรนด์ VASSANA กำหนดจำนวนและราคาจับคู่ร่วมกับผลิตเป็นของที่ระลึกจนเกิดการสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มเวียงลอคราฟท์และสมาชิกชุมชน (คนอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม) มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวม 31,717 บาท นอกจากนี้ยังมีลูกค้าที่สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ดอกสารภีจากกลุ่มเพิ่มเติมอีก จำนวน 45,000 ดอก ในราคาดอกละ 1.50 บาท ประธานกลุ่มดำเนินการมอบหมายให้สมาชิกรับผิดชอบผลิตตามกำลังและศักยภาพของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งหากสามารถส่งผลิตภัณฑ์ได้ครบจำนวนจะทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้รวม 67,500 บาท

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยพบว่า

1. การค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน (Twichasri, 2017, pp.63-74) อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนควรจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นด้วยได้ การรักษาวัฒนธรรมชุมชน หรืออัตลักษณ์ชุมชน สมาชิกในชุมชน ควรมีโอกาสทางและแนวคิดจะรักษาอัตลักษณ์ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันอันจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุม กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มคนวัยทำงาน และเยาวชน ในชุมชน รวมปราชญ์ชาวบ้าน มาค้นหาอัตลักษณ์ในหลากหลายมิติอาทิ บริบทสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีองค์ความรู้และภูมิปัญญา โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้สกัดประเด็น จากการบอกเล่าเรื่องราว ภาพการเขียนและการวาดภาพ ในประเด็นที่ ตรงกันและไม่ตรงกัน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมี ส่วนร่วม และผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์ หรืออัตลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนนั้นๆ สามารถบ่งชี้ลักษณะบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ ได้ 1) ทูทางธรรมชาติที่ชุมชน 2) แหล่งโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีวัดและเจดีย์เก่า 3) วิธีการดำรงชีพและทรัพยากรที่ 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแนวทางในพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณเวียงล่อ แล้ว ชุมชนต้องกันมีการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนเมืองโบราณเวียงล่อสามารถคงอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนสืบต่อไป (Pongwirithon, et al., 2015, pp.44-58) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้สูงอายุต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

จะเห็นว่าทูทางวัฒนธรรมบางประเภทของชุมชนที่โดดเด่น จำเป็นต้องมีการฟื้นฟู การผลิตซ้ำหรือการสร้างใหม่ ทั้งในแง่ของการสร้างความหมาย คุณค่าและกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่ให้กับทุนเหล่านั้น เช่น เครื่องมือประมงพื้นบ้านจำพวกเครื่องจักสาน ที่เดิมอาจถูกนำไปใช้งานจริงในการทำประมง แต่เมื่อปัจจุบันมีเทคโนโลยีสมัยเข้ามาแทนที่ เครื่องมือเหล่านั้นอาจไม่ได้ทำหน้าที่ดั้งเดิมอย่างที่เคยเป็น หากแต่สามารถนำเอาทุนเหล่านั้นมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงขนาด เพื่อสืบสานและพัฒนาไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปการผลิตเป็นของที่ระลึก หรือการนำอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเมืองโบราณเวียงล่อ ไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ สำหรับการจำหน่ายเป็นของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว ต่อไป

2. การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพในการประกอบธุรกิจชุมชน พบว่า ควรมุ่งเน้นจุดแข็งที่เป็นโอกาสของกลุ่มและมุ่งแก้ไขจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรค ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับคน ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการเพิ่มทักษะต่างๆที่จำเป็นแก่สมาชิกกลุ่ม (Thongkern, 2021, pp.52-54) การพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจชุมชนและการพึ่งพาอาศัยอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มอาชีพมีจุดแข็งด้านภาวะผู้นำ และความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า มีจุดอ่อนคือขาดแคลนแรงงาน ขาดตราสินค้าและขาดการประชาสัมพันธ์ มีโอกาสคือได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและกระแสความนิยมรักสุขภาพ และอุปสรรคจาก

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและวัตถุดิบที่ต้องพึ่งธรรมชาติเท่านั้น ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ควรทำการ (1) สร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ (2) ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (3) ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่น่าดึงดูดและเหมาะสมเป็นของฝาก (4) สร้างกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นเครือข่ายชุมชน (5) ส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารงานกลุ่ม และ (6) พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน

3. ด้านแนวทางในการเสริมสร้างรายได้ให้กลุ่มอาชีพหรือผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในงานวิจัยมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้อัตลักษณ์และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมเป็นของฝากของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเวียงโบราณเวียงลอ โดยการเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มคนสามวัยในการดำเนินธุรกิจชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ บริหารจัดการแบบบูรณาการองค์ความรู้และทักษะอย่างมีส่วนร่วมระหว่างคนสามวัยเพื่อก่อให้เกิดอาชีพเสริม รายได้ และการช่วยเหลือเอื้ออาทรกันในชุมชน (Sukasukont, et al., 2022, pp.78-80) ที่ได้ให้แนวทางการสร้างรายได้แก่ผู้สมาชิกกลุ่มสูงอายุด้วยผลิตภัณฑ์ชุมชน ว่าต้องกำหนดกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบในชุมชนภายใต้องค์ความรู้และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วยในการขยายกลุ่มลูกค้าหรือตลาดเป้าหมาย เสริมสร้างทักษะของผู้สูงอายุในการใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์

4. การได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย (Sawunyavisuth & Sathatip, 2008) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า แนวทางการพัฒนาที่สมาชิกเลือกใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น การศึกษาดูงาน และการเชิญวิทยากรมาอบรมความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงผู้ประกอบการท้องถิ่น เข้ากับเครือข่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ซึ่งจากที่ทางที่วิจัยได้ สนับสนุนวิทยากรสร้างอาชีพในชุมชน นำมาสู่การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เกิดโอกาสทางการตลาด ซึ่งหากทางกลุ่ม “เวียงลอคราฟท์” สามารถรักษาคุณภาพการผลิตได้อย่างดีก็จะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับทางกลุ่มอาชีพ และสามารถขยายเครือข่ายการผลิตได้สูงขึ้น (Jongwutiwes, et al., 2553, pp.103 -111) การสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชนกับธุรกิจชุมชนประเภทเดียวกันและ เชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชนประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านการค้าและการลงทุน ด้าน การผลิต การตลาด เทคโนโลยีตลอดทั้งแรงงานร่วมกันรวมถึง การสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองทางการค้าร่วมกัน ซึ่งจะ เป็นผลดีต่อการสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การมีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อการสื่อสารทางการตลาด และการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งสมาชิกกลุ่มเวียงลอคราฟท์ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เปิดโลกทัศน์อย่างกว้างขวางในการสร้างอาชีพเสริมและหารายได้เพิ่ม

2. การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการค้นหาทุนทางวัฒนธรรมอื่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ในมิติทางวัฒนธรรมอื่นๆ ลวดลายและอื่นๆ ที่ได้จากจากวิจัยนี้ สามารถนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดได้หลากหลาย ในการนำไปประยุกต์ใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัฒนธรรมความเชื่อ และการยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน

3. การจะสร้างความยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการชุมชน ควรมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภาควิชาการ เพื่อสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ให้กับธุรกิจชุมชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของธุรกิจชุมชน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือใช้เป็น แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา อันจะไปสู่ศักยภาพในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนำไปสู่ความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน รวมทั้งเป็นการได้รับโอกาสในการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เทศบาลตำบลเวียงลอ เทศบาลตำบลหงส์หิน และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุน จังหวัดพะเยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยไปต่อยอดและสนับสนุนในเชิงพาณิชย์ เช่น เป็นผู้เชื่อมโยงประสานด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของเวียงโบราณเวียงลอกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มและสมาชิกชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

2. ชุมชนควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้ข้อมูล ประสบการณ์ให้แก่คนอื่นๆ ทั้งในและนอกชุมชนเพื่อนำแนวทางที่ได้ทำงานร่วมกับคณะวิจัยไปเสนอแนะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับปรุงการจัดกระบวนการบริหารกลุ่มที่เกิดขึ้น ให้มีความเข้มแข็ง และเป็นมืออาชีพมากขึ้น

References

- Dokboonnak, N. & Thongkamuch, T. (2013). **Participation of Communities in Tourism Management : Case Study in the Hundred Years Sam Chuk district of Suphan Buri**. Suphan Buri : Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. [In Thai]
- Jongwutiwes, N., Singhalert, R. & Passago, S. (2010). Factors Affecting the Success of Community Business Management in Mueang District, Roi-et Province. **Rajabhat Maha Sarakham University Journal (RMU.J.)**, 4(2), 103-111. [In Thai]
- Master Plan under National Strategy (15). (2017). **Issues, Power, Challenges (2018-2037)**. [Online]. Available : <http://plan.rru.ac> [2021, July 29]. [In Thai]
- National Operating Systems Development Agency. (1998). **Issues, Impact of The Economic Crisis**. [Online]. Available : <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom6/03-02.html> [2021, July 29]. [In Thai]

- Sawunyavisuth, B. & Sathatip, P. (2008). **Localproduct development for community based tourism potential Bueng KhongLong Nong Khai Khon Kaen**. Khon Kaen : Khon Kaen University. [In Thai]
- Sukasukont, P., Saktewin, S. & Sridokmai, T. (2022). The method of elderly income generation using community products in Samut Prakan. **Journal of Management Science Review**, **23**(2), 78-80. [In Thai]
- Thipapal, P. & Thipapal, T. (2016). **Strategic Management**. Bangkok : Amon Printing. [In Thai]
- Thongkern, T. (2021). Development of Community Business Potential and Sustainable Dependency on Bung Boraphet. **Academic Database of Graduate Studies Network of Northern Rajabhat University**, **11**(2), 52-54. [In Thai]
- Thongsuk, W. (2022). **What is a Business Model Canvas? How important is it to business organizations?**. [Online]. Available : <https://talkatalka.com/blog/author/wachira/> [2023, February 11]. [In Thai]
- Twichasri, V. (2017). Identity of Community: Concept and Management for Sustainable Tourism by Buddhist Peaceful Means of Chiangkhan Municipality, Lei Province. **Journal of Arts Management**, **1**(2), 63-74. [In Thai]
- Vanishakon, A. (2016). **OTOP design**. Bangkok : Chulalongkorn Publishing. [In Thai]

พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร

News Exposure and Uses of Social Media of Rajabhat University Students in Bangkok

จุฑามาศ ศรีรัตน*

Jutamas Sriratana

Received : May 4, 2023

Revised : October 9, 2023

Accepted : November 13, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง จำนวน 400 คน ที่กำลังศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 อยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ เป็นเพศหญิง มากกว่า เพศชาย มีอายุระหว่าง 18-19 ปี ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ ในชั้นปีที่ 1มากที่สุด มีเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-7,000 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ความถี่ การเปิดรับข่าวสารเป็นประจำทุกวัน 2. ระยะเวลา การเปิดรับข่าวสาร มากกว่า 1 ชั่วโมง 3. ช่วงเวลา การเปิดรับข่าวสาร 12.01-14.00 น. 4. ประเภทรายการ รายการเกมโชว์ 5. เหตุผล เพื่อนำเรื่องราวของการเปิดรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ไปสนทนา 6. ช่องทางการสื่อสาร Facebook 7. ชนิดอุปกรณ์ โทรศัพท์มือถือ และ8.ประเภทกระดาษข่าวประจำ และด้านพฤติกรรมกาใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความคิดเห็นต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61) พบว่า อันดับแรก คือ เพื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนเองสนใจ ($\bar{X}$ = 3.83) รองลงมาคือ เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ = 3.80) และเพื่อได้รับทราบข่าวสารข้อมูล

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Faculty of Management Sciences, Dhonburi Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: pr_drusp@hotmail.com

เหตุการณ์ทางสภาพสังคม ส่วนอันดับ ท้ายสุดคือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้รอบตัวของตนเองให้มากขึ้น ($\bar{X}$ = 3.40)

คำสำคัญ : พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร / การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the demographic characteristics of Rajabhat University students in Bangkok who are exposed to news and the use of social media. The sample consisted of 400 students from five Rajabhat Universities in Bangkok who were in their first to fourth years of bachelor's degree programs during the first semester of the academic year 2021. This study employed a quantitative survey research methodology, collecting data through questionnaires. The results of the research showed that there were more female students than male students, aged between 18 and 19 years old. These students were studying at Dhonburi Rajabhat University, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Phranakhon Rajabhat University, Suan Sunandha Rajabhat University, and Chandrakasem Rajabhat University. The majority of the samples were freshmen in the Faculty of Business Administration, with a GPAX between 2.51 and 3.00, an income of 5,000-7,000 baht, and residing in Bangkok and its vicinity. Regarding social media exposure behavior, it was found that, for most of them: 1. Frequency: They were exposed to social media on a daily basis. 2. Duration: They were exposed to social media for more than one hour. 3. Time: They were exposed to social media between 12:01 and 14:00 hours. 4. Types of Programs: The most popular content was game shows. 5. Reason: The majority admitted they used social media to gather information for further discussion. 6. Social Networking Platform: The majority used Facebook. 7. Devices: They used mobile phones. 8. Social Media Type: Webboards on various websites were mostly used. Regarding the use of social media by Rajabhat University students in Bangkok, the overall opinions about the use of social media were at a high level ($\bar{X}$ = 3.61). The most popular use was to receive news and information related to their interests ($\bar{X}$ = 3.83), followed by using social media to relieve stress from online studying ($\bar{X}$ = 3.80), receiving news and information about various social events ($\bar{X}$ = 3.76), while the least popular use was increasing general knowledge ($\bar{X}$ = 3.40).

Keywords : News Exposure / Uses of Social Media

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ได้เข้ามามีบทบาทกับการสื่อสาร อยู่มาก โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตมาเป็นช่องทางของการสื่อสารแบบเครือข่ายที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต” และ

เป็นเครือข่ายที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารไว้อย่างมหาศาล เทคโนโลยีการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านการผลิต การบริการ การบริหารและการดำเนินงานต่างๆ รวมทั้งใช้ในการศึกษาและการเรียนรู้ จึงส่งผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การค้า และคุณภาพชีวิต (Saichon Buranakit, 1998)

คนไทยในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร อุตสาหกรรมไทยจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภค โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ตอบสนองต่อความต้องการในรูปแบบใหม่ให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสารและการพัฒนาในด้านของเนื้อหา ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพมีความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสารและเนื้อหาข้อมูล ปัจจุบันอุตสาหกรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงก้าวไปสู่ยุคสื่อสังคมออนไลน์ จึงทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ มีการปรับตัวให้ก้าวทันต่อพฤติกรรมผู้บริโภคข่าวสาร ทำในรูปแบบออนไลน์สามารถใช้งานได้ในเว็บไซต์และในสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเป็นการใช้อุปกรณ์ที่มีคุณสมบัติที่โดดเด่นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลให้สื่อออนไลน์สามารถกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้รับสารมาใช้บริการเพิ่มขึ้น สิ่งที่มีจุดเด่นอยู่ที่คุณสมบัติที่เรียกว่า “สื่อประสม”(Multimedia) ได้แก่ 1) ตัวอักษร หรือข้อความ (Text) 2) ภาพฉาย (Image) 3) ภาพกราฟิก (Graphic) 4) ภาพเคลื่อนไหววิดีโอ (Video) 5) เสียง (Audio) โดยมีลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ซึ่งเป็นการติดต่อสื่อสารแบบโต้ตอบกันได้ (Two-Way Communication) เพราะผู้รับข้อมูลข่าวสารสามารถเขาไปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวที่นำเสนอบนสื่อออนไลน์และสามารถแสดงความคิดเห็นกลับมายังผู้ส่งสารได้ทันทีทันใด จึงทำให้ผู้ส่งสารสามารถรับทราบได้ว่าผู้รับสารมีความสนใจในเหตุการณ์หรือข่าวสารเรื่องใดเป็นพิเศษ พร้อมทั้งยังสามารถระบุจำนวนผู้เข้ามาอ่านข่าวในเว็บไซต์ (Noppadon Inna, 2005)

จากการสำรวจของ ETDA เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทย พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ถึง 1 ชั่วโมง 3 นาที โดยปีแรกที่ ETDA เริ่มทำผลสำรวจ ปี 2556 คนไทยใช้เน็ตเฉลี่ยเพียงวันละ 4 ชั่วโมง 36 นาทีเท่านั้น คิดเป็นอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัว ดังนั้น พฤติกรรมของคนไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในปี 2563 สูงถึงวันละ 11 ชม. โดยแยกเป็น Gen Z ผู้ที่เกิดระหว่างปี 2540-2555 ที่มีอายุระหว่าง 9-24 ปี และ Gen Y เกิดช่วงปี 2508-2522 เป็นผู้ที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางยุคที่เศรษฐกิจทั้งโลกกำลังเติบโต ที่มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ ใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ร่ายล้อมไปด้วย Smart Device ที่เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ไร้สายผ่านอินเทอร์เน็ตขนาดต่างๆ และแอปพลิเคชัน ที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้ชีวิตง่ายขึ้น สิ่งที่สำคัญ พบว่าทั้งสอง Gen Z และ Gen Y มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด (Thai Journalists Association, 2007)

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ให้ข้อมูลผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ ในช่วงเวลาการแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ได้สะท้อนให้เห็นสถานการณ์กับการใช้เน็ต เรียน/ทำงาน พร้อมกิจกรรมบนเฟซบุ๊กยังคงแชมป์ 9 ปีต่อเนื่อง ในสถานการณ์ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา สามารถที่จะเข้าถึงง่ายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว และครอบคลุมจึงส่งผลต่อการใช้ 78.3% ซึ่งการใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมากของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้น จากเหตุผล คือ

การที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และมีเครือข่ายที่ครอบคลุม ส่วนสาเหตุรองลงมา คือ มีความจำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น และบริการต่างๆ ในชีวิตประจำวันสามารถทำผ่านออนไลน์มากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันผลกระทบจากสถานการณ์ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้คนหันมาเลือกทำกิจกรรมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น แทนการเดินทางจากบ้านเรือน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการต้องพบปะผู้คนโดยเฉพาะในที่สาธารณะ ในส่วนของช่องทางการสื่อสารที่ดีที่สุดของสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า Facebook, YouTube และ LINE ยังคงเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ครองใจคนไทยอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ตอบแบบสำรวจได้ยกให้ Facebook เป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็น 98.29 รองลงมาคือ YouTube คิดเป็น 97.5% และ LINE คิดเป็น 96.0% ขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ที่มาแรงในปีนี้อย่าง TikTok ได้รับความนิยมนอย่างรวดเร็วโดยมีผู้ใช้บริการ คิดเป็น 35.8% จากผู้ตอบแบบสำรวจ จึงทำให้ความสำคัญการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร มีการปรับตัวเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภค โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ตอบสนองต่อความต้องการในรูปแบบใหม่ให้กับผู้บริโภค ความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสารและการพัฒนาในด้านของเนื้อหา ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพเกิดความรวดเร็วในการเสนอข่าวสารเนื้อหาข้อมูล ปัจจุบันมีการพัฒนานำเสนอในรูปแบบการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ นำเสนอเนื้อหาข่าวสารได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามวิวัฒนาการของการสื่อสารเป็นการเปลี่ยนไปของช่องทางการสื่อสารข้อมูลข่าวสารส่งผลให้สื่อใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้อ่านมากขึ้น (Sophon Kanhasen,2002)

ผลกระทบภาพรวมของระบบการศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ ในยุคการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ ในฐานะอาจารย์ประจำ หรืออาจารย์ผู้สอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร นักศึกษาอาจจะมีประสบการณ์ที่ขาดหายไป เพราะสาเหตุที่ต้องเรียนออนไลน์ ในสัดส่วน 70% จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแพลตฟอร์มทางการเรียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งแน่นอนว่าทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้รับผลกระทบในหลายด้าน ผลกระทบที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ข้อที่ 1 ที่ได้รับผลกระทบเห็นชัดเจน เรื่องของภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ในยุคการแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา และข้อที่ 2 ได้รับผลกระทบเห็นชัดเจน เรื่อง ประสิทธิภาพการเรียนที่ลดลง อันเนื่องจากในบางคณะที่ต้องมีการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ แต่ต้องปรับมาเรียนออนไลน์ คุณภาพการเรียนรู้และประสบการณ์ลดลงไป กลายเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการปรับตัว และนำมาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบการศึกษาใหม่ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รูปแบบที่แตกต่างกลายเป็นโมเดลใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นและมีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เมื่อสถานการณ์จำเป็น มีการเรียนการสอนทางออนไลน์ หรือทางออฟไลน์ สิ่งสำคัญ คือ การหาประสบการณ์จากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครมีการใช้งานทางอินเทอร์เน็ตในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลและนำไปพัฒนาตนเองไปสู่อาชีพในสายงานที่เรียนมา ในคณะวิชาของนักศึกษา และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร เช่นกันที่มีอยู่ จำนวน 5 สถาบัน ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมี 4 คณะประกอบด้วย 1. คณะครุศาสตร์ 2. คณะวิทยาการจัดการ 3. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 4. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในวิถีการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้มีการปรับเปลี่ยนต้องเรียนออนไลน์หาประสบการณ์จากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความรู้และนำไปพัฒนาตนเองไปสู่อาชีพในสายงานที่เรียนมา มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ในสภาวะปัจจุบันของการแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ถือได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนในยุคโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก้าวไปสู่ยุคสื่อสังคมออนไลน์อย่างเต็มตัว (Supachalasai, 2019)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ถึงสาเหตุที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในการค้นหาข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ส่งผลทำให้ในมุมด้านธุรกิจด้านสื่อมีการปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อการใช้ประโยชน์และเมื่ออินเทอร์เน็ตสามารถเขามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและการสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้ของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้การเข้าถึงข่าวสาร สะดวกมากขึ้น มีความรวดเร็วของการรายงานข่าวความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารในโลกยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์พร้อมด้วยสมมติฐานการวิจัย ที่จะศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เพื่อนำความรู้จากผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขพัฒนาการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย และสามารถนำไปพัฒนาทางด้านมุมของธุรกิจทางการสื่อสาร เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดความทันสมัยมีคุณค่าทางสังคม ทางด้านแอปพลิเคชัน เพื่อให้เกิดความทันสมัยต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาการแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีผลต่อการใช้ประโยชน์ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร” ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative-based Method) เป็นการนำข้อมูลคุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร จัดทำเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บของรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง“พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้แก่ โดยกำหนดแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างจาก 5 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปี 2564 ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 6,044 คน 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 7,036 คน 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 18,734 คน 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 11,972 คน และ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 5,992 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติ ปีการศึกษา 2564 โดยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง แต่ผู้วิจัยเห็นสมควรใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความหลากหลายและการกระจายข้อมูลที่ได้ใช้วิธีใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 61 คน
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 95 คน
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 89 คน
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 85 คน
- และ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้นเป็น จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วน โดยจำแนกตามคณะวิชาและเพศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative-based Method) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือสำหรับการทำวิจัย 2. ศึกษา รูปแบบ วิธีการสร้าง กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาแบบสอบถามที่จะใช้ในการศึกษา เพื่อให้มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ 3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามรวมทั้งกำหนดเกณฑ์การวัดและแปลผลตามหลักวิธีการสร้างแบบสอบถาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะแบบปลายปิด (closed-ended questionnaire) ประเภทมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ซึ่งแบบโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา คณะที่ศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เกรดเฉลี่ย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ความถี่ ระยะเวลาสถานที่ ช่วงเวลา ประเภทของการเปิดรับข่าวสาร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ช่องทางการสื่อสาร และอุปกรณ์ที่เปิดรับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลประโยชน์ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสร้างคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale) ประเภทมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อค้นหาพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและรายงานผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย อายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่อายุระหว่าง 18-19 ปี มากกว่าอายุระหว่าง 20-22 ปี ส่วนสถาบันที่ศึกษา ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 95 คน 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 89 คน 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 85 คน 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 70 คน และ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 61 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 128 คน มากที่สุดรองลงมา ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 โดยมีเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 มากที่สุด รองลงมา 3.01-3.50 และ 2.01-2.50 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-7,000 บาท มากที่สุด รองลงมา 8,000-9,000 บาท และ ต่ำกว่า 5,000 บาท นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามหัวข้อต่างๆ ได้แก่ ความถี่

ระยะเวลาสถานที่ ช่วงเวลา ประเภทของการเปิดรับข่าวสาร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ช่องทางการสื่อสาร และ อุปกรณ์ที่เปิดรับ โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ปรากฏ พบว่า

2.1 จำแนกตาม ความถี่ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นประจำทุกวัน มากที่สุด จำนวน 295 คน รองลงมา 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 50 คน 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 34 คน ชมบ้างบางครั้ง จำนวน 16 และไม่ฟังเลย จำนวน 5 คน

2.2 จำแนกตาม ระยะเวลา พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มากกว่า 1 ชั่วโมง จำนวน 187 คน ระหว่าง 30 นาที - 1 ชั่วโมง จำนวน 121 คน ระหว่าง 15 นาที - 29 นาที จำนวน 60 คน และน้อยกว่า 15 นาที จำนวน 32 คน คิดเป็น ร้อยละ 8.0

2.3 จำแนกตาม สถานที่ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ ที่มหาวิทยาลัย จำนวน 88 คน รองลงมา หอพัก จำนวน 84 คน และที่บ้าน จำนวน 82 คน อันดับสุดท้ายคือ ร้านอาหาร จำนวน 45 คน

2.4 จำแนกตาม ช่วงเวลา พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ 12.01-14.00 น. จำนวน 75 คน รองลงมา 14.01-16.00 น. จำนวน 71 คน และ 18.01-20.00 น. จำนวน 67 คน อันดับสุดท้ายคือ 02.01-04.00 น. จำนวน 11 คน

2.5 จำแนกตาม ประเภทเวลา พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ รายการเกมโชว์ จำนวน 55 คน รองลงมา รายการเรียลลิตี้โชว์ จำนวน 52 คน และรายการวาไรตี้โชว์ และรายการทอล์กโชว์ (รายการพูดคุย) จำนวนเท่ากันคือ 50 คน และอันดับสุดท้ายคือ สารคดีข่าว และรายการแนะนำสินค้า จำนวนเท่ากันคือ 5 คน

2.6 จำแนกตาม เหตุผล พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ เพื่อนำเรื่องราวของการเปิดรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ไปสนทนา จำนวน 132 คน รองลงมา เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ไปวางแผนพัฒนาตนเอง เพื่อไปสู่อาชีพ จำนวน 84 คน และเพื่อทราบถึงความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ จำนวน 68 คน อันดับสุดท้ายคือ เพื่อความบันเทิงในการรับฟัง จำนวน 41 คน

2.7 จำแนกตาม ช่องทางการสื่อสาร พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ Social Networking เช่น Facebook, Blogger, Twitter หรือ Tagged จำนวน 128 คน รองลงมา Micro Blogging โพสต์ข้อความสั้นๆ เว็บไซต์ จำนวน 84 คน และ Weblogs Blog มีความเป็นเนื้อหาที่กว้างขวาง มีเนื้อหาที่น่าสนใจ และ

Virtual worlds โลกเสมือน 3 มิติหรือโลกเสมือนจริง จำนวนเท่ากันคือ 68 คน อันดับสุดท้ายคือ Photo sharing แชร์รูปภาพ หรืออัลบั้มภาพให้ผู้อื่น จำนวน 36 คน

2.8 จำแนกตาม ชนิดอุปกรณ์ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร โทรศัพท์มือถือ จำนวน 287 คน รองลงมา พีดีเอ จำนวน 70 คน และคอมพิวเตอร์ จำนวน 43 คน

2.9 จำแนกตาม ประเภทสื่อสังคมออนไลน์ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร กระจายข่าวประจำเว็บไซต์ต่างๆ จำนวน 110 คน รองลงมา กลุ่มองค์กรข่าวสารออนไลน์ จำนวน 105 คน กระจายข่าวของกลุ่มแนะนำวิชาการอาชีพ จำนวน 94 คน และนิตยสารออนไลน์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์ จำนวน 91 คน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประโยชน์ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสร้างคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert scale) ประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อค้นหาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับแรก คือ เพื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนเองสนใจ รองลงมา คือ เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา และเพื่อได้รับทราบข่าวสารข้อมูลเหตุการณ์ทางสภาพสังคมต่างๆ ส่วนอันดับท้ายสุด คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้รอบตัวของตนเองให้มากขึ้นจากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา

ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของการตั้งสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีผลต่อการใช้ประโยชน์ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน พบว่า เพศที่มีความแตกต่าง อันได้แก่ เพศหญิงที่มีจำนวนมากกว่าเพศชายมีการเปิดรับและการนำไปใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน ในด้านความถี่ในการเปิดรับข่าวสารและการนำไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความถี่ในการเปิดรับเป็นประจำทุกวันที่มีมากกว่า ระยะเวลาการเปิดรับที่ใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมง สถานที่ในการเปิดรับในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยในการค้นหาข้อมูลทางการศึกษา ช่วงเวลาในการเปิดรับในช่วงเวลา 12.01-20.00 น. เพื่อค้นหาข้อมูลด้านการศึกษา ด้านประเภทเวลาการเปิดรับนิยมเปิดรับรายการเกมโชว์เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินผ่อนคลาย โดยเหตุผลสำคัญในการเปิดรับและการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อต้องการนำไปสนทนาส่วนใหญ่จะใช้ช่องทาง Social Networking อันได้แก่ Facebook เป็นหลักในการเปิดรับข่าวสารผ่านโทรศัพท์มือถือ และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการสื่อสารด้วยกระจายข่าวสนทนาเพื่อแสวงหาความรู้นำไปใช้ประโยชน์เพื่อนค้นคว้าหาความรู้ในวิชาชีพที่ศึกษา

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน พบว่า เพศหญิงที่มีจำนวนมากกว่าเพศชายมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการใช้ประโยชน์สื่อสังคมออนไลน์ โดยนักศึกษาได้เลือกมากที่สุดคือเลือกเรื่องที่ตนเองมีความสนใจ เพื่อให้ตนเองเกิดความผ่อนคลายในช่วงเวลาการแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61) และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ Brown-Forsythe ในการทดสอบ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์ต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ สถาบันที่ศึกษา คณะที่ศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา เกรดเฉลี่ย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสมแตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะทางประชากร ของผู้อ่านเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานในบริษัทเอกชน และมีรายได้ระหว่าง 10,001- 20,000 บาท 2) พฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยของ ผู้อ่านส่วนใหญ่ คือ มีระยะเวลาเปิดรับน้อยกว่า 1 ปี ใช้เวลาอ่านน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน เข้าอ่านเว็บไซต์ จำนวน 5 ครั้ง ต่อวัน โดยใช้โน้ตบุ๊กในการเข้าถึง เปิดรับข่าวประเภทข่าวบันเทิง ท่องเที่ยว กีฬา และเปิดรับเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด 3) แรงจูงใจในการเปิดรับเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยของผู้อ่านส่วนใหญ่ คือ ความสะดวกสบายและง่ายต่อการเข้าถึง ได้ทุกที่ทุกเวลา 4) ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยของผู้อ่านส่วนใหญ่ คือ สามารถอ่านข้อมูลย้อนหลังได้ 5) การใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยของผู้อ่านส่วนใหญ่ คือ เพื่อประมวลข่าวจากหนังสือพิมพ์หลาย ฉบับได้อย่างรวดเร็ว 6) จากผลของวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า ผู้อ่านที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ส่วน ตัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยแตกต่าง กัน ยกเว้นผู้อ่านที่มีอายุแตกต่างกัน ส่วนผู้อ่านที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ส่วนตัวต่อเดือนแตกต่าง กันมีแรงจูงใจในการอ่านและความพึงพอใจต่อเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยไม่แตกต่างกัน และ 7) ผลการวิจัยความสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่า แรงจูงใจในการอ่านและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในรูปแบบ สื่อบนเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย และจากผลการวิจัยของ (Suansaen, 2013) ในปี 2556 ผลที่ได้เป็นไปตามแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยในครั้งนี้ ถือได้ว่าทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาเป็นองค์ประกอบเป็นไปแนวทางของวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

จากผลของวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีควมพอใจเพียงของค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

ออนไลน์อย่างเหมาะสม พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 9 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อได้รับทราบข่าวสารข้อมูล เหตุการณ์ทางสภาพสังคมต่างๆ 2. เพื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนเองสนใจ 3. เพื่อนำเรื่องราว ที่ได้รับข่าวสารเป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นในสังคม 4. เพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ศึกษา 5. เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัส โควโรนา 6. เพื่อให้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนานจากการเรียนออนไลน์จากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรค ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 7. เพื่อให้เกิดประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารจาก สื่อสังคมออนไลน์ไปวางแผนพัฒนา ตนเอง เพื่อไปสู่อาชีพที่ต้องการ 8. เพื่อเพิ่มพูนความรู้รอบตัวของตนเองให้มากขึ้น จากสถานการณ์การ แพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา และ 9. เพื่อแสวงหาคำแนะนำและความคิดเห็นในด้านการ ประกอบอาชีพเมื่อเรียนจบ และเป็นการต่อยอดช่วยในการตัดสินใจวางแผนอาชีพในอนาคต พบว่า นักศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ เพื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนเอง สนใจ อันดับที่ 2 คือ เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัส โควโรนา และเพื่อได้รับทราบข่าวสารข้อมูลเหตุการณ์ทางสภาพสังคมต่างๆ คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้รอบตัวของ ตนเองให้มากขึ้นจากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา อันดับที่ 3 เพื่อได้รับทราบ ข่าวสารข้อมูลเหตุการณ์ทางสภาพสังคมต่างๆ ในด้านการวิจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสารจากสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ในการใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ ครั้งนี้ ได้มีความสอดคล้องกับ คำกล่าวของ (Jaichansukkit, 2012) ที่กล่าวไว้ว่า ข่าวสารและเนื้อหาต้องสื่อสารต้องการประชาสัมพันธ์ การให้ รายละเอียดของข้อมูล จำเป็นต้องมีมาตรฐานที่มีความเกี่ยวข้อง ในการรายงานผลประกอบการมุมมอง การ วิเคราะห์สถานการณ์ผ่านการสื่อสารด้วยในรูปแบบที่มีองค์ประกอบดังนี้ คือ 1. อินเทอร์เน็ต (Internet) ก่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว 2. การเชื่อมต่อ (Connections) ช่องทางดิจิทัลเปลี่ยนแปลงวิถี การติดต่อสื่อสารและการประสานงานให้เร็วไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น 3. การปฏิสัมพันธ์ (Conversations) ระหว่างกันและโซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) ทำให้เกิดการ เรียนรู้และเข้าใจ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้รับต่อ ยอดไปอีกระดับ 4. การร่วมสร้าง (Co-Creation) การเปิดโอกาสให้ได้ออกความคิดเห็นผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) 5. ชุมชน (Community) การสร้างความสัมพันธ์ และโครงการด้านกิจกรรมเพื่อสังคม (Social Responsibility-Sustainability) สามารถต่อเชื่อมกันผ่านสังคมออนไลน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับ สารมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ดังนั้น เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารจะต้องเป็นช่องทางที่สามารถสร้าง โอกาสสำคัญและตรงกับงานวิจัยของ (Cheyjanya, Wiwattanankul & Anawatsirivong, 1995) ได้กล่าวไว้ ว่า ในปัจจุบันช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย 1. Website เว็บไซต์เปรียบเสมือนเครื่องมือแนะนำเป็น จุดศูนย์กลางของสื่อ 2. กลุ่ม Search Engine เครื่องมือทำการสืบค้นข้อมูลหรือเนื้อหาให้ตรงกับที่เราต้องการ และ Optimization 3. Email อีเมล รูปแบบอีเมลเป็นเครื่องมือที่เก่าแต่ยังสามารถใช้ได้ดี เพื่อทำการส่งข้อมูล ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย 4. Content คือ เนื้อหาของรูปภาพ บทความ คลิปวิดีโอที่ถูก

ปล่อยออกไป ถึงผู้รับในทุกๆ กลุ่มเป้าหมาย ผ่านช่องทาง (Website, Social Media, E-mail ฯลฯ) ผู้รับสาร เป็นวงกว้าง ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการทำการตลาดออนไลน์ Digifast (2015) & Chatawittayakul (2016)

5. กลุ่มสังคมออนไลน์ (Social Media) หรือ Social Media Tool(s) เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังมากที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งมีหลายแพลตฟอร์มที่เป็นที่นิยม อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็น Face book ที่ได้รับความนิยมที่สุดในประเทศไทย Twitter Instagram หรือ Pinterest เป็นต้น โดยในแต่ละช่องทางก็จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปเนื่องจากโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักที่ผู้ชม กลุ่มเป้าหมาย และลูกค้า เข้าถึงเองอย่างเต็มใจ ดังนั้น จึงมีเครื่องมือในการบริหารจัดการช่องทางเหล่านี้เกิดขึ้นมากมายในตลาด ไม่ว่าจะเป็นการช่วยบริหารเนื้อหาให้เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์ความเห็นและประเภทของกลุ่มผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ สรุปได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีการตอบสนองทางสังคมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์ ซึ่งมีการ แบ่งปันเนื้อหาข่าวสารต่างๆ ผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นตัวสื่อสารกับคนในกลุ่มสังคมออนไลน์ (Social Community) ทั่วโลก และสื่อสังคมออนไลน์ เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องมือ ที่สามารถทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC) และอุปกรณ์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน หรือการแบ่งปันเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่ม บุคคลที่มีในลักษณะของการเข้าร่วมในเครือข่าย ซึ่งจะมีการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้ส่งและผู้รับข้อมูลได้ เป็นการสื่อสารสองทาง จะผู้รับข้อมูลที่มีสามารถแสดงความคิดเห็นหรือตอบผู้ให้ข้อมูลได้ในทันที โดยการที่แสดงข้อคิดเห็นในบล็อกการพูดคุยผ่านโดยโปรแกรมการสนทนาออนไลน์ สามารถเชื่อมต่อกับเพื่อนได้ทำให้ผู้ใช้งานได้มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านเว็บ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสื่อดิจิทัล และแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีทั้งองค์ประกอบและกระบวนการของสื่อสังคมออนไลน์และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน เป็นสื่อที่มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและด้านการศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่า สื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์และดำรงชีวิต จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของ (Srinak & Sripraphan, 2013) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์ประเภท รูปแบบ เนื้อหาและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาประเภทของสื่อสังคม ออนไลน์ที่ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เลือกใช้ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อสังคม ออนไลน์ 3) เพื่อศึกษาเนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 4) เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวอย่างสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี นักเรียน/นักศึกษา โดยสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook คือ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้รู้จักและนิยมใช้มากที่สุด ทั้งนี้ รูปแบบในการนำเสนอสารของสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า Facebook สื่อสังคมออนไลน์ที่มีรูปแบบโดดเด่นมากที่สุด โดยเฉพาะรูปแบบการให้ผู้ใช้มีส่วนร่วม (Interactive) ที่สามารถทำการสื่อสารแบบ VDO Call ได้ด้านเนื้อหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้น มีลักษณะของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมกับ

การใช้สื่อเดิมเป็นลักษณะที่พบมากที่สุด และเนื้อหาในการแสดงตัวตน ที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ใช้ชื่อหรือรูปภาพของตนเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาพูด ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อสารส่วนใหญ่อยู่ในระดับเริ่มต้น ความสัมพันธ์ คือ บุคคลทั่วๆ ไปหรือเพื่อนใหม่และไม่มีภารกิจกตึกาการใช้ งานไว้ด้านวัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการพูดคุยสนทนา มากที่สุด รองลงมา คือ ใช้เพื่อความบันเทิง และใช้เพื่อรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อในเชิงเชิงบวกทำให้ได้รู้เหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว สามารถช่วยให้การตัดสินใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น และช่วยให้ได้กลับไปคุยกับเพื่อนเก่าพบปะเพื่อนใหม่ๆ ในด้านผลกระทบต่อในเชิงเชิงลบ พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลในโลกของความเป็นจริงลดลง และส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่ใช้สื่อสารลดลง จากผลการวิจัย พบว่า ด้านระยะเวลา การใช้สื่อสังคมออนไลน์กลุ่มผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์แบบต่อเนื่อง โดยมีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน แม้จะจำนวนเวลาที่ต่างกันหรือช่วงเวลาที่ต่างกัน แต่ก็ยังมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองที่ไม่แตกต่างกัน โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ส่วนการสร้างตัวตนผ่านการเลือกใช้ชื่อและรูปภาพเพื่อสร้างอัตลักษณ์ การใช้ภาษาในการ แสดงออกการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ และการเคารพกฎ/กติกาดังกล่าว ที่ตนเองและผู้ใช้ คนอื่นๆ ตั้งไว้มีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ยังมีแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับผลกระทบต่อเชิงบวกและผลกระทบต่อเชิงลบ โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และจากข้อมูลงานวิจัยที่มีความสอดคล้องที่กล่าวมาทั้งหมดในด้านความสำคัญของการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ถึงแม้จะไม่มีแตกต่างในด้านการเปิดรับแต่มีการส่งผลถึงความสัมพันธ์ถึงผลกระทบต่อเชิงบวกและผลกระทบต่อเชิงลบของการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น ผลที่การวิเคราะห์ที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาเป็นองค์ประกอบของการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ทำให้ได้ข้อสรุปสำหรับการตั้งวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 2 ที่ได้ตั้งไว้ในด้านพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามการตั้งสมมติฐานอันเนื่องจากการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และการนำไปใช้ประโยชน์ที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ควรจัดตั้งหน่วยงานทางเทคโนโลยีหรือศูนย์แห่งการเรียนรู้ในด้านข้อมูลทางการศึกษา โดยแยกข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสมกับคณะ และสาขาวิชาของนักศึกษาอย่างเหมาะสม ในเรื่องของการให้ความรู้ทางวิชาการให้กับนักศึกษาเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากผลของการวิจัยในครั้งนี้ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ดังนั้น ควรที่จะได้นำผลของการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ควรจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่ให้เกิดกระบวนการด้านความรู้ทางวิชาการด้านกรู้ทำหนังสือ เพื่อช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมของการสื่อสารในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต

กรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ นักศึกษามีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างถูกต้อง สามารถที่จะเป็นกองบรรณาธิการที่สามารถที่จะกลั่นกรองข่าวสารได้ก่อนที่จะส่งข้อมูลข่าวสารให้กับผู้อื่น สามารถที่จะแยกแยะข้อมูลอันจริงแท้ได้

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ควรเพิ่มรายวิชาการจัดการเรียนรู้และออกแบบสื่อการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมกับนักศึกษา โดยเฉพาะ Facebook ไม่ว่าจะเป็นการมอบหมายงาน ปรึกษางาน หรือการส่งงาน จะช่วยดึงดูดความสนใจจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้เข้าถึงได้ง่าย และเป็น การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้นระหว่างนักศึกษา กับอาจารย์

4. มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ควรใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ในการเรียนการสอน เพราะถือได้ว่าเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารในด้านต่างๆ รอบตัว ช่วยผ่อนคลายความเครียดสำหรับการเรียน และเป็นช่องทาง การสื่อสารที่รวดเร็ว สามารถทำการสื่อสารตลาดได้อย่างดีเยี่ยม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอด โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกใช้แนวทางการศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี ปรากฏการณ์ด้านการสื่อสาร เพื่อค้นหาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. ควรตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) กระบวนการผลิตเนื้อหาข่าวสาร 2) กลยุทธ์การสื่อสาร 3) การรับรู้ จากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 4) การประสิทธิผลการสื่อสาร เพื่อให้ได้ผลของสังเคราะห์ให้เห็นมุมมองทางพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้วยการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่าง หรือการใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เช่น ศึกษากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภูมิภาคอื่นๆและมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร ทั้งนักวิชาการและนักผลิต หรือคอนเทนต์ ครีเอเตอร์ แล้วนำมาเปรียบเทียบ เพื่อดูแนวโน้มในบริบทที่มีความแตกต่าง

3. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เพิ่มเติมอาจเพิ่มเป็นช่วงวัยอื่นๆ เช่น กลุ่ม Gen Z (อายุน้อยกว่า 21 ปี) กลุ่ม Gen Y (อายุ 21-40 ปี) กลุ่ม Gen X (อายุ 41-56 ปี) และ กลุ่ม Baby Boomer (อายุ 57-75 ปี) เพื่อนำมาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยทั้งภาครัฐ และเอกชน หรือหน่วยงานต่างๆ ในเชิงความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาต้นนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับการสนับสนุนทุนจากงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2564

References

- Buranakit, S. (1998). **Thai web site and social integration process**. Master of Arts, Mass Communication, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Chatawittayakul, N. (2016). **Suggest how to choose social media to suit your marketing strategy**. [Online]. Available : <http://www.digithun.com/social-media-strategy> [2021 June 17]. (in Thai).
- Cheyjunya, P., Wiwattananukul, M. & Anawatsiriwong, T. (1995). **The concept of Communication Arts**. (5 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]
- Digifast, A. (2015). **Basic tools of digital marketing (online marketing) that is commonly used today**. [Online]. Available : [http://pantae.com/content/Basic tools of digital marketing \(online marketing\) that is commonly used today](http://pantae.com/content/Basic tools of digital marketing (online marketing) that is commonly used today) [2021 May 09]. [In Thai]
- Inna, N. (2005). **IT and mass communication**. Bangkok : Chamchuri Products. [In Thai]
- Jaichansukkit, P. (2012). When the world changes : reaching the turning point of communication. **Communication Change**, 1(1), 64-75. [In Thai]
- Journalist's Day Book (2007). **The future of newspapers in an era of competition and challenge**. **Communication and Journalism**. Bangkok : Thai Journalists Association. [In Thai]
- Kanhasen, S. (2002). **Behaviours and factors effecting the decision on using the on-line newspapers service of the population in Bangkok**. Master of Arts Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. [In Thai]
- Krejcie, R.V. & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Srinak, C. & Sripraphan, K. (2013). **Analysis of Types, Patterns, Content and Usage of Social Media in Thailand**. Master of Arts, Communication Studies, Chiang Mai University. [In Thai]
- Suansaen, C. (2013). **Behaviours of receptiveness, motivation, satisfaction, and information utilization News on Thai newspaper websites of readers in Bangkok**. Master of Arts Faculty of Journalism and Mass Communication. Thammasat University. [In Thai]
- Supachalasai, S. (2019). **Project to survey behaviour and trends in media consumption in Thailand**. Complete study report Thammasat University Research and Consulting Center Office. [In Thai]
- Yamane, T. (1970). **Statistics: An introductory analysis**. Tokyo, Japan: John Weather hill, Inc.

การวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่านของความภักดีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่าง
ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

A Mediation Analysis of Loyalty on the Relationship between work Life
Balance and Innovative Behavior

ธารทิพย์ พจน์สุภาพ*

Thantip Pojsupap

สุปรีดา ปันติ*

Supreeda Panti

สุภาวดี มาลีพันธุ์*

Supawadee Maleephan

มงคล กล้าผจญ*

Mongkol Klaphachol

รุ่งอรุณ กระแสร์สินธุ์**

Rungarun Khasasin

Received : June 7, 2023

Revised : November 3, 2023

Accepted : November 24, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรคั่นกลางของความภักดีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คนได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงชั้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีความสัมพันธ์กับความภักดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความภักดีมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

*อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Lecturer, Faculty of Business Administration, Kasembundit University(Corresponding Author)

e-mail: thantip.poj@kbu.ac.th

**อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

Lecturer, Faculty of Business Administration, Thai-Nichi Institute of Technology

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความภักดีเป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน

คำสำคัญ : ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน / ความภักดี / พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

ABSTRACT

The aim of this research was to examine how loyalty mediates the relationship between work life balance and innovative behavior. The study focused on employees working in convenience stores in Bangkok. A sample of 400 employees which were selected by accidental sampling. The instrument for data collection was questionnaires. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation, and testing the hypothesis by using correlation analysis and hierarchical regression analysis. The research findings can be summarized as follows: Firstly, work life balance displayed a significant positive correlation with loyalty at the .01 level. Secondly, loyalty exhibited a significant positive correlation with innovative behavior at the .01 level. Thirdly, work life balance demonstrated a significant positive correlation with innovative behavior at the .01 level. Lastly, loyalty was found to partially mediate the relationships between work life balance and innovative behavior.

Keywords : Work Life Balance / Loyalty / Innovative Behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ร้านสะดวกซื้อ เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งเปิดบริการจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคตลอด 24 ชั่วโมง แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิดในช่วงปี 1-2 ที่ผ่านมา แต่ก็มีความโน้มกลับมาฟื้นตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แหล่งชุมชนและสังคมเมืองด้วยลักษณะร้านค้าปลีกสมัยใหม่สามารถตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกสบาย จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (OTCC) ในปี 2564 พบว่ากลุ่มธุรกิจร้านสะดวกซื้อที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในชื่อ เซเว่น อีเลฟเว่น ภายใต้การดำเนินงานของเครือเจริญโภคภัณฑ์ครองส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด โดยมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ 73.60% โดยจังหวัดที่มีจำนวนร้านเซเว่น อีเลฟเว่นมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และนนทบุรี (CBRE, 2022) ธุรกิจร้านสะดวกซื้อจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างและต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม สำหรับภาคธุรกิจพัฒนานวัตกรรม จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการ องค์กรจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานเพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดังนั้นองค์กรที่มีการพัฒนาพนักงานให้มีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องย่อมนำมาซึ่งการสร้างความสำเร็จได้เปรียบทางธุรกิจอย่างยั่งยืน พนักงานร้านสะดวกซื้อจึงมิได้มีบทบาทขายหน้าร้านเพียงอย่างเดียว พวกเขาต้อง

ปรับพฤติกรรมเรียนรู้เพิ่มเติมทักษะรูปแบบการทำงานใหม่ๆ ควบคุมการขายออนไลน์ การรับชำระเงินในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ E-Wallet และ QR Code ระบบการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า รวมทั้งนวัตกรรมบริการใหม่ด้านธุรกรรม (Tunpaiboon, 2021) การทำงานบริการต้องติดต่อสื่อสารกับลูกค้าตลอดเวลา ประกอบกับความคาดหวังในผลการดำเนินงาน การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สามารถสร้างสถานการณ์ที่กดดันพนักงาน สถานการณ์ดังที่เกริ่นไว้เช่นนี้ทำให้พนักงานมักเกิดความวิตกกังวล เพื่อหนายส่งผลให้เกิดความเครียด ดังนั้นแล้วทุกองค์การล้วนต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความรักดี มีทักษะในการทำงาน และมีความสามารถในเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์

ความรักดีของพนักงานส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิต ลดการลาออก เพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน ลดการร้องเรียน ซึ่งส่งผลดีต่อองค์การอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้พนักงานจึงจำเป็นต้องมีความสมดุลในการทำงานเพื่อรักษาประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เป้าหมายของความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน นอกจากจะสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานในด้านบวกและมีประสิทธิผล ยังช่วยให้พนักงานสามารถรักษาสมดุลของภาระหน้าที่ส่วนบุคคลและในอาชีพของตนได้ สิ่งนี้จะเพิ่มความรักดีและประสิทธิภาพในการทำงาน ความไม่สมดุลทำให้เกิดความตึงเครียด ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานและอาชีพที่ต้องใช้ร่างกายมาก ทำให้ยากต่อการสร้างสมดุลระหว่างงานและภาระหน้าที่ที่ต่อครอบครัว และยังเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพ เช่น ภาวะซึมเศร้า ดังนั้นความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาของพนักงานและมีผลกระทบอย่างมากต่อความรักดีของพนักงาน (Bagis, & Adawi yah, 2022) จากข้อค้นพบในอดีตของ Eisenberger & Rhoades (2001) และ Hui, et al. (2012) สนับสนุนว่า พนักงานที่มีความรักดีสูงจะมีความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ พวกเขาพร้อมที่จะปรับปรุงและปกป้องโดยรักษาความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่แน่นแฟ้นกับองค์การ ยิ่งความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างพนักงานและองค์การแน่นแฟ้นมากเท่าใด พฤติกรรมที่สร้างสรรค์ในที่ทำงานก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ถูกลดทอนลงไปด้วยเพราะการสื่อสารผ่านระบบเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้มนุษย์ปัจจุบันนี้สามารถทำงานได้ในทุกที่ทุกเวลา ในการทำงานจึงต้องจัดสรร แบ่งเวลาให้งานและชีวิตส่วนตัวเป็นไปอย่างเหมาะสมการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน มีผลในเชิงบวกมากมายไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อพนักงานเท่านั้นแต่ยังรวมถึงนายจ้างด้วย นอกจากจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่าย ประสบปัญหาการขาดงานน้อยลงแล้วยังทำให้พนักงานมีความซื่อสัตย์และมีประสิทธิผลให้การทำงานมากขึ้นด้วย สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีสามารถส่งเสริมความพึงพอใจของพนักงานต่อสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีอยู่ซึ่งสามารถลดอัตราการลาออกลงได้อีก สอดคล้องกับ Capnary, Rachmawati & Agung (2018) พบว่าความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานส่งผลดีต่อความรักดีของพนักงานในกลุ่มตัวอย่างคนรุ่นมิลเลนเนียลซึ่งทำงานในบริษัทสตาร์ทอัพในอินโดนีเซีย ผลการศึกษานี้บ่งชี้ว่าความยืดหยุ่นในการทำงานมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรักดีและความพึงพอใจของพนักงาน และพิสูจน์ให้เห็นว่าความสมดุลในชีวิตการทำงานมีอิทธิพลเป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงานและความรักดี

องค์กรที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมในที่ทำงานเพื่อใช้ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ไม่แน่นอน พฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมหมายถึง การสร้างสรรค์และการนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้โดยพนักงานในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ประสิทธิภาพของกลุ่ม หรือประสิทธิภาพขององค์กร Yusuf, et al. (2018) Khaopratoom, Duangwiset & Wuthichumpoo (2023) เสนอว่าพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในมุมมองขององค์กรนั้นควรมุ่งเน้นปรับปรุงความสามารถของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในงานเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้า งานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงจิตวิทยาระดับบุคคลของ Kumar & Uzkurt (2010) และ Hsiao, et al. (2011) ทำให้เห็นข้อสรุปที่ชัดเจนถึงบทบาทการรับรู้ความสามารถของตนเอง กล่าวคือ การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นความเชื่อของบุคคลในความสามารถของเขาในการจัดระเบียบและดำเนินการที่จำเป็นเพื่อสร้างความสำเร็จยิ่งพนักงานมีการรับรู้ความสามารถในตนเองสูงเท่าไร พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้นก็จะยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น

แนวคิดการศึกษาบทบาทของตัวแปรคั่นกลางหรือตัวแปรส่งผ่านนั้น มีคำที่นิยมใช้หลากหลาย เช่น mediation variable, indirect effect, mediator, intervening variable (Piriyakul, 2015) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมพบว่า การทบทวนบทบาทตัวแปรคั่นกลางของความภักดีของพนักงาน ได้รับความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลากหลายที่เกี่ยวข้องการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร อาทิ Jigjiddorj, et al. (2019) สนับสนุนว่าความภักดีเป็นตัวแปรคั่นกลางในความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและผลการดำเนินงานธนาคารในมองโกเลีย ในขณะที่ Darus, Mustafa Kamil & Ishammudin (2019) สนับสนุนว่า ความภักดีของพนักงานเป็นตัวแปรคั่นกลางในความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานของพนักงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมและสามารถปรับปรุงความภักดีในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานได้ แต่การศึกษาดังกล่าวเป็นตัวแปรคั่นกลางของความภักดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมนั้นยังมีไม่มากนัก บ่งชี้ว่างานวิจัยที่ศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ของพนักงานผ่านความภักดีของพนักงานยังต้องการผลลัพธ์เพิ่มเติม ดังนั้นเพื่อเพิ่มเติมข้อสรุปและความรู้เชิงวิชาการในปัจจุบันให้มีความชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรคั่นกลางของความภักดีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในกลุ่มพนักงานผู้ให้บริการ โดยเชื่อว่าผลการศึกษานี้จะมีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์และผู้บริหารองค์กร รวมถึงผู้กำหนดนโยบายในธุรกิจร้านสะดวกซื้อและในสายอาชีพอื่นๆ ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและความภักดีเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลและบทบาทการเป็นตัวแปรคั่นกลางของความภักดีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และความภาคภูมิใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

2. ความภาคภูมิใจมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกในฐานะตัวแปรคั่นกลางในความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นพนักงานปัจจุบันที่ทำงานในร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่นในเครือของซีพีออลล์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,165 แห่ง ด้วยเพราะกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีจำนวนร้านเซเว่น อีเลฟเว่นมากที่สุด (cloudfront, 2022) แบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครตามสำนักปลัดกรุงเทพมหานครระบุไว้ จับสลากเลือกได้เขตพื้นที่กรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย เขตบางกะปิ สะพานสูง บึงกุ่ม คันนายาว ลาดกระบัง มีนบุรี หนองจอก คลองสามวา และประเวศ จากนั้นคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรจากสูตรของ Cochran โดยความผิดพลาดยอมรับได้เท่ากับ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน ผู้วิจัยตัดสินใจใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ 400 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามลักษณะทางประชากร ตอนที่ 2 สอบถามด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ความภาคภูมิใจ และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม ใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ปรับปรุงจาก De Jong (2007), Buntam (2016) และ Shoukun Chen, Kaili Xu & Xiwen-Yao (2022) เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านแล้ว พบว่าทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.5 จากนั้นนำไปทดสอบก่อนใช้จริงจำนวน 30 ชุด ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงสิงหาคมถึงกันยายน พ.ศ. 2565 โดยส่ง link แบบสอบถามให้กับตัวแทนของร้านสะดวกซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจนได้ข้อมูลครบตามที่กำหนดไว้จำนวน 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ 1) การบรรยายคุณลักษณะทางประชากร ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ระดับความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ความภาคภูมิใจ และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปลความหมายของระดับคะแนนใช้เกณฑ์การประเมินค่าของ Silpcharu (2005) 2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค และการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3) การทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงขั้น

สรุปผลการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาสมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 และผลวิจัยประกอบด้วย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของพนักงาน 400 คน พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.0 อายุอยู่ระหว่าง 19-26 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 7,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.8 โดยมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ความภักดี และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.536-0.795 โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่

2. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบและความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่าองค์ประกอบความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มีค่า bartlett's test of sphericity =1617.68, df=45, p=0.00, ค่า KMO=0.835 องค์ประกอบความภักดี มีค่า bartlett's test of sphericity =2927.71, df=45, p=0.00, ค่า KMO=0.945 และองค์ประกอบพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม มีค่า bartlett's test of sphericity =3271.97, df=45, p=0.00, ค่า KMO=0.960 จากการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น พบว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค มีค่าอยู่ระหว่าง 0.918-0.982 แสดงว่าตัวชี้วัดองค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป และทำให้เชื่อได้ว่าแบบวัดที่ใช้มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3. ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยทดสอบอิทธิพลของตัวแปรคั่นกลางของความภักดี การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรคั่นกลาง กรณีตัวแปรคั่นกลางตัวเดียว causal steps ตามแนวทางของ Baron & Kenny (1986) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

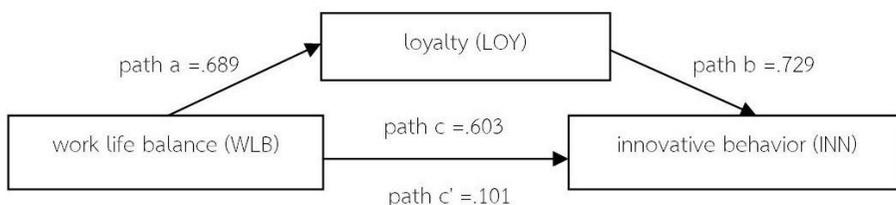
	ตัวแปร	b	SE	Beta	t
Step 1 (X-->Y) or path c	ค่าคงที่	1.641	.176		9.313**
	WLB (X)	.603	.048	.536	12.678**
	ตัวแปร	b	SE	Beta	t
Step 2 (X-->M) or path a	ค่าคงที่	1.263	.169		7.450**
	WLB (X)	.689	.046	.602	15.057**
	ตัวแปร	b	SE	Beta	t
Step 3 (X, M -->Y) or path b or path c'	ค่าคงที่	.721	.134		5.366**
	WLB (X) path c'	.101	.043	.090	2.370*
	LOY (M) path b	.729	.037	.741	19.598**

*p<0.05 **p<0.01

จากตารางที่ 1 ในขั้นที่ 1 พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ .603 ผลการทดสอบในขั้นที่ 2 พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานสามารถทำนายความภักดีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ .689 และผลการทดสอบในขั้นที่ 3 พบว่า ความภักดีสามารถทำนาย พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ .729 และจะ เห็นได้ว่าเมื่อวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (X) และความภักดี (M) ไปสู่พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (Y) เมื่อควบคุมตัวแปรความภักดี จะได้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออิทธิพล ทางตรง ที่ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่งไปยังพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม เท่ากับ .101 ซึ่งมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .05 แสดงว่าความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม โดยส่งผ่านความ ภักดีในฐานะตัวแปรคั่นกลาง จึงประมาณค่าอิทธิพลทางอ้อมด้วยวิธีการ bootstrap พบว่า ค่าอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .101 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ -.001 ภายใต้อำนาจเชื่อมั่น 95% ค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .012 ถึง .189 ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่คลุมค่า 0 สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรความภักดีเป็นตัวแปร คั่นกลางบางส่วน (partial mediator)

จากการคำนวณค่าสถิติ sobel's test เพื่อทดสอบว่าค่าสถิติ Z มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยใช้ สูตร Sobel (1982) เมื่อค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .101 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ SE_a และ SE_b เท่ากับ .046 และ .037 ได้ค่าสถิติ Z เท่ากับ 11.92 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสามารถ เชื่อได้ว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมโดยส่งผ่านความภักดีในฐานะ ตัวแปรคั่นกลาง สนับสนุนตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถสรุปค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพล โดยรวม ดังภาพที่ 1 สอดคล้องกับ Hair et al. (2014) และ Piriyakul (2021) ที่แนะนำว่า เมื่อพบนัยสำคัญ จากการทดสอบด้วยสถิติ sobel's test สามารถหาค่า Variable Account For (VAF) หรืออัตราส่วนระหว่าง อิทธิพลทางอ้อมต่ออิทธิพลโดยรวม กล่าวคือ ค่าอิทธิพลทางอ้อม ($a*b$) เท่ากับ 0.5022 ค่าอิทธิพลโดย รวม ($(a*b)+c$) เท่ากับ 1.1053 ได้ค่า VAF เท่ากับ 0.45 ถ้า VAF มีค่าอยู่ระหว่าง 0.2-0.8 แสดงว่าต้องมีตัวแปร คั่นกลางและต้องมีตัวแปรอื่นอีกเพราะตัวแปรคั่นกลางที่พบนี้เป็นเพียงบางส่วน

ภาพที่ 1 ผลวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นสำคัญประกอบด้วย 1) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับ Roehling, Roehling & Moen (2001) และ Capnary, Rachmawati & Agung (2018) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากพนักงานสามารถ บริหารเวลาและกำหนดเวลาในการดำเนินชีวิตของตนเองให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมทั้งการทำงาน ครอบครัว และ

สัมพันธ์ภาพในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดแนวทางรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานในด้านบวก ย่อมทำให้พวกเขาเกิดความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่หากปริมาณภาระงานมากจนกินเวลาในชีวิตส่วนตัวมากเกินไป อาจทำให้พนักงานรู้สึกไม่มีความสุขในการทำงาน ย่อมส่งผลให้เกิดการลาออกจากองค์กร เพื่อหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ในทางกลับกันหากพนักงานรู้สึกรักและมีความอบอุ่นผูกพันต่อองค์กร ย่อมจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรต่อไปด้วยความเต็มใจและความรักที่ 2) ความรักดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับ Dede & Szakya (2018) ซึ่งสนับสนุนว่าพนักงานที่ความรักดีมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ในที่ทำงาน พนักงานที่รักดีมีความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่ง มีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร นั่นคือเหตุผลที่พนักงานเต็มใจที่จะปรับปรุงและปกป้ององค์กร สิ่งนี้ทำให้พนักงานแสดงพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมมากขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร 3) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับ Eisenberger & Rhoades (2001) Hui, et al. (2012) และ Cochis, et al. (2020) ที่สนับสนุนว่า การรับรู้เกี่ยวกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมนั้นสัมพันธ์กันในเชิงบวก ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการทำงานร่วมกัน ด้วยเพราะแต่ละวันที่พนักงานมาทำงาน เดินเข้าร้านมาก็จะจัดลำดับในการทำงาน ตั้งเป้าหมายในการทำงานว่าวันนี้ ว่าพวกเขาจะทำอะไรก่อนหลังเพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายและเสร็จตามเวลาเพื่อที่พนักงานจะได้ทำงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์และกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวที่บ้านโดยไม่นำเรื่องงานเข้าไปเกี่ยวข้องกับครอบครัว และเมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน สามารถวางแผนและควบคุมการทำงาน พวกเขาที่พร้อมที่ใช้ความพยายามแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาโดยค้นหาเทคนิควิธีการ หรือเครื่องมือใหม่ๆ เพื่อช่วยในการทำงาน และ 4) ความรักดีเป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนระหว่างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม ในการทวนสอบบทบาทตัวแปรคั่นกลาง ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่ต้องพิจารณา สอดคล้องกับ Awang, et al. (2015) ที่กล่าวว่า ผลกระทบทางตรงคือ อิทธิพลที่ส่งตรงจากตัวแปรอิสระไปยังตัวแปรตาม ในขณะที่ผลกระทบทางอ้อม คือผลกระทบที่มาจากตัวแปรคั่นกลางโดยอ้อม ผลทดสอบอิทธิพลการส่งผ่านของตัวแปรความรักดี พบว่าตัวแปรพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยมีความรักดีทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพล โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .101 ดังนั้นตัวแปรความรักดีมีอิทธิพลการส่งผ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .101 ในบริบทนี้แสดงให้เห็นว่าความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของพนักงาน แต่ส่วนหนึ่งของอิทธิพลนี้จะถูกส่งผ่านบทบาทที่เป็นตัวแปรสื่อกลางของความรักดีของพนักงาน เมื่อพนักงานรับรู้ถึงความสมดุลในชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น พวกเขาจะมีความรู้สึกมีค่า ได้รับการสนับสนุน และพึงพอใจในงานของพวกเขา การรับรู้เชิงบวกเกี่ยวกับความสมดุลในชีวิตการทำงานช่วยเพิ่มความรักดีต่อองค์กร ในทางกลับกัน พนักงานที่รักดีมักจะมีส่วนร่วมในพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ เพราะพวกเขามีส่วนได้ส่วนเสียกับความสำเร็จขององค์กร และมีแรงจูงใจที่จะมีส่วนร่วมในทางบวกต่อการเติบโตและการพัฒนาขององค์กร พนักงานในร้านสะดวกซื้อสามารถช่วยกันเสนอความคิดของตนเองและช่วยกันเสนอแนวทางใหม่ๆ แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

สรรค เพื่อที่จะนำไปแก้ไขและปรับปรุง ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่าสามารถสอนหรืออธิบายเหมือนเป็นการเรียนรู้งานร่วมกัน เมื่อพนักงานมีความคิดใหม่ๆ สามารถนำเสนอเพื่อขอความร่วมมือการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน สำหรับพนักงานบริการในร้านสะดวกซื้อต้องพร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ๆ เพราะในการปฏิบัติงานในแต่ละวันมักจะมีอะไรเข้ามาให้แก้ปัญหาเรื่อยๆ มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาตลอด ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ใหม่ในทุกวัน เพื่อให้การบริหารจัดการงานในร้านเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ความภาคภูมิใจของพนักงานทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างแรงจูงใจที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงระหว่างสมดุลชีวิตการทำงานและพฤติกรรมที่เป็นนวัตกรรมใหม่ พนักงานที่ภาคภูมิใจมักจะแสดงพฤติกรรมเชิงรุก กล้าเสี่ยง และไต่เต้าสร้างสรรค์ เพราะพวกเขาผูกพันทางอารมณ์กับองค์กร และมีความปรารถนาที่จะสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อองค์กรด้วย เมื่อพิจารณาตามแนวคิดตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมที่เกิดขึ้นนั้นส่งผ่านตัวแปรความภาคภูมิใจ อธิบายได้ว่าตัวแปรความภาคภูมิใจทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน ในอิทธิพลของการรับรู้ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่มีต่อผลพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม โดยเมื่อพนักงานรับรู้ถึงความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานเพิ่มขึ้นจะส่งอิทธิพลไปยังความภาคภูมิใจเพิ่มขึ้น และต่อจากนั้นตัวแปรความภาคภูมิใจที่ส่งอิทธิพลต่อไปยังผลพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมให้เพิ่มขึ้นเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า เมื่อพนักงานมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานจากการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เกิดความรู้สึกผูกพันคงอยู่กับองค์กรด้วยความภาคภูมิใจซึ่งความผูกพันที่มีให้กับองค์กรนี้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหากชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวไม่เกิดความสมดุลการทำงานหนักมากเกินไปจนเสียสมดุล ย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตอาจทำให้พนักงานรู้สึกไม่สบายใจ ซึ่งอาจนำมาซึ่งความไม่ทุ่มเทในการทำงาน และเมื่อพนักงานไม่เชื่อมั่นในองค์กร ผูกพันกับองค์กรน้อยลง การแสดงออกถึงพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ในการทำงานย่อมลดน้อยลงตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไป

ในการนำผลการวิจัยไปสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคลและผู้บริหาร รวมถึงผู้กำหนดนโยบาย ควรให้ความสำคัญกับการดูแลพนักงานของตนเพื่อเพิ่มระดับความสมดุลในชีวิตการทำงาน จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อความภาคภูมิใจและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานในองค์กร และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม โดยมีความภาคภูมิใจทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตสำคัญที่ได้จากการวิจัยนี้สนับสนุนว่า ความภาคภูมิใจไม่ใช่ตัวแปรสื่อกลางเพียงอย่างเดียวของความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลในชีวิตการทำงานและพฤติกรรมสร้างสรรค์ของพนักงาน ความเป็นไปได้ที่ยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น ความเป็นอิสระของงาน วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนด้านทรัพยากร และสไตล์ผู้นำ ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์นี้ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามองค์กรควรให้ความสำคัญกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจของพนักงาน เพื่อช่วยสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและช่วยขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังเพิ่มอัตราการคงอยู่ของพนักงาน ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการสร้างสมดุลให้กับชีวิตและความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ความภาคภูมิใจของพนักงาน ทั้งในมุมมองของพนักงาน และมุมมองขององค์กร ที่สามารถปรับใช้ได้ดังนี้ ในส่วนตัวสำหรับพนักงาน

ควรรู้จักการบริหารเวลา แบ่งเวลางานกับเวลาพักผ่อน เพื่อลดความตึงเครียดในการทำงาน การจัดตารางงาน พยายามทำงานให้แล้วเสร็จภายในเวลา การพบปะ พูดคุยกับเพื่อน และคนในครอบครัวเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หรือให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา สำหรับองค์กร อาจออกแบบปรับความสมดุลทางด้านเวลา เช่น การยืดหยุ่นเวลาเข้า-ออกงาน การจัดมอบหมายกะงานให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรับปรุงและส่งเสริมค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ โดยคำนึงถึงระดับค่าตอบแทนที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต มีความยุติธรรม ตามความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน การจัดให้มีการอบรมความรู้ เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง สร้างความก้าวหน้าสร้างในสายอาชีพ ความรู้สึกปลอดภัย และความมั่นคงในหน้าที่การงาน รวมถึงให้ความสำคัญกับสุขภาพจิต สุขภาพใจของพนักงาน เช่น การจัดบริการด้านจิตแพทย์ การจัดการให้คำปรึกษาทางการเงิน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันการเสริมสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมในที่ทำงาน องค์กรสามารถเสริมสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมในที่ทำงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ซึ่งสามารถทำได้หลากหลายแนวทางเช่น การให้รางวัลแก่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การจัดหาทรัพยากรที่ช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนโครงการนวัตกรรม หรือจัดสถานที่ทำงานให้อัดต่อแบ่งปันประสบการณ์แนวคิดใหม่กับเพื่อนร่วมงาน การแสดงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ควรมุ่งเน้นให้เกิดการทำงานแบบทีมโดยปล่อยให้ทีมสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และมีอิสระในการดำเนินการตามความคิดสร้างสรรค์ แทนการควบคุมหรือบังคับ ประโยชน์จากการสร้างโปรแกรมการยกย่องพนักงาน การแสดงออกขององค์กรในด้านต่างๆ ย่อมทำให้พนักงานรู้สึกได้ว่าผลงานนั้นได้รับการชื่นชมและเห็นคุณค่าสำหรับนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะสอดคล้องกับวรรณกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับความสมดุลในชีวิตการทำงานและความภักดี ซึ่งอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่รวบรวมในบริบทการทำงานแบบดั้งเดิม เช่น บริษัทขนาดใหญ่ องค์กรมหาชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การทำวิจัยในอนาคตควรนำตัวแปรที่ศึกษาไปทำการทวนสอบในองค์กรอื่นๆ ที่อาจมีที่ลักษณะแตกต่างออกไป รวมถึงมีรูปแบบการทำงานแบบใหม่ เช่น การทำงานจากระยะไกล อีกทั้งผู้วิจัยอาจเพิ่มเติมตัวแปรอื่นๆ ในการศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์กร บทบาทภาวะผู้นำ รวมถึงเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำสู่ข้อสรุปในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

References

- Awang, Z., Wan Afthanorhan, W.M.A. & Asri, M.A. (2015). Parametric and non parametric approach in structural equation modeling (SEM): The application of bootstrapping. *Modern Applied Science*, 9(9), 58-67.
- Bagis, F. & Adawiyah, W.R. (2022). *Work-Life balance and work culture on employee loyalty in construction companies: The mediating role of job satisfaction*. [Online]. Available : <https://eudl.eu/pdf/10.4108/eai.10-8-2022.2320908> [2022, January 5].

- Baron, R.M. & Kenny, D.A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. **Journal of Personality and Social Psychology**, 51(6), 1173-1182.
- Buntam, P. (2016). **The Relationships between Human Resource Management and Work Life Balance towards Organizational Commitment: A Case Study of Bangkok Commercial Asset Management Public Company Limited**. [Online]. Available : <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2893/1/RMUTT-154361.pdf> [2022, March 16]. [In Thai]
- Capnary, M.C., Rachmawati, R. & Agung, I. (2018). The influence of flexibility of work to loyalty and employee satisfaction mediated by work life balance to employees with millennial generation background in Indonesia startup companies. **Business: Theory and Practice**, 19, 217-227.
- CBRE. (2022). **CBRE reveals convenience store trends adapting to new lifestyles**. [Online]. Available : <https://www.cbre.co.th/th-th/press-releases/competition-on-convenience> [2023, November 9]. [In Thai]
- Cloudfront. (2022). **Find 7-11 branch**. [Online]. Available : <https://de2zkilidxgsz.cloudfront.net/> [2022, October 20]. [In Thai]
- Cochis, C., Mattarelli, E., Bertolotti, F., Scapolan, A. C., Montanari, F. & Ungureanu, P. (2020). **How perceptions of work-life balance and technology use impact upon creativity in collaborative spaces**. [Online]. Available : https://scholarworks.sjsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1112&context=faculty_rsca [2022, March 16].
- Darus, A., Mustafa Kamil, B. & Ishammudin, M. (2019). **Loyalty as mediator in the relationship of leadership style and performance: an examination among commercial banks employees in klang valley, malaysia**. [Online]. Available : <https://www.ijeat.org/wp-content/uploads/papers/v9i1/ A2626109119.pdf> [2022, January 12].
- De Jong, J.P. (2007). **Individual innovation: the connection between leadership and employees' innovative work behavior**. Dissertation Faculty of Economics and Business The Institutional Repository of the University of Amsterdam.
- Dede, Y.E. & Sazkaya, M.K. (2018). The mediating role of employee loyalty between employee empowerment and employee innovative behavior: a study from Teknopark Istanbul. **Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi**, 8(1), 55-82.

- Eisenberger, R. & Rhoades, L. (2001). Incremental effects of reward on creativity. **Journal of Personality and Social Psychology**, **81**, 728-741.
- Hair, J.F. Jr., Hult, G.T.M., Ringle, C.M. & Sarstedt, M. (2014). **A Premier on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)**. Thousand Oaks, CA : SAGE Publications Ltd.
- Hsiao, H., Chang, J., Tu, Y. & Chen, S. (2011). The impact of self-efficacy on innovative work behavior for teachers. **International Journal of Social Science and Humanity**, **1**(1), 31-36.
- Hui, C.H., Pak, S.T., Kwan, S.O. & Chao, A. (2012). Attributional style and engagement/disengagement responses in the Chinese workforce. **Applied Psychology : An International Review**, **61**(2), 204-226.
- Jigjiddorj, S., Tsogbadrakh, T., Choijil, E. & Zanabazar, A. (2019). **The mediating effect of employee loyalty on the relationship between job satisfaction and organizational performance**. [Online]. Available : <https://www.atlantispress.com/proceedings/emt-19/125906247> [2022, January 12].
- Khaopratoom, W., Duangwiset, B. & Wuthichumpoo, N. (2023). The Development of Creative Thinking by Phenomenon Based Learning. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal**, **29**(1), 162-179. [In Thai]
- Kumar, R. & Uz Kurt, C. (2010). Investigating the effects of self efficacy on innovativeness and the moderating impact of cultural dimensions. **Journal of International Business & Cultural Studies**, **4**(1), 1-15.
- Piriyakul, M. (2015). Mediators and tests of indirect effect. **Journal of management and development, Ubonratchathani Rajabhat University**, **2**(1), 11-30. [In Thai]
- Piriyakul, M. (2021). **Mediation model and Moderation model**. [Online]. Available : http://www.research.ru.ac.th/images/ArticleMr/1631880530_Article.pdf [2023, November 9]. [In Thai]
- Roehling, P.V., Roehling, M.V. & Moen, P. (2001). The relationship between work-life policies and practices and employee loyalty: A life course perspective. **Journal of Family and Economic**, **22**(2), 141-170.
- Shoukun, C., Kaili, X. & Xiwen, Y. (2022). **Empirical study of employee loyalty and satisfaction in mining industry using structural equation modeling**. [Online]. Available : https://www.nature.com/articles/s41598_022_051822.pdf [2022, June 23].

- Silpcharu, T. (2009). **Research and statistical data analysis with SPSS**. Bangkok : Business R&D General Partnership. [In Thai]
- Sobel, M.E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. In S. Leinhardt (Ed.), **Sociological Methodology 1982**(pp.290-312). Washington DC : American Sociological Association.
- Tunpaiboon, N. (2021). **Business Industry Trends 2021–2023: Modern Retail Business**. [Online]. Available : <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industryoutlook/wholesale-retail/modern-trade/io/io-modern-trade-21> [2022, March 24]. [In Thai]
- Yusof, R., Imm, N.S., Ann, H.J. & Rahman, A.A. (2018). The influence of SMEs employees' intention towards innovative behaviour. **Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities**, 26(3), 1905-1923.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

The Causal Factors Influencing the Business Performance of the Entrepreneur in the Eastern Economic Corridor

ไพโรจน์ พิภพเอกสิทธิ์*

Phairhoote Phiphopaekasit

Received : August 7, 2023

Revised : November 9, 2023

Accepted : November 17, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาาระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 2. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และ 3. วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 348 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1. ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 ผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.31 และการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ตามลำดับ 2. ความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก χ^2 -test (p) = 0.138, χ^2 /df = 1.213, GFI = 0.975, AGFI = 0.950, CFI = 0.994, NFI = 0.967, RMSEA = 0.025 และ RMR = 0.019 และ 3. น้ำหนักของเส้นอิทธิพลทางตรง มากที่สุด ได้แก่ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน เท่ากับ 0.494 การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ เท่ากับ 0.254 และความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน เท่ากับ 0.122 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ / ผลการดำเนินงาน / พื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

*อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

*Lecturer Department of Industrial Business Administration and Trade, Faculty of Business

Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

(Corresponding Author) e-mail: phairhoote.p@bsa.kmutnb.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to 1. Study the level of the causal factors influencing the business performance of the entrepreneur in the eastern economic corridor. 2. Verify the consistency of the model with the empirical data of the causal factors influencing the business performance of the entrepreneur in the eastern economic corridor, and 3. Analyze the effect of the causal factors influencing the business performance of the entrepreneur in the eastern economic corridor. The sample group was 348 entrepreneurs in the eastern economic corridor. The research tools were questionnaires. Statistics used in data analysis were mean, percentage, standard deviation, and structural equation model analysis. The research results found that 1. Business innovation capability was at the highest level with an average of 4.34, followed by Business performances at the highest level with an average of 4.31, and Entrepreneurial orientation at the high level with an average of 4.19 respectively. 2. The consistency of the model with the empirical data of the causal factors influencing the business performance of the entrepreneur in the eastern economic corridor found that χ^2 -test (p) = 0.138, χ^2/df = 1.213, GFI = 0.975, AGFI = 0.950, CFI = 0.994, NFI = 0.967, RMSEA = 0.025 และ RMR = 0.019, and 3. The weight of the direct effect the most, namely entrepreneurial orientation has a positive direct effect on business performances = 0.494, followed by entrepreneurial orientation has a positive direct effect on business innovation capability = 0.254, and business innovation capability has a positive direct effect on business performances = 0.122, respectively.

Keywords : Causal Factors / Business Performance / Eastern Economic Corridor

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยทุนจดทะเบียนในจังหวัดชลบุรีมากที่สุด 705,402.18 ล้านบาท (46.04%) ระยอง 636,626.79 ล้านบาท (41.58%) และฉะเชิงเทรา 189,209.66 ล้านบาท (12.36%) และขนาดธุรกิจโดยภาพรวมแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก (S) 73,324 ราย (93.92%) ขนาดกลาง (M) 3,366 ราย (4.31%) ขนาดใหญ่ (L) 1,379 ราย (1.77%) โดยอยู่ในภาคการผลิต 11,615 ราย (14.88%) ขายส่ง/ปลีก 19,319 ราย (24.75%) และบริการ 4,7135 ราย (60.38%) และผลประกอบการของธุรกิจในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พิจารณาจากนิติบุคคลที่นำส่งงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2563 มี 52,608 ราย รายได้รวม 4,581,868.16 ล้านบาท และกำไรสุทธิ 158,124.59 ล้านบาท (Department of Business Development Ministry of Commerce, 2022) ผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ หากผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนา

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการสูงและมีความสามารถทางนวัตกรรม ธุรกิจที่หลากหลายก็จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้รวมทั้งเป็นการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรธุรกิจได้ (Khрутthamat, Chumee & Sritong, 2021) ในทางตรงข้ามหากผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการต่ำและมีความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจน้อยก็จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ดังนั้นการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ และผลการดำเนินงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจให้มีกำไรอย่างไร (Wongrat, 2021)

การดำเนินธุรกิจอาจเผชิญกับหลายปัญหาที่ต้องมีการจัดการและแก้ไขเพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างเป็นอย่างดี ปัญหาที่พบบ่อยๆ ได้แก่ 1) ความเสี่ยงทางธุรกิจ : ธุรกิจอาจต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ เช่น ความเสี่ยงทางการเงิน ความเสี่ยงทางตลาด ความเสี่ยงทางกฎหมาย ซึ่งอาจส่งผลต่อผลกำไรและสภาพคล่องของธุรกิจ 2) คู่แข่งและการแข่งขัน : ตลาดอาจมีคู่แข่งที่แข็งแกร่ง การแข่งขันที่รุนแรงอาจส่งผลให้ธุรกิจต้องพยายามในการดึงดูดลูกค้าและทำให้ต้องพิจารณายุทธวิธีเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มข้อได้เปรียบ 3) นโยบายการเมืองและกฎหมาย : นโยบายและกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงอาจมีผลต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงในการเสียภาษี กฎหมายความปลอดภัย และกฎเกณฑ์สิ่งแวดล้อม 4) ความไม่สามารถในการประมวลผลและการตัดสินใจ : การดำเนินธุรกิจในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน และไม่สามารถในการประมวลผลข้อมูลและตัดสินใจอาจทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาในการตอบสนองต่อทั้งความต้องการของลูกค้าและเรื่องที่เกิดขึ้นในตลาด 5) การบริหารจัดการและระบบการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสม : การบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมและระบบการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจและอาจทำให้ทำให้เกิดข้อบกพร่องในการให้บริการหรือผลิตสินค้า 6) ปัญหาการเงิน : ธุรกิจอาจพบปัญหาในด้านการเงิน เช่น ขาดทุน ปริมาณขายที่ไม่เพียงพอ เงินทุนที่มีจำกัด เป็นต้น 7) ข้อจำกัดในการเติบโต : บางครั้งธุรกิจอาจเผชิญกับข้อจำกัดในการขยายกิจการ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดทางเทคนิค ทรัพยากร การเงิน หรือปัญหาอื่นๆ และ 8) สภาพแวดล้อมภายนอก : สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และธรรมชาติอาจมีผลกระทบต่อธุรกิจ เช่น ภัยธรรมชาติ วิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เป็นต้น ดังนั้น การจัดการและตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้ธุรกิจสามารถเจริญเติบโตและเป็นอย่างยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ Jin & Choi (2019) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการช่วยปรับปรุงผลการดำเนินงานของบริษัท Filho, Stocker & Toaldo (2020) นวัตกรรมและความสามารถทางการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ Sawangrat (2018) ปัจจัยการดำเนินงานเชิงรุก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จด้านการดำเนินงานของผู้ประกอบการ Romyen (2018) ความสามารถทางนวัตกรรมกระบวนการส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Sukkho, Somjai & Charoenriyakul (2021) การมุ่งเน้นตลาดมีอิทธิพลโดยรวมต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการรายย่อยมากที่สุด Kositkanin & Treewichit (2021) การสร้างนวัตกรรม

การเผชิญกับความเสี่ยง การทำงานเชิงรุก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการมีอิทธิพลต่อผล การดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการ Piros (2021) ความมีนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง ความกล้าที่จะแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ และ Wongrat (2021) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิต

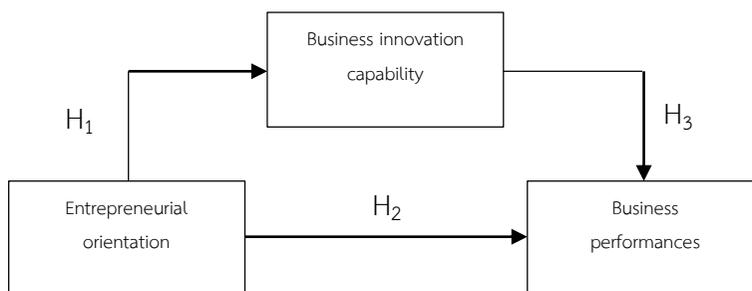
การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุ และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของ ผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบจำลอง สมการโครงสร้าง และผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกสามารถนำ ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจเพื่อการแข่งขันในระดับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การ พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อ ผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่ การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐาน H_1 การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทาง นวัตกรรมธุรกิจ
2. สมมติฐาน H_2 การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน
3. สมมติฐาน H_3 ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ในการตั้งสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยจากกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่ การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) และดำเนินการส่งงบการเงินปี 2564 แล้ว 1,229 ราย ข้อมูลวันที่ 19 ตุลาคม 2565 (Department of Business Development Ministry of Commerce, 2022)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) โดยใช้วิธีการคำนวณของ Yamane (1967) ที่ความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 302 ราย เพื่อป้องกันได้รับข้อมูลไม่ครบตามจำนวน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บเพิ่มอีกร้อยละ 15 รวมทั้งสิ้น 348 ราย และ Silpjaru (2014) กล่าวว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ควรมีกุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาไม่ต่ำกว่า 300 คน และ Hair et al. (2010) กล่าวว่างานวิจัยประเภทวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Observed variable) ที่ใช้ในการศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability sampling) และการสุ่มตัวใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ขนาด จังหวัด	ธุรกิจขนาดเล็ก (S)		ธุรกิจขนาดกลาง (M)		ธุรกิจขนาดใหญ่ (L)	
	(เดิม)	(เพิ่ม)	(เดิม)	(เพิ่ม)	(เดิม)	(เพิ่ม)
ฉะเชิงเทรา	13	15	4	4	2	2
ชลบุรี	132	152	16	19	10	12
ระยอง	105	121	13	15	7	8
รวม	250	288	33	38	19	22
กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น (288+38+22) = 348 ราย						

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลผู้ประกอบการ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงาน เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, 1932)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไป

เกณฑ์ระดับคะแนนความคิดเห็นและและเกณฑ์แปลความหมายระดับคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ คะแนน 5 เห็นด้วยมากที่สุด คะแนน 4 เห็นด้วยมาก คะแนน 3 เห็นด้วยปานกลาง คะแนน 2 เห็นด้วยน้อย และคะแนน 1 เห็นด้วยน้อยที่สุด (Likert, 1932) และคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 เห็นด้วยมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 เห็นด้วยมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 เห็นด้วยปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 เห็นด้วยน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 เห็นด้วยน้อยที่สุด (Ruangpraphan, 2000)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการประเมิน IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ IOC 1.00 และทดสอบความเชื่อกับผู้ประกอบการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Alpha coefficient) .727 ซึ่งมากกว่า .7 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามชุดนั้นนำไปใช้ได้ (Cronbach, 1951)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำวิจัยนำส่งแบบสอบถามให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) และดำเนินการส่งงบการเงินปี 2564 แล้ว 348 ราย ด้วยตนเองและรอรับแบบสอบถามกลับภายในวันเดียวกัน และส่งแบบสอบถามแบบลงทะเบียนกับบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อให้ผู้ประกอบการตอบแบบสอบถามและส่งกลับผู้ทำวิจัยแบบลงทะเบียนกับบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด

สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนเรศวร หมายเลขการรับรอง NREC No. 0048/2565

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจากผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกพบว่า 1) เพศชาย มากที่สุด 251 คน ร้อยละ 72.13 เพศหญิง 97 คน ร้อยละ 27.87 2) อายุ 41-50 ปี มากที่สุด 116 คน ร้อยละ 33.33 อายุ 51-60 ปี 98 คน ร้อยละ 28.16 อายุ 30-40 ปี 87 คน ร้อยละ 25.00 น้อยกว่า 30 ปี 28 คน ร้อยละ 8.05 และอายุมากกว่า 60 ปี 9 คน ร้อยละ 5.46 ตามลำดับ 3) ระดับการศึกษา ปริญญาตรี มากที่สุด 306 คน ร้อยละ 87.93 ปริญญาโท 29 คน ร้อยละ 8.33 ต่ำกว่าปริญญาตรี 8 คน ร้อยละ 2.30 และปริญญาเอก 5 คน ร้อยละ 1.44 ตามลำดับ 4) ตำแหน่งงาน ผู้บริหารระดับต้น มากที่สุด 164 คน ร้อยละ 47.13 ผู้บริหารระดับกลาง 126 คน ร้อยละ 36.21 และผู้บริหารระดับสูง 58 คน ร้อยละ 16.67 ตามลำดับ 5) ประสบการณ์ทำงาน 16-20 ปี มากที่สุด 95 คน ร้อยละ 27.30 11-15 ปี 89 คน ร้อยละ 25.57 5-10 ปี 68 คน ร้อยละ 19.54 21-25 ปี 49 คน ร้อยละ 14.08 น้อยกว่า 5 ปี 27 คน ร้อยละ 7.76 และมากกว่า 25 ปี 20 คน ร้อยละ 5.75 ตามลำดับ 6) ขนาดของสถานประกอบการ ขนาดเล็ก มากที่สุด 288 คน ร้อยละ 82.76 ขนาดกลาง 38 คน ร้อยละ 10.29 และขนาดใหญ่ 22 คน ร้อยละ 6.32 ตามลำดับ 7) ประเภทธุรกิจ บริษัทจำกัด มากที่สุด 273 คน ร้อยละ 78.45 ห้างหุ้นส่วนจำกัด 75 คน ร้อยละ 21.55 ตามลำดับ และ 8) ระยะเวลาการดำเนินการ 11-15 ปี มากที่สุด 91 คน ร้อยละ 26.15 16-20 ปี 86 คน ร้อยละ 24.75 5-10 ปี 71 คน ร้อยละ 20.40 21-30 ปี 46 คน ร้อยละ 13.22 มากกว่า 30 ปี 28 คน ร้อยละ 8.05 และน้อยกว่า 5 ปี 26 คน ร้อยละ 7.47 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis)

Variables	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Entrepreneurial orientation (ENO)	4.19	.546	-.375	.131	-.371	.261
Business innovation capability (BIC)	4.34	.465	-.559	.131	-.050	.261
Business performances (PER)	4.31	.474	-.829	.131	1.018	.261

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 ผลการดำเนินงาน (PER) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.31 และการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ตามลำดับ ค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -.375 ถึง -.829 ค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -.371 ถึง 1.018 ซึ่งมีอยู่ระหว่าง +/-1.96 แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงแบบปกติ (Wanichbuncha, 2009)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ดำเนินการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบปัญหา (Multicollinearity) ของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รายละเอียดดังตารางที่ 3

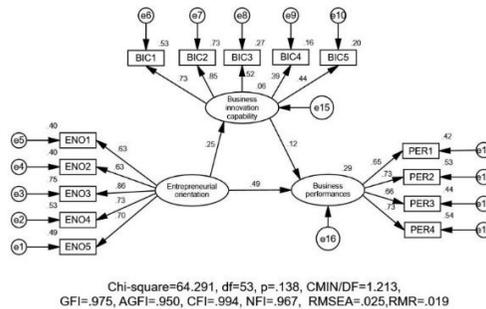
ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Variables	Entrepreneurial orientation (ENO)	Business innovation capability (BIC)	Business performances (PER)
Entrepreneurial orientation (ENO)	1.000		
Business innovation capability (BIC)	.273**	1.000	
Business performances (PER)	.530**	.277**	1.000

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .273 - .530 ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่ำกว่า .8 แสดงว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่เกิดปัญหา (Multicollinearity) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงมากจนเกินไป (Rangsunghoen, 2011)

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ค่า χ^2 -test (p) = .138 ค่า χ^2/df = 1.213 ค่า GFI =.975 ค่า AGFI = .950 ค่า CFI = .994 ค่า NFI = .967 ค่า RMSEA = .025 และ ค่า RMR = .019 สรุปได้ว่าโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มตัวอย่างมีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (ภายหลังการปรับปรุง)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ดำเนินการตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loadings) ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (Alpha) ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (CR) ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE) ของอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loadings) ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (Alpha) ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (CR) ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE)

Variables	Items	Loadings	Alpha	CR	AVE
Entrepreneurial orientation (ENO)	ENO1	.632	.849	.831	.500
	ENO2	.634			

ตารางที่ 4 (ต่อ)

Variables	Items	Loadings	Alpha	CR	AVE
	ENO3	.863			
	ENO4	.729			
	ENO5	.700			
Business innovation capability (BIC)	BIC1	.726	.771	.821	.500
	BIC2	.853			
	BIC3	.523			
	BIC4	.395			
	BIC5	.444			
Business performances (PER)	PER1	.651	.779	.799	.500
	PER2	.728			
	PER3	.660			
	PER4	.734			

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loadings) ของตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง .395 - .863 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (Alpha) มีค่าอยู่ระหว่าง .771 - .849 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร (CR) .799 - .821 ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE) เท่ากับ .500

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของโมเดลอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักของเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Variables	Effect	Entrepreneurial orientation (ENO)	Business innovation capability (BIC)	Business performances (PER)
Business innovation capability (BIC)	DE	.254***	-	-
	IE	-	-	-
	TE	.254	-	-
Business performances (PER)	DE	.494***	.122	
	IE	.031	-	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

Variables	Effect	Entrepreneurial orientation (ENO)	Business innovation capability (BIC)	Business performances (PER)
	TE	.525	.122	

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .001

จากตารางที่ 5 พบว่า 1) น้ำหนักของเส้นอิทธิพลทางตรง (DE) มากที่สุด ได้แก่ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .494 รองลงมา ได้แก่ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) เท่ากับ .254 และความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .122 ตามลำดับ 2) เส้นอิทธิพลทางอ้อม (IE) มากที่สุด คือ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .031 และ 3) เส้นอิทธิพลรวม (TE) มากที่สุด ได้แก่ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .525 รองลงมา ได้แก่ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลรวมต่อความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) เท่ากับ .254 และความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) มีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .122 ตามลำดับ

5. การทดสอบสมมติฐานการวิจัยอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีดังนี้

สมมติฐาน H₁ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐาน H₂ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐาน H₃ ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัย พบว่าความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ (BIC) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ โดยมีการนำเทคโนโลยี (Technology) และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้บริหารจัดการผลการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการ (Management) ภายใน

องค์กรโดยใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการสมัยใหม่ มีการควบคุมกระบวนการ (Process) ปฏิบัติงานโดยใช้นวัตกรรมกระบวนการสมัยใหม่ มีการดำเนินการผลิต (Production) สินค้าและบริการโดยใช้นวัตกรรมการผลิตสมัยใหม่ และมีการวิเคราะห์การตลาด (Marketing) โดยใช้นวัตกรรมการตลาดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภายในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongrat (2021) ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.26

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัย พบว่า ค่า χ^2 -test (p) = .138, χ^2 /df = 1.213, GFI = .975, AGFI = .950, CFI = .994, NFI = .967, RMSEA = .025 และ RMR = .019 สรุปได้ว่าโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มตัวอย่างมีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ และการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน เมื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า มีค่าดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดลผ่านเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้ ค่า χ^2 -test (p) มากกว่า .5 ไม่มีนัยสำคัญ, χ^2 /df น้อยกว่า 2 สอดคล้องกลมกลืนดี, GFI มากกว่า .95 สอดคล้องกลมกลืนดี, AGFI เท่ากับ .95 สอดคล้องกลมกลืนดี, CFI มากกว่า .95 สอดคล้องกลมกลืนดี, NFI มากกว่า .95 สอดคล้องกลมกลืนดี, RMSEA น้อยกว่า .05 สอดคล้องกลมกลืนดี และ RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (Bollen, 1989; Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัย พบว่า น้ำหนักของเส้นอิทธิพลทางตรง (DE) มากที่สุด คือ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงาน (PER) เท่ากับ .494 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (ENO) ประกอบด้วย มีนวัตกรรม (Innovation) ของตนเองเพื่อใช้ในการบริหารจัดการผลการดำเนินงาน มีความกล้าเผชิญความเสี่ยง (Risk) ในการลงทุนเพื่อขยายกิจการในระยะสั้นและระยะยาว มีการบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุก (Proactive) เพื่อขยายตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ มีความก้าวร้าว (Aggressive) ในการแข่งขันเพื่อเป็นผู้นำสินค้าและบริการในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Autonomy) เพื่อนำองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายทางธุรกิจที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kositkanin & Treewichit (2021) การสร้างนวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ยง การทำงานเชิงรุก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางในประเทศไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Piros (2021) ความมีนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง ความกล้าที่จะแข่งขันมีอิทธิพล

ทางตรงเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongrat (2021) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้

งานวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทำให้ทราบปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญ 3 ปัจจัย และผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ 2) ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ และ 3) ผลการดำเนินงาน โดยองค์ความรู้ใหม่นี้จะส่งผลให้ผู้ประกอบการรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของบริบทโลก ในการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรดังกล่าวเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และเป็นการพัฒนาชุมชนระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้เกิดความเข้มแข็ง รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการในการยืนยันผลการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีและสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 1) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ 2) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน และ 3) ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและฝึกอบรมพนักงาน โดยพิจารณาจาก 1) ด้านความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ ควรนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการภายในองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการบริหารจัดการสมัยใหม่ การควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมกระบวนการสมัยใหม่ การวิเคราะห์การตลาดโดยใช้นวัตกรรมการตลาดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภายในประเทศและต่างประเทศ และดำเนินการผลิต สินค้าและบริการโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตสมัยใหม่ 2) ด้านผลการดำเนินงาน ควรใช้สินทรัพย์และการลงทุนทางการเงิน อย่างมีประสิทธิภาพ ให้บริการลูกค้า อย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มคุณค่าของบริการ มีความพยายามลดความผิดพลาดของการปฏิบัติงาน รวมถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเติบโตอย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ ควรมีนวัตกรรมของตนเองเพื่อใช้ในการจัดการผลการดำเนินงาน มีความกล้าเผชิญความเสี่ยงในการลงทุนเพื่อขยายกิจการในระยะสั้นและระยะยาว มีการบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุกเพื่อขยายตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ มีความก้าวร้าวในการแข่งขันเพื่อเป็นผู้นำสินค้าและบริการในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ และมีความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อนำองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายทางธุรกิจที่กำหนดไว้

2. หน่วยงานภาครัฐควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายที่สนับสนุนการลงทุนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการลดภาษีหรือให้สิ่งส่งเสริมอื่น ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน และพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้สนใจทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกกับพื้นที่อื่นๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ผู้สนใจทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกกับผู้ประกอบการในภูมิภาคอาเซียนเพื่อเปรียบเทียบว่าความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ ผลการดำเนินงาน และการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการว่าแตกต่างกันอย่างไร

References

- Bollen, K.A. (1989). **Structural Equations with Latent Variables**. John Wiley and Sons, Inc.
- Chantaraprasert, J., Chayomchai, A., Zangphukieo, N. & Phiwphan, K. (2020). The Influence of Entrepreneurial orientation, Adaptive Capability and Innovative Capability Affecting Business Performance: The Empirical evidence from Thai Pracharat-Blue-Flag Project. **Neurj Neu Academic and Research Journal**, 10(1), 5-18. [In Thai]
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. **Psychometrika**, 16(3), 397-334.
- Department of Business Development Ministry of Commerce. (2022). **Justices Person and Financial Statement Data**. [Online]. Available: <https://datawarehouse.dbd.go.th/index> [In Thai]
- Diamantopoulos, A. & Sigauw, A.D. (2000). **Introducing LISREL: A guide for the uninitiated**. Sage Publication.
- Filho, T.C., Stocker, F. & Toaldo, M.M.A. (2022). Public service performance from the perspective of marketing and innovation capabilities. **Public Management Review**, 24(4), 558-578.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010) **Multivariate Data Analysis**. (7 th ed.). London, United Kingdom : Pearson.
- Jin, H.S. & Choi, O.S. (2019). The Effect of Innovation Capability on Business Performance : A Focus on IT and Business Service Companies. **Sustainability**, 11(19), 1-15.
- Kositkanin, C. & Treewichit, W. (2021). Entrepreneurial Orientation and Export Innovation Affect on Export Performance of Entrepreneurs for Medium Enterprises in Thailand. **Journal of Management Science Review**, 23(1), 81-90. [In Thai]

- Khрутthamat, A., Chumee, P. & Sritong, C. (2021). Innovative Capability for the Digital Stratup Industry in Thailand : Cause and Effect. **Journal of MCU Nakhondhat**, 8(2), 395-410. [In Thai]
- Likert, R.A. (1932). A technique for the measurement of attitudes. **Archives of Psychology**, 22 (140), 1-55.
- Piros, S. (2021). The Impact of Entrepreneur Characteristics of Generation Y on the Success of Business Operation in Phitsanulok Province. **Journal of Roi Et Rajabhat University**, 15(2), 193-202. [In Thai]
- Rangsunnoen, G. (2011). **SPSS and AMOS factor analysis for research**. Bangkok : e-Education Public Company Limited. [In Thai]
- Ruangraphan, C. (2000). **Basic statistics with examples of analysis using Minitab SPSS and SAS**. Khon Kaen : Khon Kaen University. [In Thai]
- Romyen, S. (2018). **Influence of Innovativeness and Marketing Capability toward Firm Performance of SMEs in Songkhla Province**. Master's Degree Thesis, Business Administration, Prince of Songkhla University. [In Thai]
- Sarawut, S. & Treemongkol, P. (2021). The study of Business Innovation Management Potential to Business Performance of Small and Medium Enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. **Mahachula Academic Journal**, 8(2), 279-288. [In Thai]
- Sawangrat, N. (2018). Structural Equation Model of Causal Factors Affecting the Success of Steel Industry Operators in the Age of Thailand 4.0. **Journal of the Association of Researchers**, 23(1), 127-140. [In Thai]
- Silpjaru, T. (2014). **Statistical data research and analysis with SPSS and AMOS**. (17 th ed.). Nonthaburi : S.R. Printing Mass Products. [In Thai]
- Sukkho, T., Somjai, S. & Charoenriyakul, C. (2021). Qualifications of Entrepreneurs, Market Orientation, Market Capability, And Competitive Advantage Affecting on Micro Entrepreneur Performance. **Journal of MCU Peace Studies**, 9(4), 1565-1579. [In Thai]
- Wanichbuncha, K. (2009). **Using SPSS for Windows to analyze data**. (6 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]
- Wongrat, K. (2021). Developing a causal relationship model of entrepreneurial orientation and business innovation capabilities to influence the performance of the manufacturing industry in Phetchaburi Province. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**, 15(2), 27-39. [In Thai]

Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. Prentice-Hall.

การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม
Branding of Creative Community-based Tourism in Prong Madua Community,

Nakhon Pathom Province

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์*

Wongrawit Nomnumsab

ธิดารัตน์ สืบญาติ**

Thidarat Suebyart

Received : August 1, 2023

Revised : October 20, 2023

Accepted : November 10, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม และ 3) เพื่อสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวบ้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางภายในชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม วิธีเลือกแบบบังเอิญ จำนวน 450 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนโพรงมะเดื่อเป็นชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งที่อพยพมาจากประเทศลาว มีวัดโพรงมะเดื่อเป็นศาสนสถานที่สำคัญ และเป็นที่ตั้งของศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมวัดโพรงมะเดื่อ มีผ้าทอลาวครั้ง และประเพณีแห่ธงสงกรานต์ ที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชาติพันธุ์ลาวครั้ง 2) ผลความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักท่องเที่ยวต้องการแบรนด์มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม นำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วนชัดเจน ใช้สัญลักษณ์โดดเด่นสวยงามที่สื่อถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Lecturer in Tourism and Hotel Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom
Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Lecturer in Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom
Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: chanokchone.b@gmail.com

เชิงสร้างสรรค์ข้างศิลป์ และแบรนด์ต้องมีบุคลิกภาพเป็นคนมีเสน่ห์ ฉลาด และอดทน 3) มติที่ประชุมเลือกภาพธงหรือตุ๊ก จากประเพณีแห่งสงกรานต์ที่สื่อถึงความสามัคคี และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และอักษรลาวครั้งโพรงมะเดื่อนครปฐม ใช้ในการสื่อสารและบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ

คำสำคัญ : แบรินด์การท่องเที่ยว / พฤติกรรมการท่องเที่ยว / การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ / ชุมชนโพรงมะเดื่อ

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) To study the context and identity of the Phrom Madao community in Nakhon Pathom province. 2) To examine the perceptions regarding the creation of a tourism brand through the community's creative initiatives in the Phrom Madao community, Nakhon Pathom province and 3) To establish a tourism brand through the community's creative initiatives in the Phrom Madao community, Nakhon Pathom province. This research was action research. The qualitative data was collected using in focus group discussion. The specific samplings were 40 of organizational governments, private sectors stakeholders. The quantitative data was collected using questionnaires from 450 random sampling Thai tourists travelling in Prong Madua, Nakhon Pathom province. The data analysis was mean, standard deviation, and data analysis for creating conclusion. The research found that 1) the Phrom Madao community is a Lao ethnic community that migrated from Laos. The Phrom Madao temple is a significant religious site and serves as the center for cultural learning. The community is known for Lao traditional weaving and the Songkran flag procession, distinctive cultural elements of the Lao ethnic group. 2) There is strong support for the creation of a tourism brand through the community's creative initiatives in Phrom Madao. Tourists desire a brand with a rectangular logo, presenting comprehensive and clear information. The brand should incorporate prominent and beautiful symbols representing community-based creative tourism, crafted by skilled artists. The brand's personality should reflect charm, intelligence, and patience. 3) The decision was made during the meeting to select an image of the Songkran flag or a traditional "tung" as a symbol, representing unity and devotion to Buddhism. The Lao script of Phrom Madao, Nakhon Pathom, will be used for communication and management in community-based creative tourism.

Keywords : Tourism Branding / Tour Behavior / Creative Community-based Tourism / Prong Madua Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพรวมการท่องเที่ยวไทยเติบโตหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องมาจากปัจจัยสนับสนุนของการเตรียมประกาศให้โควิด-19 เป็นโรคประจำถิ่น ช่วงวันหยุดยาวหลายช่วง และกิจกรรมส่งเสริมการตลาดจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและพันธมิตร เพื่อการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในประเทศ จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ.2565 มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนคนไทย จำนวน 1641,554.19 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 จำนวน 216,375.92 ล้านบาท เมื่อแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า ปี พ.ศ.2564-2565 จังหวัดนครปฐม มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนคนไทย จำนวน 3,704.35 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาจำนวน 1,233.78 ล้านบาท (Tourism Authority of Thailand, 2023) รวมทั้งนักท่องเที่ยวมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวความ เป็นปกติใหม่ เพิ่มความใส่ใจในสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ความเชื่อถือได้ และความรับผิดชอบต่อสังคม ใน ภาพรวมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อมาพักผ่อนหย่อนใจ ชมแหล่งโบราณคดี สถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมและพิพิธภัณฑ์ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน และสนใจรูปแบบการซื้อสินค้า เครื่องแต่งกาย อาหารและของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Jatturat & Na-Talang, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) มีวิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็น อุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม” ได้กำหนดเป้าหมาย หลักในการสร้างความเชื่อมั่นและมอบประสบการณ์ท่องเที่ยวคุณค่าสูง และการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน (Ministry of Tourism and Sports, 2023)

แบรนด์การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญทางการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างหรือโดดเด่นกว่า มีความ ได้เปรียบทางการแข่งขัน และใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว แบรนด์ที่สร้างความเชื่อถือและการ รับรู้ว่าจะสามารถส่งมอบคุณค่าประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมายได้ จำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของแบรนด์หรือ ภาพลักษณ์ ได้แก่ ชื่อแบรนด์ สโลแกน สัญลักษณ์ ตัวอักษร คุณลักษณะ และบุคลิกภาพ จากการศึกษา Tourism Authority of Thailand (2022) มีจุดเน้นสำคัญในการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพอย่าง สมดุล เพิ่มมูลค่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าแบรนด์ประเทศไทยให้แตกต่าง ปลอดภัย และประทับใจ พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติให้เหตุผลหลักในเลือกประเทศไทยเป็นประเทศปลายทาง การท่องเที่ยว ได้แก่ ความเป็นมิตรของผู้คน ภูมิอากาศดี ความคุ้มค่าเงิน ความสวยงามทางธรรมชาติ ความ ปลอดภัย และประสบการณ์ช้อปปิ้ง ส่วนผลการประเมินการรับรู้ภาพลักษณ์และประสิทธิภาพของแบรนด์ ประเทศไทย โดยตัวอย่างของภาพลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองการผสมผสาน วัฒนธรรมดั้งเดิมและชีวิตทันสมัย จังหวัดเชียงใหม่ มีความสวยงามของเมืองเก่า ธรรมชาติ การใช้ชีวิต slow life จังหวัดอยุธยา เมืองประวัติศาสตร์ เมืองโบราณ วัดไทย และจังหวัดกระบี่ ทะเลสวย บรรยากาศสงบเป็นส่วนตัว

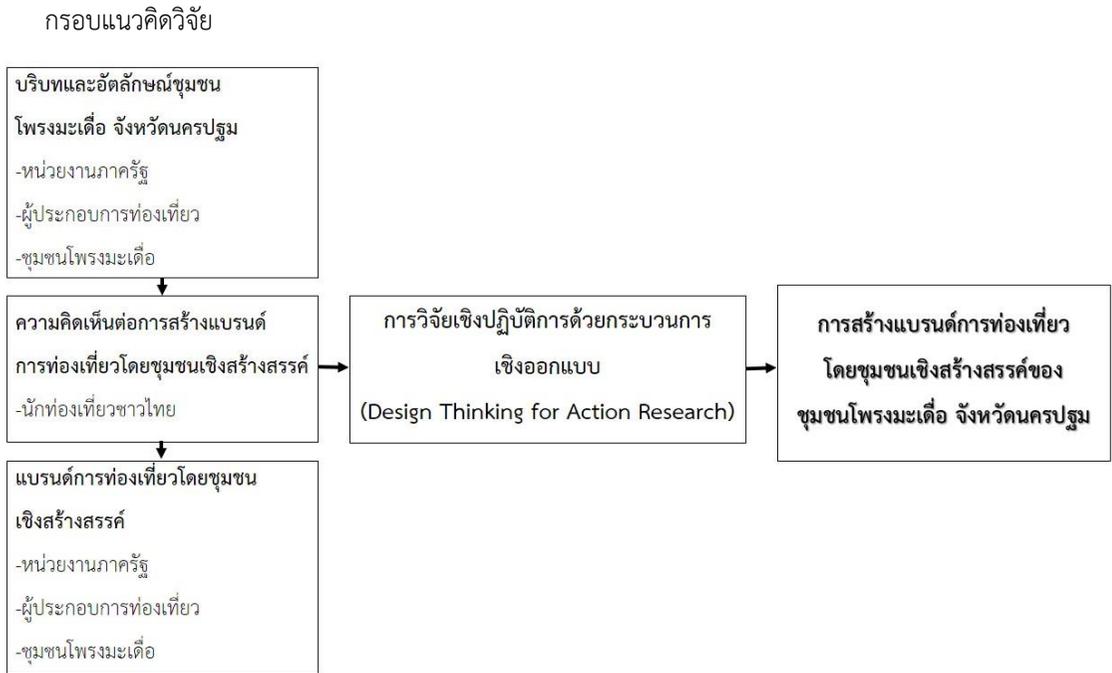
ภาพรวมจังหวัดนครปฐม เห็นควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และได้สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์มาปรุงเสิร์ฟที่มีความร่วมสมัย ก่อให้เกิดการสร้างสรรค ผลิตภัณ์ด้านหัตถกรรม หัตถศิลป์ ในการพัฒนาแบรนด์สินค้าอย่างร่วมสมัย ซึ่งแผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม พ.ศ.2566-2570 ได้กำหนดแผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็ง กระตุ้น และฟื้นฟูเศรษฐกิจจังหวัดนครปฐม ด้วย

นวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้ความสำคัญการส่งเสริมและพัฒนาสินค้า กิจกรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีอัตลักษณ์ประจำจังหวัดนครปฐม โดยการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ด้วย นวัตกรรมและเทคโนโลยี (Nakhon Pathom Provincial Office, 2022) จากการศึกษาของ Dachum & Ratanasuwongchai (2018) กล่าวถึงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นองค์รวมของความเชื่อ ความคิด และความประทับใจที่นักท่องเที่ยวมีต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งทัศนคติและการกระทำของนักท่องเที่ยวจะส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

ชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่อยู่รักษึ่ประเพณีและวัฒนธรรม อาทิเช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ สารทเดือนสิบบุญออกพรรษา งานจุลกลฐิน พิธีเลี้ยงปีเจ้าพ่อ (นาย) และ ประกอบอาชีพทอผ้าลาวครั้งที่เป็นงานหัตถศิลป์ของกลุ่มผ้าทอศรีอุทุมพร โดยผ้าทอลาวครั้งแห่งนี้สืบทอดภูมิปัญญาทอลายดั้งเดิมแบบโบราณผสมผสานกับลายหม้อดิน เรียกว่า “ปุรงฆฎาศรีทวารวดี” ผ้าลายต้นแบบ จังหวัดนครปฐมได้รับการสนับสนุนจากวัดโพรงมะเดื่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม กรมหมอนไหม และ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นอกจากนี้ชุมชนนำอัตลักษณ์โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง การเรียนรู้ กระบวนการทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ และออกแบบลวดลายประจำจังหวัดนครปฐม ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่ในปัจจุบันชุมชนโพรงมะเดื่อไม่ได้ถูกประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว และไม่มีแบรนด์การท่องเที่ยวที่ใช้สำหรับการแข่งขัน เพื่อทำให้ชุมชนนั้นมีจุดขายที่สะท้อนอัตลักษณ์ และเพิ่มคุณค่าในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนดังกล่าว ดังนั้นการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ถือเป็นกระบวนการที่สามารถสะท้อนปัญหา และสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นนำไปสู่การตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชนโพรงมะเดื่อ และพื้นที่จังหวัดนครปฐมต่อไป

โจทย์การวิจัย

1. นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับใด
2. แบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ควรเป็นอย่างไร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยมีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้นำมาเป็นแนวคิดและหลักการได้ (Phamulila, 2018) และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์วิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย โดยเลือกวิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 40 คน ได้แก่

- 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน
- 2) ภาคเอกชนจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน ใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากบุคคลที่

ทำงานในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี และ 3) ภาคประชาชน โดยคัดเลือกจากตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม จำนวน 952,169 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2023) วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5 จากการคำนวณหาจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 399.98 คน เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 450 คน ใช้วิธีเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางภายในชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเฉลี่ยรายข้ออยู่ในช่วง 0.60-1.00 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อิงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสร้างข้อสรุป (Sangpikul, 2013)

วัตถุประสงค์ที่ 3 สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยและวิธีการดำเนินวิจัยเหมือนกับวัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เชิงออกแบบ (Design Thinking) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1) ความต้องการเกี่ยวกับแบรนด์ (Empathize) 2) ระบุปัญหาที่แท้จริงของแบรนด์ (Define) 3) ร่วมกันออกแบบแบรนด์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว (Ideate) 4) สร้างต้นแบบของแบรนด์ (Prototype) และ 5) ทดสอบแบรนด์ต้นแบบ (Test) (Brown Tim, 2008)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

การศึกษบริบทและอัตลักษณ์ของพื้นที่ พบว่า ชุมชนโพรงมะเดื่อ เดิมเรียกว่าบ้านหัวเข้ ในอดีตมีต้นมะเดื่อขนาดใหญ่ ลำต้นเป็นโพรงขนาดใหญ่มองเห็นทะลุลำต้น แล้วจึงเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านโพรงมะเดื่อ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งที่อพยพมาจากประเทศลาว ในครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มาตั้งรกรากที่บ้านหนองดินแดง บ้านโพรงมะเดื่อ จากนั้นอพยพ

กระจายตามอำเภอดอนตูม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และเคลื่อนย้ายไปทางจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ชาวชุมชนโพรงมะเดื่อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ไร่้อย ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากมีคลองธรรมชาติหลายสายและคลองชลประทาน เช่น คลองวังตะกุก คลองหนองดินแดง เป็นต้น มีศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่ 1) วัดโพรงมะเดื่อ ศูนย์รวมจิตใจของชาวโพรงมะเดื่อ ในอดีตตั้งอยู่ตรง หมู่บ้านพลับหรือบ้านหนองหิน ปัจจุบันเรียกว่าทุ่งวัด แต่เนื่องด้วยพื้นที่มีเนินสูง พื้นดินมีเศษอิฐ กระจิบ และ หินกรวดจำนวนมาก จึงย้ายมาตั้งที่ตลาดโรงสี แล้วให้นามว่าวัดโพรงมะเดื่อตามชื่อหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังเป็นตั้ง ของศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมวัดโพรงมะเดื่อ แหล่งภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง 2) วัดหัวเอน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปรากฏหลักฐานอุโบสถเก่า ขนาด 5 ห้อง และหมู่กุฏิเรือนไทย

อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนโพรงมะเดื่อ ได้แก่ ผ้าทอลาวครั้ง ถือได้ว่าเป็นงานหัตถศิลป์ที่ใช้รูปแบบ การทอลายดั้งเดิม และออกแบบลายเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผ้าทอศรีอุทุมพรจนได้รับเครื่องหมายรับรอง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และประเพณีแห่ธงสงกรานต์หรือ ทอดผ้าป่าลาว จัดในวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนเมษายน ภายในงานมีขบวนแห่เสาธงทำด้วยลำไม้ไผ่ ปลายเสา แขนงตรงด้วยดอกรักเป็นอุบะตาข่ายปลายแหลม มาถึงอุโบสถนำเสาธงผูกธงปักลงหลุม มีการจุดประทัดและให้ ร้อง จากนั้นนำเครื่องอัฐบริขารและสิ่งของถวายวัดเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 2 ประเพณีแห่ธงสงกรานต์หรือทอดผ้าป่าลาว

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 450 คน ในภาพรวมด้านคุณลักษณะ ของแบรนด์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า รูปแบบแบรนด์เป็น ลักษณะรูปสี่เหลี่ยม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91) รองลงมาได้แก่ แบรนด์ที่สามารถนำเสนอ ข้อมูลครบถ้วนและชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85) แบรนด์ที่ใช้สัญลักษณ์ที่สวยงามและ โดดเด่น และแบรนด์ที่สื่อถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ข้างศิลป์จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81) ตามลำดับ

ภาพรวมด้านบุคลิกภาพของแบรนด์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนมีเสน่ห์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88) รองลงมาได้แก่ แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนฉลาด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85) แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนอดทน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84) ตามลำดับ โดยได้ผลการวิจัยในรูปแบบตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณลักษณะ			
1.1 รูปแบบแบรนด์เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยม	4.91	0.305	มากที่สุด
1.2 แบรินด์ที่สามารถนำเสนอข้อมูลครบถ้วนและชัดเจน	4.85	0.368	มากที่สุด
1.3 แบรินด์ที่ใช้สัญลักษณ์ที่สวยงามและโดดเด่น	4.81	0.461	มากที่สุด
1.4 แบรินด์ที่สื่อถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ทางศิลปจังหวัดนครปฐม	4.81	0.460	มากที่สุด
1.5 แบรินด์ที่สื่อถึงความสนุก ความสุข และประสบการณ์ จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางศิลป	4.77	0.448	มากที่สุด
1.6 แบรินด์ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัด	4.73	0.596	มากที่สุด
1.7 รูปแบบแบรนด์เป็นลักษณะรูปวงกลม	4.73	0.511	มากที่สุด
1.8 รูปแบบแบรนด์เป็นลักษณะรูปสามเหลี่ยม	4.67	0.528	มากที่สุด
1.9 แบรินด์ที่จดจำได้ง่าย	4.64	0.514	มากที่สุด
1.10 แบรินด์ที่ใช้สีสันทันที่มีความโดดเด่น	4.61	0.585	มากที่สุด
รวม	4.75	0.477	มากที่สุด
2. ด้านบุคลิกภาพ			
2.1 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนมีเสน่ห์	4.88	0.322	มากที่สุด
2.2 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนฉลาด	4.85	0.354	มากที่สุด
2.3 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนอดทน	4.84	0.367	มากที่สุด
2.4 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนชอบช่วยเหลือ	4.83	0.369	มากที่สุด
2.5 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนกล้าหาญ	4.82	0.494	มากที่สุด
2.6 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนร่าเริงสนุกสนาน	4.79	0.403	มากที่สุด
2.7 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนทันสมัย	4.77	0.417	มากที่สุด
2.8 แบรินด์ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนภูมิฐาน	4.76	0.522	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2.9 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนมีสุนทรีย์	4.72	0.446	มากที่สุด
2.10 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนน่ารัก	4.70	0.567	มากที่สุด
2.11 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนคิดสร้างสรรค์	4.66	0.473	มากที่สุด
2.12 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนทรูหรา	4.66	0.472	มากที่สุด
2.13 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนวิเศษ	4.63	0.482	มากที่สุด
2.14 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนจริงใจ	4.61	0.487	มากที่สุด
2.15 แปรนดที่มีบุคลิกภาพเป็นคนรักสุขภาพ	4.51	0.644	มากที่สุด
รวม	4.73	0.454	มากที่สุด

3. สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

จากผลรายงานความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ชุมชนโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม และประชุมกลุ่มย่อยจากชุมชนโพรงมะเดื่อ ผู้แทนของหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 40 คน เพื่อนำเสนอการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามกระบวนการเชิงออกแบบ (Design Thinking) พบว่า 1) ความต้องการเกี่ยวกับแบรนด์ (Empathize) ชุมชนให้ความสำคัญในการสร้างแบรนด์เพื่อใช้เป็นช่องทางการตลาด มีความต้องการนำผ้าทอและวัฒนธรรมลาวครั้งสร้างตราสัญลักษณ์เพื่อจดจำได้ง่ายขึ้นและทำให้นักท่องเที่ยวจำภาพลักษณ์ 2) ระบุปัญหาที่แท้จริงของแบรนด์ (Define) ชุมชนขาดแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ และไม่ได้สื่อสารถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

3) ร่วมกันออกแบบแบรนด์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว (Ideate) ในขั้นตอนนี้ นำผลความคิดเห็นส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวต้องการรูปแบบแบรนด์เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยม บุคลิกภาพแบรนด์ต้องเป็นคนมีเสน่ห์ ใช้สัญลักษณ์ที่สวยงามโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ในที่ประชุมมีมติร่วมกันเลือกภาพธงหรือตุ๊ก จากประเพณีแห่งสงกรานต์ที่สื่อถึงความสามัคคี และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาติพันธุ์ลาวครั้ง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวว่า “กลุ่มลาวครั้งใช้ตราสัญลักษณ์เป็นตุ๊กหรือธง เพราะธงเป็นประเพณีที่อยู่คู่กับชุมชนลาวครั้งทุกชุมชน ชาติพันธุ์ลาวครั้งจะมีประเพณีอันนี้ที่ทิ้งไม่ได้เลย ก็คือจัดธงสงกรานต์เป็นการทำบุญให้ลู่วงลับ และก็เป็นการบ่งบอกว่าถึงตรุษสงกรานต์แล้ว ” และนำตัวอักษรประกอบเป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง

4) สร้างต้นแบบของแบรนด์ (Prototype) ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบแบรนด์ทั้งรูปภาพและตัวอักษร จำนวน 2 ครั้ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการสื่อสารแบรนด์และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และ 5) ทดสอบแบรนด์ต้นแบบ (Test) ผ่านการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบและ

การตลาด จำนวน 2 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก่งกาจ ต้นทองคำ และนางสาวปานิสรา วัฒนรัตน์ มา
รับรองรูปแบบแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 3 แบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัดนครปฐม

จากการประชุมกลุ่มย่อยของชุมชนโพรงมะเตือเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแบรนด์
การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัดนครปฐม โดยมีการจำแนกดังนี้

1. การบริหารจัดการแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัด
นครปฐม ประกอบด้วย การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโพรงมะเตือ การจัดตั้งคณะกรรมการการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การสร้างองค์กรเครือข่ายชาติพันธุ์ลาวคร้อ เป็นต้น
2. การส่งเสริมการตลาดสินค้าและบริการแบรนด์ลาวคร้อโพรงมะเตือ ประกอบด้วย การยกระดับ
มาตรฐานสินค้าและบริการธุรกิจชุมชน การจัดกิจกรรม “ผ้าทอศรีอุทุมพร” เล่าเรื่องลาวคร้อ การจัดกิจกรรม
เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สายพันธุ์ไทยลาว เป็นต้น
3. การสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างแบรนด์ลาวคร้อให้เป็น
ศูนย์กลางการท่องเที่ยวสายพันธุ์ไทยลาวแห่งเอเชีย การสร้างเมืองผ้าแฝด นครปฐม-หลวงพระบาง การสร้างสื่อ
บุคคลและสื่อออนไลน์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัด
นครปฐม มีอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

บริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนโพรงมะเตือ จังหวัดนครปฐม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวคร้ออพยพมาจาก
ประเทศลาว มาตั้งถิ่นฐานที่ชุมชนโพรงมะเตือ และมีบางส่วนเดินทางต่อไปยังจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และ
อุทัยธานี มีการสืบสานความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ดำรงวิถีชีวิตด้วยการทอผ้า แต่งกายชุดลาวคร้อ และการแห่ง
สงกรานต์หรือทอดผ้าป่าลาว ประเพณีแห่งความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อ
สายลาวคร้อเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ที่สามารถพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นที่น่าสนใจและ
สอดคล้องกับแนวคิดของ Khaenamkhaew, et al. (2022) ศึกษาแนวทางพัฒนาการวางแผนการจัดการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึงกิจกรรมท่องเที่ยวของชาวนอกเขามีสี่

ชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียบง่าย มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านความรู้ และความเชื่อในการดำรงชีพจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนการพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้กระบวนการเรียนรู้สืบค้นตำนานชื่อบ้านนามเมืองในข้อเท็จจริงตามหลักประวัติศาสตร์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชนจนตกผลึกเป็นชุดความรู้ของชุมชน เช่นเดียวกับ Pankong, Komoltree & Tepsing (2023) กล่าวถึงกลุ่มอาชีพในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาตาลโตนดดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ลูกตาลลอยแก้ว น้ำตาลโตนดผง โคมไฟใบตาล และสบู่จากตาลโตนด นำไปสู่การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ทางภูมิปัญญาตาลโตนด ดังนั้นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาตาลโตนดเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องมีความตระหนัก และให้ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้การสืบสานภูมิปัญญาตาลโตนด และสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ในพื้นที่บ้านเกิดของตนได้ นอกจากนี้แล้วจากการศึกษาของ Nimdum, et al. (2019) ยังแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเยาวชนให้เป็นนักสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ จะต้องตระหนักถึงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองที่ควรอนุรักษ์และสร้างให้เห็นถึงคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เพื่อมาเป็นจุดขายและโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่ชัดเจน โดยนักท่องเที่ยวต้องการมาเรียนรู้และดูวิถีชีวิต ศิลปะการแสดง วัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย ตามช่วงเทศกาลที่แต่ละชาติพันธุ์จัดขึ้น

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเตื่อ จังหวัดนครปฐม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านคุณลักษณะของแบรนด์เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยม นำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วนชัดเจน มีความสวยงามโดดเด่น และต้องสื่อถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ข้างศิลป์ ส่วนด้านบุคลิกภาพของแบรนด์ต้องมีบุคลิกภาพเป็นคนมีเสน่ห์ ฉลาด อดทน และแบรนด์ที่สื่อถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ข้างศิลป์จังหวัดนครปฐม สัมพันธ์กับแนวคิดของ Chumpuvliad & Santawee (2022) ศึกษาผลการวิเคราะห์แบรนด์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำพูนไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ไว้ 3 อันดับแรก คือ ภาพลักษณ์ด้านความงดงาม ความรู้สึกผ่อนคลาย และความเจียบสงบ ส่วนบุคลิกภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำพูนที่โดดเด่น คือ บุคลิกภาพความมีเสน่ห์ ความมีระดับ และความบริสุทธิ์ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Dachum & Ratanasuwongchai (2018) ศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ทุกจังหวัดสามารถสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและหนุนเสริมภาพลักษณ์ในระดับกลุ่มจังหวัดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงในพื้นที่ คือ ความเป็นเมืองที่อบอุ่นและเจียบสงบ เต็มไปด้วยองค์ความรู้ท้องถิ่นและลิกลิ้นน้ำคันทนา หากแยกแต่ละจังหวัด พบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานีมีบุคลิกภาพเป็นเมืองที่อบอุ่นและเจียบสงบ ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีบุคลิกภาพที่ลิกลิ้นน้ำคันทนา อบอุ่นและเจียบสงบ เนื่องจากภาพลักษณ์ทั้งสามจังหวัดเป็นพื้นที่วิถีเกษตรที่มีความหลากหลายทั้งข้าว พืชผัก และผลไม้ ส่งผลให้มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์

ชุมชนโพรงมะเตื่อ จังหวัดนครปฐม ใช้ชื่อลาวครึ่ง โพรงมะเตื่อนครปฐม มาเป็นชื่อแบรนด์ และใช้ภาพสัญลักษณ์ธงในประเพณีแห่ธงสงกรานต์ นำมาสื่อสารแบรนด์และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิง

สร้างสรรค์ ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ตราสินค้าของสถานประกอบการท้องถิ่นจังหวัดสกลนครของ Jirawattanasomkul & Parinyaphon (2022) พบว่า การนำชื่อเจ้าของสถานประกอบการมาใช้ควบคู่กับ ประเภทผลิตภัณฑ์ รวมถึงการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาถิ่น ชื่อตราสินค้าของสถานประกอบการท้องถิ่นจังหวัด สกลนครถูกตั้งโดยเชื่อมโยงมิติด้านวัฒนธรรม การออกแบบโลโก้โดยใช้รูปการ์ตูนเพื่อสะท้อนความเป็นตัวตน และนำลักษณะเด่นหรือเอกลักษณ์ที่สามารถเห็นได้ภายนอกของของตนมาเป็นโลโก้ตราสินค้า รวมถึงการนำ สัญลักษณ์ไอคอน (Iconic Sign) ตัวอย่างเช่น สถานประกอบการท้องถิ่นประเภทสิ่งทอมีการใช้ชื่อตราสินค้าเป็น ชื่อเจ้าของสถานประกอบการ ตามด้วยชนิดของผลิตภัณฑ์ เช่น ณะเจริญคราม ครูแก้วผ้าครามเข็นมือ มีการนำ ภาษาถิ่นเพื่อใช้เป็นชื่อตราสินค้า เช่น คิดฮอตคราม เป็นต้น ส่วนสถานประกอบการประเภทจักสานใช้กรอบการ ออกแบบตราสัญลักษณ์เป็นรูปทรงกลม มีการใช้สัญลักษณ์ไอคอน ซึ่งเป็นภาพที่มีความเหมือนจริงมากที่สุด ต้องการให้ผู้บริโภคทราบชนิดของสินค้าที่ร้านค้าจำหน่ายทันทีที่เห็นโลโก้ เพื่อให้ง่ายต่อการตีความและทำความเข้าใจ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wang & WU (2022) ด้านการบริหารจัดการในการสร้างคุณค่า ทางการสร้างแบรนด์โดยมีการสร้างความร่วมมือร่วมกันในประเมินนักท่องเที่ยวที่มาในชนบทและมีการแข่งขัน เกิดขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการสร้างแบรนด์เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวและชี้ให้เห็นว่าความสามารถของการสร้างแบรนด์ส่งผลให้ผู้บริโภคมีการบริโภคสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ และจะเห็นได้ชัดเจนจากศึกษาของ Debasish & Pratim (2021) มีการกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างแบรนด์ โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมได้มีเป้าหมายในการเสนอเป้าหมายก่อนหน้าที่จะมีสถานการณ์โควิด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษา ชอบลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์กับ โรงแรม แม่บ้าน และจากสถานการณ์โควิดส่งผลให้ธุรกิจต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานและมิติตความมั่นใจด้านการสร้างแบรนด์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Arlinda, Kriyantono & Prasetyo (2002) ในงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการวางแผน City Branding เป็นการพยายามสร้างความเชื่อใจของ ประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจ และเสริมภาพลักษณ์ในทางบวกของพื้นที่นี้ ในการจัดกิจกรรมมีการวางแผน City Branding ในหลายขั้นตอน ตั้งแต่การวิจัยไปจนถึงการประเมิน แม้ตอนแรกในการวางแผนการเผยแพร่ สารสนเทศและการส่งเสริมอย่างเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างรัฐบาลและชุมชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกคน และยังมีการใช้กลยุทธ์ที่ทันสมัย โครงสร้างพื้นฐาน ความบรรเทิงศาสตร์ รวมถึงพฤติกรรมหรือการกระทำทั้งหมด เกี่ยวกับเมือง และองค์ประกอบในด้านการสร้างยี่ห้อ ได้แก่ การใช้ภาษาในการแสวงหาการประสบความสำเร็จ ในตลาดท่องเที่ยวระดับโลก ดังนั้นในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนในการสื่อสารด้วยภาษานานาชาติ โดยมีคำขวัญ Lamongan Megilan คือการสื่อสารทางวัฒนธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อ ส่งเสริมให้เกิดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนจังหวัด และสถานประกอบการเอกชน ควรสื่อสารความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการจัดกิจกรรม เพื่อต่อยอดแบรนด์หรือภาพลักษณ์ของชุมชน
2. ควรสื่อสารแบรนด์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโพรงมะเดื่อ ความเป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครปฐม ผ่านช่องทางตลาดออนไลน์และใช้แบบหลายภาษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

คณะวิจัยควรศึกษาวิจัยต่อยอดในเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีต่อความชอบ (pre-consumer preference) ความพึงพอใจ (post-consumer preference) ที่มีต่อผลิตภัณฑ์และรูปแบบการตลาดเชิงกิจกรรมที่เหมาะสมกับตลาดเป้าหมาย

References

- Arlinda, S.A., Kriyantono, R. & Prasetyo, B.D. (2022). City Branding Lamongan Megilan (Qualitative Descriptive Study on City Branding Strategy Planning in Lamongan Regency Government Public Relations to Get Brand Positioning). **Technium Social Sciences Journal**, 32, 296-310.
- Brown Tim. (2008). Design Thinking. **Harvard Business Review**, 86(141), 84-92.
- Chumpuvliad, N. & Santawee, K. (2022). Baranding for cultural tourism in Lamphun Province. **Journal of MCU Haripunchai Review**, 6(2), 127-141. [In Thai]
- Dachum, P. & Ratanasuwongchai, N. (2018). **Creative Tourism Identity and Image in Bangkok Neiahboring Area-Nanthaburi, Pathum Thani and Ayutthaya Provinces Research Report National**. Bangkok : Research Council of Thailand (NRCT) and Thailand Science Research and Innovation (TSRI). [In Thai]
- Debasish, B. & Pratim, C. (2021). Revisiting Hotel Brands in West Bengal : An Assessment for Confidence Building of Leisure Tourists amidst COVID 19 Pandemic, Turkish Online. **Journal of Qualitative Inquiry Anadolu University**, 12(6), 7480-7491.
- Jatturat, P. & Na-Talang, C. (2022). Behavior of Thai Tourists Visiting in Cultural Attraction in Community-based of Bangkok. **Dusit Thani College Journal**, 16(2), 50-64. [In Thai]
- Jirawattanasomkul, S. & Parinyaphon, K. (2022). Brand Identity of Local Entrepreneurs in Sakon Nakhon Province. **Phuphansarn Journal of Humanities and Social Sciences**, 5(2), 97-122. [In Thai]

- Khaenamkhaew, D., Onjun, P., Damrongwattana, J., Patoom, B. & Muhamud, C. (2022). Guidelines for the Development of Sustainable Tourism Management Planning : A Case Study of the Phipun District in Nakhon Si Thammarat. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, 28(1), 26-33. [In Thai]
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (Eds.). (1988). **The Action Research Planner**. (3 nd ed.). Geelong, Victoria : Deakin University Press.
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). **National Tourism Development Plan No.3 (2023-2027)**. Bangkok : Ministry of Tourism and Sports. [In Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). **Domestic Tourism Statistics (Classify by region and province 2022)**. [Online]. Available : <https://www.mots.go.th/news/category/657> [11, June 2023]. [In Thai]
- Nakhon Pathom Provincial Office. (2022). **The Five Year Provincial Development Plan (2023-2027)**. [Online]. Available : https://www.nakhonpathom.go.th/news_develop_plan [2023, November 1].
- Nimdum, K., Kritawanich, A., Promsit, S & Sanghan, K. (2019). The Youth Development Guideline as a Communicator for Ethnic Tourism Promotion in Mae Chan District, Chiang Rai Province. **Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University**, 4(1), 221-237. [In Thai]
- Pankong, A., Komoltree, B. & Tepsing, P. (2023). The Existence of Sugar Palms Wisdom in Sathing Phra Peinsula in The Midst of Social Dynamics. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, 29(2), 236-248. [In Thai]
- Phrongmaduea Subdistrict Municipality. (2020). **Local Development Plan**. [Online]. Available : <https://pmd.go.th/public/list/data/datacategory/catid/2/menu/1196> [11, June 2023]. [In Thai]
- Sangpikul, A. (2013). **Research Methodology in Tourism and Hospitality**. Bangkok : Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Sompong Phamulila. (2018). **Action Research**. [Online]. Available : <http://www.nurse.ubu.ac.th/new/?q=node/740> [2023, November 2]. [In Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2022). **Executive Summary Report : Evaluation and Research Project of Thailand's Image Perception Rate for Year 2022**. Bangkok : Tourism Authority of Thailand. [In Thai]

Tourism Authority of Thailand. (2023). Situation of Tourism in Domestic Market in 2022.

TAT Review Magazine. [Online]. Available : <https://tatreviewmagazine.com/article/situation2022-domestic> [11, June 2023]. [In Thai]

Wang, W. & Wu, D. (2022). Construction of Rural Tourism Brand Value Management Model

from the Perspective of Big Data. **Hindawi Computational Intelligence and**

Neuroscience [Online Serial], 2022, (Special Issue). Available :

<https://www.hindawi.com/journals/cin/2022/5623782/> [2023, July 19].

Yamane. (1973). **Statistics: on Introductory Analysis**. New York : Harper & Row.

สำหรับผลการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวด้วย การทดสอบเส้นทางและการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 คน สรุปได้เป็น 3 เส้นทางหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาครึ่งวันเช้า การท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาครึ่งวันบ่าย และการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาไปเช้า-เย็นกลับภายใน 1 วัน

คำสำคัญ : พฤติกรรมนักท่องเที่ยว / ความต้องการของนักท่องเที่ยว / ศักยภาพการท่องเที่ยว / เส้นทางการท่องเที่ยว

ABSTRACT

This research on the potential and design of community tourism routes in Bang Sawan Subdistrict, Phrasaeng District, Surat Thani Province achieved the following objectives: Survey results of tourist preferences from 420 respondents revealed that the majority expressed a desire to visit tourist attractions at Khlong Nam Sai without overnight stays with 60.48%. Moreover, if an overnight stay is necessary at the tourist destination, 55.71% indicated a preference to stay at Khlong Nam Sai and preferring resort-style accommodations with 56.67%. The primary activity of interest at the tourist destination is sightseeing with 60.95%. Furthermore, 74.76% expressed a need for food and beverage services at the community-based tourist attraction, while 66.67% requested storytellers to narrate the stories of the tourist destination. Regarding the expenses incurred when visiting the community-based tourist destination, respondents agreed to spend less than 1,000 Baht per trip. The potential evaluation of the community-based tourist destination from 12 informants indicated that the majority possessed high potential across the board, particularly in terms of attractiveness and the local residents' attitudes. A total of 17 respondents tested and discussed three main tourist routes design: half-day morning tours, half-day afternoon tours, and full-day tours.

Keywords : Tourist behavior / Tourist needs / Tourism potential / Tourism routes

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งที่น่าสนใจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ มีตาน้ำผุด และมีพืชพันธุ์ต้นไม้ร่มรื่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจในการออกแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกใหม่สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและกลุ่มที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบนวัตวิถีเพื่อการเรียนรู้และชื่นชมเสน่ห์ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น จุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ อ่างน้ำผุด คลองน้ำใส สระแก้ว น้ำตกคลองโยน ล่องแก่งใต้ไต้น วัดบางสวรรค์ และวัดเขาพระ ซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ (Bangsawan Subdistrict Administrative Organization, 2017) สำหรับความโดดเด่นของแต่ละจุดท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบางสวรรค์ ได้แก่ จุดท่องเที่ยวอ่างน้ำผุด เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศป่าต้นน้ำซึ่งเป็นแอ่งน้ำตามธรรมชาติที่มีต้นน้ำผุดมากกว่า 10,000 จุด มีพื้นที่ครอบคลุม 179 ไร่ มีพืชพันธุ์ไม้ที่มีความสมบูรณ์ และยังมีกิจกรรมพายเรือคายัค มีจุดลงเล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ตำบลบางสวรรค์ยังมีจุดท่องเที่ยวทางน้ำที่น่าสนใจ ได้แก่ จุดท่องเที่ยวคลองน้ำใส จุดท่องเที่ยวสระแก้ว และจุดท่องเที่ยววัดคลองไทรย่น ทั้งสามจุดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมเล่นน้ำ มีร้านอาหาร อุปกรณ์สำหรับการเล่นน้ำและจุดจำหน่ายอาหารของคนในชุมชน นอกเหนือจากนี้ ตำบลบางสวรรค์ยังมีจุดท่องเที่ยวล่องแก่งใต้ตอซึ่งมีไคต์ประจำท้องถิ่น และมีกิจกรรมการล่องแพท่องเที่ยวในเส้นทางน้ำตามธรรมชาติซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก สำหรับจุดท่องเที่ยวตำบลบางสวรรค์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวของคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ จุดท่องเที่ยววัดบางสวรรค์และจุดท่องเที่ยววัดเขาพระ แหล่งเที่ยวของชุมชนตำบลบางสวรรค์สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงได้เนื่องจากเป็นพื้นที่รอยต่อใกล้เคียงกับจังหวัดกระบี่

ถึงแม้ว่าสภาพพื้นที่ตำบลบางสวรรค์จะมีจุดท่องเที่ยวจำนวน 7 จุดท่องเที่ยวที่สำคัญซึ่งเป็นทรัพยากรของชุมชนที่ช่วยสนับสนุนชุมชนในเชิงเศรษฐกิจ แต่ชุมชนยังพบกับสภาพปัญหาและเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสาเหตุหลักมาจากความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว รองลงมาเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความตระหนักและมิจิตสำนึกต่อการบุกรุกหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และการสนับสนุนจากทุกส่วนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว (Narkgrai, 2021) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์เป็นการรวบรวมจุดท่องเที่ยวต่างๆ ที่น่าสนใจให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการสร้างแรงจูงใจนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยว (Raksapol, et al., 2020) สร้างคุณค่าร่วมทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว (Cerdan & Binkhorst 2019) เป็นการพัฒนาชุมชนโดยใช้กลไกการท่องเที่ยวเป็นฐานในการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจพื้นฐานทุนของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และใช้กลไกการท่องเที่ยวชุมชนในการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (UNWTO, 2017)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เลขที่ SRU-EC 2020/062 การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารทางการตลาดและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมาย จากนั้น จะเป็นการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยการวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการออกแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะ เป็นข้อมูลสนับสนุนในการจัดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ รวมทั้งใช้เส้นทางทางการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้ในการจัดทำแผนภาพเส้นทางทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนในการสื่อสารทางการตลาดเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกำหนดให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Cochran, 1953) ได้กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ จำนวน 384.16 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายเป็นส่วนที่เท่ากันในแต่ละจุดท่องเที่ยว ได้จุดละ 55 ตัวอย่าง จำนวน 7 จุดท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบางสวรรค์ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีการเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างมากกว่าที่คำนวณได้จากสูตร เป็นจุดละ 60 ตัวอย่าง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 7 จุดท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบางสวรรค์ คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 420 ตัวอย่าง สำหรับจุดท่องเที่ยวที่รวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้แก่ อ่างน้ำผุด คลองน้ำใส สระแก้ว น้ำตกคลองโหยน ล่องแก่งใต้โดน วัดบางสวรรค์ และวัดเขาพระ เป็นจุดท่องเที่ยวที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ (Bangsawan Subdistrict Administrative Organization, 2017) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์สถิติ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แบบสอบถามครั้งนี้ใช้การประเมินข้อคำถามเป็นแบบตัวเลือกตอบ การทดสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณคณะผู้วิจัยมีการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา จำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และการตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่มีใช้กลุ่มตัวอย่างก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง (Try out) จำนวน 42 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการศึกษา ผลการทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ต้องมีค่าความตรงของเนื้อหาและ

ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการวิจัย ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 และควรมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 (Vanichabuncha, 2008)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หลักการเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผลการศึกษาสภาพปัญหาและเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการระบุประเด็นของการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และการสนับสนุนจากทุกส่วนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว (Narkgrai, 2021) ดังนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ได้แก่ ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ท่าน ตัวแทนการท่องเที่ยวจากภาคเอกชน (บริษัทนำเที่ยว) จำนวน 1 ท่าน องค์กรบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ จำนวน 1 ท่าน ตัวแทนชุมชน (ฝ่ายสื่อสารมวลชนข่าวชุมชนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี) จำนวน 1 ท่าน นักวิชาการด้านท่องเที่ยว จำนวน 1 ท่าน และตัวแทนจากแหล่งท่องเที่ยว แหล่งละ 1 ท่าน (ทั้งหมด 7 จุดท่องเที่ยว รวม 7 ท่าน) เพื่อลงพื้นที่ร่วมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลจะอยู่ระหว่าง 8-15 ตัวอย่าง สำหรับกรณีตัวอย่างมีจำนวนน้อยหรือหายาก (Phothisit, 2019) ทั้งนี้ การพิจารณาขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพมีความยืดหยุ่นสูงและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดกระบวนการและระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย Suthewasinon & Pasunon (2016) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์นี้ใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การทดสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ มีการนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อทดสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหาว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย ผลการตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ต้องมีค่าความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือในการวิจัย ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (Vanichabuncha, 2008) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีกำหนดให้องค์ประกอบการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการเกื้อหนุนของแหล่งท่องเที่ยว และด้านทัศนคติของเจ้าบ้าน (Tourism Site Development Division, 2018) ใช้วิธีการคำนวณศักยภาพในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยวิธี Evaluation of Tourism Site Potential: ENTSP (Raksapol, et al., 2017) โดยมีระดับการวัดในการประเมินแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale) 3 ช่วง ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และ

ศักยภาพต่ำ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งตามตัวชี้วัดศักยภาพที่กำหนดจะถูกนำมาคำนวณหาค่าศักยภาพโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก ดังนี้

$$ENTSP = (W_1R_1+W_2R_2+\dots+W_nR_n) \div (W_1+W_2+\dots+W_n)$$

ENTSP = การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

R_i = ค่าคะแนนศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 3 โดยกำหนดให้ ศักยภาพสูง = 3, ศักยภาพปานกลาง = 2 และ ศักยภาพต่ำ = 1

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n

จากนั้น ทำการเปรียบเทียบระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อบ่งชี้ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการแบ่งช่วงชั้น จากสูตร

$$\text{การแบ่งช่วงชั้น} = \text{ค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด} \div \text{จำนวนชั้น} = (3-1) \div 3 = 0.66$$

จากการคำนวณระดับศักยภาพมีเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้ ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-1.66 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับต่ำ ค่าคะแนนระหว่าง 1.67-2.33 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับปานกลาง และ ค่าคะแนนระหว่าง 2.34-3.00 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับสูง (Raksapol, et al., 2017)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลการวิจัย มีจำนวนทั้งสิ้น 17 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ประเมินศักยภาพในการท่องเที่ยว จำนวน 12 ท่าน ร่วมกับการรับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ผู้สนใจเพื่อเป็นนักท่องเที่ยวจำลองเพิ่มเติมอีกจำนวน 5 ท่าน เพื่อร่วมทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว สำหรับเกณฑ์ในการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวนผู้สนทนากลุ่มประมาณ 1-3 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 5-10 บุคคล การพิจารณาในกลุ่มเป้าหมายต้องอยู่บนพื้นฐานของการเป็นกลุ่มที่สามารถเป็นตัวแทนในการตอบคำถามการวิจัย (Sutheewasinon & Pasunon, 2016) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์นี้ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ มีการนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อทดสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหาว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย ผลการตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ต้องมีความตรงของเนื้อหาของการวิจัย ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (Vanichabuncha, 2008) ขั้นตอนในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ใช้การออกแบบเบื้องต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วใช้วิธีการลงพื้นที่ทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวทั้ง 7 จุดท่องเที่ยว จากนั้น จึงกลับมาประชุมสนทนากลุ่มอีกครั้งเพื่อสรุปข้อมูลในการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวแล้วนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมสนทนากลุ่มร่วมกันจนกว่าความเห็นจะมีข้อสรุปที่อึดตัว จนกระทั่งมติร่วมในทิศทางเดียวกันในประชุมจึงจะถือว่าการประชุมสนทนากลุ่มได้รับข้อยุติที่เพียงพอในออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว (Creswell, 2012)

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สืบหาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คณะผู้วิจัยได้สำรวจจากนักท่องเที่ยว จำนวน 420 คน โดยนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้พัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว สรุปผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ความต้องการของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจในการท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ		
คลองน้ำใส (คลองบางสวรรค์)	254	60.48
ลองแกงใต้โดน	50	11.90
น้ำตกคลองโยน	28	6.67
อ่างน้ำผุด	33	7.86
สระแก้ว	30	7.14
วัดบางสวรรค์	14	3.33
วัดเขาพระ	11	2.62
แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจในการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน		
คลองน้ำใส (คลองบางสวรรค์)	234	55.71
ลองแกงใต้โดน	52	12.38
น้ำตกคลองโยน	46	10.95
อ่างน้ำผุด	40	9.52
สระแก้ว	35	8.33
วัดบางสวรรค์	8	1.90
วัดเขาพระ	5	1.19
กิจกรรมที่ต้องการในแหล่งเที่ยวชุมชน ต.บางสวรรค์		
ด้านการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว	256	60.95
ด้านการซื้อผลิตภัณฑ์/อาหารของแหล่งท่องเที่ยว	81	19.29
ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	51	12.14
ด้านการทดลองฝึกปฏิบัติ/การเข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว	32	7.62

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความต้องการของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการพักค้างคืนในแหล่งเที่ยวชุมชน		
โฮมสเตย์	95	22.62
โรงแรม	78	18.57
รีสอร์ต	238	56.67
อื่นๆ (นอนเตนท์)	9	2.14
ความต้องการการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม แหล่งท่องเที่ยวชุมชน		
ต้องการ	314	74.76
ไม่ต้องการ	106	25.24
ความต้องการนักร้องความหมายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน		
ต้องการ	280	66.67
ไม่ต้องการ	140	33.33
โปรแกรมทัวร์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่นักท่องเที่ยวยินดีจ่ายต่อครั้ง		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	250	59.52
1,001-1,500 บาท	125	29.76
1,501-2,000 บาท	32	7.62
2,000 บาทขึ้นไป	13	3.10

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไม่พักค้างคืนที่คลองน้ำใส (คลองบางสวนรงค์) คิดเป็นร้อยละ 60.48 และหากต้องพักค้างคืนแหล่งท่องเที่ยวที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวคลองน้ำใส (คลองบางสวนรงค์) ซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวเดิมอีกเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 55.71 โดยต้องการพักในรูปแบบรีสอร์ต คิดเป็น ร้อยละ 56.67 สำหรับกิจกรรมที่ต้องการทำในแหล่งเที่ยวชุมชนเป็นกิจกรรมการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 60.95 พร้อมกันนี้ยังต้องการให้มีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คิดเป็นร้อยละ 74.76 และยังต้องการนักร้องความหมายเพื่อเล่าเรื่องราวในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 66.67 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่มาเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่นักท่องเที่ยวยินดีจ่ายต่อครั้งจะต่ำกว่า 1,000 บาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวนรงค์ อำเภอพระแสง จังหวัด สุราษฎร์ธานี การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใช้ในการนำข้อมูลในประเด็นด้านต่างๆ ไปใช้ในการกำหนดจุดแข็งที่เป็นความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นจุดขายทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยให้ทราบถึงประเด็นที่ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวนรงค์ ผลเป็นดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ด้าน	ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว						
	คลองน้ำใส	ล่องแก่ง ใต้โตน	น้ำตก คลอง โหยน	อ่างน้ำ ผุด	สระแก้ว	วัดบาง สวรรค์	วัดเขา พระ
1. สิ่งที่น่าสนใจ	สูง 2.56	สูง 2.58	ปานกลาง 1.78	สูง 2.83	สูง 2.47	สูง 2.72	สูง 2.61
1.1 ทัศนียภาพ และสภาพภูมิทัศน์ ของทรัพยากรการ ท่องเที่ยว	สูง 2.50	สูง 2.67	ปานกลาง 1.92	สูง 2.92	สูง 2.58	สูง 2.67	สูง 2.67
1.2 ความมี เอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ของชุมชน	สูง 2.67	สูง 2.50	ต่ำ 1.58	สูง 3.00	สูง 2.58	สูง 3.00	สูง 2.75
1.3 ความ หลากหลายของ กิจกรรมการ ท่องเที่ยว	สูง 2.50	สูง 2.58	ปานกลาง 1.83	สูง 2.58	ปานกลาง 2.25	สูง 2.50	สูง 2.42
2. การเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว	สูง 2.89	ปานกลาง 1.78	ปานกลาง 2.06	สูง 2.81	สูง 3.00	สูง 2.94	สูง 2.72
2.1 เส้นทาง ขนส่งเข้าสู่แหล่ง ท่องเที่ยว	สูง 2.92	ปานกลาง 1.92	ปานกลาง 2.17	สูง 2.83	สูง 3.00	สูง 3.00	สูง 2.83
2.2 ความสะดวก ในการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว	สูง 3.00	ปานกลาง 1.67	ปานกลาง 2.08	สูง 2.75	สูง 3.00	สูง 2.92	สูง 2.75
2.3 สภาพของ เส้นทางท่องเที่ยว	สูง 2.75	ปานกลาง 1.75	ปานกลาง 1.92	สูง 2.83	สูง 3.00	สูง 2.92	สูง 2.58

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้าน	ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว						
	คลองน้ำใส	ล่องแก่ง ใต้โดน	น้ำตก คลอง โหยน	อ่างน้ำ ผุด	สระแก้ว	วัดบาง สวรรค์	วัดเขา พระ
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	ปานกลาง 2.27	ปานกลาง 1.77	ปานกลาง 1.77	สูง 2.71	สูง 2.44	สูง 2.73	สูง 2.48
3.1 การเดินทางมีความสะดวก และมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	สูง 2.75	ปานกลาง 1.83	ปานกลาง 1.83	สูง 2.92	สูง 2.83	สูง 3.00	สูง 2.42
3.2 มีสถานที่จอดรถเพียงพอ	ปานกลาง 2.33	ต่ำ 1.50	ปานกลาง 1.67	สูง 2.75	สูง 2.83	สูง 2.92	สูง 2.92
3.3 มีบริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	ปานกลาง 2.08	ปานกลาง 2.08	ปานกลาง 1.83	สูง 2.50	ปานกลาง 2.08	ปานกลาง 2.25	ปานกลาง 1.75
3.4 มีห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด/เพียงพอ/สะดวกต่อการใช้งาน	ปานกลาง 1.92	ปานกลาง 1.67	ปานกลาง 1.75	สูง 2.67	ปานกลาง 2.00	สูง 2.75	สูง 2.83
4. บริการเกื้อหนุน	ต่ำ 1.50	สูง 2.50	ต่ำ 1.64	สูง 2.67	ปานกลาง 1.72	ปานกลาง 2.14	ปานกลาง 2.17
4.1 มีบริการนำเที่ยว	ต่ำ 1.58	สูง 2.67	ต่ำ 1.50	สูง 2.83	ปานกลาง 1.92	ปานกลาง 1.92	ปานกลาง 2.08
4.2 มีบริการรักษาความปลอดภัย	ต่ำ 1.50	ปานกลาง 2.33	ปานกลาง 1.75	สูง 2.50	ต่ำ 1.42	ปานกลาง 1.92	ปานกลาง 2.17
4.3 มีบริการข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยว	ต่ำ 1.42	สูง 2.50	ปานกลาง 1.67	สูง 2.67	ปานกลาง 1.83	สูง 2.58	ปานกลาง 2.25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้าน	ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว						
	คลองน้ำใส	ล่องแก่ง ใต้โดน	น้ำตก คลอง โหยน	อ่างน้ำ ผุด	สระแก้ว	วัดบาง สวรรค์	วัดเขา พระ
5. ทิศนคติเจ้า บ้าน	สูง 2.61	สูง 2.75	ปานกลาง 2.31	สูง 2.83	สูง 2.47	สูง 2.81	สูง 2.75
5.1 คนในพื้นที่ ให้บริการด้วย ความสุภาพและ เป็นมิตร	สูง 2.83	สูง 2.58	สูง 2.58	สูง 3.00	สูง 2.67	สูง 2.83	สูง 2.92
5.2 คนในพื้นที่ ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น และ เต็มใจให้บริการ	สูง 2.42	สูง 2.83	ปานกลาง 1.83	สูง 2.92	สูง 2.58	สูง 2.83	สูง 2.75
5.3 คนในพื้นที่ให้ คำแนะนำ หรือ ตอบข้อซักถาม อย่างชัดเจน	สูง 2.58	สูง 2.83	สูง 2.50	สูง 2.58	ปานกลาง 2.17	สูง 2.75	สูง 2.58
รวม	ปานกลาง 2.36	ปานกลาง 2.24	ปานกลาง 1.90	สูง 2.77	สูง 2.42	สูง 2.67	สูง 2.54

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ภาพรวมของผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน 4 แหล่ง และระดับปานกลาง จำนวน 3 แหล่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับสูงเป็นด้านสิ่งดึงดูดใจ ในแหล่งท่องเที่ยวและด้านทัศนคติเจ้าบ้าน รองลงมาเป็นด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับด้านที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับต่ำที่ควรได้รับการบรรจุในแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นด้านบริการเกื้อหนุนในแหล่งท่องเที่ยว หากพิจารณาแยกเป็นประเด็นย่อยในแต่ละด้าน ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยว น้ำตกคลองโหยนที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน

จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนที่ศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ และเรื่องความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนและจุดท่องเที่ยวสระแก้วที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านที่ 2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องเส้นทางการขนส่งเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสภาพของเส้นทางท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูงทุกประเด็น ยกเว้นจุดท่องเที่ยวล่องแก่งใต้โดนและจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านที่ 3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องการเดินทางมีความสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยวล่องแก่งใต้โดนและจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นเรื่องมีสถานที่จอดรถเพียงพอ จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนและจุดคลองน้ำใสที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และล่องแก่งใต้โดนที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ บริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีเพียงจุดท่องเที่ยวอ่างน้ำมุดที่ศักยภาพอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และประเด็นเรื่องมีห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด/เพียงพอ/สะดวกต่อการใช้งาน จุดท่องเที่ยวอ่างน้ำมุด วัดบางสวรรค์ และวัดเขาพระ มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง นอกนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านที่ 4 ด้านบริการเกื้อหนุนของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องมีบริการนำเที่ยว จุดท่องเที่ยวล่องแก่งใต้โดนและจุดท่องเที่ยวอ่างน้ำมุดที่ศักยภาพอยู่ในระดับสูง จุดท่องเที่ยวคลองน้ำใสกับน้ำตกคลองโหยนมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ นอกนั้นมีศักยภาพในระดับปานกลาง ประเด็นเรื่องมีบริการรักษาความปลอดภัย จุดท่องเที่ยวอ่างน้ำมุดที่ศักยภาพอยู่ในระดับสูง จุดท่องเที่ยวคลองน้ำใสกับจุดท่องเที่ยวสระแก้ว มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ นอกนั้นมีศักยภาพในระดับปานกลาง และประเด็นเรื่องมีบริการข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยวอ่างน้ำมุด จุดท่องเที่ยวล่องแก่งใต้โดน และจุดท่องเที่ยววัดบางสวรรค์มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จุดท่องเที่ยวคลองน้ำใสมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ นอกนั้นมีศักยภาพในระดับปานกลาง

ด้านที่ 5 ด้านทัศนคติเจ้าบ้าน ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องคนในพื้นที่ให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ทุกจุดท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ประเด็นเรื่องคนในพื้นที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น และเต็มใจให้บริการ จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยววน้ำตกคลองโหยนที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และประเด็นเรื่องคนในพื้นที่ให้คำแนะนำ หรือตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน จุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับสูง ยกเว้นจุดท่องเที่ยวสระแก้วที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นหน่วยงานแกนกลางในการบริการข้อมูลต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว และแต่ละจุดท่องเที่ยวควรมีนักสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว หรือ โกดัท่องเที่ยวประจำชุมชน หรือ ป้ายสื่อเรื่องราวประจำจุดท่องเที่ยว

เนื่องจากบางจุดท่องเที่ยวมีเรื่องเล่าที่น่าสนใจจากป้ายที่อธิบายความเป็นมาของจุดท่องเที่ยวแต่บางจุดท่องเที่ยวขาดการถ่ายทอดเรื่องราวของจุดท่องเที่ยวทั้งที่จุดท่องเที่ยวนั้นมีเรื่องเล่าที่น่าสนใจที่สามารถใช้เป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยวได้ ทำให้ยังขาดเรื่องของการสื่อสารจุดเด่นทั้งที่สามารถนำมาเป็นจุดขายได้ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางส่วน ยังกล่าวว่า ควรนำข้อมูลของแหล่งชุมชนตำบลบางสวรรค์ ไปสู่การเข้าร่วมทริปล้อมวลชนของท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเรื่องของการท่องเที่ยวเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือ ร่วมมือกับบริษัททัวร์เอกชนในท้องถิ่นเพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวบางสวรรค์ให้แก่กลุ่มลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวในวงกว้างได้นอกเหนือจากนี้ หากชุมชนมีการกำหนดแผนการบริหารจัดการในแต่ละจุดท่องเที่ยวในแง่ของการส่งเสริมจุดเด่นสำหรับประเด็นที่ได้ระดับคะแนนในการประเมินระดับสูงและเสนอโครงการพัฒนาสำหรับประเด็นที่ได้ระดับคะแนนในการประเมินระดับต่ำ ตามประเด็นทั้ง 5 ด้านรวมทั้งประเด็นย่อยตามคะแนนประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในการกำหนดแผนการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวควรกำหนดจากผลประเมินโดยตัวแทนชุมชน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการประเมินต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ เพื่อให้ภาพรวมของการท่องเที่ยวชุมชนมาจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันพัฒนาจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การออกแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังจากประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แล้ว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยลงความเห็นว่าทุกจุดท่องเที่ยวมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว จึงมีการดำเนินการประชุมกลุ่มร่วมกันกับนักท่องเที่ยวจำลองซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อออกแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ที่ 3 โดยมีผลสรุปการประชุมกลุ่มเป็นดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลสรุปการประชุมกลุ่มเพื่อออกแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระยะ เวลาเที่ยว	การกำหนดเส้นทางจาก กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ		การกำหนดเส้นทางจาก กลุ่มนักท่องเที่ยว		ผลสรุปเส้นทาง		
	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 3
ครึ่งวันเช้า	วัดบาง สวรรค์	วัดบาง สวรรค์					
	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	
	ลองแพไต้ โตน	อ่างน้ำมุด	คลองน้ำใส	ลองแพไต้ โตน	ลองแพไต้ โตน	คลองน้ำใส	
ครึ่งวัน บ่าย	ลองแพไต้ โตน	อ่างน้ำมุด	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว
			คลองน้ำใส	ลองแพไต้ โตน	คลองน้ำใส	ลองแพไต้ โตน	อ่างน้ำมุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ระยะ เวลาเที่ยว	การกำหนดเส้นทางจาก กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ		การกำหนดเส้นทางจาก กลุ่มนักท่องเที่ยว		ผลสรุปเส้นทาง		
	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 1	เส้นทางที่ 2	เส้นทางที่ 3
ไป-กลับ ใน 1 วัน	วัดบาง สวรรค์	วัดบาง สวรรค์	วัดบาง สวรรค์		วัดเขาพระ	วัดเขาพระ	วัดเขาพระ
	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว	สระแก้ว
	วัดเขาพระ	วัดเขาพระ	วัดเขาพระ	วัดเขาพระ	วัดบาง สวรรค์	วัดบาง สวรรค์	วัดบาง สวรรค์
	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร	รับประทานอาหาร
	คลองน้ำใส	ล่องแพใต้ โตน	คลองน้ำใส หรืออ่างน้ำ ผุด	ล่องแพใต้ โตน หรืออ่างน้ำ ผุด	คลองน้ำใส	ล่องแพใต้ โตน	อ่างน้ำผุด

หลังจากการประชุมเพื่อออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวแล้ว ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยได้มีการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว แล้วกลับมาประชุมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปข้อมูลออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนหลังการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงภาพกิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวและการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อออกแบบการ
เส้นทางเที่ยว

ภาพที่ 1 เป็นการทดสอบเส้นทางและการประชุมกลุ่มเพื่อออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดบางสวรรค์ มีผู้เข้าร่วมจำนวน 17 ท่าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ข้อสรุปหลังจากทดสอบเส้นทาง โดยกำหนดเส้นทางตามช่วงเวลาการเที่ยว เป็น 3 ช่วง ได้แก่ ครึ่งวันเช้าเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเป็นวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว นอกจากจะมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้วยังต้องการมาทำบุญ ผลสรุป การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดเวลาเป็นครึ่งวันเช้าเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเรียนรู้ วัฒนธรรม สำหรับครึ่งวันบ่าย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น ธรรมชาติซึ่งเหมาะแก่การพักผ่อนและทำกิจกรรมทางน้ำ จึงได้กำหนดเป็นครึ่งวันบ่าย สำหรับระยะเวลาเดินทาง ไปและกลับภายใน 1 วัน นักท่องเที่ยวมีมาเที่ยวลักษณะนี้ส่วนใหญ่ต้องการทำกิจกรรมทั้งในส่วนการทำบุญที่วัด และการพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จึงใช้ลักษณะการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ เรียนรู้วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการไว้ภายในหนึ่งวัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมถึงผลการประชุมกลุ่ม ได้ข้อสรุปของ ระยะเวลาการเที่ยวเป็น 3 ช่วงได้แก่ ครึ่งวันเช้าเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเป็นวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มานอกจากจะมาเที่ยวแล้วยังต้องการมาทำบุญดังนั้นจึงได้กำหนดเวลาเป็นครึ่งวันเช้า สำหรับครึ่งวันบ่าย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติซึ่ง เหมาะแก่การพักผ่อนและเล่นน้ำจึงได้กำหนดเป็นครึ่งวันบ่ายและระยะเวลาเดินทางไปและกลับภายใน 1 วัน นักท่องเที่ยวมีมาเที่ยวลักษณะนี้ส่วนใหญ่ต้องการทำกิจกรรมทั้งในส่วนการทำบุญที่วัดและการพักผ่อนตาม แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ดังนั้นคณะวิจัยจึงได้ข้อสรุปจากข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำเป็นรูปแบบอินโฟกราฟิก (Infographic) เพื่อใช้ในการสื่อสารให้สามารถทำความเข้าใจ และสามารถนำเอาสื่อเส้นทางการท่องเที่ยวไป ใช้ในการสื่อสารทางการตลาดให้กับชุมชนได้อีกด้วย ดังภาพต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาครึ่งวันเช้า แบ่งเป็นจำนวน 2 เส้นทางย่อย ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงสื่อสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวในระยะเวลาครึ่งวันเช้า (Half - Day Morning Trip)

ระยะเวลาครึ่งวันเช้า เส้นทางที่ 1 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนล่องแพน้ำตกใต้ถุน ใช้เวลาการเดินทาง 6 นาที ระยะทาง 3.9 กม. และเส้นทางที่ 2 เริ่มที่แหล่ง

ท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนคลองน้ำใสหรือน้ำตกหัวโค้งบางสวรรค์ใช้เวลาการเดินทาง 5 นาที ระยะทาง 2.3 กม.

2. การท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาครึ่งวันบ่าย แบ่งเป็นจำนวน 3 เส้นทางย่อย ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงสื่อสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวในระยะเวลาครึ่งวันบ่าย (Half - Day Afternoon Trip)

ระยะเวลาครึ่งวันบ่าย เส้นทางที่ 1 มีลักษณะเดียวกับการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาครึ่งวันเช้า ในเส้นทางที่ 2 โดยเริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนคลองน้ำใสหรือน้ำตกหัวโค้งบางสวรรค์ ใช้เวลาการเดินทาง 5 นาที ระยะทาง 2.3 กม. เส้นทางที่ 2 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนล่องแพหน้าตกใต้โดน ใช้เวลาการเดินทาง 6 นาที ระยะทาง 3.9 กม. และเส้นทาง ที่ 3 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอ่างน้ำผุดใช้เวลาการเดินทาง 11 นาที ระยะทาง 7.6 กม. และเส้นทางที่ 3 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้วเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอ่างน้ำผุด ใช้เวลาการเดินทาง 11 นาที ระยะทาง 7.6 กม.

3) การท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาไปเช้า-เย็นกลับ แบ่งเป็นจำนวน 3 เส้นทางย่อย ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงสื่อสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวในระยะเวลาไปเช้าเย็นกลับ (One Day Trip)

ระยะเวลาไปเช้าเย็นกลับ เส้นทางที่ 1 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดเขาพระ เดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้ว ใช้เวลาการเดินทาง 4 นาที ระยะทาง 2.7 กม. หลังจากนั้นเดินทางไปที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดบางสวรรค์ ใช้เวลาการเดินทาง 3 นาที ระยะทาง 1.2 กม. แวะรับประทานอาหารในตลาดบางสวรรค์ แล้วจึงเดินทางไปที่กิจกรรมทางน้ำที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนคลองน้ำใสหรือน้ำตกหัวถนนบางสวรรค์

ใช้เวลาการเดินทาง 2 นาที ระยะทาง 1 กม. เส้นทางที่ 2 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดเขาพระ เดินทางต่อไปยัง แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้ว ใช้เวลาการเดินทาง 4 นาที ระยะทาง 2.7 กม. หลังจากนั้นเดินทางไปที่ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดบางสวรรค์ ใช้เวลาการเดินทาง 3 นาที ระยะทาง 1.2 กม. และรับประทานอาหารในตลาดบางสวรรค์ แล้วจึงเดินทางไปทำกิจกรรมทางน้ำที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอ่างน้ำผุด ใช้เวลาการเดินทาง 15 นาที ระยะทาง 10.6 กม. เส้นทางที่ 3 เริ่มที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดเขาพระ เดินทางต่อไปยัง แหล่งท่องเที่ยวชุมชนสระแก้ว ใช้เวลาการเดินทาง 4 นาที ระยะทาง 2.7 กม. หลังจากนั้นเดินทางไปที่ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดบางสวรรค์ ใช้เวลาการเดินทาง 3 นาที ระยะทาง 1.2 กม. และรับประทานอาหารในตลาดบางสวรรค์ แล้วจึงเดินทางไปทำกิจกรรมทางน้ำที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอ่างน้ำผุด ใช้เวลาการเดินทาง 15 นาที ระยะทาง 10.30 กม.

อภิปรายผลการวิจัย

1. การอภิปรายผลการวิจัยใช้แนวคิดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ระบบหลัก คือ การตลาดท่องเที่ยว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการบริการการท่องเที่ยว (Jittangwattana, 2005) สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นดังนี้

1.1 ความต้องการของนักท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาเพื่อองค์ประกอบด้านตลาดการท่องเที่ยว สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นการเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การซื้อผลิตภัณฑ์ในแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งต้องการร้านอาหารและเครื่องดื่ม โปรแกรมทัวร์ ที่พัก ตลอดจนต้องการนักท่องเที่ยวที่มีความหมายชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากงานวิจัยของ Nguyen, et al. (2020) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยเกี่ยวกับความน่าดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวบริการ ที่พัก การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้ด้านความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนถือเป็นโอกาสของชุมชนในการสร้างรายได้และกระจายรายได้ผ่านร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน และไกด์นำเที่ยวชุมชน สามารถสร้างรายได้สร้างอาชีพให้คนในแหล่งชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phaokrueng, et al. (2020) ที่พบว่า ประโยชน์การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในลักษณะของรายได้เสริม โดยสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประมาณ 1.5 ล้านบาทต่อปี บางครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่าจากที่เคยได้รับปกติ ชี้ให้เห็นว่าชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่ควรมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นภาพสะท้อนองค์ประกอบการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและองค์ประกอบ การจัดการบริการการท่องเที่ยว จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านที่อยู่ในระดับโดดเด่นเป็น ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวและด้านทัศนคติเจ้าบ้าน รองลงมาเป็นด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว จากผลวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้น ชุมชนควรมีการพิจารณาจัดทำแผนและนโยบายด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในประเด็นเรื่องการจัดการขยะที่เกิดจากการท่องเที่ยว ด้านการขีดความสามารถในด้านการรองรับการท่องเที่ยว และสมดุลเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กับการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาของ Havadi, Nagy & Espinosa (2020) ที่กล่าวว่า การเติบโตของตลาดท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางด้านทรัพยากรของการท่องเที่ยวจากความแออัดในช่วงฤดูการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการประชุมสื่อสารร่วมกันในการสร้างความตระหนักในสถานะผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกับคนในชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อเสน่ห์และสุนทรียภาพการท่องเที่ยวชุมชน ต้องมีแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนและชี้แจงให้มีการรับทราบร่วมกันเพื่อไม่กระทบทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมด้วยหลักความเคารพซึ่งกันและกัน และยังคงสอดคล้องกับ Blackstock (2005) ที่กล่าวถึงการวางแผนปฏิบัติที่ดีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันและมีการสื่อสารให้ทุกฝ่ายทราบเพื่อตัดสินใจ การพัฒนาและดำเนินการแสดงความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อเป็นหลักประกันว่ามีการจำหน่ายแจกผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมทุกฝ่ายในชุมชน ขณะเดียวกันก็เป็นการรับผิดชอบต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย สำหรับด้านที่ควรพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตำบลบางสวรรค์เป็นด้านบริการเกื้อหนุน ได้แก่ การพัฒนาบริการข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยว บริการนำเที่ยว และบริการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งนักสื่อความหมายและผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prabrat, et al. (2020) ที่ระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญทุกพื้นที่ควรมีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงประวัติของสถานที่ท่องเที่ยวและพัฒนาาระดับการดูแลความปลอดภัยให้ทั่วถึง ทั้งนี้ ในงานวิจัยของ Wichasawat (2019) ได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับด้านบริการเกื้อหนุนในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนไว้ว่า ควรจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นทีมงานแกนกลางทำหน้าที่ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวและประสานงานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในการประเมินผลตลอดจนการสร้างบทบาทในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่สะท้อนความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้อีกด้วย

1.3 การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นส่วนหนึ่งของการเสนอบริการการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ทางการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายรายได้และเน้นการมีส่วนร่วมจากคนทุกกลุ่มในชุมชนตลอดเส้นทางท่องเที่ยว ตามแนวคิดสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Tourism Council of Thailand, 2019; UNWTO, 2017; Theerathitayakul, et al., 2016; Rocharungsat, 2013) ประกอบด้วย เส้นทางท่องเที่ยวช่วงครึ่งวันเช้าและครึ่งวันบ่าย จะเป็นลักษณะการท่องเที่ยวแบบนั่งรถนันทนาการ และเส้นทางท่องเที่ยวแบบเต็มวันไปเช้าเย็นกลับ จะเน้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

และวัฒนธรรมผสมผสานกับการท่องเที่ยวแบบนันทนาการ สอดคล้องกับ Manirochana (2017) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็นการเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียดและแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับชีวิต เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน วัฒนธรรมของพื้นที่ ส่วนในด้านของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับผลตอบแทนเพื่อใช้ในการเป็นเครื่องมือพัฒนาคน และชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวยังมีจุดสำคัญที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วยกัน คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและการวางแผนความร่วมมือกันตลอดโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญและบรรจุอยู่ในแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้

2. องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การท่องเที่ยวชุมชนจะมีความยั่งยืนได้จำเป็นต้องมีหน่วยงานแกนกลางในการดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวซึ่งเป็นฐานทุนของชุมชนที่ทุกฝ่ายร่วมกันเป็นเจ้าของ สำหรับการท่องเที่ยวชุมชนของตำบลบางสวรรค์ ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี หากต้องการผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนได้ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่ถูกออกแบบไว้ ควรมีหน่วยงานแกนกลางที่เป็นเจ้าภาพหลักเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานเจ้าภาพในการกำกับดูแล และควบคุมการทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ ประกอบด้วยหน่วยงานแกนกลาง 2 หน่วยงาน ดังนี้คือ หน่วยงานแกนกลางหน่วยงานแรกมีหน้าที่เป็นหน่วยงานส่วนหน้าที่รองรับบริการให้แก่นักท่องเที่ยว ในรูปของการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ที่มีเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวประจำศูนย์บริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการข้อมูลท่องเที่ยวรวมทั้งการดูแลประสานงานให้แก่นักท่องเที่ยว และหน่วยงานแกนกลางหน่วยงานที่สอง จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ หรือ จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลบางสวรรค์ ซึ่งหน่วยงานนี้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานส่วนสนับสนุนและพัฒนางานประกอบจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบางสวรรค์ ซึ่งต้องประกอบด้วยตัวแทนจากจุดท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมเป็นคณะกรรมการของหน่วยงานนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตำบลบางสวรรค์ รวมถึงการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการในภาพรวมของชุมชนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำการท่องเที่ยวชุมชนเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีการทำงานร่วมกัน มีการกระจายรายได้ให้แก่คนทุกกลุ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมการกำหนดแนวทางในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนรวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ซึ่งเป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งหน่วยงานแกนกลางในชุมชนนี้สอดคล้องตามแนวคิดในการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการมองเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการไหลเวียนของข้อมูลนักท่องเที่ยวและการไหลเวียนของบริการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเนื่องตลอดโซ่อุปทานการท่องเที่ยวทั้งส่วนของกา

คมนาคนขงสง การบริการ ณ จุดทองเที่ยว ที่พัก รานอาหาร บริษัทนาเที่ยว โกดนาเที่ยว ลวนเกี่ยวของเชื่อมโยงกันเพื่อกาจัดการทองเที่ยว (Zhang, et al., 2009) และการเชื่อมโยงหนวยงานแกนกลางนี่ยังเปนปัจจัยที่สาคัญที่ใหนักทองเที่ยวกลุมเป้าหมายตัดสินใจเลือกเปนจุดหมายปลายทางในการทองเที่ยว ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ Srirak & Sukjai (2020) ที่เสนอวาชุมชนจะตองมีเวทีสะท้อนคิดรวมกันในการพัฒนากิจกรรมทองเที่ยวโดยใชกระบวนการเรียนรูเปนกลไกในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะใหทราบระดับศักยภาพที่เปนจริงของชุมชน รวมทั้งศึกษาผลกระทบจากการทองเที่ยวชุมชน เพื่อใหชุมชนไดเรียนรูถึงปัจจัยที่บงชี้ศักยภาพดานการมีส่วนร่วมของชุมชนและการแบงปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อันเปนหัวใจสาคัญของการขับเคลื่อนการทองเที่ยวชุมชนที่จะเกิดขึ้นและสร้าความยั่งยืนตอไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการกำหนดแผนในการพัฒนาแหล่งทองเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางในการกำหนดแผนการพัฒนาเป็นโมเดลชุมชน 3Be โดยมี 3 ลักษณะสำคัญ คือ “Be Wealthy มั่งคั่ง Be Attractive มนต์เสน่ห์ Be Sustainable ยั่งยืน” แนวทางการกำหนดแผนตามโมเดล 3Be มีดังนี้

1. ออกแบบเส้นทางทองเที่ยว Be Wealthy มั่งคั่ง: การกำหนดเส้นทางทองเที่ยวควบคู่กับกิจกรรมในแหล่งทองเที่ยวชุมชน

ชุมชนควรมีการกำหนดเส้นทางทองเที่ยวควบคู่กับกิจกรรมในแหล่งทองเที่ยวชุมชน โดยการกำหนดปฏิทินการทองเที่ยวตำบลบางสวรรค์เป็นประจำทุกเดือนให้นักทองเที่ยวทราบล่วงหน้า เพื่อให้นักทองเที่ยวเตรียมวางแผนการทองเที่ยวตามกิจกรรมที่นักทองเที่ยวสนใจตามปฏิทินการทองเที่ยวของชุมชนตลอดทั้งปี เช่น การจัดโปรแกรมเส้นทางทองเที่ยวแบบผสมผสานระหว่างการทองเที่ยวแบบนันทนาการกับการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะช่วยเพิ่มการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงในแต่ละจุดทองเที่ยว รวมไปถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องตามความต้องการของนักทองเที่ยว โมเดลนี้ใช้เพื่อบรรจุเป็นแผนพัฒนาชุมชนในการลดปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จากการทองเที่ยวและความเหลื่อมล้ำทางสังคมตำบลบางสวรรค์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ศักยภาพการทองเที่ยว Be Attractive มนต์เสน่ห์: เสน่ห์ของคนในชุมชนควบคู่กับเสน่ห์ของแหล่งทองเที่ยวชุมชน

ด้านทัศนคติการเป็นเจ้าของบ้านในแหล่งทองเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ได้รับการประเมินในระดับดี การมีอัตราค้ายไมตรีที่ดีจากเจ้าบ้านควรกำหนดเป็นคำขวัญหรือป้ายรณรงค์ในตำบลบางสวรรค์ เพื่อให้คนในชุมชนคงจุดเด่นเอาไว้ช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับประเด็นด้านการเพิ่มศักยภาพในบริการเกี่ยวหนุนในแหล่งทองเที่ยว โดยมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการทองเที่ยวชุมชน หรือหน่วยประสานงานที่ทำหน้าที่แกนกลางเรื่องการเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงจุดทองเที่ยวในแหล่งทองเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ เนื่องจากนักทองเที่ยวมีความต้องการบริการเกี่ยวหนุนเกี่ยวกับข้อมูลในแหล่งทองเที่ยว

การประสานช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และต้องการใช้บริการนักท่องเที่ยวที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้านบริการเกื้อหนุนยังอยู่ในระดับต่ำ โมเดลนี้ใช้เพื่อบรรจุเป็นแผนการพัฒนาชุมชนในการแก้ไขปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และการสนับสนุนจากทุกส่วนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในฐานะพื้นที่ป่าต้นน้ำ Be Sustainable ยั่งยืน: แผนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับแผนการจัดการขีดความสามารถในการรองรับชุมชน

ชุมชนควรมีแผนในการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเตรียมการในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยไม่กระทบกับความสมดุลทางธรรมชาติในฐานะพื้นที่ป่าต้นน้ำ ควบคู่กับการจัดทำ แผนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกฝ่าย ตลอดจนจัดทำข้อตกลงและสื่อสารชี้แจงไว้ ณ จุดท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อปฏิบัติตน ณ แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการกำหนดเขตการท่องเที่ยวกับเขตอนุรักษ์ป่าชุมชน โมเดลนี้ใช้เพื่อบรรจุเป็นแผนการพัฒนาชุมชนในการแก้ไขปัญหาเรื่องความตระหนักและมีจิตสำนึกต่อการบุกรุกหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากเป็นประเด็นที่คณะผู้วิจัยสอบถามเพิ่มเติมในการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัยที่มีเสนอประเด็นสำหรับผู้สนใจทำวิจัยในครั้งต่อไปในพื้นที่ชุมชนตำบลบางสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเสนอให้ศึกษาเรื่องจัดแผนถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนโดยนักสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพราะในชุมชนมีเรื่องเล่าที่น่าสนใจ แต่ขาดแผนการถ่ายทอดเรื่องราวประจำชุมชน และประเด็นเกี่ยวกับสร้างกลยุทธ์การผลิตผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้ทำนักระยะยาวหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มศักยภาพสูง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผู้ให้ความอนุเคราะห์เงินทุนสนับสนุนการวิจัย จากเงินกองทุนการวิจัยของมหาวิทยาลัย หน่วยงานทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องของชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย นักท่องเที่ยวอาสาสมัครทดสอบเส้นทางและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความกรุณาตรวจประเมินงานวิจัยและเครื่องมือการวิจัย มา ณ โอกาสนี้

References

- Bangsawan Subdistrict Administrative Organization. (2017). *The Local Development Plan Between 2018 - 2021 (The Second Revised Plan)*. Suratthani : Bangsawan Subdistrict Administrative Organization. [In Thai]
- Blackstock, K. (2005). A Critical Look at The Community-Based Tourism. *Community Development Journal*, 40(1), 39-49.

- Cerdan, C.M. & Binkhorst, E. (2019). "Heritage Sites Experience Design With Special Needs Customers. **International Journal of Contemporary Hospitality Management**, **31**(11), 4211-4226.
- Cochran, W.G. (1953). **Sampling Techniques**. New York : John Wiley & Sons.
- Creswell, J.W. (2012). **Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches**. The United States of America : Sage Publications, Inc.
- Havadi, Nagy, K.X. & Espinosa S.A. (2020). Experiences of Community-Based Tourism in Romania: Chances and Challenges. **Journal of Tourism Analysis : Revista De Análisis Turístico**, **27**(2), 143-163.
- Likert, R. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale, Reading in Attitude Theory and Measurement**. New York : John Wiley & Sons.
- Manirochana, N. (2017). Community Based Tourism Management. **Journal of International and Thai Tourism**, **13**(2), 25-46. [In Thai]
- Narkgrai, P. (2021). **Study of The Economic Conditions, Community-Based Tourism Sites Bang Sawan Subdistrict Phra Saeng District, Surat Thani Province**. Surat Thani : Surat Thani Rajabhat University. [In Thai]
- Nguyen, Viet, B., Dang, H.P., Nguyen, H.H. & Foroudi, P. (2020). Revisit Intention and Satisfaction: The Role of Destination Image, Perceived Risk, and Cultural Contact. **Cogent Business & Management**, **7**(1), 1-20.
- Jittangwattana, B. (2005). **Tourism Industry**. Bangkok : Thammasat University Press. [In Thai]
- Phaokrueng, A., Untong, A. & Poonoi, P. (2020). Economic Benefits of Community-Based Tourism's Management: A Case Study of Ban Bua, Muang District Phayao. **Journal of Management Science, Suratthani Rajabhat University**, **7**(1), 153-174. [In Thai]
- Prabrat, S., Chusri, W., Suksanchananun, W., Yomad, S. & Wangsirikul, W. (2020). Development Approach of Tourism Resources in The Lower Area of Sonkhla Lake for Thai Muslim Tourists. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, **26**(4), 29-42. [In Thai]
- Phothisita, C. (2019). **The Art and Science of Qualitative Research**. Bangkok : Amarin Printing & Publishing. [In Thai]

- Raksapol, A., Na Thongkaew, B., Phengkana, J., Thongsong, C. & Jittapraphan, B. (2017). Marketing Strategy Development of Community-Based Tourism Looping System in Chumpon Province. **Area Based Development Research Journal**, 9(1), 23-37. [In Thai]
- Rocharungsat, P. (2013). **Community Tourism**. Bangkok : Odeonstore. [In Thai]
- Srirak, C. & Sukjai, P. (2020). Community Learning Process for Driving Community Tourism Development, Case Study of Tha Khoi Community, Bang Ngam Sub-District, Si Prachan District, Suphan Buri Province. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, 26(1), 11-22. [In Thai]
- Sutheewasinon, P. & Pasunon, P. (2016). Sampling Strategies for Qualitative Research. **Parichart Journal**, 29(2), 31-48. [In Thai]
- Theerathitayakul, K., Suansri, P., Thitijomreonpron, T. & Yeejoho, S. (2016). **To Study the Good Practices in Community Based Tourism Marketing Linkages in Thailand and ASEAN**. Bangkok : National Research Council of Thailand and The Thailand Research Fund. [In Thai]
- Tourism Council of Thailand. (2019). **The Community Based Tourism Developing Criteria of Thailand**. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Tourism Site Development Division. (2018). **The Human Resources Development Guidelines for Community Based Tourism**. Bangkok : Department of Tourism. [In Thai]
- UNWTO. (2017). **UNWTO Annual Report 2017**. Spain : UNWTO.
- Vanichabuncha, K. (2008). **Statistics Analysis : Statistics for Administration and Research**. Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Wichasawat, W. (2019). Guidelines for Potential Development of Administration and Management of The Ancient Community at Ban Chainghain Maha Sarakham Province. **Journal of International and Thai Tourism**, 15(2), 21-34. [In Thai]
- Zhang, X., Song, H. & Huang, G. Q. (2009). Tourism Supply Chain Management: A New Research Agenda. **Tourism Management**, 30(1), 345-358.

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง พืทักษ์รักษ์ป่าชายเลน
ผ่านกิจกรรมค่ายเยาวชน ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

Factors Affecting the Creation of Citizenship Consciousness Protect the
Mangrove Forest Through Youth Camp Activities, Tha Kham Subdistrict, Bang
Pakong District Chachoengsao Province

วสันต์ ลีมรัตน์ภัทรกุล*

Wason Limrattanaphattarakun

สุวรา นาคยศ**

Suwara Nakayos

Received : October 17, 2024

Revised : December 6, 2024

Accepted : December 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง พืทักษ์รักษ์ป่าชายเลน ผ่านกิจกรรมค่ายเยาวชน ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีหน่วยวิเคราะห์เป็นนักเรียนจากโรงเรียน 3 แห่ง ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน จำนวน 71 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองด้วยการทดสอบสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการพิทักษ์รักษ์ป่าชายเลน คือ เพศ จะมีผลต่อ การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน การทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ระดับการศึกษา มีผลต่อ การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน การทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม มีผลต่อ ความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน การทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ การมีส่วนร่วมช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมรักษาป่าชายเลนในอนาคต ระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม มีผลต่อ การเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ มีผลต่อ ความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน ความคาดหวังการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน การได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการอนุรักษ์ การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน การไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมรักษาป่าชายเลนในอนาคต ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

*อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University e-mail: wason072@gmail.com

**อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University(Corresponding Author)

คำสำคัญ : จิตสำนึกความเป็นพลเมือง / ค่ายเยาวชน / พิทักษ์รักษป่าชายเลน

ABSTRACT

This study examines the factors influencing the development of civic consciousness in protecting mangrove forests through youth camp activities in Tha Kham Subdistrict, Bang Pakong District, Chachoengsao Province. A quantitative research method was employed, with a sample of 71 students from three schools who participated in the youth camp. Data were collected using descriptive statistics and the chi-square test. The results revealed that factors influencing the development of civic consciousness in protecting mangrove forests include: gender, which affects participation in conserving marine life in mangrove forests, restoring the ecosystem, and establishing mangrove conservation groups; education level, which involves participation in preserving marine life in mangrove forests and restoring the ecosystem; activity engagement, which affects willingness to participate in mangrove conservation activities, participation in conserving marine life in mangrove forests, restoring the ecosystem, contributing to the prevention of storms and coastal erosion, establishing mangrove conservation groups, future involvement in mangrove conservation activities, and the duration of participation; knowledge transfer, which affects willingness to participate in mangrove conservation activities; expectations of learning about mangrove forests, gaining new knowledge from conservation, participation in conserving marine life in mangrove forests, not littering in water sources and mangrove forests, establishing mangrove conservation groups, and future involvement in mangrove conservation activities. These findings were statistically significant at the 0.05.

Keywords : Awareness Citizenship / Youth Camp / Conserving Mangrove Forests

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ป่าชายเลน” (mangrove forest) เป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติตามชายฝั่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพ เป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญที่มีอยู่ในพื้นที่กึ่งเขตร้อนและเขตร้อน และมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในด้านระบบนิเวศและด้านเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะในพื้นที่เขตร้อน (tropical) และกึ่งร้อน (subtropical) Frances Camille Rivera (2021) เนื่องจากพื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์เพราะเป็นแหล่งรวมของพันธุ์พืชและสัตว์ชนิดต่างๆ ทั้งสัตว์บก สัตว์ปีกและสัตว์น้ำนานาชนิด จึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ที่อาศัยอยู่โดยรอบ ทั้งในเขตป่าชายเลนและตามแนวชายฝั่งทะเลหลายรูปแบบ ซึ่งมีคุณค่าในด้านต่างๆ ได้แก่ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเป็นพื้นที่กักคาร์บอนในอากาศ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ รักษาและบำบัดแหล่งน้ำให้มีคุณภาพ ป้องกันการพังทลายของที่ดินริมชายฝั่ง และ

เป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำในวัยอนุบาล และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ทำฟืน ถ่าน แบบไม้ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ ไม้ค้ำยัน และอุปกรณ์การประมง Dhaliwal (2023) จากรายงานการวิจัยเรื่อง The State of the World’s Mangroves 2024 ของ Leal & Spalding (2024) The Global Mangrove Alliance สหพันธ์เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, สมาคมอนุรักษ์ธรรมชาติ, พื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ, กองทุนสัตว์ป่าโลก, SaciWATERs และ อดุบอนอเมริกา ให้ข้อมูลว่าพื้นที่ป่าชายเลนของโลกมีทั้งหมดประมาณ 92,035,000 ไร่ กระจายอยู่ใน East & Southern Africa 4,843,125 ไร่ คิดเป็น 5.3% Middle East 223,750 ไร่ คิดเป็น 0.2% South Asia 6,093,125 ไร่ คิดเป็น 6.6% Southeast Asia 30,937,500 ไร่ คิดเป็น 0.2% Australia & New Zealand 6,467,500 ไร่ คิดเป็น 7.0% Pacific Islands 3,618,750 ไร่ คิดเป็น 3.9% North & Central America & Caribbean 13,293,750 ไร่ คิดเป็น 14.4% South America 12,168,125 ไร่ คิดเป็น 13.2% West & Central Africa 14,251,250 ไร่ คิดเป็น 15.5% ซึ่งรายงานดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการลดลงของป่าชายเลนอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงความสำคัญของป่าชายเลนของโลกได้เป็นอย่างดี

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเนื้อที่ป่าชายเลนตามมติ คณะรัฐมนตรี จำนวน 29,640.47 ไร่ และเนื้อที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน 7,585.32 ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ 3 อำเภอ 10 ตำบล ได้แก่ อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา โดยในพื้นที่เขตอำเภอบางปะกง จะมีพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด เนื่องจากมีอาณาเขตครอบคลุมทั้งหมด 6 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเขาหิน ตำบลท่าข้าม ตำบลท่าสะอ้าน ตำบลบางปะกง ตำบลบางฝั่ง ตำบลสองคลอง และในอำเภอดังกล่าว ตำบลท่าข้ามมีพื้นที่ป่าชายเลนรวมทั้งสิ้น 9180.47 ไร่ นับเป็น 26.22% ของพื้นที่ป่าชายเลนในอำเภอบางปะกง ซึ่งจัดเป็นพื้นที่ที่เกือบมากที่สุด ประกอบกับพื้นที่ตำบลท่าข้ามเป็นพื้นที่ที่ปลายน้ำที่รองรับปริมาณขยะที่ไหลมาจากต้นน้ำเป็นจำนวนมากในแต่ละปี และเป็นพื้นที่ทางน้ำที่สามารถอาศัยเรือเดินทางออกไปสู่ปากอ่าวทะเลได้ ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวนอกจากจะมีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น 8 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 8,893 คนเรือน ในพื้นที่เพียง 21.5 ตารางกิโลเมตร (Department of Marine and Coastal Resources, 2023) มีพื้นที่ที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ที่เรียกว่า “เกาะนก” ซึ่งเป็นเกาะตามธรรมชาติ มีความหลากหลายของนกหลากหลายสายพันธุ์ ทำให้บริเวณเกาะนกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน ซึ่งนับวันก็จะค่อยๆ ถูกทำลายไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะสัตว์น้ำใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ปลาอึ่ง ซึ่งเป็นปลาสัญลักษณ์ของแม่น้ำบางปะกง

ในขณะเดียวกันพื้นที่ของตำบลท่าข้ามและพื้นที่ใกล้เคียง มีโรงเรียนระดับประถมและมัธยม ที่ตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณปากแม่น้ำบางปะกงและป่าชายเลนอยู่ 3 แห่งด้วยกันประกอบด้วย โรงเรียนบ้านท่าข้ามตั้งตรงจิตร 10 โรงเรียนคลองพานทอง และโรงเรียนวัดบางแสม รวมมีนักเรียนทั้งสิ้น 1,113 คน จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ทราบว่าการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้กับคนรุ่นใหม่ในฐานะอนาคตของประเทศชาติ จำเป็นจะต้องเริ่มจากการเรียนรู้หรือการเตรียมความพร้อม โดยการปลูกฝังการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการลดการทำลายและเป็นการ

เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างยั่งยืนได้ ในการนี้ทางมูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (FEED) เป็นองค์กรภาคเอกชนที่ไม่มีประสงค์ผลกำไร ได้ลงพื้นที่จัดการอบรมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ หรือสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าชายเลน เพื่อพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการปกป้อง อนุรักษ์ ป่าชายเลน และรักษาป่าชายเลนในเขตพื้นที่ตำบลท่าข้าม โดยใช้โรงเรียนในพื้นที่ 3 แห่ง ที่มีเด็กนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมค่าย เป็นฐานในการจัดการอบรมกิจกรรมค่าย โดยการประสานงานกับโรงเรียนเป้าหมายในพื้นที่ตำบลท่าข้าม ปิดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวที่สนใจอยากเข้าร่วมกิจกรรมค่ายสมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายดังกล่าว โดยมีหลักสูตรการอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยการออกแบบของมูลนิธิฯ โดยจะให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมกิจกรรมค่ายดังกล่าว เนื่องจากปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง จะเป็นตัวประเมินถึงคุณภาพกิจกรรมการอบรมได้เป็นอย่างดี เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อป่าชายเลนในพื้นที่ของนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมกิจกรรมค่าย ดังกล่าว

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการปกป้อง อนุรักษ์ ป่าชายเลน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการปกป้อง อนุรักษ์ ป่าชายเลน และรักษาป่าชายเลน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp ทั้งหมด 71 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม คือ 1) เป็นนักเรียนและคุณครูที่เลี้ยงในโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp 2) เป็นนักเรียนและคุณครูที่เลี้ยงที่มีความเต็มใจและยินดีในการตอบแบบสอบถาม

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัย เพื่อกำหนดตัวแปร เป็นปัจจัยส่วนบุคคล 5 ด้าน คือ เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาการเข้าร่วม กิจกรรม การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง คือ 1.ความยินดีในการ เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน 2.ความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน 3.การได้รับองค์ความรู้ใหม่ จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ 4.การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการ ดำรงชีวิตของชาวบ้าน 5.การร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ 6.การร่วมอนุรักษ์ป่า ชายเลนซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง 7.การไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำ และป่าชายเลน 8.การเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ 9.การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษา ป่าชายเลน 10.ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต

2.2 ตรวจสอบเพื่อหาค่าความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย เพื่อให้การวิจัยได้มาตรฐานและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ระดับ รองศาสตราจารย์ ดร. 2 ท่าน และ อ.ดร. 1 ท่าน ตรวจสอบโดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) คือ หาค่าความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถาม ได้ผลการตรวจ มีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (Kanjanawasee, 2013) พบว่า เครื่องมือวิจัยทั้งหมดมีค่าดัชนีความ สอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.3 ปรับแก้เครื่องมือตามข้อเสนอแนะและลงพื้นที่ตรวจสอบค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา (Try Out) จำนวนตั้งแต่ 30 คน นำผลมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้มากกว่า 0.7 ขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ นำไปใช้เก็บข้อมูลได้

3. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงร่างการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำข้อตกลงร่วมกับมูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (FEED) และได้ลงนามในข้อตกลงสัญญาการว่าจ้างเรียบร้อยแล้ว ได้ดำเนินการจัดทำร่างข้อเสนอโครงการฉบับ สมบูรณ์ มอบให้กับทางมูลนิธิฯ

ขั้นตอนที่ 2 การประสานงานการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

ก่อนการลงพื้นที่ ทางทีมวิจัยได้ประสานงานกับคุณครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารโรงเรียน ในพื้นที่ เป้าหมายทั้ง 3 แห่ง เพื่อกำหนดช่วงระยะเวลาความพร้อมในการลงพื้นที่ โดยกำหนดช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 ครั้ง ประกอบด้วย

การลงพื้นที่ครั้งที่ 1 เพื่อเก็บแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียน ตามจำนวน เด็กนักเรียนที่เข้า ร่วมกิจกรรมค่าย

การลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือเก็บข้อมูลในประเด็นที่ยังไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติศาสตร์เชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยค่าสถิติ ไค์สแควร์ Chi-Square

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสำรวจ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

กลุ่มตัวอย่างของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp ซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียน เขตตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 71 ตัวอย่าง จำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ เป็นเพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 เป็นเพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รวมทั้งสิ้นเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 ระดับการศึกษาของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ

เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ปีที่ 4 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 ระดับประถมศึกษา ปีที่ 5 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 ระดับประถมศึกษา ปีที่ 6 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8

ตอนที่ 3 ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการจำแนกตามจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง มากที่สุดจำนวน 65 คน คิดเป็น ร้อยละ 91.5 กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5

ตอนที่ 4 เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม

จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจนจบโครงการ มากที่สุดจำนวน 66 คน คิดเป็น ร้อยละ 93.0 กลุ่มเด็กนักเรียนที่ถอนตัวกลางคันระหว่างอบรม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0

ตอนที่ 5 การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ

จากการจำแนกตามจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของ ตัวแปรการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจนจบโครงการ จะนำองค์ความรู้ไปบอกต่อเพื่อนๆ มากที่สุดจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 บอกต่อครอบครัว มากเป็นอันดับรองลงมา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 เลือกบอกต่อชุมชนและคนรู้จัก และเลือกเก็บไว้คนเดียว จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 เท่ากัน

จากข้อมูลทางสถิติดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงคือในปัจจุบันในแต่ละโรงเรียนจะมีเด็กนักเรียนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังพบว่า มีเด็กที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มากที่สุด เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายจะอยู่กิจกรรมทุกกิจกรรมจำนวนมากมีเพียงแค่จำนวนน้อย คือ 6 คน ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดทั้งโครงการซึ่งจากข้อมูลสถิติดังกล่าวก็สอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายที่จะพบว่า เด็กนักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นโครงการ มีการถอนตัวระหว่างการอบรมแค่ 5 คนเท่านั้น ที่สำคัญที่สุดยังพบอีกว่า ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยได้มีการนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ทั้งกับเพื่อนๆ ครอบครัว ชุมชนและคนรู้จัก มีเพียงแค่ 3 คน ที่เก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
ความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน Bang Pakong Mangrove Youth Camp	4.74	.648	มากที่สุด
ความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp	4.15	.689	มาก
การได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลน เพื่อการอนุรักษ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp	4.59	.549	มากที่สุด
การรวมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน จากการอบรมและการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ว่าป่า ชายเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจำนวนมาก มีประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน	4.53	.650	มากที่สุด
การรวมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ว่าป่าชายเลน มีส่วนอย่างสำคัญ ในการทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์	4.33	.754	มาก
การรวมอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุและการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง	4.22	.796	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
การไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน	4.49	.694	มาก
การเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อให้กับคนอื่นเพื่อเกิดการอนุรักษ์และรักษาป่าชายเลน	4.36	.741	มาก
หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน	4.61	.704	มากที่สุด
ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต	4.28	.958	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.47		มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.47 แปลผลอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ด้านการปกป้อง อนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาป่าชายเลน ข้อมูลส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ด้านการปกป้อง อนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาป่าชายเลน ด้วยสถิติ Chi-Square Test พบว่า

เพศ และระดับการศึกษา ไม่สัมพันธ์ กับความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอด สัมพันธ์ กับความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สัมพันธ์ กับความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอด สัมพันธ์ กับความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สัมพันธ์กับการได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ สัมพันธ์กับการได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม การนำความรู้ไปใช้ ไม่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน จากการอบรมและการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ว่าป่าชายเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจำนวนมาก มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ไม่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ว่าป่าชายเลน มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม Bang Pakong Mangrove Youth Camp ว่าป่าชายเลน มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ไม่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ และระดับการศึกษา สัมพันธ์กับการไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม การนำความรู้ไปใช้ ไม่สัมพันธ์กับการไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สัมพันธ์กับการเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ให้กับคนอื่นเพื่อเกิดการอนุรักษ์และรักษาป่าชายเลน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การนำความรู้ไปใช้ สัมพันธ์กับการเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ให้กับคนอื่นเพื่อเกิดการอนุรักษ์และรักษาป่าชายเลน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สัมพันธ์ กับหลังจากการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรม มีความต้องการจัดตั้งกลุ่ม อนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษา เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สัมพันธ์ กับหลังจากการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรม มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม การนำความรู้ไปใช้ถ่ายทอดต่อ สัมพันธ์ กับความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต โดยการทดสอบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากผลการวิจัยทั้งหมด การใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่ทางมูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (FEED) ได้ออกแบบและนำมาใช้ในกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน 5 ด้าน คือ เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ สามารถสรุปได้ดังนี้

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์

เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาในการเข้าร่วม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ไม่เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ หรือไม่ (การอยู่ร่วมกันของ คน พืช สัตว์)

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งจะมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง

เพศ และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ให้กับคนอื่นเพื่อเกิดการอนุรักษ์และรักษาป่าชายเลน

เพศ ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp

เพศ ของนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมค่ายเยาวชน เพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 เพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ในแต่ละโรงเรียนพบว่านักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Guek-Nee Ke, I. Ketut Aria Pria Utama, Thomas Wagner, Andrew K. Sweetman, Aziz Arshad, Tapan Kumar Nath, Jing Yi Neoh, Lutfi Surya Muchamad & Djoko Santoso Abi Suroso (2022) ที่ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของป่าชายเลนต่อความเป็นอยู่ที่ดี และจิตใจของชุมชนชายฝั่ง: กรณีศึกษาในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่าเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมกลับเป็นนักเรียนเพศหญิง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 น้อยกว่านักเรียนเพศชาย 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ ระดับการศึกษา ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา แต่ความสนใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและไม่ถอนกลางคันระหว่างการอบรม และเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรม พบว่า ค่าเฉลี่ยรวม 4.43 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ Chonnisa (2020) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า เด็กนักเรียนมีระดับจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยรวม 4.49 อยู่ระดับดีมาก เช่นเดียวกัน สามารถสรุปได้ว่าไม่ว่าการศึกษาจะอยู่ในระดับใดก็ตาม ล้วนสามารถสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยยังได้ข้อค้นพบอีกว่าแนวทางการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน โดยผู้เรียนรู้คือเด็กนักเรียน ซึ่งคืออนาคตของชาติในอนาคต จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Thummikaphong, Pupaka & Deeying (2023) ซึ่งศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กรณีศึกษาป่าชายเลนเกาะธรรมชาติดำขำ ซึ่งระบุถึงความสำคัญของการใช้สถาบันการศึกษาเป็นฐานของการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนถือว่ามีค่ามาก เป็นทักษะที่ทำให้บุคคลรู้จักคิดจำแนกแยกแยะสิ่งที่เรียนรู้ จัดประเภทสิ่งต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ สามารถทำนายผล หรือคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ใกล้เคียงความเป็นจริง นำไปสู่การตัดสินใจอย่างเหมาะสมเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Chonnisa (2020) ที่กล่าวว่าระบบการศึกษาของไทย ในด้านการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษาในระดับต่างๆ ให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกถึงปัญหาและให้ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษและเป็นการช่วยทำให้ทรัพยากรไม่หมดเร็วเกินไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะสอดคล้องกับ Trairak (2006) ที่แนวทางการอนุรักษ์จะครอบคลุม 2 ด้าน

ประกอบด้วย การอนุรักษ์ทางตรง และการอนุรักษ์ทางอ้อม ซึ่งหมายถึงการปลูกฝังจิตสำนึก และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sattayapanich, Janmaimool & Chontanawat (2022) เรื่องโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมองค์กรสิ่งแวดล้อม : ข้อพิสูจน์จากโครงการจัดการป่าชายเลน ซึ่งพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม องค์กร สิ่งสำคัญคือต้องเพิ่มการรับรู้คุณค่าทางระบบนิเวศของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกในชุมชนควรได้รับการศึกษาด้านนิเวศวิทยาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการปกป้อง อนุรักษ์ พื้นที่ และรักษาป่าชายเลน ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Bang Pakong Mangrove Youth Camp

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ของนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมาย ตำบลท่าข้าม ได้แก่ ปัจจัยเรื่องเพศ จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านการร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ด้านการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ และการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน ปัจจัยเรื่องระดับการศึกษา จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านการร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ด้านการร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ ปัจจัยเรื่องลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน การอนุรักษ์ป่าชายเลน การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน การร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จะทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ การร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งมีส่วนช่วยป้องกัน ลมพายุ และการพังทลายของหน้าดินริมตลิ่ง การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต ปัจจัยเรื่องระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านความยินดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ปัจจัยเรื่องการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านความยินดีในการเข้าร่วมการอบรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลน ด้านความคาดหวังในการเรียนรู้เรื่องป่าชายเลน การได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ การร่วมอนุรักษ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน การไม่ทิ้งขยะลงไปในแหล่งน้ำและป่าชายเลน การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลน และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์หรือรักษาป่าชายเลนในอนาคต ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Savari, Damaneh & Damaneh (2024) ที่ศึกษาเรื่องการค้นพบปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ป่าชายเลนอย่างอนุรักษ์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลตั้งแต่ค่านิยม ความเชื่อ องค์ความรู้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความตระหนักรู้ มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่การศึกษาของ Uchiyama, Quevedo & Kohsaka (2022) ในแถบไซเบอร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศฟิลิปปินส์ ก็ยังพบว่า การสร้างการรับรู้และความตระหนักรู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับป่าชายเลนในกรณีของประเทศฟิลิปปินส์ เป็น

หนทางที่จะนำไปสู่การดำเนินการที่เป็นรูปธรรม เผยให้เห็นว่าประชากรสังคมและระดับของความตระหนักรู้ของ คนในท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานะการใช้บริการระบบนิเวศป่าชายเลน เหล่านั้นผลลัพธ์สามารถใช้เป็น หลักฐานในการกำหนดนโยบายและอำนวยความสะดวกในการประยุกต์ใช้แผนการอนุรักษ์โดยคำนึงถึงบริบท ท้องถิ่นของสถานที่ศึกษาก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และแนวคิดเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ Cherry (2022) ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ ต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนด้านความคิดก่อน จากนั้น เสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการให้ความรู้ และลงมือปฏิบัติการ แต่มีประเด็นที่เพิ่มเข้ามาก็คือ เรื่องของการ บำรุงรักษาที่เกิดขึ้นแล้วให้สามารถดำเนินต่อไปได้

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในพื้นที่และระแวกใกล้เคียง จากการวิจัย จะให้ความสำคัญกับการ ใช้สถาบันการศึกษาเป็นฐานในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนในพื้นที่ และให้นักเรียนทำ หน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปครอบครัว ชุมชน และสังคมนอกบ้าน โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถจัดทำเป็นแนวทางในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้โดย ได้จัดทำเป็นรูปแบบการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่าชายเลนซึ่งเรียกว่า CHANGE Model ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การเปลี่ยนแปลง (Change) 2) ทำอย่างไร (How to) 3) การขับเคลื่อนกิจกรรม (Activity) 4) การสร้าง ภาวเครือข่าย (Network) 5) การสร้างกลุ่ม (Group) และ 6) การติดตามประเมินผล (Evaluation) สอดคล้อง กับ กระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ของ Rebecca Self (2024) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดย กระบวนการแก้ไขปัญหา ของ Rebecca Self จะเน้นการสร้างต้นแบบนำร่องก่อน ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ไม่มี ขั้นตอนในส่วนนี้ ขั้นตอนอื่นๆ ค่อนข้างสอดคล้องกัน และแนวคิดของ Mangrove Action Project (MAP) (2024) สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สรุปได้ว่า คือ 1) เข้าใจความสำคัญของป่าชายเลน (Understand the importance of mangroves) 2) เข้าใจว่าอะไรเป็นสาเหตุของการสูญเสีย (Understand what is driving their loss) 4) เลือกทางเลือกที่ยั่งยืน (Make sustainable choices) เรียนรู้วิธีการทำงานของการฟื้นฟู (Learn how restoration works) 5) เป็นผู้สนับสนุนและนักกิจกรรม (Be an advocate and an activist) 6) ส่งเสียง ดัง (Make some noise) และ 7) การสร้างเครือข่าย (network)

อย่างไรก็ดีการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน จำเป็นจะต้องมี ความต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการตนเองของชุมชนในพื้นที่จึงมีความสำคัญมากเนื่องจากหน่วยงานอื่นไม่ว่าจะมา จากหน่วยงานใดก็ตาม มักจะดำเนินการเป็นแบบกิจกรรมชั่วคราวขาดความต่อเนื่อง หหมดงบประมาณก็จากไป แต่ ชาวบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นจะต้องอยู่ในพื้นที่เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยถาวร การปลูกฝังหรือการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ป่าชายเลน เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสำคัญกับระบบนิเวศที่จะส่งผล กระทบต่อวิถีชีวิตของสรรพสัตว์โดยรวมทุกสายพันธุ์ ดังนั้น เพื่อหยุดการทำลายหรือรุกรานป่าชายเลน โรงเรียน และชุมชน ควรจะกิจกรรมร่วมมือกันและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยมีเด็กนักเรียน

เป็นตัวเชื่อมโดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมค่ายมาต่อยอด ในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้กว้างขวางออกไป เนื่องจากผลการวิจัยระบุถึงความสำคัญในการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดต่อ

2. การประชาสัมพันธ์ เพื่อการรับรู้สถานการณ์ป่าชายเลนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงสถานการณ์และสภาพปัญหา และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดแรงผลักดันในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาป่าชายเลน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงของการเรียนรู้ โดยโรงเรียนอาจจะใช้ฐานความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและป่าชายเลน เป็นฐานของการเรียนรู้ นอกห้องเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่ ดังนั้น หากมีการทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการวิจัย ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากการนำปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ไปต่อยอดและการนำรูปแบบ CHANGE Model ไปใช้ในการฟื้นฟูหรือการอนุรักษ์ว่าได้ผลเพียงใดเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้มีศักยภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ความคงอยู่ของป่าชายเลนมีความสำคัญทั้งต่อระบบนิเวศโดยรวมและบุคคลทั้งในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการหาทางออกร่วมกัน ควรมีการวิจัยเชิงบูรณาการ หรือโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับป่าชายเลนเพื่อให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

3. เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัด ที่กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้น ประถม เท่านั้น หากเป็นไปได้สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่าง ให้หลากหลายช่วงอายุ หลากหลายอาชีพ มากขึ้น

4. ควรมีการทำวิจัยโดยการจัดเก็บข้อมูลของทรัพยากรป่าชายเลนทั้งหมด ครอบคลุมทุกประเภท ทุกสายพันธุ์ เพื่อจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลที่สำคัญ และทำให้ทราบสถานการณ์ของทรัพยากรทั้งหมดในพื้นที่ เพื่อหาหนทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์อย่างทันที่

References

- Chonnisa, C. (2020). **Development of art activity sets to enhance environmental conservation awareness for high school students.** [Online]. Available : <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3869> [2023, February 14].
- Cherry, K. (2022). **What is self-concept and how does it form?.** [Online]. Available : <https://www.verywellmind.com/what-is-self-concept-2795865> [2023, February 14].
- Department of Marine & Coastal Resources. (2023). **State of Marine and Coastal Resource and Coastal Erosion Thailand National Report 2021.** Bangkok : printed at Doo Connection Co., Ltd. [In Thai]

- Dhaliwal, B. (2023). **The Importance of Mangrove Forests**. [Online]. Available : <https://www.earthday.org/the-importance-of-mangrove-forests/> [2023, February 14].
- Frances Camille Rivera (2021). **Securing the future of mangroves for local communities**. [Online]. Available : https://stewards.globallandscapesforum.org/peatlands-wetlands/503/securing-the-future-of-mangroves-for-local-communities/?gad_source=1&gclid=EAlaIqobChMlNzxtOOxigMVJqhmAh1LzCpcEAAYASAAEgKxgPD_BwE [2007, March 12].
- Guek-Nee Ke, I. Ketut Aria Pria Utama, Thomas Wagner, Andrew K. Sweetman, Aziz Arshad, Tapan Kumar Nath, Jing Yi Neoh, Lutfi Surya Muchamad & Djoko Santoso Abi Suroso (2022). Influence of mangrove forests on subjective and psychological wellbeing of coastal community : Case studies in Malaysia and Indonesia. **Journal Frontiers in Public Health**, **10**, 3389.
- Kanjanawasee, S. (2013). **Classical Test Theory**. (7 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai].
- Leal, M. & Spalding, M.D. (2024). **The State of the World's Mangroves 2024**. The Global Mangrove Alliance. [Online]. Available : <https://www.mangrovealliance.org/mangrove-forests/> [2007, March 12].
- Mangrove Action Project (MAP). (2024). **Mangrove forests are vital yet extremely complex ecosystems**. [Online]. Available : <https://mangroveactionproject.org/> [2007, March 12].
- Rebecca Self. (2024). **5 Ways WWF is Restoring Mangroves for Climate Resilience & Biodiversity**. [Online]. Available : <https://www.nathab.com/blog/5-ways-wwf-is-restoring-mangroves-for-climate-resilience-biodiversity/> [2024, November 5].
- Sattayapanich, T., Janmaimool, P. & Chontanawat, J. (2022). Factors Affecting Community Participation in Environmental Corporate Social Responsibility Projects: Evidence from Mangrove Forest Management Project. **Journal of Open Innovation : Technology, Market, and Complexity**, **8**(4), 209.
- Savari, M., Damaneh, H.E. & Damaneh, H.E. (2024). Discover the determining factors of the use of mangrove forests conservation behaviors. **Journal for Nature Conservation**, **83**, 126768.

Thummikkaphong, S., Pupaka, D. & Deeying, S. (2023). Development of an Environment Learning Activities Package for Analytical Thinking Development of undergraduate students : a Case Study of Tha Kham Natural Island Mangrove Forest. **Education Journal, Nakhon Sawan Rajabhat University**, 6(3), 13-24. [In Thai]

Trirak, N. (2006). **Citizen Participation in Natural Resources and Environmental Conservation in Don Hua Lo Subdistrict**. Mueang District, Chonburi Province Master's thesis Burapha University, College of Public Administration. [In Thai]

Uchiyama, Y., Quevedo, J.M.D. & Kohsaka, R. (2022). **Conservation of green blue carbon ecosystem: Local perceptions and awareness on mangrove forest**. [Online]. Available : <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/ffc81c7f-70a8-490a-947a-b182af46df8a/content> [2023, February 14].

A Corpus-based Analysis of Academic Near Synonyms : Consist, Comprise and Compose

Thitaporn Putklang*

Panupan Panthong**

Naviya Chutopama***

Received : May 12, 2024

Revised : August 2, 2024

Accepted : August 16, 2024

ABSTRACT

Researching academic vocabulary is crucial for understanding and effectively communicating within the academic community. However, second language learners may find synonyms confusing and prone to misuse. Therefore, this study aims to explore the differences in term of the degree of formality among three academic near synonyms—'consist,' 'comprise,' and 'compose'—and to investigate their noun and adverb collocations in relation to semantic preferences. The definitions of each target word were sourced from online dictionaries, while data on the frequency of each genre, collocation, and Mutual Information (MI) scores (≥ 3) were obtained from the COCA. The data analysis utilized Phoocharoensil's (2020a) framework. The results revealed that all three words are commonly used in the academic genre, even though 'compose' is not included in the AWL. Based on the analysis of semantic preferences, these three words cannot be substituted for one another. This study also suggests the pedagogical implication for the classroom, and teaching material construction.

Keywords : Corpus-based Study / Academic Vocabulary / Near Synonym / Coca / Semantic Preference

---

*Lecturer, English Program, Buriram Rajabhat University

**Lecturer, Business English Program, Buriram Rajabhat University

***Lecturer, English Program, Buriram Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: naviya.jc@bru.ac.th

Statement of Problems

The advent of corpus linguistics in this digital age has enabled numerous research studies to leverage these linguistic databases to contribute new knowledge and dynamically evolve the field of English Language Teaching (ELT). It is widely acknowledged that synonyms are one of the most pompous areas of vocabulary in the field of applied linguistics and ELT. Phoocharoensil (2022) identified two types of synonyms: absolute and near. The first type refers to the words mutually sharing the exact same meaning. Nonetheless, the number of such words in English is relatively rare (Taylor, 2003). Another type refers to a near synonym. The kind of word partially shares the similar meanings, yet it could be used interchangeably (Chaengchenkit, 2023; Chung, 2011; Narkprom, 2024; Panthong, et al., 2023). For example, 'advise', 'recommend', and 'suggest' – these three words convey the same meaning, but the collocations and grammatical patterns vary from word to word (Phitayakorn, 2016).

Such slight differences among words have sparked significant concerns among vocabulary experts. This is particularly important because second language learners often encounter challenges when learning and using near synonyms. These difficulties arise because such words, yet similar, cannot always be substituted for one another without altering the meaning or appropriateness of a sentence (Kruawong & Phoocharoensil, 2022; Lertcharoenwanich, 2023; Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022; Niwesworakarn, et al., 2023; Petcharat & Phoocharoensil, 2020; Phoocharoensil, 2020a, 2020b, 2021a, 2021b, 2022; Phoocharoensil & Kanokpermpoon, 2021; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). Researching near synonyms is therefore crucial, as it can shed light on how these words vary across different semantic contexts and help learners understand when and how to use them appropriately (the degree of formality) (Panthong, et al., 2023). This kind of study is not only academically valuable but also practical, providing insights that are likely to influence language teaching strategies and materials (Li & Fu, 2015; Liu, 2010; Yu, 2023). Moreover, the results from a corpus-based analysis can offer concrete evidence of how language is used in various contexts (Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022). Such evidence is invaluable for developing language materials that are both authentic and effective (Phoocharoensil, 2020a, 2020b, 2021a).

Innumerable research has explored the different sets of near synonyms. Early works investigate the general word lists such as 'type, kind and sort' (Panthong, et al., 2023), 'normal, regular, common, and ordinary' (Sangseekaew, 2023), 'provide vs offer'

(Hongxia, 2020), ‘increase vs rise’ (Phoocharoensil & Kanokpermpoon, 2021; Uba & Irudayasamy, 2023), ‘cease, halt and stop’(Chaengchenkit, 2023), ‘blank, empty and vacant’ (Lertcharoenwanich, 2023), ‘error, fault and mistake’ (Phoocharoensil, 2020b), and ‘join, participate and attend’ (Niwesworakarn, et al., 2023). Despite this comprehensive body of literature, the trend of research studies has now been shifted to near synonyms in academic vocabulary. For example, Lertcharoenwanich and Phoocharoensil (2022) explored the synonyms of Purpose, Goal and Objective which were included in the Academic Word List (AWL) by Coxhead (2000). Later, the vocabulary researchers follow this tradition by researchers some sets of words such as ‘assess, evaluate, and measure’ (Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023), and ‘restrict vs constrain’ (Narkprom, 2024).

To date, research focusing on near synonyms in academic wordlists remains relatively scarce. Academic Word List (AWL) by Coxhead (2000), one of the most renowned wordlists, includes the words 'consist of' and 'comprise,' but notably omits 'compose.' As presented in Table 1 below, these three words are defined similarly in major online dictionaries such as the Oxford Learner’s Dictionaries, Cambridge, and Longman dictionaries, where they convey the concept of including various elements such as things or people. However, while Cambridge online resources detail the grammatical usage of these words (Consist, Comprise, or Compose?, 2024), descriptions of their contextual application are limited. For this reason, some language learners might encounter some difficulties using these three words. The selection of these words for focused study is based on two key reasons. First, as these target words in the AWL list, Lertcharoenwanich and Phoocharoensil (2022) posited that researching near synonyms of academic words could possibly provide substantial benefits for the classroom since the results of corpus-based study emerge a piece of solid evidence of real language use. Second, vocabulary specialists (Baumann & Graves, 2010; Nagy, et al., 2012; Warnby, 2023) suggested academic word list serves as the key element to engage learners to communicate effectively and successfully in an academic circle.

Table 1 The Meanings of three target words in three online dictionaries

Words	Oxford Dictionary	Cambridge	Longman
consist	to be formed from the things, people, or activities mentioned	to be made of or formed from something	to be formed from two or more things or people

Table 1 (continue)

Words	Oxford Dictionary	Cambridge	Longman
comprise	to have somebody/ something as parts or members	to have things or people as parts or members; to consist of	to consist of particular parts, groups etc
compose	compose something (formal) to combine together to form a whole	to be the parts that something is made of	be composed of something to be formed from a number of substances, parts, or people

Despite shortcomings, this study articulated two research objectives below. It is hoped that the results of this study will inform the use of these three near synonyms for second language writers who aims to write a piece of academic writing. In addition to that, some language teachers could implement the results of differences and their semantic preferences to the learners while some material maker could get some benefit from the results to compile evidence-based material for learners. The following parts introduces the objective, methodology and results, respectively.

Objectives

1. To explore the differences in term of the degree of formality among three academic near synonyms, namely consist, comprise and compose
2. To investigate the noun, and adverb collocations in relation to semantic preferences of consist, comprise and compose

Methodology

Target Words

In line with the research objectives, this study selected three academic words—'consist,' 'comprise,' and 'compose'—from the COCA website. These words were chosen because they are part of an academic word list. Researchers (Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022; Narkprom, 2024) suggested that analyzing near synonyms in the Academic Word List (AWL) could significantly benefit vocabulary instruction.

Data Collection

The data collection of this present study was considered as the corpus-based analysis approach. The following paragraphs explain why this study relied on available online corpus and how the data retrieved from COCA was collected.

The data collection of target words in this present study was obtained from Corpus of Contemporary American English (COCA). This corpus is the collection of a wide range of language use such as academic, news, spoken, website, blog, etc. Apart from that, COCA is considered as the big, available corpus because it includes 1.1 billion words used in the United States from 1990 to 2019 (Davies, 2019). Thus, this variation of language could be aligned with the framework of Phoocharoensil's (2020a) indicating the degree of formality of target words. In addition to that, the use of COCA could potentially inform and raise the student's awareness of writing a piece of academic text. For example, Liontas, et al., (2023) experimented with the students to use the COCA corpus in the academic writing, finding that the students have improved their academic writing and skills of collocation in a particular genre. Lastly, this corpus is freely available as the ready-to-use corpus, so this corpus allows the researcher to access from the real language use.

The data collection involved the following steps. In the first step, each target word was searched on the website. After that, the research arranged the frequency of each target word in each genre, so this would allow the researchers to answer the first research question. Then all of the results presented in Browse were transferred to an Excel file. In the second step, each target word was typed and searched in the Word menu bar. This function allows the researchers to access the collocation menu presenting the frequency and MI scores. Phoocharoensil (2021) raised the concern that the frequency of collocation may not sufficiently reflect the semantic preferences, so MI scores are another factor in determining whether the words are collocated (Chung, 2011). Even though the cut-off point of MI score is very arbitrary, Chung (2011) generalized that MI scores should be set at ≥ 3 . Moreover, according to the research objective, this present study explores three verbs. Only noun and adverb collocations are collected and analyzed since it is the nature of verbs and their collocation based on the notion of vocabulary researchers (Chaengchenkit, 2023; Narkprom, 2024; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023).

Data Analysis

An analysis of the data relies on Phoocharoensil's (2021) framework. This framework introduces to two-step method to distinguish the differences of near synonyms: the degree of formality and the analysis of their semantics preferences. The first analysis process is to investigate their degrees of formality. In relation to the Excel file in the data collection, the arranged list of frequency in all genres are used to explain their nature of occurrence in language. The second analysis process is to analyze their semantics preferences. Despite the list of collocations, Phoocharoensil (2020a, 2021a, 2022) proposes that limiting the analysis to only 30 collocations would enable researchers to explore the results more clearly and streamline the analytical process. Therefore, only the top 20 collocations of each word were analyzed using the thematic analysis. After that, the analysis is presented in the categories of words.

Results

Together with the data collection and data analysis, this present study introduces two major research results. The following subsections are dedicated to reporting the research results aligned with the research objectives.

Differences among target words

According to the first research objective, the results found that all three near synonymies are prevalent in the academic genre and in written genres including website, magazine, and blog (see Table 2). Notably, 'compose' appears frequently in the academic category within the COCA corpus, registering the lowest usage across all examined genres despite its classification in the AWL. However, these three target words are relatively rare in spoken genres (spoken and TV/M) and fiction. For example, the word 'consist' appears in the spoken genre 111 times and TV/M 78 times, and the word 'comprise' occurs in fiction 57 times and TV/M for 34 times. Similar to 'consist', the word 'compose' is relatively rare because it appears in TV/M for 132 times and in spoken discourse for 121 times.

Table 2 The distribution of frequency and genre of three target words

Consist			comprise			compose		
genre	frequency	per million	genre	frequency	per million	genre	frequency	per million
ACAD	1737	14.5	ACAD	1278	10.67	ACAD	915	7.64
WEB	1300	10.46	WEB	575	4.63	MAG	463	3.67

Table 2 (continued)

Consist			comprise			compose		
genre	frequency	per million	genre	frequency	per million	genre	frequency	per million
MAG	753	5.97	MAG	529	4.2	FIC	461	3.9
BLOG	686	5.33	BLOG	412	3.2	WEB	444	3.57
NEWS	385	3.16	NEWS	321	2.64	BLOG	306	2.38
FIC	146	1.23	SPOK	77	0.61	NEWS	188	1.54
SPOK	111	0.88	FIC	57	0.48	TV/M	132	1.03
TV/M	78	0.61	TV/M	34	0.27	SPOK	121	0.96
Total	5196		Total	3238		Total	3030	

Semantic preferences

According to the second research objective, the result manifested that these target words show their semantic preferences. The following subsections show the quantitative results (frequency and MI scores) and qualitative results (categories and concordance lines).

Noun collocates and Semantic Preferences

The first type of collocates that reflects the semantic references is a noun. Table 3 below reports data on the frequency and MI values of specific nouns used with the verbs "consist," "comprise," and "compose." For the verb "consist," nouns such as "item," "example," and "basis" are frequently used, with "item" occurring in the highest frequency at 713 times and a notable MI score of 4.82. In the category of "comprise," "element," "group," and "part" are among the top nouns. "Element" stands out with the highest frequency, highlighting its importance in contexts where "comprise" is used to denote the parts of a whole, indicating a comprehensive inclusion. For "compose," "music," "song," and "piece" lead in frequency, with "music" having a significantly high frequency and M value. This aligns with the common use of "compose" in musical contexts, where it is typically associated with the creation of musical pieces. Across all three verbs, there is a clear pattern of noun usage that aligns with the semantic properties of the verbs themselves. "Consist" tends to collocate with nouns that signify components, "comprise" with nouns that suggest inclusion, and "compose" with nouns related to creation, particularly in artistic contexts.

Table 3 Noun collocates of consist, compose, and compose

NOUN									
Rank	Consist			Comprise			Compose		
	Noun collocate	Frequency	MI value	Noun collocate	Frequency	MI value	Noun collocate	Frequency	MI value
1	item	713	4.82	percent	636	3.97	music	681	4.41
2	sample	686	5.12	group	575	3.42	song	332	4.15
3	series	307	3.01	item	258	4.61	letter	208	3.44
4	set	277	3.25	sample	251	4.93	piece	207	3.12
5	scale	267	3.85	population	176	3.51	poem	166	5.31
6	participant	231	3.38	individual	151	3.4	committee	149	3.3
7	component	220	4.11	majority	143	3.79	text	136	3.43
8	unit	192	3.06	committee	120	3.33	item	132	3.31
9	diet	181	4.11	set	112	3.2	element	118	3.37
10	survey	172	3.21	element	98	3.44	score	105	3.14
11	questionnaire	172	5.46	category	98	3.88	sample	88	3.08
12	session	155	3.29	unit	92	3.26	e-mail	82	3.79
13	phase	154	3.93	component	79	3.89	melody	78	5.98
14	layer	154	4.02	species	73	3.14	representative	74	3.65
15	panel	151	3.46	scale	73	3.24	works	72	3.33
16	pair	123	3.03	panel	72	3.65	layer	72	3.84
17	instrument	118	3.39	representative	67	3.85	panel	68	3.22
18	sequence	104	3.71	minority	66	3.59	symphony	66	5.7

Table 3 (continued)

NOUN									
Rank	Consist			Comprise			Compose		
	Noun collocates	Frequency	MI value	Noun collocates	Frequency	MI value	Noun collocates	Frequency	MI value
19	representative	97	3.12	portion	63	3.94	poetry	61	4.22
20	subscale	97	6.05	variable	55	3.41	particle	59	4.32

Together with the selected 30 noun collocation of each word to analyze them into themes, this present study found that there are six themes for all words including Group. Component, Measurement, Music, Literary work and Research instrument. The following paragraphs explain the noun collocations based on their semantic preferences.

Table 4 Themes of examples noun collocates of consist, compose and compose

Category	Consist	Comprise	Compose
Group	Cluster, set, series, string, mixture, cluster, pair	Group, species, sample, minority, majority, portion, bulk	
Structural elements	Component, unit, module, molecule, layer	Item, unit, component, layer, panel, atom, variable	Atom, carbon, particle, hydrogen, layer
Measurement	scale, subscale	scale, subscale, acre	
Music			music, song, melody, symphony, opera, verse, musician
Literary Works			poem, text, e-mail, poetry, sentence, essay, narrative

Table 4 (continued)

Category	Consist	Comprise	Compose
Research Instrument	questionnaire, instrument, survey	questionnaire	instrument

The word "consist" is frequently found with nouns that belong to categories such as group, structural elements, measurement, and research instrument. This indicates a common use of "consist" in the context where the components of a whole are listed or explained in detail. Notably, the most populous category under "consist" is a group such as set, component, and series (see Example 1). Moreover, the noun collocations can be also followed by structural elements such as component, unit, module, and the scientific term like molecules (Example 2). The third theme of noun collocated with verb consist is the measurement which consists of scale and subscale (Example 3). Finally, the research instrument is considered as the last theme of this noun collocation. It consists of the words explaining the research tool to collect the data: questionnaire, instrument and survey (Example 4).

1. Our series consisted of 12 cases which were classified according to anatomic criteria ...
2. The brain's self-made cannabis consists of molecules called endocannabinoids, which hit the targets.....
3. The scale consists of 15 semantic differential items encompassing the dimensions of (1) attractiveness (attractive/unattractive.....
4. ... and try to answer why, and not just how much. The survey consisted of 19 open and closed type questions (circling answers.....

The word "comprise" has a similar themes to "consist" in its function of outlining the elements of a whole, yet they share somewhat different collocations such as minority, majority, and portion. First, the collocations signifying the group include group, sample, minority, and species (Example 5). Second, the structural elements consist of the collocations, namely component, layer, panel, and atom (Example 6). Third, the theme of measurement is similar to the word 'consist', and the word also consists of scale, subscale, and acre (Example 7). The last one refers to the research instrument including the questionnaire (Example 8).

5. *Aurantimonas coralicida*, an obligate aerobe, belongs to the order Rhizobiales. The family comprises only two species, they are recognized because they have a bacillus....

6. A potentially supporting piece of information was recognized around 1980. The interstellar material comprises mostly atoms (with some molecules).

7. ....it is as interesting a place as one would find in that country. It comprises about four hundred acres of land, and is inhabited by one man .....

8. Our questionnaire comprises of 12 such statements among which 10 is positive and 2 are negative statements.

In contrast to “consist” and “comprise”, “compose” is distinctly associated with creative and construction-related settings, as evidenced by its connection to categories like music and literary pieces. Nouns such as music, song, and poem emphasize “compose’s” involvement in artistic endeavors (Example 9). In the same token, some noun such as poem, text, and poetry are classified in a literary work (Example 10). “Compose” also shares the category of structural elements (Example 11) and research instrument (Example 12) with the other two verbs, indicating its widespread application in detailing both functional and scientific assemblies.

9. Twelve percent reported having rather extensive composing experience, such as writing many songs, composing a string quartet, and composing a solo piece for...

10. .... topic before when we were engaged in writing fiction and expository texts and also when composing poetry to a lesser extent, but we wondered how memoirists ...

11. Polyfluorinated iodine alkanes (PFIs) are organic iodides composed of a fluorinated carbon backbone terminated by iodine substitution (Table 1)...

12. First, when composing a quality appraisal instrument, researchers need to decide what the focus of that quality appraisal should be.

In summary, each verb has its specific communicative roles. The word “consist” outlines the components of collections or systems while “comprise” highlights the proportions within a whole, and “compose” concentrates on the genesis of both artistic and structural formations.

Adverb collocates and Their Semantic Preferences

The second type of semantic preference refers to the adverb collocation. Table 5 provided the frequency and MI scores of adverbs collocated with the verbs “consist,” “comprise,” and “compose.” It highlights the distinct preferences for adverb usage with these verbs, and it illustrates the ways in which they are applied in real contexts. For example, the adverb “invariably” is most frequently used with “consist,” reflecting a strong collocation, while

"mostly" is predominantly linked with "comprise," and "largely" appears significant for "compose." These patterns suggest that certain adverbs are more apt in specific contexts, likely due to the subtle differences in the meanings or typical usage scenarios of these verbs.

Table 5 Adverbs collocates of consist, compose and compose

ADVERB									
Rank	Consist			Comprise			Compose		
	adverb collocate	Frequency	MI value	adverb collocate	Frequency	MI value	adverb collocate	Frequency	MI value
1	mostly	487	4.63	mostly	105	3.67	entirely	237	5.06
2	mainly	411	5.92	approximately	85	4.54	mostly	189	4.18
3	primarily	357	5.31	mainly	81	4.84	primarily	166	5.12
4	entirely	311	4.53	entirely	73	3.7	largely	149	4.49
5	largely	286	4.51	largely	73	3.8	mainly	126	5.14
6	solely	149	5.27	primarily	65	4.11	carefully	81	3.71
7	typically	127	3.49	wherein	38	6.37	exclusively	53	4.83
8	essentially	85	3.08	roughly	32	3.32	originally	38	3.18
9	approximately	82	3.23	solely	26	4	newly	36	3.41
10	exclusively	71	4.33	exclusively	23	3.96	solely	36	4.14
11	chiefly	48	6.17	predominantly	22	4.83	predominantly	36	5.21
12	principally	46	6.11	overwhelmingly	13	4.16	beautifully	33	4.77
13	predominantly	29	3.98	e.g.	8	4.65	overwhelmingly	15	4.02
14	wholly	20	3.46	collectively	7	3.22	principally	15	5.42
15	i.e.	15	3.13	i.e.	6	3.07	wholly	12	3.64
16	wherein	15	3.77	chiefly	6	4.42	meticulously	12	5.34

Table 5 (continued)

ADVERB									
Rank	Consist			Comprise			Compose		
	adverb collocate	Frequency	MI value	adverb collocate	Frequency	MI value	adverb collocate	Frequency	MI value
17	e.g.	9	3.56	disproportionately	5	4.1	collaboratively	11	6.23
18	predominately	6	4.72	principally	4	3.85	i.e.	10	3.46
19	vertically	5	3.02	predominately	4	5.4	specially	10	3.85
20	ethnically	5	3.34	geographically	3	3.45	chiefly	10	4.82

The analysis of adverb collocation preferences of the verbs "consist," "compose," and "comprise" reveals different categories that emphasize various aspects of usage and meaning. These categories include the degree of composition, approximation, specific conditions or exceptions, descriptive or qualitative attributes, and collective inclusion. Each verb shows a preference for certain adverbs that enhance its specific semantic context. The explanation of each target word are as follows.

Table 6 Themes of adverb collocates of consist, compose and compose

category	Consist	Comprise	Compose
Degree of Composition	mostly, mainly, primarily, entirely, largely, solely, exclusively, chiefly, principally, predominantly, wholly, predominately	mostly, mainly, entirely, largely, primarily, solely, exclusively, predominantly, chiefly, principally, predominately, overwhelmingly, disproportionately	entirely, mostly, primarily, largely, mainly, solely, exclusively, predominantly, overwhelmingly, chiefly, principally, wholly

Table 6 (continued)

category	Consist	Comprise	Compose
Approximation	approximately	approximately, roughly	
Specific Conditions or Exceptions	i.e., wherein, e.g.	wherein, e.g., i.e., therefore	i.e., e.g., thereon
Description	ethnically, electrically, sequentially, vertically, steeply, irregularly	ethnically, geographically, functionally, densely, ethically, chemically, regionally, colorfully	carefully, meticulously, beautifully, artfully, thoughtfully, hastily, loosely, originally, newly, specially, digitally, radially, visibly, collaboratively, outwardly
Collection		collectively	

For the word "consist," the adverbs are used primarily under the degree of composition with terms like "mostly" and "entirely," signifying the extent of inclusivity within a subject (Example 13). An approximation is noted distinctly with "approximately" (Example 14) while specific conditions or exceptions are marked by abbreviations like "i.e." (Example 15). The descriptive or qualitative category is populated with adverbs that describe the manner or condition of the composition, such as "sequentially" and "vertically" (Example 16).

13. engines are essentially massive databases that cover wide swaths of the Internet. They mostly consist of the parts of at least one program called spider, or crawler or bot...

14. ... at the N-terminus, that are lacking in the Class I enzymes which are consisted of approximately 390 amino acids. There is also another short (10-14 residue)

15. - the fact that two of the failed anterior FDPs were 'experimental' (i.e. consisted of 5 units) and, therefore, probably more liable to fracture. In.....

16. Etienne-Nugue and Laget 1985:172-83). The designs, mostly on native cloth, consist of repetitive vertically or horizontally organized, black abstract motifs, and occasional painted figures

In the case of "comprise," the categories are similarly structured. The degree of composition also includes "mostly" and "disproportionately," pointing to a broader range of

intensity (Example 17). Approximation extends to "roughly," (Example 18) and collective inclusion is introduced with "collectively," emphasizing a group or total sum perspective (Example 19). The qualitative adverbs expand to include diverse aspects such as "densely" (Example 20) and "chemically," broadening the scope of the description.

17. to remind us that war is anything but escapable. Preceded by a chapter mostly comprised of an internal monologue by a sexually repressed .....

18. NATO forces or International Security Assistance Forces (ISAF).11 Given that the Pashtuns comprise roughly 30 to 40 percent of Afghanistan's population....

19. unfamiliar to most illiterate people " (Hirsch 136). All the terms collectively comprise an operational definition of cultural literacy. Hirsch claims that being culturally literate is "

20. ....analysis for this study are the Census Urban Areas (CUAS), which comprise contiguous, densely populated regions with a minimum of 50,000 residents and a density of

The themes of the verb 'compose' reveal the degree of composition as the major themes such as entirely, mostly, primarily (Example 21), followed by a variety of descriptive adverbs like "originally" (Example 22). Specific conditions or exceptions which include i.e., e.g., and thereon are considered as the smallest proportion of all themes (Example 23). This verb's semantic preferences suggest a focus on the quality and method of inclusion within a composition.

21. 2003, less than two months after the Hutton Inquiry finished hearing testimonies, is composed entirely of direct quotes from the transcripts of the Hutton Inquiry, ...

22. the diffuser 180 having a plurality of dot elements 182 which are formed thereon and compose a radially variable dot specific pattern 196, the radially variable .....

23. Explain that the music used as a sound track for Time Flies was not originally composed for the book. Share information about sound tracks and a music editor's role....

In conclusion, the semantic preferences of "consist," "compose," and "comprise" highlight specific linguistic patterns that reflect their unique contextual applications. All of three words may emerge the themes including the degree of composition, specific Conditions or exceptions, and the description, but as seen in Table 6, they partially share the similar adverb collocations. In addition to that, only the words 'consist' and 'compose' are used to express the approximation of the components while only the word 'comprise' can be used to show the sense collection. To this end, these words cannot be used interchangeably.

Discussion

The main purposes of this study are to explore the differences among three target words and investigate their semantic preferences. There are two major findings regarding the analysis as discussed in the following paragraphs.

In the first place, the result found that three target words are common in the written register especially academic discourse while they are less common in the spoken counterpart. In addition, the word 'compose' is prevalent in the academic genre despite the inclusion of AWL. For the nature of genres, this present study shares the similarities with previous studies (Kruawong & Phoocharoensil, 2022; Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022; Narkprom, 2024; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). The prevalence of the words in different written genres could be explained by the fact that the words included in AWL are more common in written language than verbal ones. For the word 'compose', it could be assumed that AWL was first created in 2000, and to date, it has been almost three decades. It might be related to some language evolution.

In the second place, an analysis of the semantic preferences found that these three words have their own specific preferences despite the sharing collocations, so it can be concluded that these three cannot be used interchangeably. The results of this study are in line with the previous research (Hongxia, 2020; Lertcharoenwanich, 2023; Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022; Lin & Chung, 2021; Liu & Espino, 2012; Niwesworakarn, et al., 2023; Xiong & Liu, 2022). In spite of same themes of semantic preferences of collocation, it should be taken into the consideration that all the words should be meticulously selected to use in each context appropriately. This could inform the pedagogical implication that the language teachers should present the differences among these three words to students to improve their writing and speaking skills.

Recommendation

The findings of the current study have several practical implications for pedagogical contexts. Firstly, the insights derived from a corpus-based analysis of genre-specific variations among three target words can be integrated into instructional practices within the classroom. This approach not only facilitates genre awareness but also enhances students' understanding of semantic preferences, enabling them to select words that are contextually appropriate for their academic writing. Secondly, researchers and graduate students preparing to publish scholarly articles or compose their theses may find these findings particularly beneficial. The

corpus-based evidence presented surpasses traditional dictionary definitions, offering more nuanced understandings of word usage (Phoocharoensil, 2021b). Lastly, the study's results offer valuable resources for creators of educational materials (Lertcharoenwanich, 2023; Panthong, et al., 2023; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). These practitioners can implement the findings as examples or suggestions to illustrate the practical application of the three target words. Furthermore, the results can be used to develop exercises aimed at bolstering learners' writing skills.

This present study recommended the following aspects for the future research. First, this present study obtained the data from COCA corpus, so the variety of Englishes is rare. The future research should use the different available corpus to explore the variety of Englishes as well as the near synonyms. Secondly, this study did not assign the position of collocation. For example, Kruawong & Phoocharoensil's (2022) work explored only post-occurring words of differences among near synonyms, presenting the way in which writers can use in their pieces of writing. Lastly, this present study adopted only two criteria including the degree of formality and semantic preferences to analyze the near synonyms. Given this limitation, the future work might adopt other criteria to distinguish these differences.

References

- Baumann, J.F. & Graves, M.F. (2010). What Is Academic Vocabulary?. **Journal of Adolescent & Adult Literacy**, 54(1), 4-12.
- Cambridge Dictionary. (2024). **English Dictionary, Translations & Thesaurus**. [Online]. Available : <https://dictionary.cambridge.org/> [2024, March 23].
- Chaengchenkit, R. (2023). A Corpus-based study of the synonyms cease, halt, and stop. **LEARN Journal : Language Education and Acquisition Research Network**, 16(1), 473-494.
- Chung, S.F. (2011). A Corpus-based Analysis of “Create” and “Produce.” **Chang Gung Journal of Humanities and Social Sciences**, 4(2), 399-425.
- Consist, comprise or compose. (2024). In **Cambridge Grammar**. [Online]. Available : <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/consist-comprise-or-compose> [2024, March 23].
- Coxhead, A. (2000). A New Academic Word List. **TESOL Quarterly**, 34(2), 213.
- Davies, M. (2019). **The Corpus of Contemporary American English (COCA): One billion words, 1990-2019**.

- Hongxia, M. (2020). A Comparative Analysis of Verb Synonyms from the Perspective of Valency Structure in the Context of "Provide and Offer." **IRA International Journal of Education and Multidisciplinary Studies**, 16(4), 217-223.
- Sangseekaew, K. (2023). A Corpus-Based Study of English Synonyms : Normal, Regular, Common, Ordinary, and Usual. **The New English Teacher**, 17(1), 113-135. [In Thai]
- Kruawong, T. & Phoocharoensil, S. (2022). A Genre and Collocational Analysis of The Near-Synonyms Teach, Educate and Instruct: A Corpus-Based Approach. **Teflin Journal**, 33(1), 75-97.
- Lertcharoenwanich, P. (2023). Analysis of Collocations and Semantic Preference of the Near-synonyms: Blank, Empty, and Vacant. **LEARN Journal : Language Education and Acquisition Research Network**, 16(1), 365-383. [In Thai]
- Lertcharoenwanich, P. & Phoocharoensil, S. (2022). A Corpus-based Study of the Near-synonyms: Purpose, Goal and Objective. **REFlections**, 29(1), 148-168. [In Thai]
- Li, Y.F. & Fu, J.M. (2015). **A Study on the Corpus-Based Teaching and Learning of English Near Synonyms**. Proceedings of 2015 International Symposium-College Foreign Languages Education Reform and Innovation.
- Lin, Y.Y. & Chung, S.F. (2021). A Corpus-Based Study on Two Near-Synonymous Verbs in Academic Journals : Propose and Suggest. **English Teaching and Learning**, 45(2), 189-216.
- Liontas, J.I., Bangun, I.V. & Li, S. (2023). Lexical Collocational Instruction in EAP Writing Via COCA. **Teaching English with Technology**, 23(1), 80-106.
- Liu, D. (2010). Is It A Chief, Main, Major, Primary, or Principal Concern? : A Corpus-Based Behavioral Profile Study of the Near-Synonyms. **International Journal of Corpus Linguistics**, 15(1), 198-228.
- Liu, D. & Espino, M. (2012). Actually, Genuinely, Really, and Truly: A Corpus-Based Behavioral Profile Study of Near-Synonymous Adverbs. **International Journal of Corpus Linguistics**, 17(2), 198-228.
- Longman Dictionary of Contemporary English(LDOCE). (n.d.). **Dictionary**. [Online]. Available : <https://www.ldoceonline.com/> [2024, March 25].
- Nagy, W., Townsend, D. & Schmitt, N. (2012). Words as tools: Learning academic vocabulary as language acquisition. **Reading research quarterly**, 47(1), 91-108.

- Narkprom, N. (2024). A Corpus-Based Investigation into English Synonymous Verbs ‘Restrict’ and ‘Constrain.’ **LEARN Journal : Language Education and Acquisition Research Network**, 17(1), 688-714. [In Thai]
- Niwesworakarn, N., Phoocharoensil, S., Petkaew, J. & Intasingh, S. (2023). Collocational Patterns of the Synonyms Join, Participate, and Attend: A Corpus-Based Study. **The International Journal of Communication and Linguistic Studies**, 22(1). 63-77.
- Oxford Learner’s Dictionaries. (n.d.). **Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner’s Dictionaries.** [Online]. Available : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> [2024, March 23].
- Panthong, P., Chutopama, N. & Putklang, T. (2023). Type, Kind, or Sort: Exploring Near Synonyms through Corpus Analysis. **Academic Journal of Buriram Rajabhat University**, 15(2), 50-69. [In Thai]
- Petcharat, N. & Phoocharoensil, S. (2020). A Corpus-Based Study of English Synonyms: Chance and Opportunity. **REFlections**, 27(2), 218-245. [In Thai]
- Phitayakorn, W. (2016). **A Corpus-Based Study of English Near Synonyms : Advise, Recommend, and Suggest.** Independent Study Thammasat University. [In Thai]
- Phoocharoensil, S. (2020a). A Genre and Collocational Analysis of Consequence, Result, and Outcome. **3L The Southeast Asian Journal of English Language Studies**, 26(3), 1-16.
- Phoocharoensil, S. (2020b). Collocational patterns of the near-synonyms error, fault, and mistake. **International Journal of Communication and Linguistic Studies**, 19(1), 1-17.
- Phoocharoensil, S. (2021a). Multiword units and synonymy: Interface between collocations, colligations, and semantic prosody. **GEMA Online Journal of Language Studies**, 21(2), 28-45.
- Phoocharoensil, S. (2021b). Semantic prosody and collocation: A corpus study of the near-synonyms persist and persevere. **Eurasian Journal of Applied Linguistics**, 7(1), 240-258.
- Phoocharoensil, S. (2022). Primary, Main, and Major: Learning the Synonyms through Corpus Data. **GEMA Online Journal of Language Studies**, 22(4), 76-89.
- Phoocharoensil, S. & Kanokpermpoon, M. (2021). Distinguishing the near-synonyms ‘increase’ and ‘rise’: Genre and collocation investigation. **Kasetsart Journal of Social Sciences**, 42(4), 968-975. [In Thai]

- Sridhanyarat, K. & Phoocharoensil, S. (2023). A Corpus-based Investigation of English Near-synonyms : Assess, Evaluate and Measure. **Humanities, Arts and Social Sciences Studies**, 23(1), 208-219. [In Thai]
- Taylor, J.R. (2003). Near synonyms as co-extensive categories: “High” and “tall” revisited. **Language Sciences**, 25(3), 263-284.
- Uba, S.Y. & Irudayasamy, J. (2023). Is it ‘Increase’ or ‘Rise?’ A Corpus-based Behavioural Profile Study of English Near-Synonym Verbs. **Mextesol Journal**, 47(1), 1-8.
- Warnby, M. (2023). Academic vocabulary knowledge among adolescents in university preparatory programmes. **Journal of English for Academic Purposes**, 61, 101203.
- Xiong, Y.H. & Liu, D.F. (2022). A Corpus-based Analysis of English Near-synonymous Adverbs: Absolutely, Utterly. **Journal of Literature and Art Studies**, 12(4), 359-365.
- Yu, L. (2023). Exploring Semantic Nuances in English Synonyms through Multimodal Analysis. **English Language Teaching and Linguistics Studies**, 5(4), 71-81.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติ
โควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

Strategies for Improving the Performance of Village Health Volunteers Under
the Covid-19 Crisis in the 8th Public Health Region

ดรชนี อุตโรกุล*

Dachanee Utarokul

บุษกร สุขแสน**

Bussagorn Suksan

กฤตติกา แสนโภชน์**

Krittikar Sanposh

Received : May 9, 2023

Revised : October 24, 2023

Accepted : November 16, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 2) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 20 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 400 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาศึกษบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Student of Doctor of Philosophy Degree Development Strategy, Udonthani Rajabhat University

(Corresponding Author) e-mail: suchartpimoei1@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer of Development Strategy, Udonthani Rajabhat University

จำนวน 30 คน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและประเมินยุทธศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า ปัญหาลำดับที่ 1 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ลำดับที่ 2 ด้านการป้องกันและควบคุมโรค ลำดับที่ 3 ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ลำดับที่ 4 ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน และลำดับที่ 5 ด้านการฟื้นฟูสภาพ 2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้และความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพในการป้องกันและควบคุมโรค ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาความสามารถในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาความสามารถในการฟื้นฟูสุขภาพ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์ / การปฏิบัติงาน / อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน / ภายใต้วิกฤติโควิด-19

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) The study of the problems and Determine strategies to Improving the Performance of Village health Volunteers Under the Covid-19 Crisis in the 8th Public health region. 2. Determine strategies to Improving the Performance of Village health Volunteers Under the Covid-19 Crisis in the 8th Public health region, using a mixed Method research method. The research was divided into 2 phases, namely Phase 1: The study of the problems of the performance of Village health Volunteers Under the Covid-19 Crisis in the 8th Public health region, there were an expert 20 key informants and Village health Volunteers in the 8th Public health region 400 samples. The research tools were semi-structured interviews and questionnaires. Content analysis and overall summary, quantitative data analysis, the statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. Phase 2: Strategies for developing the performance of village health volunteers. under the COVID-19 crisis in the 8th Public health region, the target groups 30 experts by workshops and strategic assessments the research tools were assessment forms, suitability and feasibility. Data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation statistics. The results of the research were as follows: 1. The performance problems of the village health volunteers. under the COVID-19 crisis in the 8th Public health region, it was found that the problem level was

1) in health promotion, 2) in disease prevention and control, 3) in basic medical treatment, 4) in performance development, and 5) rehabilitation 2. The results of setting strategies to develop the performance of village health volunteers. under the COVID-19 crisis in the 8th Public health region, there are 5 strategies. Strategy 1 Develop knowledge and ability to promote health. Strategy 2: Develop skills in disease prevention and control. Strategy 3: Develop the ability to provide basic medical care. Strategy 4: Develop skills in using appropriate technology. Strategy 5: Develop the ability to restore health. Passed the assessment criteria with an average of 3.51 or higher in all aspects

Keywords : Strategies / Improving the Performance / Village Health Volunteers / Under the Covid-19 Crisis

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรค จังหวัด อำเภอบ้านดง และหมู่บ้าน โดยทำหน้าที่ติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร และพื้นที่จังหวัดเสี่ยง โดยทีมอาสา COVID - 19 ประจำหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าทีม ประกอบด้วยฝ่ายปกครอง และ อสม.ประจำหมู่บ้าน ให้ทำหน้าที่รายงานข้อมูล เผื่อระวังติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าสู่หมู่บ้าน/ชุมชน ปัจจุบันประเทศไทยมีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน กว่า 1,040,000 คน ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละเข้ามามีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน จนได้รับการยอมรับจากสังคม และจะยกฐานะเป็น อสม. หมอประจำบ้าน โดยมีบทบาทสำคัญดำเนินการ เผื่อระวัง ป้องกัน ควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพทั้งโรคเรื้อรัง และโรคที่เกิดจากพฤติกรรม ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการแพทย์โทรเวชกรรม (Telemedicine) และแอปพลิเคชัน ด้านสุขภาพ ประเมินสุขภาพ เป็นแกนนำเครือข่ายในการดูแลสุขภาพ (อสม. อสค.) และจัดการปัญหาสุขภาพ ทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน รวมทั้งการส่งต่อผู้ป่วยไปยังระบบบริการสุขภาพที่รัฐจัดให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากข้อมูลสุขภาพในพื้นที่ เป็นต้น จนปัจจุบัน อสม. ได้กลายเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญของระบบสุขภาพ (Department Of Health Service Support, 2019)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรค จังหวัด อำเภอบ้านดง และหมู่บ้าน โดยทำหน้าที่ติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร และพื้นที่จังหวัดเสี่ยง โดยมี อสม.ประจำหมู่บ้าน ทำหน้าที่รายงานข้อมูล เผื่อระวังติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าสู่หมู่บ้าน/ชุมชน ปัจจุบันประเทศไทยมีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน กว่า 1,040,000 คน ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละเข้ามามีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน จนได้รับการยอมรับจากสังคม และจะยกฐานะเป็น อสม. หมอประจำบ้าน โดยมีบทบาทสำคัญดำเนินการ เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมไม่ให้เกิดโรค จนปัจจุบัน อสม. ได้กลายเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญของระบบสุขภาพ ทั้งนี้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นบุคลากรสาธารณสุขด่านหน้า และมีพลังที่สำคัญต่อการดำเนินการเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน การดำเนินงานเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ภายใต้แนวทางการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีกิจกรรมที่สำคัญเช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านโดยเคาะประตู การสำรวจสุขภาพตนเอง การให้สอนและความรู้ประชาชน การวัดอุณหภูมิและสังเกตอาการเบื้องต้น การบันทึกข้อมูลกลุ่มเสี่ยงและรายงานผลการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเป็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันตนเอง เป็นต้น การดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง เคร่งครัดด้วยศักยภาพเต็มเปี่ยมและความเป็นจิตอาสา ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ หลายประเทศให้การยอมรับและชื่นชมประเทศไทยว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการดำเนินงาน ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากกองทัพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีคุณภาพจะเห็นได้ว่าบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการหยุดหรือยับยั้งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากการรับรู้ความรุนแรงของ โรคดังกล่าว ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกิดความตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นภายในภาคหน้า หากไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง สำนักงานเขตสุขภาพที่ 8 ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร และ นครพนมโดยมีวิสัยทัศน์และพันธกิจ “ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน บริการตั้งแต่ระดับปฐมภูมิถึงศูนย์ความเป็นเลิศ มีคุณภาพไร้รอยต่อ” ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนายุทธศาสตร์เขตบริการสุขภาพ บนฐานข้อมูลและฐานความรู้ แผนปฏิบัติการและเป้าหมายการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพของประเทศ ตามนโยบายรัฐบาล และกระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Public Health, 2020)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด 19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะใช้เป็นยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจไปสู่เป้าหมาย คือ การมีสุขภาพที่ดีของประชาชน ยุทธศาสตร์การจัดการงานในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แก่ประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาให้ได้สัมฤทธิ์ผล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้
 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 เลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบ่งเกณฑ์การเลือกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 10 คน 2) นักวิชาการ จำนวน 5 คน 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 5 คนจำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว นำเรียง แล้วมาแยกแยะ จัดหมวดหมู่ ข้อมูลใดแตกต่างกัน ข้อมูลใดควรอยู่ด้วยกัน แล้วหาความสัมพันธ์ของหมวดหมู่ประเภทต่างๆ เรียกว่า การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content Analysis) จากนั้นนำเรียบเรียงเขียนเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระดับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ จำแนกและจัดหมวดหมู่ เพื่อสร้างแบบสอบถาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกนจากประชากร จำนวน 107,610 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันโรค 2) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านการรักษาพยาบาล 4) ด้านการฟื้นฟูสภาพ และ 5) ด้านพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลผล ใช้ค่าพิสัยและค่ากลางของระดับช่วงชั้น เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการปฏิบัติงานจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ระยะที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

ผู้วิจัยจัดทำร่างยุทธศาสตร์โดยผู้วิจัยนำข้อมูลผลการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำคัญที่จะจัดทำร่างการกำหนดยุทธศาสตร์ จากนั้นศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง มาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ดังนี้ 1) จัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 และ 2) ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนา การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ดำเนินการโดยผู้วิจัยและนำเสนอต่อที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 นำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงาน มาทำการยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนา การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 เลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบ่งเกณฑ์การเลือก 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการ จำนวน 3 คน 2) นักวิชาการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 คน 3) คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลาง จำนวน 4 คน 4) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์สถิติ โดยใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของกิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดความมั่นใจในการลงพื้นที่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสม ยังขาดทักษะในการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่

ด้านการป้องกันและควบคุมโรค พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดสื่อที่ทันสมัยในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันโรคติดต่อแต่ละชนิด ยังขาดช่องทางการแจ้งข่าวสารการเกิดโรคติดต่อที่สำคัญในหมู่บ้าน

ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดการให้ความรู้ในการใช้ยาสามัญประจำบ้านเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในชุมชน การปฐมพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ตามอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ก่อนส่งต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ด้านการฟื้นฟูสภาพ พบว่า ช่วงสถานการณ์โควิด-19 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางส่วนยังการลงพื้นที่เพื่อดูแลเยี่ยมผู้ป่วยโรคเรื้อรังและให้คำแนะนำคนในครอบครัวและชุมชนเพื่อยอมรับแนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่บ้าน ขาดการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ช่วงสถานการณ์โควิด-19 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ป่วยในชุมชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน อสม.บางส่วนยังมีทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อส่งข่าวสารและเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวด้านสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเองให้คนในชุมชนรับทราบ เช่น การสร้าง LINE กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน เป็นต้น

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 85.3 อายุ ระหว่าง 45-54 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 สถานภาพสมรส จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 อาชีพเกษตรกร จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 69.3 และระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 โดยเรียงลำดับจากปัญหาหนักไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}$ = 4.22, S.D = 0.94) ลำดับที่ 2 ด้านการป้องกันและควบคุมโรค ($\bar{X}$ = 4.21, S.D = 0.97) ลำดับที่ 3 ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ($\bar{X}$ = 4.12, S.D = 1.04) ลำดับที่ 4 ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D = 1.07) และลำดับที่ 5 ด้านการฟื้นฟูสภาพ ($\bar{X}$ = 4.03, S.D = 1.06) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายหลังวิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 โดยภาพรวม

ที่	ปัญหาการปฏิบัติงาน	ระดับปัญหาการปฏิบัติงาน		
		$\bar{X}$	S.D	ลำดับ
1	ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	4.22	0.94	1
2	ด้านการป้องกันและควบคุมโรค	4.21	0.97	2
3	ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น	4.12	1.04	3
4	ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ	4.03	1.06	5
5	ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน	4.11	1.07	4

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคำแนะนำและความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนากิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรค

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคำแนะนำในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนากิจกรรมในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาคำแนะนำในการฟื้นฟูสุขภาพ

ผลการประเมินเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไปทุกด้านและมีความสอดคล้องกันจึงยอมรับว่ายุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเป็นได้สูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด 19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า สภาพปัญหาของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดความมั่นใจในการลงพื้นที่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสม ยังขาดทักษะในการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ การดูแลสิทธิประโยชน์ด้านหลักประกันสุขภาพของคนในชุมชน เช่น แนะนำให้ประชาชนทำบัตรประกันสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaobanpho (2020) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ขาดความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน และการกระจายข่าวทางหอกระจายข่าวได้ยินไม่ทั่วถึง

ด้านการป้องกันและควบคุมโรค พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดสื่อที่ทันสมัยในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันโรคติดต่อแต่ละชนิด ยังขาดช่องทางการแจ้งข่าวสารการเกิดโรคติดต่อที่สำคัญในหมู่บ้าน ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบรับทราบอย่างทั่วถึง ยังขาดการประสานงานและความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่นในการเฝ้าระวังและป้องกันการระบาดของโรคต่างๆ ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tuicharoen, et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง การรับมือกับไวรัสโคโรนา COVID-19 ในงานสาธารณสุขมูลฐาน พบว่า การสร้างความเข้าใจผ่านหลากหลายช่องทางประชาสัมพันธ์ การช่วยป้องกันช่วยเหลือคนในชุมชนการณรงค์ป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการชะลอการแพร่ระบาดของโรค เพื่อป้องกันการระบาด การแพร่ระบาด และการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา ในงานสาธารณสุขมูลฐาน

ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังขาดการให้ความรู้ในการใช้ยาสามัญประจำบ้านเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในชุมชน การปฐมพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ตามอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ก่อนส่งต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กระบวนการส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความล่าช้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanoan (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอบประจำบ้าน เขตสุขภาพที่ 4 พบว่า ควรมีการพัฒนาทักษะให้กับ อสม.หมอบประจำบ้าน เขตสุขภาพที่ 4 มีระดับการพัฒนาในระดับ มาก จะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติงานหรือเรียนรู้ระบบการดูแลและการส่งต่อผู้ป่วยของ สถานพยาบาลใกล้บ้าน โดยเป็นผู้ช่วยในการให้บริการแก่ผู้มารับบริการ หรือจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ รวมถึงการฝึกปฏิบัติจริงในการออกเยี่ยมผู้ป่วยกลุ่มเป้าหมายที่บ้าน

ด้านการฟื้นฟูสภาพ พบว่า ช่วงสถานการณ์โควิด-19 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางส่วนยังการลงพื้นที่เพื่อดูแลเยี่ยมผู้ป่วยโรคเรื้อรังและให้คำแนะนำคนในครอบครัวและชุมชนเพื่อยอมรับแนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่บ้าน ขาดการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และลูกหลานในครอบครัวถึงการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ การติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งตัวกลับจากการรักษาที่โรงพยาบาลให้มาอยู่บ้านและให้คำแนะนำการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายแก่ผู้ป่วยและครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuengsatiangsup (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง การสังเคราะห์ความรู้สู่ยุทธศาสตร์การพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีอยู่มีความสามารถในการทำงานซึ่งเสร็จสิ้นได้ในระยะเวลาสั้นๆ เช่น การสำรวจรวบรวมข้อมูล การรณรงค์ป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ แต่มีข้อจำกัดในการทำงานที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่องยาวนาน เช่น การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง

ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ช่วงสถานการณ์โควิด-19 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ป่วยในชุมชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน อสม.บางส่วนยังมีทักษะการใช้

เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อส่งข่าวสารและเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวด้านสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเองให้คนในชุมชนรับทราบ เช่น การสร้าง LINE กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน เป็นต้น อสม.บางส่วนยังขาดการพัฒนาตนเองเพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้แก่คนในชุมชนอยู่เสมอ อสม.บางส่วนมีความสามารถในการสื่อสารด้านการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nutnart (2020) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน อันเนื่องมาจากยังไม่มั่นใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่มั่นใจในศักยภาพของตนเองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีวิธีการสร้างความมั่นใจให้กับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งควรฝึกปฏิบัติให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำงานมาก แต่ขาดการจดบันทึก หรือบันทึก ไม่ถูกต้อง ควรมีการฝึกปฏิบัติและขาดหลักฐานการทำงานที่เป็นระบบ อีกทั้งหลายหน่วยงานขอมอบหมายงานให้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มากเกินไปทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากทำงาน

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 สามารถนำยุทธศาสตร์ไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคำแนะนำและความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วยแผนพัฒนาความรู้และความสามารถ อสม. ในการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนตามแบบวิถีใหม่ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พัฒนา อสม. ให้เป็นแกนนำในการชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้กระบวนการ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) และรวมกลุ่มในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanoan (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม. หมอประจำบ้าน เขตสุขภาพที่ 4 พบว่า การพัฒนาความรู้ให้กับ อสม. หมอประจำบ้าน มีการกำหนดหลักสูตรการอบรมและระยะเวลาในการอบรมความรู้พื้นฐานภาคบังคับ และกลุ่มความรู้เฉพาะโดยต่อเนื่องกันในระยะเวลา 3 วัน และมีการให้ความรู้ ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการที่สถานพยาบาลใกล้บ้าน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามความเหมาะสมและบริบทของพื้นที่ ทำให้ อสม. หมอประจำบ้านได้รับการพัฒนาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาทักษะในการป้องกันและควบคุมโรค ประกอบด้วยแผนพัฒนา อสม. เพื่อให้มีความรู้และในการป้องกันและควบคุมโรคแบบฉบับพลัน และรายงานอย่างรวดเร็ว ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พัฒนา อสม. ให้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข่าวสารการป้องกันและควบคุมโรค ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 โดยให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phawangkarat, et al. (2020) ศึกษาเรื่อง สถานการณ์การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า การจัดการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของ อสม. อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของ อสม. ในการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการปัญหาของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ประกอบด้วยแผนพัฒนา อสม. ให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Change agents) พฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พัฒนา อสม. ให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยใช้มาตรการ Work from Home แก่ผู้ป่วยเพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chinnabut & Phakdisorawit (2021) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า อสม. มีการปฏิบัติงานตามบทบาท อยู่ในระดับมาก โดยด้านการป้องกันโรค และด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ประกอบด้วยแผนพัฒนานวัตกรรมและการและเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการปฏิบัติงานของ อสม. ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 แผนพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่าน SMART Phone ในการปฏิบัติงานของ อสม. ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 แผนพัฒนา Health App สำหรับการปฏิบัติงานของ อสม. สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jungsomjatpaisat & TuaymeeritDevelopment (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการควบคุมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีความเสถียรมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาศักยภาพในการฟื้นฟูสุขภาพ ประกอบด้วยแผนพัฒนาการพัฒนาขีดความสามารถของ อสม. ในการฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วยหลังจากติดเชื้อโรค COVID-19 แผนพัฒนาระบบการเยี่ยมบ้านของ อสม. ในการประเมินคัดกรองสุขภาพจิตของผู้ป่วยหลังจากสถานการณ์ COVID-19 แผนพัฒนาช่องทางให้ผู้ป่วยปรึกษาปัญหาสุขภาพ กรณีฉุกเฉิน/เร่งด่วน กรณีผู้ป่วยมีข้อสงสัย เพื่อลดความเสี่ยงจากการเดินทางมารับบริการ เช่น ระบบปรึกษาทางไกล ระบบโทรศัพท์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ketdao, et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุม โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอุดรธานี - Udon Model COVID-19 พบว่า รูปแบบการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอุดรธานี (Udon Model COVID-19) จะต้องประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการเฝ้าระวัง คัดกรอง สอบสวน ควบคุม ป้องกันโรคมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขภาคีเครือข่ายและประชาชนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และ 3) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด 19 ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการจัดอบรมพัฒนาความรู้และความสามารถ อสม. ในการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนตามแบบวิถีใหม่ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พัฒนา อสม. ให้เป็นแกนนำในการชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน
  2. ด้านการป้องกันและควบคุมโรค หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการอบรมพัฒนา อสม. เพื่อให้มีความรู้และในการป้องกันและควบคุมโรคแบบฉบับพลัน และรายงานอย่างรวดเร็ว ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พัฒนา อสม. ให้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข่าวสารการป้องกันและควบคุมโรค ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 โดยให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง
  3. ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการ หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการอบรมพัฒนา อสม. ให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน พัฒนาอสม. ให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยใช้มาตรการ Work from Home แก่ผู้ป่วยเพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19
  4. ด้านการพัฒนาสมรรถนะศักยภาพในการปฏิบัติงาน หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการจัดอบรมพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรมและการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่าน SMART Phone ในการปฏิบัติงานของ อสม. ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 แผนพัฒนา Health App สำหรับกาปฏิบัติงานของ อสม.
  5. ด้านการฟื้นฟูสภาพ หน่วยงานสาธารณสุขควรมีการอบรมพัฒนาระบบการเยี่ยมบ้านของ อสม. ในการประเมินคัดกรองสุขภาพจิตของผู้ป่วยหลังจากสถานการณ์ COVID-19 แผนพัฒนาช่องทางให้ผู้ป่วยปรึกษาปัญหาสุขภาพ กรณีฉุกเฉิน/เร่งด่วน กรณีผู้ป่วยมีข้อสงสัย เพื่อลดความเสี่ยงจากการเดินทางมารับบริการ เช่น ระบบปรึกษาทางไกล ระบบโทรศัพท์
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนากาใช้นวัตกรรมและการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่าน SMART Phone ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ภายใต้วิกฤติโควิด 19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8
  2. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนากาปฏิบัติงานของนักวิชาการสาธารณสุข ภายใต้วิกฤติโควิด 19 ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8
  3. ควรศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนากาปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้วิกฤติโควิด 19

References

- Chaobanpho, Y. (2020). The Role of Village Health Volunteers in Preventing the COVID-19 in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province. *SSRU journal of public administration*, 4(1), 44-58. [In Thai]

- Chanoan, S. (2020). **The effectiveness of the development of the operational potential of Village health volunteers, Health Region 4.** [Online]. Available : <https://do4.hss.moph.go.th/images/NEWS/thResearch/> [2022, February 8]. [In Thai]
- Chinnabut, W & Phakdisorawit, N. (2021). The role of village health volunteers in preventing the coronavirus 2019 (covid-19) outbreak according to government policy of mueang district suphanburi province. **Journal of Social Science and Buddhist Anthropology**, 6(2), 304-318. [In Thai]
- Chuengsatiansup, K. (2020). **Health volunteers in the context of changes: Potentials and development strategies.** Bangkok : Society and Health Institute. [In Thai]
- Department Of Health Service Support. (2019). **Handbook of modern Village health Volunteers.** Bangkok : Department of Health Service Support. [In Thai]
- Jungsomjatpaisat, P & TuaymeeritDevelopment, S. (2021). Development of an Operating Models of Village Health Volunteers in the Control and Prevention of Coronavirus 2019, Nakhon Ratchasima Province. **Journal of Health Science**, 30(3), 490-499. [In Thai]
- Ketdao, R., Tiangtongde, A & ToinDevelopment, P. (2021). Development of Covid-19 Surveillance Prevention and Control Model Health Promoting Hospital in Sub-district Level. **Journal of Health Science**, 30(1), 53-61. [In Thai]
- Ministry of Public Health. (2020). **Stick to the situation Coronavirus disease 2019 (COVID-19).** [Online]. Available: <http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8018>. [2022, February 8]. [In Thai]
- Nutnart, N. (2020). A Competencies Development of the Village Health Volunteers of Suphan Buri Province. **Journal of MCU Peace Studies**, 6(2), 768-779. [In Thai]
- Phawangkarat, S., Atchanasuk, S & Namchoo, P. (2020). **A study of the situation of surveillance, prevention and control of Coronavirus Disease 2019 in the community by village health volunteers.** [Online]. Available: [http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/\(Full_paper_edit\).pdf](http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/(Full_paper_edit).pdf) [2022, February 8]. [In Thai]

Tuicharoen, J., Wongprakhob, N., Munsraket, K & Nimkratoke, T. (2020). Management of the COVID-19 in Primary Health Care Settings. *Journal of Health Science Boromarajonani College of Nursing Sunpasitthiprasong*, 4(3), 1-20.

ยุทธศาสตรการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร
ตามหลักธรรมาภบาลของสำนักงานสาขาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Development Strategy for Farmer Rehabilitation and Development Fund
Management According to Good Governance of the provincial branch office
in the Northeast

นวคม เสม*

Nawakom Sema

บุษกร สุขแสน**

Bussagorn Suksan

กฤตติกา แสนโกษณ์**

Krittikar Sanposh

Received : May 9, 2023

Revised : October 9, 2023

Accepted : November 16, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นและกำหนดยุทธศาสตรการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดำเนินการ 2 ระยะได้แก ะยะที่ 1 ตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{modified}$ ระยะที่ 2 ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis ตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและ

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุขภูมิต สาขาวิชายุทธศาสตรการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Student of Doctor of Philosophy Degree Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University

(Corresponding Author) e-mail: khamsenephonsongkham123@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชายุทธศาสตรการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer, Department of Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University

พัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย ปัญหาในด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการตอบสนอง ส่วนความต้องการจำเป็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านหลักความคุ้มค่า ลำดับที่ 2 ด้านหลักนิติธรรม ลำดับที่ 3 ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม ลำดับที่ 4 ด้านหลักการตอบสนอง ลำดับที่ 5 ด้านหลักความโปร่งใส และลำดับที่ 6 ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) หลักความคุ้มค่า 2) หลักนิติธรรม 3) หลักคุณธรรม 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) การบริหารหลักการตอบสนอง 6) หลักความโปร่งใส 7) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ผ่านเกณฑ์การประเมินที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน จึงสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา / การบริหารจัดการ / กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม / หลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the problem, needs necessary and determine the strategy Development for the management of the Farmers Rehabilitation and Development Fund according to the principles of good governance; of the provincial branch office in the Northeast, Carried out in 2 phases. Phase 1 Step 1: The key informants of 15 people. Tools used a semi-structured interview content analysis. Step 2: Sample group of 394 peoples, tools used the questionnaire. Analysis of frequency, percentage, mean, standard deviation and priority need index. Summary. Phase 2 Step 1: Data were analyzed using SWOT Analysis technique. Step 2: the target group 30 peoples, Tools used the feasibility and feasibility assessment form. Analyze data using frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results showed that: 1. the problem and needs necessary for the management of the Farmers Rehabilitation and Development Fund according to the principles of good governance; of the provincial branch office in the Northeast Including Rule of Law, Morality, Transparency, Participation, Accountability, Value for money and Responsiveness. The needs necessary Ordered from highest to lowest as follows: 1) Value aspect 2) Rule of law 3) Morality 4) Participation 5) Responsiveness 6) Transparency and 7) Accountability. 2. The strategy Development for the management of the Farmers Rehabilitation and Development Fund according to the principles of good governance; of the provincial branch office in the Northeast consists of 7 strategies as follows: 1) Value aspect 2) Rule of law 3) Morality

4) Participation 5) Responsiveness 6) Transparency and 7) Accountability. When confirming the strategy, it was found that Overall and each aspect with an average of higher than 3.51 is considered to pass the assessment criteria. Appropriate Can be put into practice.

Keywords : Strategy Development / Management /

Farmer Rehabilitation and Development Fund / Good Governance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2542 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2544 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2563 โดยมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ คือการสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้กับเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เป็นนิติบุคคล อยู่ในฐานะหน่วยงานอื่นของรัฐ จึงจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะต้องดำเนินการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กรอย่างจริงจัง เพื่อให้องค์กรบริหารจัดการ ช่วยเหลือเกษตรกรสมาชิก ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นธรรม เสมอภาค เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (The Office of Farmer's Reconstruction and Development Fund, 2020)

ในการบริหารกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรที่ผ่านมา ภายใต้ยุทธศาสตร์กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567) มีทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย 2) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการหนี้ของเกษตรกรในระดับองค์กร 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักงานให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และ 4) ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จากสถิติเรื่องร้องเรียนกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร 3 ปี (2562-2564) ย้อนหลัง พบว่า มีเรื่องร้องเรียนที่บ่งบอกถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลหรือไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลมากถึง 29 เรื่อง และยังมีเรื่องร้องเรียนการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับพนักงานประจำระดับหัวหน้าสำนักงาน ไม่น้อยกว่า 6 สำนักงาน วงเงินความเสียหายกว่า 43 ล้านบาท การบริหารจัดการของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรโดยภาพรวม ถือว่ายังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จากรายงานผู้สอบบัญชี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563 การประเมินตัวชี้วัด 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเงิน 2) ด้านการตอบสนองประโยชน์ผู้มีส่วนได้เสีย 3) ด้านการปฏิบัติการ 4) ด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียน 5) ด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ผู้บริหารทุนหมุนเวียน พนักงานและลูกจ้าง และ 6) ด้านข้อมูลผลการดำเนินการตัวชี้วัดร่วมด้านการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล/กระทรวงการคลัง จากคะแนนเต็ม 5 มีด้านที่ได้คะแนน 2.5 ขึ้นไป คือ ด้านที่ 1, 2, 3 และด้านที่ 6 ส่วนด้านที่ 4 และ 5 ซึ่งเป็นด้านที่สำคัญในการขับเคลื่อนกองทุน ไม่ผ่านเกณฑ์ และไม่ตอบสนองยุทธศาสตร์ 5 ปี ของกองทุน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ ที่ 4 ที่บอกว่า “ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล” ได้แก่

การบริหารกองทุน ที่ยึดหลักหลักนิติธรรม ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการไม่เลือกปฏิบัติ การบริหารที่ยึดหลักคุณธรรม ผู้บริหารต้องยึดมั่นถือมั่นในคุณธรรมความดีงาม ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดหลักความโปร่งใส มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องได้ การบริหารที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมวางแผน และปฏิบัติ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารที่ยึดหลักความรับผิดชอบ คือ ผู้บริหารทุกระดับต้องรับผิดชอบต่องานของตนเอง รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และสุดท้ายการบริหารที่ยึดหลักความคุ้มค่า (Cost-Effectiveness of Economy) ต้องบริหารงบประมาณและทรัพยากรของกองทุนฯ อย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การไม่นำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงสะท้อนผลการประเมินตัวชี้วัดด้านที่ 4 ด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียน 5 ด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ผู้บริหารทุนหมุนเวียน พนักงานและลูกจ้าง ออกมาไม่ผ่านเกณฑ์ประเมิน อีกทั้งการบริหารจัดการของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมที่กำหนดวิธีการและแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมมีขั้นตอนยุ่งยาก เมื่อองค์กรและเกษตรกรสมาชิกทำแผนและโครงการเสนอขึ้นมาให้กองทุนฯ อนุมัติโครงการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม ปรากฏว่ามีปัญหาทั้งในส่วนของแนวคิดการฟื้นฟูและในส่วนของการอนุมัติโครงการที่มีวิธีการ ขั้นตอนยุ่งยาก และยากเกินกว่าเกษตรกรทั่วไปจะทำได้ ขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาก่อนทำโครงการ การกระจายการบริหารสู่สำนักงานภูมิภาคยังไม่เบ็ดเสร็จ ด้านบุคลากร ยังไม่มีการทำฐานข้อมูลองค์กร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาช่องทางการตลาด การจัดการหนี้สินให้เชื่อมโยงกับสถาบันการเงิน และองค์ความรู้จากกรวิจัย (The Office of Farmer's Reconstruction and Development Fund, 2019)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูฯ จึงมีผลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร โดยภาพรวมทั้งประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ลักษณะการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม ดังนี้ 1) ผู้แทนเกษตรกร 5 คน 2) ผู้อำนวยการสำนักงานภูมิภาค 5 คน 3) หัวหน้าสำนักงานสาขาจังหวัดและตัวแทนองค์กรเกษตรกร ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview protocol) มีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า และ 7) หลักการตอบสนอง

เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พร้อมส่งหนังสือและขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์หาเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม

ตอนที่ 2 ศึกษาระดับความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้แทนเกษตรกร พนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมและตัวแทนองค์กรเกษตรกร ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด จำนวน 18,766 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Yamane (Wanichsupawong, 2003) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รวมทั้งสิ้น 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า และ 7) หลักการตอบสนอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวมทั้งสิ้น 35 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงหน่วยงาน ในพื้นที่ทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือ ในการจัดเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{modified}$

ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักกรรมมาภิบาลสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักกรรมมาภิบาล ของสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมในการดำเนินงานตามหลักกรรมมาภิบาล โดยประชุมกลุ่มใช้เทคนิค SWOT Analysis และนำเอาผลการศึกษาใน ระยะที่ 1 มาประกอบการพิจารณาการร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักกรรมมาภิบาลสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และประเด็นยุทธศาสตร์ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการตามหลักกรรมมาภิบาล ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม สาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ประเมินร่างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักกรรมมาภิบาลสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการตามหลักกรรมมาภิบาล ประกอบด้วย นักวิชาการด้านหลักกรรมมาภิบาล 10 คน ผู้แทนเกษตรกร 10 คน ผู้บริหารกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การ พัฒนา การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักกรรมมาภิบาลสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมินสามารถนำยุทธศาสตร์ไปใช้ได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี นักกฎหมาย และตัวแทนองค์กรเกษตรกร เพื่อเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อประเมินร่างยุทธศาสตร์โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึก และจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ด้านหลักนิติธรรม พบว่า การกำหนดกรอบปฏิบัติ หรือกรอบเวลา เพื่อการบริหารจัดการ ตามระเบียบ ประกาศ กฎหมาย ควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ ด้านหลักคุณธรรม พบว่า กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมในสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการประกาศหลักคุณธรรมเพื่อบังคับใช้ กับพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกระดับ แต่ในทางปฏิบัติ ยังไม่มีการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือบังคับใช้ในการบริหารจัดการกับผู้บริหารทุกระดับอย่างจริงจังหรือไม่เป็นรูปธรรม การยึดมั่นในความดีงามของผู้บริหาร เช่นการประเมินผลงานของพนักงาน เพื่อเลื่อนตำแหน่งและปรับขึ้นเงินเดือน ยังไม่เหมาะสมและเที่ยงธรรม เท่าที่ควร ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า สาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังไม่มีกระบวนการสร้างความไว้วางใจกันและกันอย่างลงตัว เช่น กระบวนการสื่อสารภายในองค์กร ในหลายครั้งยังไม่มี ความชัดเจน นโยบายต่างๆ ที่ผ่านนโยบายประกาศใช้ เมื่อนำสู่การปฏิบัติยังขาดความชัดเจน เมื่อนโยบายนำสู่การปฏิบัติไม่ได้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน ยังไม่มีเวทีรับฟังความคิดเห็นในการยกร่างพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม การแก้ไขกฎหมาย หรือยกร่างประกาศ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง ตามกระบวนการทุกระดับทุกชั้นตอน โดยเฉพาะเวทีรับฟังความคิดเห็น จากฝ่ายปฏิบัติ และฝ่ายผู้รับบริการ หรือเกษตรกร ยังไม่ปรากฏให้เห็น ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารในบางระดับยังไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่มีความตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของเกษตรกรอย่างเหมาะสม ผู้บริหารระดับสูงบางคนบางตำแหน่ง ยังให้ความสำคัญในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สัมฤทธิ์ผลภายในกรอบเวลา โดยมีเกณฑ์การวัดผลที่เหมือนจะชัดเจน แต่ก็ไม่ตรงตามประเด็น เหมือนให้ความสำคัญแต่ไม่ได้ติดตามอย่างใกล้ชิด ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการบริหารสำนักงาน ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสำนักงานสาขาจังหวัด โดยภาพรวม ยังไม่สมดุล และไม่เพียงพอ สังเกตจากตัวชี้วัดของผลสัมฤทธิ์งานในแต่ละด้าน ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การจัดสรรงบประมาณการจัดการหนี้ ยังไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายงบประมาณด้านการจัดการหนี้ เพราะมีเกษตรกรที่เข้าเกณฑ์และรอการจัดการหนี้มากกว่างบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรในทุกปีงบประมาณ ด้านหลักการตอบสนอง พบว่า การให้บริการของสำนักงานแต่ละระดับที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง สังเกตได้จากผลการดำเนินงานในรอบไตรมาส และรอบปี ของทุกปี เช่นการออกหนังสือบรรเทาทุกข์ให้แก่เกษตรกร เพื่อป้องกันการยึดที่ดินขายทอดตลาดของเจ้าหน้าที่ สำนักงานส่วนกลาง หรือสำนักงานสาขาบางสำนักงาน จะออกให้ทันทีที่มีการร้องขอ

และส่งไปยังสถาบันเจ้าหนี้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด ส่วนสำนักงานสาขา ที่ไม่ใส่ใจหรือไม่ดำเนินการตามกรอบเวลา ก็ส่งผลทำให้การช่วยเหลือเกษตรกรไม่ทันเวลา

1.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านหลักความคุ้มค่า (PNI_{modified} =0.40) ลำดับที่ 2 ด้านหลักนิติธรรม (PNI_{modified} =0.38) ลำดับที่ 3 ด้านหลักคุณธรรม (PNI_{modified} =0.37) และ ด้านหลักการมีส่วนร่วม (PNI_{modified} =0.37) ลำดับที่ 4 ด้านหลักการตอบสนอง (PNI_{modified} =0.36) ลำดับที่ 5 ด้านหลักความโปร่งใส (PNI_{modified} =0.33) ลำดับที่ 6 ด้านหลักความรับผิดชอบ (PNI_{modified} =0.32) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวม

ข้อ	หลักธรรมาภิบาล	PNI _{modified}	ลำดับความสำคัญ
1	ด้านหลักนิติธรรม	0.38	2
2	ด้านหลักคุณธรรม	0.37	3
3	ด้านหลักความโปร่งใส	0.33	5
4	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	0.37	3
5	ด้านหลักความรับผิดชอบ	0.32	6
6	ด้านหลักความคุ้มค่า	0.40	1
7	ด้านหลักการตอบสนอง	0.36	4
รวม		0.36	-

ลำดับที่ 1 ด้านหลักความคุ้มค่า ได้แก่ 1) การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการฟื้นฟูหลังการจัดการหนี้ มีความเหมาะสมและคุ้มค่า 2) การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการบริหารสำนักงานมีความสมดุลและเหมาะสมกับงาน 3) การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการจัดการหนี้ มีความเหมาะสมและคุ้มค่า และ การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการจัดประชุมคณะกรรมการ

ลำดับที่ 2 ด้านหลักนิติธรรม ได้แก่ 1) การใช้ช่องว่างของประกาศ ระเบียบ หรือกฎหมาย ไปแสวงหาผลประโยชน์จากเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ที่เป็นสมาชิก หรือประชาชนทั่วไป 2) การกำหนดกรอบปฏิบัติ หรือกรอบเวลา เพื่อการบริหารจัดการ ตามระเบียบ ประกาศ กฎหมาย มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ 3) พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้อง มีความเหมาะสมต่อยุคสมัย และเป็นธรรมต่อเกษตรกร ทั่วไป

ลำดับที่ 3 ด้านหลักคุณธรรม ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหา หรือการลงโทษผู้กระทำความผิด จากผู้บริหาร เป็นไปตามกระบวนการอย่างทันที่ซึ่งเหมาะสมและเป็นธรรม ต่อคู่กรณีทุกฝ่าย 2) ผู้บริหารทุกระดับ ยึดมั่นในความดีงาม การประเมินผลงานของพนักงาน เพื่อเลื่อนตำแหน่งและปรับขึ้นเงินเดือน เป็นไปอย่างเหมาะสมและเที่ยงธรรม 3) องค์กรนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกับผู้บริหารทุกระดับ

ลำดับที่ 4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบ พนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติการ ในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ทุกขั้นตอนอย่างเหมาะสม 2) มีกระบวนการสร้างความไว้วางใจกันและกัน ระหว่างฝ่ายนโยบาย และฝ่ายปฏิบัติ จนทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน 3) การร่วมรับผลประโยชน์ พนักงานทุกระดับได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม เป็นธรรม ทั้งถึง และกลุ่มเกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากกองทุนอย่างทั่วถึง

ลำดับที่ 5 ด้านหลักการตอบสนอง ได้แก่ 1) ผลการบริหารจัดการเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง 2) ตอบสนองตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก ผู้รับบริการ อย่างสมเหตุสมผล และทันต่อเหตุการณ์ 3) การให้บริการของสำนักงานแต่ละระดับที่สามารถดำเนินการได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ลำดับที่ 6 ด้านหลักความโปร่งใส ได้แก่ 1) ประกาศ ระเบียบ และกฎหมาย มีความถูกต้องชัดเจน ตามหลักการที่ควรจะเป็น เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้โดยง่ายอย่างเท่าเทียม 2) มีกระบวนการสร้างความไว้วางใจกันและกัน ระหว่างฝ่ายนโยบาย และฝ่ายปฏิบัติ จนทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน 3) การช่วยเหลือเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ประกาศ และระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

ลำดับที่ 7 ด้านหลักความรับผิดชอบ ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญในการกำกับติดตาม การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สัมฤทธิ์ผลโดยมีกรอบการวัดผลที่ชัดเจน 2) กลุ่มเกษตรกรให้ความสำคัญ ในความร่วมมือต่อกาปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนการจัดการหนี้และการฟื้นฟูอาชีพ เป็นอย่างดี 3) ผู้บริหารทุกระดับใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของเกษตรกร

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่

วิสัยทัศน์ “สำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาล จนสามารถส่งเสริมและสนับสนุน การรวมกลุ่มของเกษตรกรในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรม สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ตามเป้าหมาย”

พันธกิจ

1. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความคุ้มค่า
2. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักนิติธรรม
3. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักคุณธรรม
4. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการมีส่วนร่วม
5. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการตอบสนอง
6. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความโปร่งใส
7. การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความรับผิดชอบต่อ

เป้าประสงค์

1. เพื่อให้มีการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการฟื้นฟูหลังการจัดการหนี้และด้านการบริหารสำนักงาน ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมและคุ้มค่า
2. เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ช่องว่างของประกาศ ระเบียบ หรือกฎหมาย ไปแสวงหาผลประโยชน์จากเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ที่เป็นสมาชิก หรือประชาชนทั่วไป ตลอดจนเกิดความเป็นธรรมต่อเกษตรกรทั่วไป
3. เพื่อให้ผู้บริหารทุกระดับยึดมั่นในความดีงาม การประเมินผลงานของพนักงาน เพื่อเลื่อนตำแหน่งและปรับขึ้นเงินเดือน เป็นไปอย่างเหมาะสมและเที่ยงธรรม นำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกับผู้บริหาร ทุกระดับ
4. เพื่อให้มีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบ การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมทุกขั้นตอนอย่างเหมาะสม
5. เพื่อให้การตอบสนองตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก ผู้รับบริการ อย่างสมเหตุสมผล และทันต่อเหตุการณ์
6. เพื่อให้ประกาศ ระเบียบ และกฎหมาย มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักการที่ควรจะเป็น เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้โดยไมยากอย่างเท่าเทียม
7. เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของเกษตรกร

ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์

1. ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
  - 1.1 ร้อยละ 80 ของผู้บริหารและพนักงานสำนักงานสาขา นำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม
  - 1.2 ร้อยละ 80 ของเกษตรกร ได้รับการปฏิบัติจากผู้บริหารและพนักงานสำนักงานสาขา ด้วยหลักธรรมาภิบาล

2. ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้บริหารและพนักงานสำนักงานสาขา มีความพึงพอใจในการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

2.2 เกษตรกร มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารและพนักงานสำนักงานสาขา

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักความคุ้มค่า

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักนิติธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักการตอบสนอง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักความโปร่งใส

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักความ

รับผิดชอบต่อ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกประเด็น จึงถือว่าการยืนยันยุทธศาสตร์ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านการประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป ยอมรับว่ายุทธศาสตร์การพัฒนากิจการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยทำการอภิปรายประเด็นที่สำคัญ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการตอบสนอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuayprasom, et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่องหลักธรรมาภิบาลของพนักงานต่อการปฏิบัติงาน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรมด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการ

ปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องของการที่เจ้าหน้าที่ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประชาชนไม่เข้าใจเรื่องกฎหมายโดยรวม การขาดการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และปัญหาในเรื่องของการคอร์รัปชัน ระบบอุปถัมภ์ และความยุติธรรมที่ยังเกิดขึ้นภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daokongkaew, et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านความโปร่งใส ด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ด้านหลักประสิทธิภาพ ด้านหลักประสิทธิผล และด้านหลักการกระจายอำนาจ ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากหลักธรรมาภิบาลเป็นการบริหารจัดการที่ดีที่นำไปใช้ในการพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสร้างความน่าเชื่อถือในการบริหารงาน

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srichana, et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต จังหวัดอุดรธานี คือ ด้านหลักความคุ้มค่า

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักนิติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuayprasom, et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของพนักงานต่อการปฏิบัติงาน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัญหาในเรื่องของการคอร์รัปชัน ระบบอุปถัมภ์ และ ความยุติธรรมที่ยังเกิดขึ้นภายในองค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyapong, et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษากองทุน หมู่บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านด้านหลักคุณธรรมที่มีระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดคือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมต่อการบริหารกองทุน รองลงมาคือการพิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ กองทุนฯ กำหนด และการประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Daokongkaew, et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่เป็นข้าราชการ

ประจำสำนักงานเขตประเวศ ในการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานมีความต้องการการมีส่วนร่วมคิดและมี ส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อเสนอปัญหาการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการตอบสนอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongsuwan (2017) ได้ศึกษาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ของกองทุนหมู่บ้าน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาลของกองทุนหมู่บ้าน ควรมีการตอบสนองความต้องการของสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียม กัน มีกระบวนการทำงานตามวัตถุประสงค์ของภารกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyapong, et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามหลัก ธรรมาภิบาล: กรณีศึกษากองทุน หมู่บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักความโปร่งใสควรมีการเผยแพร่ข้อมูลให้สมาชิกกองทุนทราบ เช่น ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล รongลงมาคือ เปิดโอกาสให้สมาชิกติดตามตรวจสอบการบริหารงานของคณะกรรมการ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักความรับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyapong, et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามหลัก ธรรมาภิบาล: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง รongลงมาคือ คณะกรรมการ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม ตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรม 3 อันดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านหลักความคุ้มค่า กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณด้านการฟื้นฟูหลังการจัดการนี้ มีความเหมาะสมและคุ้มค่า จัดสรรและ ใช้จ่ายงบประมาณด้านการบริหารสำนักงานมีความสมดุลและเหมาะสมกับงาน ลำดับที่ 2 ด้านหลักนิติธรรม กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดกรอบปฏิบัติ หรือกรอบเวลา เพื่อการบริหารจัดการ ตามระเบียบ ประกาศ กฎหมาย มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ และ ลำดับที่ 3 ด้านหลัก คุณธรรม กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการแก้ไขปัญหา หรือการลงโทษ ผู้กระทำความผิด จากผู้บริหาร เป็นไปตามกระบวนการอย่างทันที่ทั้งที่ เหมาะสมและเป็นธรรม ต่อคู่กรณีทุกฝ่าย
2. จากผลกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมตาม หลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนั้นกองทุนฟื้นฟูและพัฒนา

เกษตรกรควรมานำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี และประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมหลักธรรมมาภิบาล ของสำนักงานสาขาจังหวัดในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละบริบทหรือพื้นที่ ๆ แตกต่างกันไป

2. ควรศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมหลักธรรมมาภิบาล เพื่อให้ทราบผลการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการสามารถนำไปปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน

References

- Chuayprasom, M., Nakkong, K., Waeusok, K., Bangkrak, K., Chamnanna, K. & Suwanvong, D. (2020). Good governance of employees towards the operations in local governments of Hat Yai district, Songkhla province. **Journal of Humanities and Social Sciences Songkhla Rajabhat University**, 2(2), 29-54. [In Thai]
- Daokongkaew, S., Chanwichian, J., Chansongpol, T., Somanee, B. & Vongurai, P. (2020). Using good governance principles in administration Prawet District office Bangkok Metropolis. **Rajapark Journal**, 15(40), 147-159. [In Thai]
- Panyapong, S., Chaisri, A., Duangmala, T., Khumchaibhum, V. & Prungchaibhum, V. (2019). Management of Community Fund by Good Governance: A Case Study of Community Fund of Banchoraka, Nafai Sub-district, Muang District, Chaiyaphum Province. **Academic MCU Buriram Journal**, 4(2), 27-37. [In Thai]
- Srichana, P., Arundachachai, S., Srichana, P. & Bootdeewong, C. (2021). Factor Affecting Good Governance Management of Local Administrative Organizations in Udon Thani Province. **Journal of Modern Learning Development**, 6(2), 300-310. [In Thai]
- The Office of Farmer's Reconstruction and Development Fund. (2019). **Annual Report 2019**. [Online]. Available: <https://frdfund.org/th/> [2022, May 10]. [In Thai]
- The Office of Farmer's Reconstruction and Development Fund. (2020). **Annual Report 2020**. [Online]. Available: <https://frdfund.org/th/> [2022, May 10]. [In Thai]
- Wanichsupawong, P. (2003). **Educational methodology**. (4 th ed.). Pattani : Prince of Songkla University Pattani. [In Thai]

Wongsuwan, W. (2017). The Management of Village and Urban Community Fund to be Based on Good Governance in Amphur Kiriratnikom, Suratthani Province. **journal of nakhonratchasima college**, 10(2), 243-256. [In Thai]

สภาพปัญหาจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

The Problem Condition of Learning Management Flipped Classroom to
Enhance the Thai Language Usage for Mathayomsuksa 3 Students

วิชชุดา นพเก้า*

Wishutah Noppakao

อัจฉรีย์ พิมพิมูล**

Ajcharee Pimpimool

กชกร ธิปัตดี***

Goachagorn Thipatdee

Received : February 13, 2023

Revised : June 8, 2023

Accepted : September 18, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นผลการศึกษาในระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนภาษาไทยจำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 314 คน จากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 12 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอน และนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

*นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการพัฒนาลัทธิศึกษาศาสตร์และการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Doctor of Education Program in Curriculum and Instructional Development Ubon Ratchatani Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: wishutah@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Lecturer in Digital Technology for Education, Ubon Ratchatani Rajabhat University

***อาจารย์ประจำสาขาการพัฒนาลัทธิศึกษาศาสตร์และการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Lecturer in Curriculum and Instructional Development, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.50 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 90.00 ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ด้านเนื้อหาสาระ คิดเป็นร้อยละ 39.05 ส่วนสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน ในภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.69, S.D.=0.68) 2) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.11 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุดคือ ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.17 ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหาสาระ คิดเป็นร้อยละ 52.67 ส่วนสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.76, S.D.=0.72)

คำสำคัญ : ชั้นเรียนกลับด้าน / สภาพปัญหา / โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

ABSTRACT

This research article is the result of the first stage of the research procedure. The research objectives were 1) to examine teachers' perspectives on the practice and the problematic conditions of learning management through flipped classroom in order to enhance Mathayomsuksa 3 students' Thai language usage, and 2) to examine the students' perspectives on the situation of learning management through flipped classroom in order to enhance Mathayomsuksa 3 students' Thai language usage. The target group of this research consisted of 15 teachers. The samples included 314 Mathayomsuksa 3 students at 12 schools administered by the Ubon Ratchathani Provincial Administrative Organization, selected by stratified random sampling. The instruments used for data collection were opinion questionnaires employed by the teachers and the students. The statistics utilized for the data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that 1) the teachers' perspectives towards the practice of learning management through flipped classroom, as a whole were at a moderate level, accounting for 69.50 percent. When broken down, the aspect with the highest level of implementation was assessment and evaluation, at 90.00 percent, while the lowest was content, at 39.05 percent. Their perspectives towards the problematic conditions of learning management through flipped classroom were overall moderate ($\bar{X}$ =2.69, S.D.=0.68). 2) The students' perspectives on the practice of learning management through the flipped classroom as a whole were also at a moderate level, accounting for 67.11 percent. The aspect with the highest level of implementation was

classroom atmosphere, at 73.17 percent, while content received the lowest level of implementation, at 52.67 percent. Their perspectives towards the problematic conditions of learning management through flipped classroom enhancing Thai language usage were overall at a moderate level ($\bar{X}$ =2.76, S.D.=0.72).

Keywords : Flipped Classroom / Problem Condition /

The School Affiliated with Ubon Ratchathani Provincial Administrative Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ความรู้และข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสถาบันการศึกษาต่างๆ ก็ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน และจะต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงส่งเสริมวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย มีการเรียนรู้และวิธีการประเมินที่ดี เพื่อจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นไป ลักษณะของการเรียนรู้นั้นจะมุ่งเน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น ลักษณะของการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นเป้าหมายหลักของผู้สอนจึงเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อันจะทำให้เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้อของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้อ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การออกแบบการสอนของผู้สอนนั้น จะมุ่งเน้นให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียน มีเป้าหมาย และเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน (Keefe, 2007, pp.217-223) และการศึกษาที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนการสอนซึ่งอินเทอร์เน็ตทำหน้าที่เสมือนเป็นห้องสมุด ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ สืบค้น ค้นคว้าความรู้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิชาการ หรือด้านอื่นๆ ยังสามารถสืบค้นจากแหล่งข้อมูลทั่วโลก สามารถใช้ข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางและสามารถสืบค้น รับ ส่งข้อมูลได้ตลอด 24 ชั่วโมง (Pan-Ngam, 2013, p.148)

ปัจจุบันผู้สอนเริ่มให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย (Technology-Rich Instruction) เพิ่มมากขึ้นกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะการสอนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างๆ นำมาใช้เพื่อตอบสนองการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มประสิทธิภาพประสานเข้ากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัล เช่น กระดานอัจฉริยะ (Smart Board) อุปกรณ์ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Broad Access to Internet Devices) เครื่องถ่ายภาพสามมิติ (Document Cameras) เครื่องมือต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต (Internet Tools) หรือแม้กระทั่งการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ แต่การเรียนการสอนรูปแบบนี้ยังไม่ได้ผลที่ชัดเจน คือ ไม่มีการส่งตรงเนื้อหาและการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตโดยตรง เพียงแต่นำมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการสอนและการเรียนบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากปัญหาในการควบคุมเวลา สถานที่ ช่องทางในการเรียน หรือสัดส่วนในการเรียนของ

ผู้เรียน (Staker & Horn 2012, pp.6-7) ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้ในการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาการเรียนรู้ ด้วยการนำระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ดี โดยครูต้องตระหนักถึงข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic Content) จากข้อมูลที่คงที่ (Static Content) เข้าสู่ยุคของข้อมูลที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic Content) อันจะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้มีความไม่เรียน ใฝ่รู้ ก้าวทันกับสังคมโลกและยุคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้ที่ทันสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน อย่างเช่น แนวคิดการเรียนรู้แบบชั้นเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) สอดคล้องกับคำกล่าวของ Panit (2013, p.47) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้สมัยใหม่ต้องกลับทางการเรียนรู้ เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน ปัจจุบัน ICT และหนังสือ ช่วยให้นักเรียนค้นหาและเรียนรู้เชิงเนื้อหาวิชาได้เอง กิจกรรมนี้เป็นส่วนที่ง่าย จึงควรทำที่บ้าน...เรียนเนื้อหาวิชาที่บ้าน แต่ยังมีส่วนของการเรียนรู้ที่สำคัญกว่า ทรงพลังกว่าเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงกว่า คือการทำแบบฝึกหัด หรือการฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาการเรียนเป็นทีมกับเพื่อน การช่วยอธิบายส่วนที่เพื่อนไม่เข้าใจให้แก่เพื่อน (สอนผู้อื่น) การทำความเข้าใจว่าเนื้อหาสาระวิชานั้นมีความสำคัญอย่างไรในชีวิตจริง ส่วนนี้ที่ต้องเรียนที่โรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ/ผู้ชี้แนะ (Facilitator หรือเป็นโค้ช) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phanphai (2014, p.80) ได้ศึกษาเรื่องการใช้อสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า 1) สื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากการเรียนผ่านสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัญหาด้านการศึกษาในปัจจุบันชี้ชัดว่าคุณภาพของผู้เรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะสาระหลักการไวยากรณ์ ซึ่งมีความคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ และควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง (National Institute of Educational Testing Service Public Organization, 2022)

เนื่องจากเป็นผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นการศึกษาสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านหลักการไวยากรณ์ภาษาไทย สอดคล้องกับการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลหรือ PISA ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมหลักการไวยากรณ์ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาออกมาออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการไวยากรณ์ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
  - 1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร บทความเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน และการสอนหลักการใช้ภาษาไทย
  - 1.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 3.1 การสร้างแบบสอบถาม
    - 3.1.1 ศึกษาประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน
    - 3.1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและประเด็นหลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน
    - 3.1.3 ร่างแบบสอบถามและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม พบว่า ข้อคำถาม ฉบับครูผู้สอนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.80-4.80 และฉบับนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.80-4.60 มีความสอดคล้องเหมาะสมจุดประสงค์การวิจัยในเรื่องการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด
    - 3.1.4 นำแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทำการวิจัยในครั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ใช้สูตรครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด ฉบับครูผู้สอนเท่ากับ 0.89 ฉบับนักเรียนเท่ากับ 0.91

3.2.5 วิเคราะห์และปรับปรุงแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 คน ส่วนที่ 2 คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี 12 โรงเรียน จำนวน 1,466 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 12 โรงเรียน จำนวน 15 คน โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมาย ส่วนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 314 คน ปีการศึกษา 2565 กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาร์โรว์ ยามาเน่ และได้ตัวอย่างมาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Vanichbuncha, 2021, p.19)

3.2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านสำหรับนักเรียนและสำหรับครูผู้สอน วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียน และครูผู้สอน แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 การดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าร้อยละ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ ร้อยละ 80.00-100.00 หมายถึง มีการดำเนินการในระดับมากที่สุด ร้อยละ 70.00-79.99 หมายถึง มีการดำเนินการในระดับมาก ร้อยละ 60.00-69.99 หมายถึงมีการดำเนินการในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.00-59.99 หมายถึง มีการดำเนินการในระดับน้อย ร้อยละ 0.00-49.99 หมายถึง มีการดำเนินการในระดับน้อยที่สุด (Lert Noppakhun Wong, 2009, p.80)

4.2 สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ของ Srisa-aad (2011, p.100) ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

5. การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามในรูปแบบตารางและข้อความเรียงเชิงพรรณนา และอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม

สภาพปัญหาของครูผู้สอน	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	51.79	48.21	น้อย	3.13	0.76	ปานกลาง
ด้านเนื้อหาสาระ	39.05	60.95	น้อยที่สุด	3.09	0.89	ปานกลาง
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	80.00	20.00	มากที่สุด	2.40	0.82	น้อย
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	86.67	13.33	มากที่สุด	2.52	0.86	ปานกลาง
ด้านการวัดและประเมินผล	90.00	10.00	มากที่สุด	2.31	0.75	น้อย
สรุปรวม	69.50	30.50	ปานกลาง	2.69	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาการดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.50 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 90.00 ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ด้านเนื้อหาสาระ คิดเป็นร้อยละ 39.05 ส่วนผลการศึกษาสภาพปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.69$, S.D.=0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.13$, S.D.=0.76) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.89) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=2.52$, S.D.=0.86) ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ($\bar{X}=2.40$, S.D.=0.82) และ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=2.31$, S.D.=0.75) ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	8 (53.33)	7 (46.67)	น้อย	3.13	1.19	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสูตรโดยใช้แนวคิด ชั้นเรียนกลับด้าน	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	2.87	1.19	ปานกลาง
3. เมื่อครูสอนไปแล้วนักเรียนไม่เข้าใจ เนื้อหาที่ครูสอนครูมีบทเรียนให้นักเรียน ทบทวน เช่น วิดีทัศน์การสอน	7 (46.67)	8 (53.33)	น้อยที่สุด	3.13	1.30	ปานกลาง
4. นักเรียนที่เป็นนักกีฬาหรือรวม กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเมื่อไปร่วม กิจกรรมแล้วเรียนไม่ทันเพื่อน ครูมี เนื้อหาเป็นวีดิทัศน์ให้นักเรียนได้ทบทวน	9 (60.00)	6 (40.00)	ปานกลาง	3.27	1.16	ปานกลาง
5. ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ ชั้นเรียนกลับด้าน (หากมีตอบคำถามข้อ 5.1-5.5 หากไม่มีให้ข้ามไปตอบข้อ 6)	7 (46.67)	8 (53.33)	น้อยที่สุด	3.20	1.21	ปานกลาง
5.1 ครูเชิญคนอื่นมารวมนำเสนอใน วิดีทัศน์การสอนด้วย	2 (13.33)	13 (86.67)	น้อยที่สุด	1.33	1.59	น้อย
5.2 ครูทำแถบตัวหนังสือใต้อุจจารภาพ ในวีดิทัศน์	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	1.20	1.37	น้อย
5.3 ครูใช้เทคนิคการขยายภาพ	7 (46.67)	8 (53.33)	น้อยที่สุด	1.27	1.49	น้อย
5.4 ครูใช้สื่อเคลื่อนไหวประกอบ	8 (53.33)	7 (46.67)	น้อย	1.07	1.28	น้อย
5.5 ครูเคยเผยแพร่วีดิทัศน์ทาง เครือข่ายที่หลากหลาย	4 (26.67)	11 (73.33)	น้อยที่สุด	1.27	1.49	น้อย
6. ครูต้องการเรียนรู้การจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ชั้นเรียนกลับด้าน	12 (80.00)	3 (20.00)	มากที่สุด	3.13	0.92	ปานกลาง
7. ครูมีความสนใจที่จะเรียนรู้เทคนิค การจัดทำวีดิทัศน์โดยใช้แนวคิดชั้นเรียน กลับด้าน	13 (86.67)	2 (13.33)	มากที่สุด	3.07	0.88	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8. ครุมีความสนใจศึกษาการเผยแพร่ วิถีทัศน์ลงในเครือข่ายที่หลากหลาย	12 (80.00)	3 (20.00)	มากที่สุด	3.27	0.88	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	51.79	48.21	น้อย	3.13	0.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมการดำเนินการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครุมีการดำเนินการในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 51.79 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครุมีความสนใจที่จะเรียนรู้เทคนิคการจัดทำวิถีทัศน์โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.67 และครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, S.D.=0.76) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครุมีความสนใจศึกษาการเผยแพร่วิถีทัศน์ลงในเครือข่ายที่หลากหลายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$, S.D.=0.88) และสภาพปัญหาครุมีความสนใจที่จะเรียนรู้เทคนิคการจัดทำวิถีทัศน์โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.88)

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านเนื้อหาสาระ

ด้านเนื้อหาสาระ	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูจัดทำวิถีทัศน์เนื้อหาเรื่อง คำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	5 (33.33)	10 (66.67)	น้อยที่สุด	3.27	0.96	ปานกลาง
2. ครูจัดทำวิถีทัศน์เนื้อหาเรื่องประโยค ซับซ้อนโดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	5 (33.33)	10 (66.67)	น้อยที่สุด	3.07	1.16	ปานกลาง
3. ครูจัดทำวิถีทัศน์เนื้อหาเรื่องระดับ ภาษา โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	2.93	1.03	ปานกลาง
4. ครูจัดทำวิถีทัศน์เนื้อหาเรื่องคำทับศัพท์ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	7 (46.67)	8 (53.33)	น้อยที่สุด	3.13	1.06	ปานกลาง
5. ครูจัดทำวิถีทัศน์เนื้อหาเรื่องศัพท์ บัญญัติ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	3.07	1.10	ปานกลาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านเนื้อหาสาระ	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. ครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่อง ศัพท์วิชาการและวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	2.87	0.99	ปานกลาง
7. ครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่องโคลงสี่สุภาพ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	6 (40.00)	9 (60.00)	น้อยที่สุด	3.27	0.80	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	39.05	60.95	น้อยที่สุด	3.09	0.89	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมการดำเนินการด้านเนื้อหาสาระ มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.05 ครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่องคำทับศัพท์โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.67 และครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่อง คำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย และครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่องประโยคซับซ้อนโดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.89) ครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่องโคลงสี่สุภาพ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$, S.D.=0.80) และสภาพปัญหาครูจัดทำวีดิทัศน์เนื้อหาเรื่องศัพท์วิชาการและวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.87$, S.D.=0.99)

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของครูในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน

เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน

ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูเสริมแรงแก่นักเรียนอย่างเหมาะสม	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.40	0.83	น้อย
2. ครูจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน	5 (33.33)	10 (66.67)	น้อยที่สุด	2.80	1.21	ปานกลาง
3. ครูส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยอย่างมีความสุข	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.20	0.86	น้อย
4. ครูดูแลและให้ความสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึง	15 (100.0)	0	มากที่สุด	2.20	0.94	น้อย
สรุปรวมรายด้าน	80.00	20.00	มากที่สุด	2.40	0.82	น้อย

จากตารางที่ 4 พบว่า การดำเนินการด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ครูดูแลและให้ความสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 และครูจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนสภาพปัญหาครูจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.80, S.D.=1.21) ส่วนสภาพปัญหาครูส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยอย่างมีความสุข และครูดูแลและให้ความสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึงอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.20, S.D.=0.86) ($\bar{X}$ =2.20, S.D.=0.94)

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของครูในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้

ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูให้นักเรียนร่วมผลิตสื่อการเรียนรู้	15 (100.00)	0	มากที่สุด	2.47	0.99	น้อย
2. ครูนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	15 (100.00)	0	มากที่สุด	2.27	0.96	น้อย
3. ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.27	1.10	น้อย
4. ครูใช้สื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	11 (73.33)	4 (26.67)	มาก	3.13	0.92	ปานกลาง
5. ครูสามารถผลิตสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	11 (73.33)	4 (26.67)	มาก	3.27	1.10	ปานกลาง
6. ครูประเมินการใช้สื่อหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง	12 (80.00)	3 (20.00)	มากที่สุด	2.47	1.19	น้อย
สรุปรวมรายด้าน	86.67	13.33	มากที่สุด	2.52	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ในภาพรวม การดำเนินการด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุดร้อยละ 86.67 ครูให้นักเรียนร่วมผลิตสื่อการเรียนรู้ และครูนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 และครูใช้สื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและครูสามารถผลิตสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.3 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.52, S.D.=0.86) ครูสามารถผลิตสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.27, S.D.=1.10) และสภาพปัญหาครูนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.27, S.D.=0.96) ครูใช้สื่อการ

เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.27$, S.D.=1.10)

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลได้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.27	0.88	น้อย
2. เมื่อจะสอนเนื้อหาใหม่ครูได้ทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนทุกครั้ง	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.40	0.99	น้อย
3. ครูทำการวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน	15 (100.00)	0	มากที่สุด	2.07	0.70	น้อย
4. ครูมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	15 (100.00)	0	มากที่สุด	2.13	0.99	น้อย
5. ครูมีการวัดและประเมินผลของนักเรียนในรูปแบบออนไลน์	9 (60.00)	6 (40.0)	ปานกลาง	2.80	1.21	ปานกลาง
6. ครูมีการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวัด และประเมินผลผู้เรียนอยู่เสมอ	14 (93.33)	1 (6.67)	มากที่สุด	2.20	1.01	น้อย
สรุปรวมรายด้าน	90.00	10.00	มากที่สุด	2.31	0.75	น้อย

จากตารางที่ 6 พบว่า ในภาพรวม การดำเนินการด้านการวัดและประเมินผล มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 90.00 ครูทำการวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน และครูมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 และครูมีการวัดและประเมินผลของนักเรียนในรูปแบบออนไลน์การดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนสภาพปัญหา ครูมีการวัดและประเมินผลของนักเรียนในรูปแบบออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, S.D.=1.21) และครูทำการวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.07$, S.D.=0.70)

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อเสนอแนะว่า นักเรียนขาดทักษะการใช้

ภาษาในการสื่อสาร ไม่เข้าใจหลักการใช้ภาษาไทย และนักเรียนไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีบางอย่างได้เนื่องจาก ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีความถี่อยู่ในลำดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมาคือ ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ครูไม่มีสื่อการสอนที่ทันสมัย และด้านการใช้สื่อการสอนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และด้านเนื้อหาสาระที่มีมากเกินไป เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 6.66 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการ และสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 7 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียน กลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวม

สภาพปัญหา	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	69.93	30.07	ปานกลาง	2.75	0.81	ปานกลาง
ด้านเนื้อหาสาระ	52.67	47.33	น้อย	2.85	0.82	ปานกลาง
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	73.17	26.83	มาก	2.78	0.90	ปานกลาง
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	72.67	27.33	มาก	2.68	0.90	ปานกลาง
สรุปรวม	67.11	32.89	ปานกลาง	2.76	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า ในภาพรวม การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง ร้อยละ 67.11 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุดคือ ด้านบรรยากาศ ในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.17 ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหาสาระ คิดเป็นร้อยละ 52.67 ส่วนสภาพปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.76, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}$ =2.85, S.D.=0.82) รองลงมา คือด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ($\bar{X}$ =2.78, S.D.=0.90) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =2.75, S.D.=0.81) และ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =2.68, S.D.=0.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียน กลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนรู้จักการเรียนรู้โดยใช้ แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน	115 (36.62)	199 (63.38)	น้อยที่สุด	2.93	1.04	ปานกลาง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. นักเรียนได้เรียนรู้ตามลำดับชั้น ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน และขั้นสรุป	279 (88.85)	35 (11.15)	มากที่สุด	2.77	1.22	ปานกลาง
3. ครูอธิบายวิธีการเรียนรู้แบบ ชั้นเรียนกลับด้านให้นักเรียนเข้าใจ	164 (52.23)	150 (47.77)	น้อย	2.89	1.02	ปานกลาง
4. นักเรียนได้คิดอย่างหลากหลาย และได้ลงมือปฏิบัติ	272 (86.62)	42 (13.38)	มากที่สุด	2.78	1.14	ปานกลาง
5. ครูช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนรู้อได้ดี	268 (85.35)	46 (14.65)	มากที่สุด	2.73	1.24	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	69.93	30.07	ปานกลาง	2.75	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า ในภาพรวม การดำเนินการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.93 นักเรียนได้เรียนรู้ตามลำดับชั้น ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน และสรุป มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.85 และนักเรียนรู้จักการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.62 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.75$, S.D.=0.81) นักเรียนรู้จักการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.93$, S.D.=1.04) และครูช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนรู้อได้ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$, S.D.=1.24)

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียน

กลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านเนื้อหาสาระ

ด้านเนื้อหาสาระ	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนเคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับ หลักภาษาจากวิถีทัศน์ที่ครูจัดทำขึ้น (หากมีตอบคำถามข้อ 1.1- 1.4 หากไม่มีตอบคำถามข้อ 2)	152 (48.41)	162 (51.59)	น้อยที่สุด	2.92	1.06	ปานกลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ด้านเนื้อหาสาระ	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.1 นักเรียนเคยเห็นวีดิทัศน์ที่ครูสร้างขึ้น ครูมีการใช้เสียงที่หลากหลาย	96 (30.57)	218 (69.43)	น้อยที่สุด	1.32	1.624	น้อย
1.2 นักเรียนเคยเห็นวีดิทัศน์ของครูมีการขยายภาพให้เห็นชัดเจน	129 (41.08)	185 (58.92)	น้อยที่สุด	1.31	1.566	น้อย
1.3 นักเรียนเคยเห็นแถบตัวหนังสือใต้อจอภาพ	130 (41.40)	184 (58.60)	น้อยที่สุด	1.25	1.550	น้อย
1.4 นักเรียนเคยเห็นคนอื่นร่วมนำเสนอในวีดิทัศน์ของครู	100 (31.85)	214 (68.15)	น้อยที่สุด	1.26	1.57	น้อย
2. นักเรียนต้องการเรียนรู้จากวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักภาษา	233 (74.20)	81 (25.80)	มาก	2.73	1.05	ปานกลาง
3. นักเรียนต้องการให้ครูทำวีดิทัศน์เนื้อหาหลักภาษาที่มีความสนุกสนาน	257 (81.85)	57 (18.15)	มากที่สุด	2.84	1.16	ปานกลาง
4. นักเรียนต้องการทบทวนเนื้อหาที่นักเรียนไม่เข้าใจผ่านวีดิทัศน์ได้ตลอดเวลา	226 (71.97)	88 (28.03)	มาก	2.90	1.16	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	52.67	47.33	น้อย	2.85	0.82	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า ในภาพรวมการดำเนินการด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 52.67 นักเรียนต้องการให้ครูทำวีดิทัศน์เนื้อหาหลักภาษาที่มีความสนุกสนานมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.85 และนักเรียนเคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักภาษาจากวีดิทัศน์ที่ครูจัดทำขึ้น การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.41 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวมด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.85, S.D.=0.82) นักเรียนเคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักภาษาจากวีดิทัศน์ที่ครูจัดทำขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.92, S.D.=1.06) และนักเรียนต้องการเรียนรู้จากวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักภาษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.73, S.D.=1.05)

ตารางที่ 10 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของนักเรียนการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน

ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนได้รับการชื่นชมจากครูเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้ดี	277 (88.22)	37 (11.78)	มากที่สุด	2.72	1.23	ปานกลาง
2. นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน	124 (39.49)	190 (60.51)	น้อยที่สุด	3.07	1.11	ปานกลาง
3. นักเรียนเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยอย่างมีความสุข	247 (78.66)	67 (21.34)	มาก	2.91	1.27	ปานกลาง
4. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	271 (86.31)	43 (13.69)	มากที่สุด	2.75	1.11	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	73.17	26.83	มาก	2.78	0.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 พบว่า ในภาพรวมด้านบรรยากาศในชั้นเรียน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.17 นักเรียนได้รับการชื่นชมจากครูเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้ดี มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.22 และนักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.49 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวมด้านบรรยากาศในชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.78, S.D.=0.90) นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.07, S.D.=1.11) และนักเรียนได้รับการชื่นชมจากครูเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.72, S.D.=1.23)

ตารางที่ 11 ผลการศึกษาการดำเนินการ และสภาพปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้

ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูผลิตสื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน	265 (84.39)	49 (15.61)	มากที่สุด	2.67	1.17	ปานกลาง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	การดำเนินการ			ระดับปัญหา		
	มี	ไม่มี	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. นักเรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่เป็นวีดิทัศน์ เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียน	150 (47.77)	164 (52.23)	น้อยที่สุด	2.90	1.15	ปานกลาง
3. ครูนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	223 (71.02)	91 (28.98)	มาก	2.86	1.10	ปานกลาง
4. ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้	235 (74.84)	79 (25.16)	มาก	2.60	1.19	ปานกลาง
5. นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้จากสื่อของครู	267 (85.03)	47 (14.97)	มากที่สุด	2.69	1.29	ปานกลาง
สรุปรวมรายด้าน	72.67	27.33	มาก	2.68	0.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่า ในภาพรวมการดำเนินการด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.67 นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้จากสื่อของครู มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.03 และนักเรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่เป็นวีดิทัศน์ เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียน การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.77 ส่วนสภาพปัญหาในภาพรวมด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.68, S.D.=0.90) นักเรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่เป็นวีดิทัศน์ เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.90, S.D.=1.15) และครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.60, S.D.=1.19)

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง หลักการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีข้อเสนอแนะว่า นักเรียนต้องการให้ครูให้การบ้านน้อยลงมีความถี่อยู่ในลำดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 1.59 รองลงมาคือ นักเรียนต้องการให้ครูทำวีดิทัศน์การสอนสำหรับนักเรียนที่ไม่เข้าใจในคาบเรียนและให้นักเรียนได้ทบทวนคิดเป็นร้อยละ 1.27 และนักเรียนต้องการให้มีสื่อการสอนที่น่าสนใจ อีกทั้งนักเรียนต้องการเห็นครูแต่งตัวตามตัวละครในวรรณคดี หรือแสดงละครร่วมกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.96 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สภาพปัญหาของครูผู้สอนในภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ดังเช่น ประเด็นครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยใช้แนวคิดชั้นเรียนกลับด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40 หรือเมื่อครูสอนไปแล้ว นักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาที่ครูสอน ครูมีบทบาทเรียนให้นักเรียนทบทวน เช่น วิดีทัศน์ มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.67 และครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชั้นเรียนกลับด้าน การดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.67 ควรมีการดำเนินการในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านให้ครูผู้สอน โดยกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านนั้น ครูจะมีการสร้างวีดิทัศน์การสอนเพื่อให้นักเรียนได้ดูและศึกษามาก่อน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นกลุ่ม ช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Outamung (2015, p.58) ได้กล่าวว่า ห้องเรียนกลับด้านเป็นการจัดการเรียนรู้ซึ่งเปลี่ยนการใช้ช่วงเวลาของการบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนเป็นการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ ส่วนการศึกษาเนื้อหาบทเรียนจะใช้เวลาที่บ้านผ่านสื่อเทคโนโลยี ด้านเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยครูมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกประเด็น จึงควรมีการส่งเสริมการจัดทำวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยเพื่อส่งเสริมให้ครูได้นำไปพัฒนานักเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชั้นเรียนกลับด้าน จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สามารถเรียนรู้ล่วงหน้า และได้ทบทวนบทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Srihirun (2017, pp.25-26) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบชั้นเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ และเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สรุปได้ดังนี้ เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของครู จากการบรรยายหน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวเป็นการฝึกโดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลซึ่งเด็กสมัยใหม่ชอบ จัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนด้วยวีดิทัศน์อยู่บนอินเทอร์เน็ต (Internet) ผู้เรียนสามารถเรียนไว้ล่วงหน้าได้ รวมทั้งเป็นการฝึกเด็กให้รู้จักการวางแผนจัดการเวลาด้วยตนเอง ครูจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน โดยให้เกิดการค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ผู้เรียนสามารถดูวีดิทัศน์ได้ตามศักยภาพของตนเอง หากไม่เข้าใจสามารถดูได้ซ้ำ นักเรียนสามารถจัดเวลาเรียนได้ด้วยตนเอง หยุดพักได้ ย้อนหลังได้ ครูกับนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์เพิ่มขึ้น จากการพบปะครูในห้องเรียนเรียนจากวีดิทัศน์แล้ว มาพบปะครู เกิดการเรียนรู้ บทบาทของครูเป็นทั้งพี่เลี้ยง (Mentor) เพื่อน เพื่อนบ้าน (Neighbor) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ครูรู้จักนักเรียนดีขึ้น ครูต้องกระตุ้นนักเรียนให้เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ในการเรียนแบบชั้นเรียนกลับด้าน คอยรับฟังและช่วยเหลือนักเรียนเสมอ ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ผู้เรียนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ดีจากกิจกรรมที่ครูจัด การจัดกิจกรรมการสอนแบบห้องเรียนกลับทางจะช่วยให้ครูเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนด้วยกันก็เห็น และช่วยเหลือกันด้วยจุดแข็งของแต่ละคน ครูสามารถทำหน้าที่ของการสอนที่สำคัญในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณภาพแก่นักเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง เป็นการเปิดเผยเนื้อหาสาระทางการเรียนด้วยวีดิทัศน์ที่ครูสร้างขึ้น ให้สาธารณชนได้ทราบ สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสภาพปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาในเรื่องของการดำเนินการจะพบว่า ประเด็นที่นักเรียนรู้จักการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด ชั้นเรียนกลับด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.62 อีกทั้งประเด็นที่นักเรียนเคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักภาษาจากวีดิทัศน์ที่ครูจัดทำขึ้น มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.41 จึงควรมีการดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phanphai (2014, p.80) ได้ศึกษาเรื่องการใช้สื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านผ่านสื่อสังคม และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนจากสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า สื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากการเรียนผ่านสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อสังคมตามแนวคิดชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการศึกษาไปดำเนินการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากครูและนักเรียนไปใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ชั้นเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมหลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

References

Keefe, J. (2007, November). What is Personalization?. *Phi Delta Kappan*, 89(3), 217-223.

Lert Noppakhun Wong, S. (2009). *State and Problems of Thai Language Learning*

Management for Mattayom Suksa 3 Students in Schools under The Office of

Buriram Educational Service Area 2. Buriram : Buriram Rajabhat University. [In Thai]

- National Institute of Educational Testing Service. (Public Organization). (2022). **Summary on O-NET Test in the Academic Year 2021**. [Online]. Available : <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/School/ReportSchoolBySchool.aspx?mi=2> [2023, January 13]. [In Thai]
- Outamung, S. (2023). **Flipped Classroom : A Dream come True in Teaching Thai Language**. [Online]. Available : <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/6667/6289> [2023, February 20]. [In Thai]
- Pan-Ngam, K. (2013). **The Development Self Learning Package to Practice Information Technology and Communications Skills for Thai Language Teachers Prathomsuksa 3 In Central Region Based on The Concept of Learning in The 21st Century**. Bangkok : National Research Council of Thailand (NRCT). [In Thai]
- Panit, W. (2013). **Teachers for Students to Create a Flipped classroom**. (2 nd ed.). Bangkok : The Siam Commercial Foundation. [In Thai]
- Phanphai, P. (2014). **The Social Media Utilization with the Flipped Classroom Theory on Language for Communication to Enhance Learning Achievement of Prathomsuksa 6 Students**. Thesis of Master of Education (Educational and Communications Technology), Major Field : Educational and Communications Technology, Department of Education Technology Kasetsart University. [In Thai]
- Srihirun, W. (2017, April-June). Critical thinking with flipped classroom. **Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University**, 14(65), 25-26. [In Thai]
- Srisa-aad, B. (2011). **Preliminary Research**. (9 th ed). Bangkok : Suviriyasarn. [In Thai]
- Staker & Horn. (2012). **Classifying K-12 Blended Learning**. San Mateo CA : Innosight Institute.
- Vanichbuncha, K. (2018). **Statistics for Research**. (12 th ed.). Bangkok : Samlada. [In Thai]

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของ
พนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง
ในภาคตะวันออก

The Influence of Transformational Leadership, Innovation Climate and
Employee Engagement on Innovative Work Behavior of Employees in a Power
Plant Group, Eastern of Thailand

ปรมาภรณ์ ต้นสุขชัย*

Paramaporn Tansukchai

จutamaศ ทวีไพบูลย์วงศ์**

Jutamard Thaweepaiboonwong

Received : February 25, 2023

Revised : May 2, 2023

Accepted : August 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม และความผูกพันของพนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพนักงานของกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก จำนวน 238 คน โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยกำหนดจำนวนพนักงานที่เป็นตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนพนักงานของแต่ละบริษัท จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามจำนวนที่กำหนดและใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก (Lottery) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลทางตรงต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงาน บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันของ

*นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

Master of Business Administration Student (Industrial Administration and Development), Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Sriracha Campus(Corresponding Author)

e-mail: paramaporn.ta@ku.th

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Sriracha Campus

พนักงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน และความผูกพันของพนักงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโมเดลอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานได้ร้อยละ 68

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง / บรรยากาศการสร้างสรรค์นวัตกรรม / ความผูกพันของพนักงาน / พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

ABSTRACT

The purpose of this research was to analyze the influence of transformational leadership on supervisors. Innovation atmosphere and Employee Engagement towards Innovation Behavior of Employees in a Power Plant group in Eastern Thailand. The data were collected using a questionnaire developed from a literature review. In collecting data from a sample group that is an employee group in a Power plant in Eastern Thailand of 238 people, the researcher uses a probability sampling method by determining the number of sampled employees according to the proportion of the number of employees in each company. Data were then collected by using a specified number of questionnaires and a simple random sampling method by drawing lots (Lottery). Descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. Structural equation model analysis results It was found that the transformational leadership of supervisors directly influenced the atmosphere of innovation and employee engagement. The innovation climate has a direct influence on employee engagement and employee innovation behavior. And employee engagement has a direct influence on employee innovation behavior. statistically significant The model explained 68 percent of the variation in employee innovation behavior.

Keywords : Transformational Leadership / Innovation Climate / Employee Engagement / Innovative Work Behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาของเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งรอบตัวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้การแข่งขันทางธุรกิจมีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นองค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดและยั่งยืน (Sukhonthajit, 2019) พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (Innovative Work Behavior) ที่แสดงออกในตัว of พนักงาน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการนำพาองค์กรไปสู่องค์กรนวัตกรรม (Chumkesornkulkit, 2018) ซึ่งส่งผลให้องค์กร

สามารถพัฒนาผลการปฏิบัติงาน รักษาคุณภาพของการดำเนินงาน ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม ทำให้องค์กรสามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว (Silamom, 2020)

การขับเคลื่อนและนำพาองค์กรสู่องค์กรนวัตกรรม ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้นำจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของเทคโนโลยี นำนวัตกรรมมาปรับใช้ในการทำงาน และรู้จักการพัฒนาไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม รวมถึงมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ธุรกิจให้มีความสอดคล้องกับสภาวะโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา (Sripengta, 2022) ซึ่งการมีวิสัยทัศน์ ค่านิยม และกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรและผู้บริหารถ่ายทอดให้พนักงานได้รับทราบ เป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานตระหนักได้ว่าองค์กรมีบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (Innovation Climate) เป็นองค์การที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม (Chanui, 2019) อันจะนำพาให้พนักงานพยายามที่จะแสดงพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร นอกจากนี้ความผูกพันของพนักงาน (Employee Engagement) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้เอาไว้ โดยผู้ที่มีความผูกพันต่อองค์กรมักจะมีเชื่อมั่นในองค์กร มององค์กรในทางที่ตีรวมถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารด้วย และเมื่อพนักงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรจะส่งผลให้พนักงานมีความพยายามทุ่มเทและมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (Roengsakram, 2018) ซึ่งความผูกพันของพนักงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ตลอดจนสามารถนำไปสู่นวัตกรรมสิ่งใหม่ๆ อันจะส่งผลให้องค์การมีผลการดำเนินงานที่ดีและเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน (Welch, 2011)

ดังจะเห็นได้ว่า การที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมในองค์กร รวมไปถึงความผูกพันของพนักงาน ที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน เป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานและมีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและมีอำนาจในการแข่งขันได้จริง (Gumusluoglu & Ilsev, 2009)

กลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เป็นบริษัทผู้ผลิตพลังงานชั้นนำระดับโลกเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าพันธมิตรทางธุรกิจและสังคมโดยรวม มีพันธกิจในการสนับสนุนเป้าหมายการเติบโตทางธุรกิจให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ในด้านบุคลากร บริษัทได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยมีความมุ่งหมายที่จะจูงใจพัฒนาและรักษามูลค่าที่มีคุณภาพตามแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลรวมถึงการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและเทคโนโลยีให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก โดยส่งเสริมให้ทีมบุคลากรที่ทีมงานมีความเชี่ยวชาญทักษะและความรู้เชิงปฏิบัติการและส่งเสริมให้บุคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมและกำกับดูแลสอดคล้องกับความคาดหวังในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ

ดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และแผนงานที่สามารถสร้างโอกาสในการขยายและต่อยอดทางธุรกิจเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศในการดำเนินงานและการสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน

จากความสำเร็จในข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ความผูกพันของพนักงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จและยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของธุรกิจ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก ซึ่งผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสำหรับองค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงการบริหารจัดการให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและองค์การ ตลอดจนพัฒนาพนักงานและองค์การให้มีการพัฒนาอย่างเติบโตได้อย่างเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

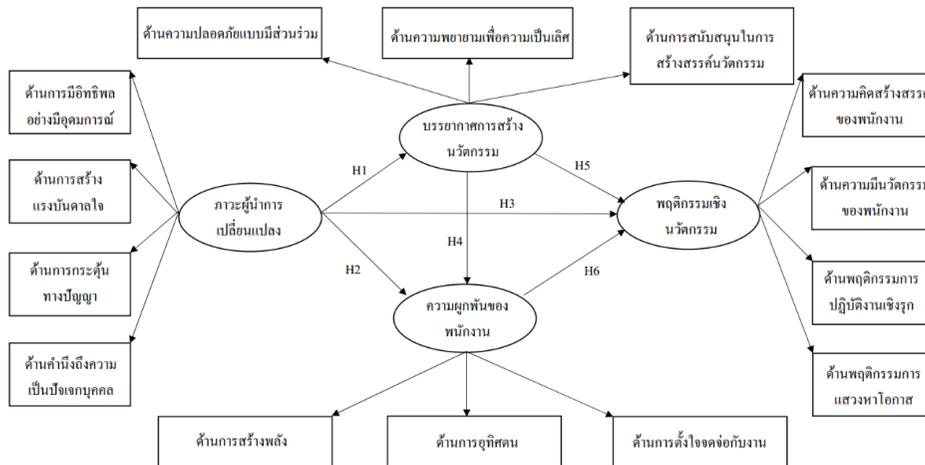
เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ความผูกพันของพนักงาน และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม และศึกษางานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องพบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว มีดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (Sagnak, et al., 2015; Puni, et al., 2022; Sivapitak, 2011) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของพนักงาน (Thisera & Sewwandi, 2018; Rafia, et al., 2020; Fransiska, et al., 2021) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน (Imran, et al., 2011; Li, et al., 2019; Setiawan, et al., 2020) บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของพนักงาน (Mejalli, 2020; Ali, et al., 2020) บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน (Onhon, 2019; Ahmed, 2019; Ali, et al., 2020) และความผูกพันของพนักงานมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (Swaroop & Dixit, 2018; Li, et al., 2019; Zyl, et al., 2019)

ผู้วิจัยกำหนดให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามแนวคิดของ Bass (1985) โดยในการศึกษาหมายถึงภาวะผู้นำผู้บังคับบัญชาตามสายบังคับบัญชาในลำดับถัดจากพนักงาน บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ความพยายามเพื่อความเป็นเลิศ และการสนับสนุนในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ตามแนวคิดของ

De Dreu & West (2001) และ De Jong (2007) ความผูกพันของพนักงานประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างพลัง การอุทิศตน และการตั้งใจจดจ่อกับงาน ตามแนวคิดของ Bakker and Schaufeli (2008) และ พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ความมีนวัตกรรมของพนักงาน พฤติกรรมการปฏิบัติงานเชิงรุก และพฤติกรรมการแสวงหาโอกาส ตามแนวคิดของ Sivapitak (2011) และสามารถนำมากำหนดเป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

โดยสามารถกำหนดเป็นสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

สมมติฐานที่ 2 (H2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

สมมติฐานที่ 3 (H3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

สมมติฐานที่ 4 (H4) บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

สมมติฐานที่ 5 (H5) บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

สมมติฐานที่ 6 (H6) ความผูกพันของพนักงานมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ตอบเป็นผู้กรอกด้วยตนเอง โดยโครงการวิจัยได้รับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการดำเนินงานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา (เลขที่ COE No. COE65/009) ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ พนักงานทุกระดับของกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก จำนวน 464 คน (ข้อมูลจากฝ่ายบริหารงานบุคคล ณ วันที่ 1 เมษายน 2565) เนื่องจาก การศึกษานี้จะใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งจำนวนตัวอย่างสำหรับวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้างไม่ควรต่ำกว่า 200 ตัวอย่าง (Hoe, 2008) และ Hair, et al. (2010) ได้แนะนำการกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ประมาณ 10-20 เท่าของตัวแปรที่สังเกตได้ เบื้องต้นผู้วิจัย กำหนดขนาดตัวอย่างเป็น 15 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ เท่ากับ 210 ตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) เก็บข้อมูลแต่ละบริษัทโดยใช้ google form กระจายแบบสอบถามขอความร่วมมือในการตอบจากพนักงาน หลังจากตรวจสอบการตอบกลับตาม ระยะเวลาที่กำหนด ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบมาจำนวน 241 ฉบับ เมื่อตัดข้อมูลที่ เป็นค่า ผิดปกติ (Outliers) ได้แบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 238 ฉบับ ซึ่งเกินกว่าจำนวนขั้นต่ำตาม เกณฑ์ของ Hoe (2008) และคิดเป็น 17 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair, et al. (2010) จึงถือว่าขนาดตัวอย่างมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด (Close Ended) แบบให้เลือกลง เพียงข้อเดียว ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยพัฒนาข้อคำถามตามแนวคิดของ Bass & Avolio (1997) และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม มีจำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้าน ความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ด้านความพยายามเพื่อความเป็นเลิศ และการสนับสนุนในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม โดยพัฒนาข้อคำถามตามแนวคิดของ De Dreu & West (2001) และ De Jong (2007) และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงาน มีจำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสร้าง พลัง ด้านการอุทิศตน ด้านการตั้งใจจดจ่อกับงาน โดยพัฒนาข้อคำถามตามแนวคิดของ Schaufeli & Bakker

(2006) และงานที่เกี่ยวข้อง ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ด้านความมีนวัตกรรมของพนักงาน ด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงานเชิงรุก และด้านพฤติกรรมแสวงหาโอกาส โดยพัฒนาข้อคำถามตามแนวคิดของ Antonia, et al. (2005) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 6 เป็นคำถามปลายเปิดถึงความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับปัจจัยที่จะทำให้พนักงานเกิดพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม

สำหรับแบบสอบถามในส่วนที่ 2-5 ซึ่งใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ทั้งนี้ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Silcharu, 2012)

2. การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง โดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับประชากรที่ทำการศึกษ จำนวน 30 ตัวอย่าง และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคอยู่ในช่วง 0.86 ถึง 0.96 ซึ่งค่ามากกว่า 0.70 หมายถึง สามารถที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาได้ (Cronbach, 1970)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) ความโค้ง (Kurtosis) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและตรวจสอบลักษณะเบื้องต้นของข้อมูล

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่า ไค-สแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/DF) ≤ 3 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of

Fit Index: GFI) ≥ 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนอิงเกณฑ์ (Normed Fit Index: NFI) ≥ 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ≥ 0.90 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Root Mean square Residual: RMR) ≤ 0.05 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ≤ 0.08 (Hair, et al., 2010; Awang, 2012)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ร้อยละ 66.4 และเพศหญิง ร้อยละ 33.6 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.6 อายุน้อยกว่า 30 ปีคิดเป็นร้อยละ 25.6 อายุระหว่าง 40-49 ปีคิดเป็นร้อยละ 23.1 อายุ 50 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 4.6 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 73.9 ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 18.1 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 8.0 ส่วนใหญ่อายุงานมากกว่า 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 56.7 อายุงาน 4-5 ปีคิดเป็นร้อยละ 25.6 อายุงาน 2-3 ปีคิดเป็นร้อยละ 10.1 และอายุงานในองค์กรน้อยกว่า 2 ปีคิดเป็นร้อยละ 7.6 โดยผู้ตอบอยู่หน่วยงานสนับสนุนคิดเป็นร้อยละ 23.1 หน่วยงานปฏิบัติการคิดเป็นร้อยละ 31.1 หน่วยงานซ่อมบำรุงคิดเป็นร้อยละ 26.9 หน่วยงานบริหารคิดเป็นร้อยละ 15.1 และเป็นผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 3.8

การตรวจสอบลักษณะเบื้องต้นของข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ความผูกพันของพนักงาน และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.74 ถึง 3.94 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.79 ค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.65 ถึง 0.07 ซึ่งอยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 ค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.48 ถึง 0.50 ซึ่งอยู่ระหว่าง -8 ถึง +8 จึงถือว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ (Kline, 2005)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความเบ้	ค่าความโด่ง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL)	3.89	0.79	-0.65	0.39
บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (IC)	3.74	0.70	0.00	-0.48
ความผูกพันของพนักงาน (EE)	3.94	0.65	-0.04	-0.26
พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (IWB)	3.90	0.60	0.07	0.50

การวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement Model)

ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของตัวแปรแฝงทุกตัว หลังจากการปรับโมเดลโดยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ตามข้อเสนอแนะ

ของโปรแกรม พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า CMIN/DF = 2.173, GFI = 0.940, NFI = 0.972, CFI = 0.985, RMR = 0.021 และ RMSEA = 0.070 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2010) และ Awang (2012)

จากตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของตัวแปรแฝงทุกตัว มีค่าอยู่ระหว่าง 0.69 ถึง 0.98 เกินกว่า 0.5 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าอยู่ระหว่าง 0.96 ถึง 0.98 ซึ่งมีเกินกว่า 0.70 และค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบของตัวแปรแฝง (Composite Reliability) พบว่าค่าอยู่ระหว่าง 0.90 ถึง 0.97 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่า มีความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) (Hair, et al., 2010) ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE) มีค่าอยู่ในช่วง 0.69 ถึง 0.88 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) (Fornell & Larcker, 1981) และจากตารางที่ 3 ค่าการที่สองของค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ของตัวแปรแฝงทุกตัวในโมเดล มีค่ามากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรอื่นทุกตัว จึงแสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) ตามเกณฑ์ของ Fornell & Larcker (1981)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นขององค์ประกอบและความเที่ยงตรงเชิงเสมือน

ตัวแปร		Factor Loadings	Cronbach Alpha	Composite Reliability	Average Variance Extracted
TL	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	0.92	0.98	0.97	0.88
	การสร้างแรงบันดาลใจ	0.98			
	การกระตุ้นทางปัญญา	0.95			
	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	0.90			
IC	ความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม	0.89	0.97	0.90	0.75
	ความพยายามเพื่อความเป็นเลิศ	0.88			
	การสนับสนุนในการสร้างสรรค์นวัตกรรม	0.84			
EE	การสร้างพลัง	0.88	0.97	0.94	0.84
	การอุทิศตน	0.94			
	การตั้งใจจดจ่อกับงาน	0.93			
IWB	ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน	0.69	0.96	0.90	0.69
	ความมีนวัตกรรมของพนักงาน	0.83			
	พฤติกรรมการปฏิบัติงานเชิงรุก	0.85			
	พฤติกรรมแสวงหาโอกาส	0.94			

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและค่าารากที่สองของค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้

ตัวแปร	TL	IC	EE	IWB
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL)	0.94			
บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (IC)	0.76	0.87		
ความผูกพันของพนักงาน (EE)	0.63	0.68	0.92	
พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (IWB)	0.59	0.67	0.80	0.83

หมายเหตุ: ค่าในแนวทแยงแสดงค่าารากที่สองของค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้

การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model)

การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตามสมมติฐาน หลังจากการปรับโมเดลโดยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ตามข้อเสนอแนะของโปรแกรม พบว่าโมเดลโครงสร้างตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า CMIN/DF = 2.359, GFI = 0.938, NFI = 0.970, CFI = 0.982, RMR = 0.024 และ RMSEA = 0.076 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair, et al. (2010) และ Awang (2012)

พิจารณาเส้นทางอิทธิพลจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (Standardized Regression Weight) และนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า

บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (IC) ได้รับผลทางตรงจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา (TL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชาสามารถอธิบายความแปรปรวนของบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ได้ร้อยละ 58

ความผูกพันของพนักงาน (EE) ได้รับผลทางตรงจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชา (TL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้รับผลทางอ้อมจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชามานับบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (IC) โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชาและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันของพนักงานได้ร้อยละ 54

พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (IWB) ได้รับผลทางตรงจากบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (IC) และความผูกพันของพนักงาน (EE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้รับผลทางอ้อมจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชามานับบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงาน ทั้งนี้ ไม่พบนัยสำคัญของผลทางตรงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน ทั้งนี้โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานได้ร้อยละ 68

การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล และผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าอิทธิพลและสรุปผลทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	Standardized Regression Weight	S.E.	C.R.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
H1: TL -- > IC	0.760**	0.047	13.113	เป็นไปตามสมมติฐาน
H2: TL -- > EE	0.185*	0.052	2.316	เป็นไปตามสมมติฐาน
H3: TL -- > IWB	0.033	0.049	0.492	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
H4: IC -- > EE	0.586**	0.070	6.702	เป็นไปตามสมมติฐาน
H5: IC -- > IWB	0.161*	0.073	1.995	เป็นไปตามสมมติฐาน
H6: EE -- > IWB	0.674**	0.078	9.832	เป็นไปตามสมมติฐาน

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออก สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศภายในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริม สนับสนุนทำให้ผู้ร่วมงานมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำงานและให้ความสำคัญต่อความสำเร็จในงาน ทำให้เกิดความต้องการในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Puni, et al. (2022) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการทำงานโดยการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงาน กระตุ้นผู้ตามให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานมุ่งมั่นไปที่เป้าหมายขององค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้นอย่างสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Saichu, et al. (2020) พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้างานส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศภายในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมซึ่งเห็นได้จากบรรยากาศในการทำงานที่มีการจัดกิจกรรมการนำเสนอผลงานด้านนวัตกรรมและให้รางวัลแก่ผลงานที่ดี จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการพัฒนานวัตกรรมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความเห็นในการทำงาน เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องาน องค์กร และพร้อมจะทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน กระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความเชื่อและมุ่งมั่นที่จะการบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ Rafia, et al. (2020) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลโดยตรงและสามารถเพิ่มความผูกพันของพนักงานได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Fransiska, et al. (2021) ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกและมีความสำคัญต่อความผูกพันของพนักงาน ยิ่งบทบาทของภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงมีมากเท่าใด ความผูกพันของพนักงานก็ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น การที่ผู้นำประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีที่ทำให้ผู้ตามชื่นชม เกิดความเคารพ และไว้วางใจเป็นผลทำให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และมีความปรารถนาที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Li, et al. (2019) และ Setiawan, et al. (2020) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นผลอันเนื่องมาจากบริบทขององค์กรที่แตกต่างกัน ทำให้บทบาทของผู้นำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันออกไป จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน

บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกกับความผูกพันของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่พนักงานมองเห็นและรู้สึกได้ว่าบรรยากาศในองค์กรที่ส่งเสริมสนับสนุนต่อการสร้างนวัตกรรม มีผลกระทบต่อทัศนคติ ความเชื่อมั่นและความต้องการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพนักงานต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mejalli (2020) ที่พบว่าบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมผลกระทบต่อความผูกพันของพนักงาน หากองค์กรมีบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่สูงจะยิ่งทำให้ความผูกพันของพนักงานนั้นสูงขึ้นตามไปด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Ali, et al. (2020) พบว่า บรรยากาศในองค์กรที่ส่งเสริมการรับรู้ของสมาชิกในองค์กรให้รับรู้ถึงความสำคัญของนวัตกรรม และสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรค้นำเสนอสิ่งใหม่ๆ ส่งผลกระทบต่อทัศนคติด้านบวกที่มีต่อองค์กร เกิดเป็นค่านิยมของบุคลากรที่มีความผูกพันกับองค์กร มีความพยายามทุ่มเทในการปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ของงานที่ดีและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่พนักงานรับรู้ได้ว่าองค์กรมีบรรยากาศการทำงานที่สร้างนวัตกรรม ส่งเสริมให้พนักงานแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และทำงานอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลกระทบต่อ การนำมาซึ่งพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Onhon (2019) พบว่าบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมเอื้อต่อการเกิดความคิดใหม่ๆ ในการทำงาน เป็นแรงจูงใจที่ทำให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสนับสนุนนวัตกรรม ซึ่งบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน อีกทั้งงานวิจัยของ Ali, et al. (2020) พบว่า ผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ด้วยการสภาพแวดล้อมการทำงานที่จูงใจให้เกิดการสร้างสรรค นวัตกรรมและสิ่งใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน เนื่องจากพนักงานสามารถรับรู้ได้ว่านวัตกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญที่องค์กรต้องการ และพนักงานจะแสดงพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร

ความผูกพันของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ทศคนคิดด้านบวกของพนักงานที่มีต่อองค์กร การมีความผูกพัน มุ่งมั่นในการทำสิ่งต่างๆด้วยความพยายามและความเต็มใจ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Li, et al. (2019) ที่พบว่า การที่พนักงานมีความผูกพันในงานสูง มีความอุทิศทุ่มเทในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้พนักงานแสวงหาแนวคิดใหม่ๆมาใช้ในการดำเนินงานมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vithayaporn (2019) ที่พบว่า ความผูกพันของพนักงาน ความกระตือรือร้นในการทำงาน การมีทัศนคติด้านบวกต่องานและองค์กร ความเข้าใจในบทบาทของตนเองว่ามีความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์วิถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ส่งผลให้พนักงานพยายามที่จะสร้างสรรค์การทำงานในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ การสร้างสรรค์กระบวนการทำงานใหม่ เพื่อส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สร้างสรรค์ให้แก่ลูกค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความผูกพันของพนักงานมีผลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงาน ดังนั้นผู้บริหารและฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรส่งเสริมบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมโดยการสร้างสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่ส่งเสริมการรับรู้ของพนักงานให้รับรู้ถึงความสำคัญของนวัตกรรม รวมไปถึงการสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การนำเสนอสิ่งใหม่ๆ อันจะก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม และส่งเสริมให้เกิดความผูกพันของพนักงาน ทำให้พนักงานมีทัศนคติด้านบวกต่อองค์กร มีความเชื่อมั่นในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีความจงรักภักดีต่อองค์กร พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ของงานที่ดี นำมาซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

2. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ดังนั้นผู้บริหารและฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะความเป็นผู้นำ อันแสดงให้เห็นถึงการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง ยกระดับความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น เพื่อสร้างให้เกิดสภาพแวดล้อมในองค์กรที่ส่งเสริมให้เกิดซึ่งบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมต่อไป

3. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงาน ดังนั้นผู้บริหารและฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม สามารถเปลี่ยนแปลงความพยายามในการทำงานที่ส่งเสริมการเติบโตขององค์กร จูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานขององค์กรที่เหนือความคาดหมายและเกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร และส่งเสริมให้

เกิดบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม สนับสนุนนวัตกรรมที่นำมาซึ่งมูลค่าเพิ่มขององค์กรอันจะนำมาซึ่งผลการดำเนินงานที่ดีและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

4. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานในทางอ้อมผ่าน บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม และความผูกพันของพนักงาน ดังนั้นเพื่อให้องค์กรมีบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมนวัตกรรมและเพื่อให้เกิดความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ผู้บริหารและฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะความเป็นผู้นำ อันแสดงให้เห็นถึงการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่สามารถแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง ยกกระดับความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น อีกทั้งผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรเพื่อจูงใจให้ผู้ตามมีความรู้สึกผูกพันต่อเป้าหมายหมายขององค์กร อันจะก่อให้เกิดพนักงานรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรและพยายามที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและความผูกพันของพนักงานที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตพลังงานไฟฟ้าแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการศึกษาเฉพาะในอุตสาหกรรมการผลิตพลังงานไฟฟ้าเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรดำเนินการศึกษาในบริบทของอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย ซึ่งอาจจะพบผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ความผูกพันของพนักงานและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมที่แตกต่างกันออกไป รวมไปถึงการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพประกอบด้วยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกที่ครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำผลจากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานของแต่ละองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กร

References

- Ahmed, A.K., Ata, A.A. & Abd-Elhamid, Z.N. (2019). Relationship between the leadership behaviors, organizational climate, and innovative work behavior among nurses. *American Journal of Nursing Research*, 7(5), 870-878.
- Ali, A., Farooq, W. & Khalid, M. A. (2020) The relationship between organisational climate for innovation and innovative work behaviour: Mediating role of employee engagement in Pakistan. *Malaysian Management Journal*, 24, 195-218.
- Antonia, G., Geoffrey, N.S. & Steven, W. (2005). The validation of a use innovativeness scale. *European Journal of Innovation Management*, 8(4), 471-481.
- Awang, Z. (2012). *A Handbook on SEM Structural Equation Modelling: SEM Using AMOS Graphic*. (5 th ed.). Kota Baru : Universiti Teknologi Mara Kelantan.

- Bakker, A.B. & Schaufeli, W.B. (2008). Positive organizational behavior: Engaged employees in flourishing organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 29(2), 147-154.
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and Performance beyond Expectations*. New York : The Free Press.
- Bass, B.M. & Avolio, B.J. (1994). *Transformational Leadership Development*. Palo Alto, California : Consulting Psychologists.
- Chanui, C. (2019). *Innovative Behavior of Generation Y Employees in Electricity Generating Authority of Thailand*. Master of Business Administration Thesis, Prince of Songkla University. [In Thai]
- Chumkesornkulkit, P. & Na Wichian, S. (2018). Innovative work Behavior: Concept, Antecedents and Challenges. *Journal of Behavioral Science for Development (JBSD)*, 10(1), 25-41.
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5 th ed.). New York : Harper Collins.
- De Dreu, C.K.W. & West, M.A. (2001). Minority dissent and team innovation: The importance of participation in decision making. *Journal of Applied Psychology*, 86(6), 1191-1201.
- De Jong, J.P. & Den Hartog, D.N. (2007). How Leaders Influence Employees' Innovative Behaviour. *European Journal of Innovation Management*, 10(1), 41-64.
- Fornell, C. & Larcker, D.F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error : Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18, 382-388.
- Fransiska, T., AyiAhadiat. & Hayati, K. (2021). Transformational leadership on employee engagement: the mediation of work-life balance. *Natural Volatiles & Essent. Oils*, 8(4), 10453-10471.
- Gumusluoglu, L. & Ilsev, A. (2009). Transformational leadership, creativity, and organizational innovation. *Journal of Business Research*, 62(4), 461-473.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7 th ed.). New York : Pearson.
- Hoe, S.L. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.
- Imran, R., Zaheer, A. & Noreen, U. (2011). Transformational leadership as a predictor of innovative work behavior: Moderated by gender. *World Applied Sciences Journal*, 14(5), 750-759.

- Kline, R.B. (2005). **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. (2 nd ed.). New York : The Guilford Press.
- Li, H., Sajjad, N., Wang, Q., Ali, A.M., Khaqan, Z. & Amina, S. (2019). Influence of transformational leadership on employees' innovative work behavior in sustainable organizations : Test of mediation and moderation processes. **Sustainability**, **11**(6), 1-21.
- Mejalli, R. (2020). **Organizational Climate and Employee Engagement**. Doctor of Philosophy Psychology, Walden University, Minnesota.
- Onhon, Ö. (2019). The relationship between organizational climate for innovation and employee' innovative work behavior. **Vezetéstudomány/Budapest Management Review**, **50**(11), 53-65.
- Puni, A., Hilton, S.K., Mohammed, I. & Korankye, E.S. (2022). The mediating role of innovative climate on the relationship between transformational leadership and firm performance in developing countries : The Case of Ghana. **Leadership & Organization Development Journal**, **43**(3), 404-421.
- Roengkasakram, P. (2018). **Organizational culture, Organizational affecting Innovative creation of employees in the electrical and electronic appliances industry**. Master of Business Administration Thesis, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]
- Rafia, R., Sudiro, A. & Sunaryo. (2020). The effect of transformational leadership on employee performance mediated by job satisfaction and employee engagement. **International Journal of Business, Economics and Law**, **21**(5), 119-125.
- Sagnak, M., Kuruoz, M., Polat, B. & Soyulu, A. (2015). Transformational leadership and innovative climate: An examination of the mediating effect of psychological empowerment. **Eurasian Journal of Educational Research**, **60**, 149-162.
- Saichu, N, Aree, P, Sritoomma, N. & Singchungchai, P (2020). Path analysis of transformational leadership behavior of head nurses, team climate for innovation, market orientation behavior and service innovation of nursing units in private hospitals, Thailand. **Thai Journal of Public Health**, **50**(3), 378-390. [In Thai]
- Schaufeli, W.B. & Bakker, A.B. (2006). The measurement of work engagement with a short questionnaire. **Educational and Psychological Measurement**, **66**(4), 701-716.

- Setiawan, R., Suryani, T., Tirsia, G. & Eliyana, A. (2020). Boosting Innovative Work Behavior on Local Branded Fashion: The Evidence from Indonesia. **Utopía Y Praxis Latinoamericana**. Año, 25(2), 66-74.
- Silamom, W. & Ponchaitiwat, K. (2020). Innovative behavior of commercial bank employees in khon kaen province. **KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies)**, 9(1), 17-34.
- Silcharu, T. (2012). **Research and Statistical Analysis with SPSS**. (11 th ed.). Bangkok : Business R&D. [In Thai]
- Sivapitak, S. (2011). **Innovation Management of Business Organization Affecting Employees' Innovative Work Behaviour**. Doctorate of Business Administration, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Sripengta, A. (2022). Leadership with administration in Thailand 4.0. **MBU Roi Et Journal of Global Education Review**, 2(1), 56-66.
- Sukhonthajit, P. (2019). Human resource age 4.0. **NKRAFA Journal of Humanities and Social Sciences**, 7, 17-28. [In Thai]
- Swaroop, P. & Dixit, V. (2018). Employee engagement, work autonomy, and innovative work behaviour: An empirical study. **International Journal of Innovation, Creativity and Change**, 4(2), 158-175.
- Thisera, T.J.R. & Sewwandi, E.P.I. (2018). Transformational leadership and employee engagement in hospitality sector in Sri Lanka. **Global Journal of Management and Business Research**, 18(12), 26-33.
- Vithayaporn, S. & Ashton, A. S. (2019). Employee engagement and innovative work behavior: a case study of Thai airways international. **ABAC ODI Journal Vision. Action Outcome**, 6(2), 45-62. [In Thai]
- Welch, M. (2011). The evolution of the employee engagement concept: Communication implications corporate communications. **An International Journal**, 16(4), 328-346.
- Zyl, L.E., Oort, A., Rispens, S. & Olckers, C. (2019). Work engagement and task performance within a global Dutch ICT-consulting firm: The mediating role of innovative work behaviors. **Current Psychology**, 40, 4012-4023.

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Guidelines for Accounting Firm Management for Sustainable Success

วรรณา เทพท้าว*

Wanna Teptao

พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก**

Porntip Shoommuangpak

ไพรัช พรพันธ์เดชวิทยาทา**

Pairat Pornpundejwittaya

Received : August 22, 2023

Revised : January 9, 2024

Accepted : January 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีและความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามโครงสร้างและลักษณะการดำเนินงานโดยทั่วไปของสำนักงานบัญชี และ 3) ศึกษาผลกระทบของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสำรวจข้อมูลจากผู้บริหารสำนักงานบัญชีคุณภาพ จำนวน 73 ราย โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนที่เรียงลำดับความสำคัญ ได้ดังนี้ 1) ด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.44$) 2) ด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.39$) 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.30$) 4) ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.25$) และ 5) ด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.20$) ผลการเปรียบเทียบระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน พบว่า จำแนกตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ตามระยะเวลาดำเนินธุรกิจ และจำนวนรับทำบัญชีของสำนักงานบัญชี ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Master of Business Administration students, Accounting Program, Department of Industrial Business Administration, Graduate School, King Mongkut's University of Technology North
(Corresponding Author) e-mail: Wanna_kea@hotmail.com

**อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Lecturer in Business Administration Program in Accounting King Mongkut's University of Technology North

นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร และด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศมีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ในขณะที่ด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : การบริหารสำนักงานบัญชี / ความสำเร็จอย่างยั่งยืน / จรรยาบรรณวิชาชีพ / การบริหารทรัพยากรเทคโนโลยี / ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร / บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ

ABSTRACT

The purposes of this research are to 1) study accounting office management approaches and achieve sustainable success 2) compare and contrast accounting office management approaches to sustainable success. Classified according to the structure and general operating characteristics of accounting offices, and 3) study the impact of accounting office management practices on sustainable success. Conduct quantitative research by surveying data from 73 quality accounting office executives using both descriptive statistics and reference statistics.

The most important item of each aspect are as following: 1) code of ethics ($\bar{X}$ = 4.44) 2) efficient resource management ($\bar{X}$ = 4.39) 3) use of technology in work ($\bar{X}$ = 4.30) 4) cultural organization changing ($\bar{X}$ = 4.25) and 5) customer service excellence ($\bar{X}$ = 4.20). The results of comparing the level of importance of guidelines for accounting firm management for sustainable success, it was found that classified by business model. according to business period and the number of accounting services of the accounting firm overall, there was a statistically significant difference of 0.05. Additionally, the hypothesis testing results revealed that guidelines for accounting firm management for sustainable success consists of efficient resource management, the use of technology in operations, organizational culture changing, and customer service excellence has a positive impact on sustainable success at the statistical significance level of 0.001, while the focus on professional ethics no positive impact sustainable success at the statistical significance level of 0.05.

Keywords : Accounting office Management / Sustainable Success / Code of Ethics / Efficient Resource Management / Technology / Organizational Culture Changing / Customer Service Excellence

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการดำเนินงานของธุรกิจต้องเผชิญกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทั้งภัยพิบัติความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Suwannee, et al., 2022, pp.80-93) รวมถึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงในด้านการเงิน เช่น สภาพคล่อง อัตราแลกเปลี่ยน โครงสร้างเงินทุน เป็นต้น ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนงาน การตรวจสอบ การสื่อสาร เป็นต้น ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ เช่น การจัดสวัสดิการ กฎหมายแรงงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน จรรยาบรรณ เป็นต้น และความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน เช่น การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารทรัพยากร เป็นต้น ธุรกิจจึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดโดยเน้นการปฏิบัติงานเป็นทีม ให้ความสำคัญกับทักษะในด้านต่างๆ ของบุคลากรเป็นรายบุคคล เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในองค์กร รวมถึงปรับโครงสร้างองค์กรที่มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นได้สูง (Natchakorn & Supa, 2022, pp.43-52)

การดำเนินของสำนักงานบัญชีซึ่งถือเป็นองค์กรหนึ่งในทางธุรกิจต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาดังกล่าวซึ่งเป็นปัญหาภายนอกองค์กร ยังประสบประเด็นปัญหาภายในองค์กรอีก ได้แก่ 1) ปัญหาการบริหารจัดการต้นทุนที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เงินทุนสำรองไม่เพียงพอ การบริหารรายรับรายจ่ายไม่มีประสิทธิภาพ (Thongmai, et al., 2022, pp.214-228) 2) ปัญหาการบริหารเวลา เช่น การเรียกเก็บค่าบริการใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ปฏิบัติงานไม่เสร็จตามกำหนดระยะเวลา เป็นต้น (Natchunan & Sukumarn, 2021, pp.59-69) 3) ปัญหาด้านบุคลากร นักบัญชีไม่ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี รวมถึงไม่มีการเรียนรู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานที่ทันสมัย 4) ปัญหาด้านการตลาด ขาดความชำนาญในการบริหารการตลาดส่งผลให้มีลูกค้าที่มาใช้บริการน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ไม่มีการขยายการให้บริการในรูปแบบใหม่ที่นอกเหนือจากการให้บริการจัดทำบัญชี 5) ปัญหาด้านการกำหนดราคาการให้บริการ ผลประกอบการไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ เป็นต้น การคิดค่าบริการน้อยเกินความเป็นจริง โดยกำหนดค่าบริการน้อยกว่าคู่แข่งในตลาดซึ่งอาจทำให้รายได้ที่ได้รับไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง (Chalida, et al., 2022, pp.139-150; Thongmai, et al., 2022, pp.214-228) 6) ปัญหาการวางแผนการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพทำให้ลูกค้าขาดความสนใจที่จะมาใช้บริการ 7) ปัญหาการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง และ 8) ปัญหาการขาดความเชี่ยวชาญงานด้านบัญชีของธุรกิจแต่ละประเภท ซึ่งลูกค้าของสำนักงานบัญชีจะมาจากหลากหลายธุรกิจและในแต่ละธุรกิจจะมีหลักการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน (Thongmai, et al., 2565 pp.214-228)

ดังนั้น การรองรับปัญหาภายนอกองค์กรจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และความเสี่ยง รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานบัญชีจึงต้องกำหนดเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญอย่างชัดเจน คือ ความเติบโต และการประสบความสำเร็จของกิจการ ซึ่งสะท้อนมาจากผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินที่แสดงอยู่ในรายงานทางการเงินของกิจการ การกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผน การจัดการทรัพยากร คุณภาพการให้บริการ และการตัดสินใจในการดำเนินกิจการให้มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาการรวบรวมข้อมูลในการจัดทำบัญชีเพื่อความทันสมัย มีคุณภาพ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบัญชีและจรรยาบรรณ

วิชาชีพเพื่อให้ลูกค้าเชื่อมั่นคุณภาพในการให้บริการของสำนักงานบัญชี รวมถึงยกระดับสำนักงานบัญชีให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Department of Business Development, 2022) แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า สำนักงานบัญชีที่จัดตั้งธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า 2565 มีทั้งหมด 4,107 แห่ง มีสำนักงานบัญชีคุณภาพ 90 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.19 และสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคตะวันออกมีมากที่สุดคือ ร้อยละ 6.76 รองลงไป ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพฯ และปริมาตรคือ ร้อยละ 6.67, 5.11, 4.52, 3.26 และ 0.59 ตามลำดับ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาองค์กรในการตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของลูกค้า วางรากฐานและพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในสถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงได้อย่างมั่นคง โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ควบคุมการสร้างผลกำไรในระยะสั้น ควบคู่กับการแสวงหาโอกาสในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบใหม่ตามความต้องการของลูกค้าในระยะยาว สรรหาและพัฒนานักบัญชีที่มีทักษะด้านวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ และพัฒนาองค์กรให้เป็นผู้นำเชิงคุณภาพที่สร้างการให้บริการลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีและความสำเร็จอย่างยั่งยืน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามโครงสร้างและลักษณะการดำเนินงานโดยทั่วไปของสำนักงานบัญชีคุณภาพ
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน

สมมุติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัยตามหลักทฤษฎี ดังนี้

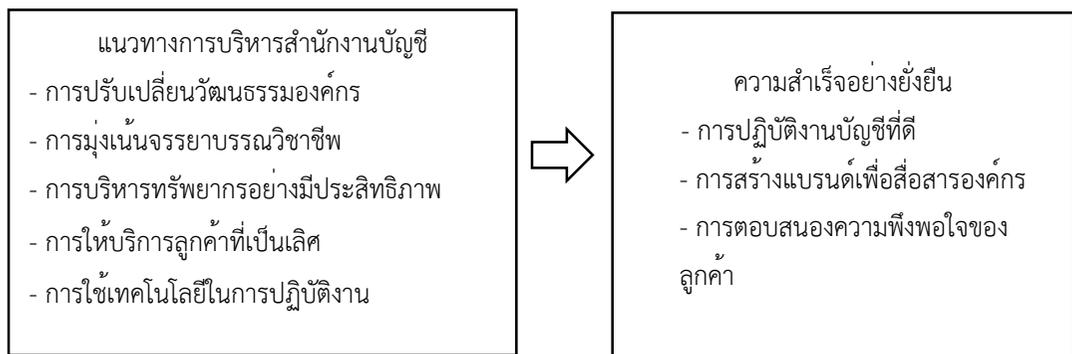
- H_1 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน
- H_2 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน
- H_3 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน
- H_4 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน
- H_5 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน
- H_6 : แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืน

H₇: แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านการปฏิบัติงานบัญชีที่ดี

H₈: แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร

H₉: แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย (Conceptual Framework) เรื่อง แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของเครื่องมือในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อความจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะการดำเนินงานโดยทั่วไปของสำนักงานบัญชี คุณภาพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อความจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อความจำนวน 30 ข้อ

ลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (Thanin, 2021)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ที่นอกเหนือจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นปลายเปิด (Open-Ended) จำนวน 1 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัย
2. ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม (Item) ของแบบสอบถาม
3. กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย
4. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง
5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านที่จะทำการศึกษาพิจารณาแบบสอบถาม จำนวน 5 ท่าน เพื่อดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมืออีกครั้งหนึ่ง ด้วยการตรวจสอบลดข้อผิดพลาดระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสำนักงานบัญชีคุณภาพ จำนวน 90 ราย (Department of Business Development, 2022) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสำนักงานบัญชีคุณภาพ จำนวน 73 ราย โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970)

ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผู้วิจัยได้นำค่าดังกล่าวพร้อมแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

จากการทดลองใช้ (try-out) มาวิเคราะห์ในส่วนของข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ด้วยการวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.473-0.966 ส่วนข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ (Correlated Item-Total Correlation) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.173-0.729 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.905 ซึ่งเกินกว่า 0.70 (Nunnally, 1994) เนื้อหาในแบบสอบถามจึงยอมรับได้

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทั้งสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างการดำเนินงานทั่วไปของสำนักงานบัญชีคุณภาพลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีและความสำเร็จอย่างยั่งยืน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis)

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีและความสำเร็จอย่างยั่งยืน ลักษณะแบบสอบถามเป็นปลายเปิด (Open-end) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่ (Frequency) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังนี้ **ตารางที่ 2** ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ภาพรวม	4.33	0.35	มาก
การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.44	0.45	มาก
การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี	4.43	0.42	มาก
การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	4.39	0.46	มาก
การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า	4.35	0.42	มาก
การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน	4.30	0.45	มาก
การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร	4.28	0.46	มาก
การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร	4.25	0.50	มาก
การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ	4.20	0.46	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) สำหรับการพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.44$) การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี ($\bar{X} = 4.43$) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.39$) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ($\bar{X} = 4.35$) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.30$) การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร ($\bar{X} = 4.28$) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.25$) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.20$)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามโครงสร้างและลักษณะการดำเนินงานโดยทั่วไปของสำนักงานบัญชีคุณภาพ

ตารางที่ 3 ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน	F-Value	P-Value
การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร	3.82	0.02*
การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ	8.91	0.00*
การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	1.37	0.25
การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ	5.61	0.00*
การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน	2.65	0.07
การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี	5.36	0.00*
การสร้างแบรนด์เพื่อการสื่อสารองค์กร	13.05	0.00*
การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า	7.55	0.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ พบว่า รายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร 2) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ 4) การปฏิบัติงานที่ดี 5) การสร้างแบรนด์เพื่อการสื่อสารองค์กร และ 6) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน	F-Value	P-Value
การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร	9.22	0.00*
การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.22	0.04*
การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	6.42	0.00*
การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ	3.41	0.03*
การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน	12.86	0.00*
การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี	2.75	0.07
การสร้างแบรนด์เพื่อการสื่อสารองค์กร	3.09	0.05*
การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า	2.14	0.12

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ พบว่า รายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน

6 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร 2) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ 5) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน และ 6) การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามจำนวนรับทำบัญชีของสำนักงานบัญชี

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน	F-Value	P-Value
การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร	2.87	0.06
การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ	2.51	0.00*
การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	2.27	0.00*
การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ	5.07	0.00*
การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน	16.40	0.00*
การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี	1.41	0.25
การสร้างแบรนด์เพื่อการสื่อสารองค์กร	4.19	0.01*
การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า	3.36	0.04*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำแนกตามจำนวนรับทำบัญชีของสำนักงานบัญชี พบว่า รายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ 4) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน 5) การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร และ 6) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาผลกระทบของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ระหว่างแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี และความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนด้วยวิธี Enter

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ระหว่างแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี
และความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ตัวแปร	adap	code	reso	cust	tecn	work	bran	Sati	ค่าความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (VIF)
adap	1								1.917
code	0.372**	1							2.212
reso	0.570**	0.683**	1						4.141
cust	0.658**	0.577**	0.666**	1					2.523
tecn	0.428**	0.362**	0.722**	0.535**	1				2.316
work	0.451**	0.476**	0.616**	0.649**	0.474**	1			
bran	0.507**	0.589**	0.599**	0.506**	0.328**	0.464**	1		
sati	0.716**	0.401**	0.654**	0.705**	0.457**	0.828**	0.613**	1	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่าแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความ
ความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านการปฏิบัติงานบัญชีที่ดี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 โดยแนวทางการ
บริหารสำนักงานบัญชีด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ มากที่สุด ($r=0.649$) รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหาร
ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($r=0.616$) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ($r=0.476$) การใช้เทคโนโลยีในการ
ปฏิบัติงาน ($r=0.474$) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ($r=0.451$) ตามลำดับ

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้าน
การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 โดยแนวทางการบริหารสำนักงาน
บัญชีด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ มากที่สุด ($r=0.589$) รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมี
ประสิทธิภาพ ($r=0.599$) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ($r=0.476$) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ ($r=0.506$)
และการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ($r=0.328$) ตามลำดับ

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้าน
การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 โดยแนวทางการบริหารสำนักงาน
บัญชีด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร มากที่สุด ($r=0.716$) รองลงมาได้แก่ ด้าน การให้บริการลูกค้าที่เป็น
เลิศ ($r=0.705$) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($r=0.654$) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน
($r=0.457$) และการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ($r=0.401$) ตามลำดับ

ในการทดสอบปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยน
วัฒนธรรมองค์กร การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพการให้บริการลูกค้า
ที่เป็นเลิศ และการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

เท่ากับ 0.01 โดยมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.917-4.414 (VIF<10) แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้น (Black, 2006)

การปฏิบัติงานบัญชีที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า และการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร เท่ากับ (r=0.464) และ (r=0.828) ตามลำดับการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กรความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า เท่ากับ (r=0.613)

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนด้วยวิธี Enter แสดงสมการดังนี้

$$\text{สมการที่ 1 succ} = \alpha_1 + \beta_1 \text{mana} + \epsilon_1$$

$$\text{สมการที่ 2 succ} = \alpha_2 + \beta_2 \text{adap} + \beta_3 \text{code} + \beta_4 \text{reso} + \beta_5 \text{cust} + \beta_6 \text{tecn} + \epsilon_2$$

$$\text{สมการที่ 3 work} = \alpha_3 + \beta_7 \text{mana} + \epsilon_3$$

$$\text{สมการที่ 4 bran} = \alpha_4 + \beta_8 \text{mana} + \epsilon_4$$

$$\text{สมการที่ 5 sati} = \alpha_5 + \beta_9 \text{mana} + \epsilon_5$$

โดยกำหนดให้

succ	หมายถึง	ความสำเร็จอย่างยั่งยืน
mana	หมายถึง	แนวทางการจัดการ
adap	หมายถึง	การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร
code	หมายถึง	การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ
reso	หมายถึง	การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
cust	หมายถึง	การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ
tecn	หมายถึง	การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน
work	หมายถึง	การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี
bran	หมายถึง	การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร
sati	หมายถึง	การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า
□	หมายถึง	ค่าคงที่ของสมการ
β	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ε	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ปรากฏผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์สมการถดถอนเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน

dependent Variables	Dependent Variables				
	succ (Equation 1)	succ (Equation 2)	work (Equation 3)	bran (Equation 4)	sati (Equation 5)
mana (H ₁ , H ₇ , H ₈ , H ₉)	0.792*** (0.076)		0.757*** (0.102)	0.780*** (0.114)	0.839*** (0.092)
adap (H ₂)		0.203** (0.075)			
code (H ₃)		0.055 (0.086)			
reso (H ₄)		0.901** (0.306)			
cust (H ₅)		0.216* (0.093)			
tecn (H ₆)		0.650* (0.305)			
Adj. R ²	0.604	0.663	0.438	0.397	0.540
Max VIF	1.000	4.141	1.000	1.000	1.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน มีจำนวน 9 สมมติฐาน พบว่า

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี มีค่า $\beta_1 = 0.792$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร มีค่า $\beta_2 = 0.203$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 2

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ มีค่า $\beta_3 = 0.055$ และค่า p-value มากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ไม่มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 3

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่า $\beta_4 = 0.901$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 4

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ มีค่า $\beta_5 = 0.216$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ มีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 5

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีค่า $\beta_6 = 0.650$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 6

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี มีค่า $\beta_7 = 0.757$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ด้านการปฏิบัติงานบัญชีที่ดี ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 7

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี มีค่า $\beta_8 = 0.780$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ด้านการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 8

ตัวแปรแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี มีค่า $\beta_9 = 0.839$ และค่า p-value น้อยกว่า 0.001 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ด้านการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 9

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่ได้ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นข้อยุติ โดยมีกรนำเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนหรือขัดแย้ง ดังนี้

แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี พิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร 2) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ และ 5) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน โดยทุกด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ควรให้ความสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Onanong (2018) ที่พบว่า สำนักงานบัญชีควรมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรโดยวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้สำนักงานบัญชีนั้นประสบความสำเร็จในการให้บริการ 2) การมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tararin (2019) ที่ให้ความสำคัญกับการนำ

ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณมาปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Malee (2017) การให้บริการของสำนักงานบัญชีที่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี 3) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Areerat (2020) และ Tararin (2019) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความสามารถของนักบัญชี รวมถึงจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย 4) การให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichuta (2021) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการให้บริการ ด้านสถานที่ ช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าบริการจัดทำบัญชี รวมถึงการส่งเสริมการตลาด และ 5) การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jakkrit (2022) ที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานวิชาชีพบัญชี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gao (2022) ที่ใช้เทคโนโลยี Big Data เพื่อให้เกิดการพัฒนาใหม่ในการจัดการข้อมูลการบัญชีการเงิน เพิ่มประสิทธิภาพเป้าหมายของการจัดการข้อมูลทางการเงิน เสริมสร้างการเน้นการสร้างข้อมูลการจัดการทางการเงิน สร้างระบบป้องกันความเสี่ยงของข้อมูล และเสริมสร้างเงื่อนไขซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์สำหรับการสร้างข้อมูลสำหรับการพัฒนาก้าวของการจัดการข้อมูลการบัญชี

ความสำเร็จอย่างยิ่งย่น พิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และ 3) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า โดยทุกด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ความสำเร็จอย่างยิ่งย่นของสำนักงานบัญชี ควรให้ความสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานบัญชีที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pilasinee, et al. (2020) พบว่า กระบวนการปฏิบัติงานทางบัญชีที่ดี ด้านการปฏิบัติงานตาม คู่มืออย่างเคร่งครัด และด้านการชี้แจงการปฏิบัติงานทางบัญชีแก่บุคลากร มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย 2) การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ Areerat (2020) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี คือ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีและทีมงาน ปัจจัยด้านชื่อเสียงและการยอมรับสำนักงานตรวจสอบ ปัจจัยด้านความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารกับผู้สอบบัญชี ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี และปัจจัยด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานตรวจสอบบัญชีส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี และ 3) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leonard (2018) ที่พบว่า ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจบริการ คุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของสำนักงานบัญชีให้เหนือกว่าคู่แข่งขั้นได้ การเสนอคุณภาพการบริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าในสำนักงานบัญชีเป็นสิ่งที่จะต้องทำลูกค้าพอใจถ้าลูกค้าได้รับสิ่งที่ต้องการ

จากผลการวิจัยเมื่อทำการเปรียบเทียบระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีสู่ความสำเร็จอย่างยิ่งย่น จำแนกตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ และจำนวนรับทำบัญชีของสำนักงานบัญชี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากรูปแบบ ระยะเวลาดำเนินงาน และจำนวนรับทำบัญชีของสำนักงานบัญชีมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

Wichuta (2021) ที่พบว่า ประเภทกิจการ ลักษณะการจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ และรายได้เฉลี่ยต่อปี ให้ความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสำนักงานบัญชีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chatchai (2020) ที่พบว่า รูปแบบของสำนักงานบัญชี ระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวนลูกค้าที่ให้บริการ แตกต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีแตกต่างกัน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอนเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ และด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้สำนักงานบัญชีมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Onanong (2018) ที่พบว่า สำนักงานบัญชีควรมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรโดยวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้สำนักงานบัญชีนั้นประสบความสำเร็จในการให้บริการ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leisa, Victoria & David (2019) ที่มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในสำนักงานบัญชี โดยเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลางเพื่อรักษาลูกค้าและความสามารถในการทำกำไร มีการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Storey, Ulrich & Patrick (2019) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ โดยมุ่งเน้นการนำศักยภาพของนักบัญชีมาเป็นประโยชน์ในการบริหารสำนักงานบัญชีให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ให้บริการลูกค้าที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichuta (2021) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการให้บริการ ด้านสถานที่ ช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าบริการจัดทำบัญชี รวมถึงการส่งเสริมการตลาด รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sandra, et al. (2022) ที่เน้นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jakkrit (2022) ที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานวิชาชีพบัญชี รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gao (2022) ที่ใช้เทคโนโลยี Big Data เพื่อให้เกิดการพัฒนาใหม่ในการจัดการข้อมูล การบัญชีการเงินเพิ่มประสิทธิภาพเป้าหมายของการจัดการข้อมูลทางการเงิน เสริมสร้างการเน้นการสร้างข้อมูล การจัดการทางการเงิน สร้างระบบป้องกันความเสี่ยงของข้อมูล และเสริมสร้างเงื่อนไขซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ สำหรับการสร้างข้อมูลสำหรับการพัฒนาก้าวของการจัดการข้อมูลการบัญชี นอกจากนี้แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ด้านการปฏิบัติงานบัญชีที่ดี ด้านการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร และด้านการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า แนวทางการบริหารสำนักงานบัญชีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยที่สำนักงานบัญชีจะดำเนินกิจการให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปฏิบัติงานบัญชีที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pilasinee, et al. (2020) พบว่า กระบวนการปฏิบัติงานทางบัญชีที่ดี ด้านการปฏิบัติงานตามคู่มืออย่างเคร่งครัด และด้านการชี้แจงการปฏิบัติงานทางบัญชีแก่บุคคลากร มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของ

สำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย รวมถึงการสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Areerat (2020) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านชื่อเสียงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yunus, Ibrahim & Amir (2018) ที่พบว่า ภาพลักษณ์ของสำนักงานบัญชีมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร และต้องให้ลูกค้าที่มาใช้บริการของสำนักงานบัญชีเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leonnard (2018) ที่พบว่า คุณภาพของการให้บริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของสำนักงานบัญชีให้เหนือกว่าคู่แข่งขั้นได้ การเสนอคุณภาพการบริการที่ตรงกับความคาดหวังของลูกค้าในสำนักงานบัญชีเป็นสิ่งที่ต้องทำลูกค้าถูกใจถ้าลูกค้าได้รับสิ่งที่ต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบสมมติฐานแนวทางการบริหารสำนักงานบัญชี ด้านการมุ่งเน้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ไม่มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีได้รับการถ่ายทอดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพในหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงการเข้าอบรมก่อนและระหว่างการปฏิบัติงานด้านบัญชี ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีจึงยึดมั่นในหลักการของจรรยาบรรณวิชาชีพมาปฏิบัติงานด้านบัญชีอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supaporn & Worawit (2017) ที่พบว่า สำนักงานบัญชีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ส่งผลกระทบเชิงลบอย่างเป็นสาระสำคัญต่อการปฏิบัติด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณของสำนักงาน และ 3) การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leonnard (2018) ที่พบว่า ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจ การบริการ คุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของสำนักงานบัญชีให้เหนือกว่าคู่แข่งขั้นได้ การเสนอคุณภาพการบริการที่ตรงกับความคาดหวังของลูกค้าในสำนักงานบัญชีเป็นสิ่งที่ต้องทำลูกค้าถูกใจ ถ้าลูกค้าได้รับสิ่งที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สภาวิชาชีพบัญชีควรสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อความสำเร็จในการบริหารสำนักงานบัญชี เช่น แนวทางการเติบโตของสำนักงานบัญชี การประหยัดต้นทุนของสำนักงานบัญชี รวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี เป็นต้น และนำมาจัดการให้ความรู้แก่สำนักงานบัญชีอย่างจริงจัง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรสนับสนุนให้สำนักงานบัญชีมีแนวทางการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ในด้านคุณสมบัติหลัก ได้แก่ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงคุณสมบัติในด้านอื่น เช่น ความรับผิดชอบของผู้บริหารสำนักงานบัญชี ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าที่มาใช้บริการ การจัดการทรัพยากร การปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี การติดตาม การตรวจสอบ และการจัดการด้านเอกสาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การบริหารสำนักงานบัญชีในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี จากปรากฏการณ์ Digital Transformation ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าบริการของสำนักงานบัญชี ทั้งการนำ

เทคโนโลยีระบบคลาวด์ ระบบอัตโนมัติ และระบบการเรียนรู้ของคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชีเพิ่มขึ้น จึงควรศึกษาการบริหารสำนักงานบัญชีในยุคดิจิทัลเพื่อเพิ่มความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี

การปรับตัวของสำนักงานบัญชีหลังจากการเกิดโรคระบาด covid-19 จากสถานการณ์ที่สำนักงานบัญชีต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด และในปัจจุบันสถานการณ์ดังกล่าวได้คลี่คลายแล้ว จึงควรศึกษาว่าสำนักงานบัญชีมีการปรับตัวในการดำเนินงานอย่างไรเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินงานต่อไปได้

การรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงเพื่อความสำเร็จของสำนักงานบัญชี จากการศึกษาที่สำนักงานบัญชีต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของสำนักงานบัญชีจึงมีความสำคัญ เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทำให้สำนักงานบัญชีไม่สามารถคาดเดาได้ ดังนั้น แนวทางการเตรียมความพร้อมจึงมีความสำคัญ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี เป็นต้น

References

- Areerat, P. (2020). **Factors affecting the decision to use the audit firm services of Ac Home Audit Co., Ltd.** Master of Business Administration Program graduate school Silpakorn University. [In Thai]
- Chalida, L., Supaporn, B. & Nissarat, V. (2022). Modern Management in the New Normal Era and Performance of Accounting Firms in Thailand. **Rajapark Journal**, 16(44), 139-150. [In Thai]
- Chatchai, B. (2020). **Operation process of a representative accounting firm in Thailand. Independent research.** Master of Accounting Faculty of Business Administration Chiang Mai University. [In Thai]
- Department of Business Development. (2022). **Announcement of the Department of Business Development on Criteria and Conditions for Accounting Firm Quality Certification B.E. 2021 Accounting Firm Quality Certification Requirements.** [Online]. Available : <https://epermit.dbd.go.th/eAccFirm/> [2022, September 8]. [In Thai]
- Federation of Accounting Professions. (2018). **Definition of an accounting firm.** [Online]. Available : <https://www.tfac.or.th> [2022, September 10]. [In Thai]
- Gao, J. (2022). **Analysis of the Financial Internal Control Strategies of SME Based on the Background of Big Data,** *Technium Social Sciences Journal*. [Online]. Available : <https://www.researchgate.net> [2022, November 22].
- Jakkrit, M. (2022). **Factors affecting the success of using information technology in the accounting profession.** Bangkok : Dhurakij Pundit University. [In Thai]

- Leonnard, L. (2018). The Performance of SERVQUAL to Measure Service Quality in Private University. **Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science**, 11(1), 16-21.
- Leisa, G., Victoria, M. & David, G. (2019). **Voice of the Customer: Creating Client Centered Cultures in Accounting Firms for Retaining Clients and Increasing Profitability**. [Online]. Available : <https://papers.ssrn.com> [2022, November 10].
- Malee, S. (2017). **Factors affecting the decision to choose accounting firm services of entrepreneurs in Nakhon Pathom Province**. Bangkok : Dhonburi Rajabhat University. [In Thai]
- Natchakorn, W. & Supa, T. (2022). Effects of Risk Management Corresponding to the COSO ERM 2017 Framework on Work Efficiency of Bookkeepers in Accounting Firms in Bangkok. **Journal of Administrative and Management Innovation**, 10(2), 43-52. [In Thai]
- Natchunan, K. & Sukumarn, S. (2021). Performance on Criteria of Quality Assurance for Accounting Firm in the Eastern Region. **Western University Research Journal of Humanities and Social Science**, 6(2), 59-69. [In Thai]
- Onanong, T. (2018). **Factors affecting the success of accounting firm services in Bangkok and its vicinity**. Master of Accounting Program Accounting Faculty of Accountancy, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Pilasinee, A., Priyanuch, P. & Jaturapat, W. (2020). **Good accounting practices that affect the success of quality accounting firms in Thailand Faculty of Management Sciences**. Lampang : Lampang Rajabhat University. [In Thai]
- Sandra, B., Cris, C., Indra, A. & Raul, D. (2022). **Role of Service Quality, Price, and Firm Image on Customer Satisfaction in Philippine Accounting Firms**. [Online]. Available : <https://papers.ssrn.com> [2022, December 25].
- Storey, J.U., Dave., Wright, PM., (2019). **Strategic Human Resource Management: A Research Overview**. State of the Art in Business Research. London : Routledge.
- Suwannee, A., Orapan, K. & Anyanitha, D. (2022). Transition to a High-Performance Digital Disaster Warning Organization. **Defence Technology Academic Journal**, 3(9), 80-93. [In Thai]
- Supaporn, D. & Worawit, P. (2017). **The potential of accounting firms in the lower northern region as quality accounting firms**. Faculty of Business Administration Economics and Communication Naresuan University. [In Thai]

- Thongmai, S., Todtamon, S. & Thitaree, S. (2022). Factors Affecting the Decision to use the Accounting Office of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Muang District, Nong Bua Lamphu Province. *Neuarj Neu Academic And Research Journal*, 12(1), 214-228. [In Thai]
- Tararin, J. (2019). *Factors Affecting the Operational Success of Quality Accounting Firms in Thailand*. Bangkok : Sripatum University. [In Thai]
- Wichuta, N. (2021). *Factors Affecting the Decision to Select Accounting Service of Small and Medium Business Entrepreneurs in Pathum Thani Province*. Accounting Faculty of Business Administration North Bangkok University. [In Thai]
- Yunus, M., Ibrahim, M. & Amir, F. (2018). *The Role of Customer Satisfaction and Trust as Mediation on The Influence of Service Quality and Corporate Image to Customer Loyalty*. [Online]. Available : http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4849/1/sirisak_boon.pdf [2022, December 25].

การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน
ของโรงเรียนบ้านห้วยบง อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
The Development of a School Garden by School and Community
Participation of Banhuaybong School in Chaiprakan District, Chiang Mai

Province

สุดารัตน์ วรคุณาภรณ์*

Sudarat Vorakunaporn

ผานิตย์ นาขยัน**

Phanit Nakayan

ปรมินทร์ นาระทะ**

Porramin Narata

รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย**

Ratchanon Somboonchai

Received : July 22, 2023

Revised : October 30, 2023

Accepted : November 13, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาของการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง 2. ศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน 3. พัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจพื้นที่ แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มตัวแทน จำนวน 85 ราย โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงเนื้อหา ค่าทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาสำคัญในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเพาะปลูก

*นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาสาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Graduate Student, Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development, Maejo University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Lecturer of Geosocial Based Sustainable Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo

University(Corresponding Author) e-mail: phanit1515@gmail.com

2. โรงเรียนและชุมชนมีศักยภาพในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน เนื่องจากเป็นชาวปกากะญอที่มีทักษะด้านการเกษตรและมีทรัพยากรท้องถิ่นในอาณาบริเวณที่เพียงพอต่อการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน โดยพบว่านักเรียนและตัวแทนชุมชนมีความรู้และทักษะด้านการเกษตรในระดับสูง เห็นได้จากการมีกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือน โดยคิดเป็นร้อยละ 93 และร้อยละ 96 ตามลำดับ ในขณะที่บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และทักษะด้านการเกษตรในระดับปานกลาง และมีเพียงส่วนน้อยที่ทำกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือน โดยคิดเป็นร้อยละ 38 และ 3. การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมตัดสินใจ โดยเริ่มจากการจัดประชุมผู้นำชุมชนและบุคลากรเพื่อสื่อสารวัตถุประสงค์ของโครงการและให้ข้อมูลในการตัดสินใจ ตามแนวความคิดพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน 2) ร่วมดำเนินการ โดยจัดประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและชักชวนตัวแทนชุมชนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเตรียมดิน (2) การเตรียมพันธุ์ (3) การเพาะปลูก (4) การให้น้ำ (5) การให้ปุ๋ย (6) การกำจัดวัชพืช และ (7) การเก็บเกี่ยว 3) ร่วมรับผลประโยชน์ โดยโรงเรียนได้พื้นที่การเรียนการสอนเชิงบูรณาการ นักเรียนได้บริโภคผลผลิตปลอดภัย ชุมชนได้พัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) ร่วมประเมินผล พร้อมเสนอแนวทางในการจัดการแปลงเกษตรให้ยังคงอยู่สู่นักเรียนรุ่นต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน / การมีส่วนร่วม / โรงเรียนและชุมชน / ภูมิสังคม

ABSTRACT

The purposes of this mixed methods research were to 1. study the barriers of Banhuaybong school garden management, 2. study the potential of Banhuaybong school and community for the development of a school garden, and 3. develop a school garden through the school and community participation. This study employed Participatory Action Research (PAR) approach with field notes, participant observation form, and semi-structured interview form as research tools to collect the relevant data by means of participation observation, interviews, and focus groups from 85 key informants using purposive sampling method. Descriptive and content analysis with statistical frequency and percentage were applied to analyze the derived data. The study found that 1. The main barrier of school garden maintenance was the lack of school personnel with knowledge and expertise for cultivation in sustainable agriculture systems. 2. The school and community demonstrated high potential for the school garden development with the agricultural knowledge and skills as Karen background plus abundance natural resources for cultivation found in the village boundary. The findings demonstrated that students and community representatives had a high level of agricultural knowledge and skills, evidently from the presence of agricultural activities at the household level accounted for 93 percent and 96 percent, respectively. School personnel had moderate agricultural knowledge

and skills, and only a minority engaged in agricultural activities at the household level, accounting for 38 percent. Lastly, 3. The development of a school garden through the school and community participation approach were accomplished in 4 stages, namely 1) Participation in planning by organizing meetings of community leaders and school personnel to communicate project objectives and discuss decision-making information under the concept of geosocial based sustainable development; 2) Participation in implementation starting from educating about sustainable agriculture and persuade community members to participate in the school garden development, consisting of 7 steps of cultivation: (1) soil preparation (2) sowing (3) planting (4) irrigation (5) fertilizing (6) weeding and (7) harvesting; 3) Participation in benefits which resulted in an integrative learning space with quality produce for the school while the community has learned an environmental-friendly agriculture system; and, 4) Participation in evaluation along with proposing school garden maintenance guidelines to remain available for future students.

Keywords : School Garden Development / Participation / School and Community / Geosocial Based Sustainable Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นรากฐานของการพัฒนาคน การจัดตั้งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติได้ครบทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นนโยบายทางการศึกษาฉบับปัจจุบันที่ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่อยู่ในยุคปฏิวัติดิจิทัล (Digital revolution) โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for education) เป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของแนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยทุกวัยให้มีองค์ความรู้ที่ทันสมัยผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) และสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Office of the Education Council, 2017) ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการน้อมนำแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการจัดสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้แก่คนทุกช่วงวัยในชุมชน

สถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนทุกวัยในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนโดยผู้มีความรู้ คือครู ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนบ้านห้วยบง เป็นหนึ่งในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ตั้งอยู่ในหมู่บ้านห้วยบง หมู่ที่ 7 ตำบลปลงดำ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ และมีอาณาเขตพื้นที่

ทั้งหมดประมาณ 11 ไร่ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่มีการผลิตน้ำประปาภูเขาสำหรับอุปโภคบริโภคได้เอง และมีอ่างเก็บน้ำห้วยบงสำหรับการเกษตร ในช่วงปี พ.ศ. 2559-2560 เคยได้รับการส่งเสริมกิจกรรมเกษตรในพื้นที่โรงเรียน ด้วยแนวคิดการใช้ที่ดินน้อยให้ได้ผลผลิตมาก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เช่น การเลี้ยงไก่ไข่ การเพาะเห็ด และการเพาะต้นกล้าในโรงเรือน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนบ้านห้วยบง การสร้างองค์ความรู้ขั้นพื้นฐานผ่านกิจกรรมการเกษตรให้นักเรียน จึงเป็นเสมือนการสร้างฐานรากให้เยาวชนสร้างรายได้พร้อมทั้งนำความรู้ไปบรรเทาภาระหน้าที่ของผู้ปกครองในการประกอบอาชีพได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของผู้อำนวยการโรงเรียนในปี พ.ศ. 2561 และยังไม่มีการแต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียนคนใหม่จนถึงปี พ.ศ. 2565 ทำให้กิจกรรมด้านการเกษตรดังที่กล่าวมาข้างต้นขาดการสานต่อ ส่งผลให้นักเรียนขาดพื้นที่เรียนรู้ในภาคปฏิบัติของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเมื่อพื้นที่ถูกทิ้งร้างเต็มไปด้วยวัชพืช จึงนำไปสู่การใช้สารกำจัดวัชพืชประเภทดูดซึมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียนและคนในชุมชนที่มากทำกิจกรรมในสนามกีฬาของโรงเรียน ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 โรงเรียนบ้านห้วยบงมีนักเรียนรวมทั้งหมด 66 คน และมีข้าราชการครู จำนวน 4 คน แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนครูไม่ครบทุกชั้นเรียน อีกทั้งยังขาดผู้นำโรงเรียนในการสั่งการ ส่งผลให้ขาดแนวทางในการประสานงานกับชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ การขาดองค์ความรู้ด้านการเกษตรของข้าราชการครู ส่งผลให้ขาดแนวทางในการริเริ่มกระบวนการฟื้นฟูพื้นที่กิจกรรมการเกษตรให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ ถึงแม้ผู้นำชุมชนบ้านห้วยบงและชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังคงขาดแนวทางในการมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนเพื่อฟื้นฟูพื้นที่กิจกรรมด้านการเกษตรที่เคยดำเนินการ ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพของพื้นที่บริเวณหน้าโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการศึกษาการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียนบ้านห้วยบง ตำบลปลงตำ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน โดยการน้อมนำหลักการทรงงานตามแนวพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ควบคู่กับแนวคิดการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่เน้นการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสภาพพื้นที่ โดยต้องมีการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด ทั้งสภาพภูมิประเทศ และประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชุมชน (Sri-ngernyuang & Satienperakul, 2014) ผ่านการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาแปลงเกษตรภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วม โดยใช้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักของ Cohen & Uphoff (1980) และใช้แนวทางปฏิบัติภายใต้แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนที่สามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัย ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (Reijntjes, et al., 1992)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรของโรงเรียนบ้านห้วยบง ตำบลปลงตำ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน ของโรงเรียนบ้านห้วยบง ตำบลปลงตำ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ของโรงเรียนบ้านห้วยบง ตำบลปลงตำ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในกระบวนการเก็บข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกจากบุคลากรของโรงเรียนบ้านห้วยบง จำนวน 8 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านห้วยบง จำนวน 50 คน กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านห้วยบง จำนวน 136 ครัวเรือน และกลุ่มหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านห้วยบง จำนวน 6 กลุ่ม เพื่อความแม่นยำในการให้ข้อมูล จึงใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลและองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียนบ้านห้วยบง ทั้งเป็นผู้สอนและผู้ดำเนินงานภาคปฏิบัติของโรงเรียนบ้านห้วยบง ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนบ้านห้วยบงที่มีบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นที่มีภาคปฏิบัติภายใต้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และคนในชุมชนที่เคยศึกษาที่โรงเรียนบ้านห้วยบงและมีเวลาที่จะเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนและประชุมระดมความคิดเห็น จากการคัดกรองโดยผู้วิจัยทำการสอบถามด้วยตนเองร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน จึงได้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 8 คน โดยเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนบ้านห้วยบงในช่วงเวลาวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลบริบทและปัญหารวมถึงการศึกษาศักยภาพของโรงเรียนในการจัดการแปลงเกษตร 2) นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านห้วยบง ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ของปีการศึกษา 2565 จำนวน 27 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีกิจกรรมภาคปฏิบัติภายใต้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และ 3) ตัวแทนชุมชน จำนวน 50 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านห้วยบงทั้งในอดีตและปัจจุบัน จำนวน 6 คน เพื่อเก็บข้อมูลปัญหาในอดีตและปัจจุบันในการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านห้วยบง จำนวน 15 คน และผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยบงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยบง จำนวน 25 คน เพื่อเก็บข้อมูลด้านศักยภาพในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนและด้านการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสุดท้าย คือ ตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยบงที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร จำนวน 4 คน ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไชยปราการ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอไชยปราการ และหมอดินอาสาประจำตำบลปลงตำ เพื่อเก็บข้อมูลด้านศักยภาพในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 85 คน

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับแก้ไข จากนั้นนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมกับผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการเกษตรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ท่าน ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านห้วยบงตลอดระยะเวลาของโครงการวิจัยประหนึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน และได้ทำการเดินสำรวจร่วมกับสมาชิกในชุมชน ทำการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทุกคนด้วยตนเอง อีกทั้งยังร่วมกับผู้นำชุมชนในการจัดสนทนากลุ่มย่อย ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล แยกตามขั้นตอนของการวิจัย มีดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสำรวจพื้นที่ (Field notes) เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์จากการสำรวจพื้นที่จริง ตรวจสอบทรัพยากรดินและน้ำเพื่อศึกษาความเหมาะสมต่อการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน พร้อมทั้งใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์บุคลากร ตัวแทนชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยบง เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรของโรงเรียนบ้านห้วยบงทั้งในอดีตและปัจจุบัน และนำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงกับข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

2. ขั้นตอนที่ 2 ใช้แบบสำรวจพื้นที่ เพื่อศึกษาศักยภาพด้านทรัพยากรในพื้นที่โรงเรียนและชุมชน และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งหมด 85 คน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนจัดสนทนากลุ่มย่อยกับบุคลากร นักเรียน และตัวแทนชุมชน รวมจำนวน 81 คน เพื่อศึกษาศักยภาพด้านความรู้และทักษะในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง และส่วนที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยบง รวมจำนวน 4 คน เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาและจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน จากนั้นนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน โดยทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

3. ขั้นตอนที่ 3 ใช้แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อบันทึกพฤติกรรมในการดำเนินการตามแนวคิดการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมในแปลงเกษตรโรงเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปจัดสนทนากลุ่มย่อยกับบุคลากร นักเรียน และตัวแทนชุมชน เพื่อให้ตัวแทนของโรงเรียนและชุมชนได้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินการพร้อมทั้งร่วมกันนำเสนอแนวทางในการพัฒนาและจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน ในระยะสุดท้ายของขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน จัดสนทนากลุ่มย่อยระหว่างบุคลากรและตัวแทนชุมชน เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน และนำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืน และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรของโรงเรียนบ้านห้วยบง

โรงเรียนบ้านห้วยบงเป็นหนึ่งในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยร้อยละ 95 เป็นชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยบง ร้อยละ 2 เป็นชาวปกากะญอจากพื้นที่อื่น และร้อยละ 3 เป็นชาวไทยใหญ่จากหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรรวมทั้งหมด 8 คน

ประกอบด้วย ข้าราชการครู 4 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน ครูจิตอาสา 2 คน และแม่ครัวจิตอาสา 1 คน และมีนักเรียนรวมทั้งหมด 66 คน แบ่งเป็นระดับชั้นอนุบาล จำนวน 16 คน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 จำนวน 50 คน โดยร้อยละ 97 ของนักเรียนทั้งหมด นับถือศาสนาคริสต์ และร้อยละ 3 นับถือศาสนาพุทธ

โรงเรียนบ้านห้วยบงมีอาณาเขตพื้นที่กว้างขวางรวมทั้งหมดประมาณ 11 ไร่ มีบริเวณที่เคยจัดกิจกรรมด้านการเกษตร โรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงมีความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ ให้สามารถนำผลผลิตจากแปลงเกษตรโรงเรียนมาใช้ในวิชาการงานอาชีพ และนำไปจำหน่ายในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ โดยลักษณะแปลงเกษตรโรงเรียนที่ต้องการนั้น ให้เน้นความเรียบง่าย ประหยัด และใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และชนิดของพืชที่ต้องการเพาะปลูกในแปลงเกษตรโรงเรียน เน้นพืชที่นิยมบริโภคในชุมชน อายุสั้นหรือเก็บเกี่ยวได้นาน เหมาะกับสภาพอากาศของพื้นที่ และวิถีชีวิตของชุมชนบ้านห้วยบง

จากการสัมภาษณ์บุคลากรและตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนที่ผ่านมา พบว่าปัญหาสำคัญ คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีเวลา ความรู้และทักษะ และสามารถจัดการดูแลพื้นที่ได้ทั้งหมด อีกทั้ง ยังขาดผู้นำโรงเรียนที่สามารถจัดหางบประมาณสนับสนุนกิจกรรมและสร้างแนวทางในการริเริ่มการพัฒนาแปลงเกษตร เนื่องจากโรงเรียนบ้านห้วยบงไม่มีผู้อำนวยการโรงเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 มีเพียงครูชำนาญการพิเศษที่ทำหน้าที่รักษาการ ซึ่งขาดทักษะ ความรู้และความสนใจด้านการเกษตร

2. ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ของโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงตามแนวคิดการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ด้วยแบบบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลทางภูมิศาสตร์ และการจัดสนทนากลุ่มย่อยกับบุคลากรของโรงเรียนและตัวแทนชุมชนบ้านห้วยบง รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พบว่า โรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบง ตั้งอยู่ที่ความสูงประมาณ 550 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ทำให้มีฤดูหนาวที่อากาศเย็นจัดในช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคม มีฝนตกโดยเฉลี่ย 900 – 1,100 มิลลิเมตรต่อปี ไม่เป็นพื้นที่แห้งแล้ง มีทรัพยากรน้ำที่มาจากแหล่งต้นน้ำภายในหมู่บ้านและมีแหล่งเก็บน้ำไว้เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง มีถังเก็บน้ำพลาสติกขนาด 9,000 ลิตร และถังเก็บน้ำคอนกรีตขนาด 1,000 ลิตร สำหรับพื้นที่วิจัยขนาด 1,200 ตารางเมตร (ประมาณ 3 งาน) จึงสามารถเพาะปลูกพืชได้หลายชนิด โรงเรียนและชุมชนแวดล้อมด้วยสภาพภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพในด้านทรัพยากรดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืช ผลของการตรวจวิเคราะห์สมบัติของดิน (Soil properties) (ตารางที่ 1) พบว่า ตัวอย่างดินของพื้นที่ศึกษาวิจัยการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย (Sandy clay) มีค่า pH 5.8 มีความเป็นกรดปานกลาง มีค่าปริมาณอินทรีย์วัตถุ (OM) 1.63% แสดงว่าดินมีปริมาณอินทรีย์วัตถุปานกลาง ค่าการนำไฟฟ้าของดิน (EC) 35.82 $\mu\text{S}/\text{cm}$ แสดงว่ามีความเค็มเล็กน้อย ไม่มีผลกระทบต่ออาการเจริญเติบโตของพืช ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Available P) 5.04 mL/L อยู่ในระดับต่ำ ปริมาณซิลิเคอร์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Available S) 22.04 mL/L อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในขณะที่ปริมาณโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exchangeable K) 368.46 mL/L อยู่ในระดับสูง ปริมาณแมกนีเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exchangeable Mg) 151.26 mL/L อยู่ในระดับปานกลาง และปริมาณแคลเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exchangeable Ca) 560.8 mL/L อยู่ในระดับต่ำ จาก

ผลการตรวจวิเคราะห์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพดิน ด้วยการเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุด้วยปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์และใบไม้ (อัตราส่วน 1:1)

ตารางที่ 1 วิธีวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์สมบัติของดิน

รายการวิเคราะห์	วิธีวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์
Soil pH	soil:H ₂ O 1:1	5.8
Organic Matter (OM)	Walkley & Black	1.63%
Electrical Conductivity (EC)	soil:H ₂ O 1:5	35.82 μ S/cm
Available phosphorous	Bray II	5.04 ml/L
Available sulfur	Turbidity	22.04 ml/L
Exchangeable potassium	สกัดด้วย 1 N NH ₄ OAc (pH 7.0)	368.46 ml/L
Exchangeable magnesium	สกัดด้วย 1 N NH ₄ OAc (pH 7.0)	151.26 ml/L
Exchangeable calcium	สกัดด้วย 1 N NH ₄ OAc (pH 7.0)	560.8 ml/L

จากการสำรวจพื้นที่และการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน พบว่า มีแหล่งวัสดุในการปรับปรุงคุณภาพดิน ที่หาได้ในท้องถิ่น ได้แก่ ปุ๋ยคอกและเศษใบไม้จากต้นจามจุรี จำนวน 3 ตัน ตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยบง ภายในวัดพระวิสุทธิวงศาตร์ ห้วยบง และข้างอาคารธนาคารชาวบ้านห้วยบง ซึ่งเป็นแหล่งอินทรีย์วัตถุที่มีไนโตรเจนสูง เหมาะแก่การนำมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมัก แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนบ้านห้วยบงตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

ในส่วนของการศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการแปลงเกษตร ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยทำการเดินสำรวจโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงพร้อมทั้งสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 81 คน จากทั้งหมด 85 คน โดยแยกจัดสนทนากลุ่มย่อยตามวันและเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ประกอบด้วย บุคลากรของโรงเรียนบ้านห้วยบง จำนวน 8 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงปีที่ 6 จำนวน 27 คน ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนบ้านห้วยบงซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 46 คน ทั้งนี้ ในส่วนของชุมชน ไม่รวมตัวแทนจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร จำนวน 4 คน เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 81 คนนี้ มีความเกี่ยวข้องกับงานในกระบวนการพัฒนาและจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน ในส่วนที่ 2 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยบง จำนวน 4 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอไชยปราการ หมอдинอาสาประจำตำบลปงดำ สมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลไชยปราการ เพื่อเก็บข้อมูลด้านศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบง ทั้งด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ทรัพยากรดินและน้ำ ศักยภาพด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ผลการวิจัยจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาศักยภาพด้านความรู้และทักษะของโรงเรียนและชุมชน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทักษะด้านการเกษตรของกลุ่มบุคลากร จำนวน 8 คน พบว่า บุคลากรมีทักษะด้านการเกษตรในระดับปานกลาง โดยร้อยละ 50 มีความรู้และทักษะในการเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์ การเพาะปลูก การให้ปุ๋ย และการเก็บเกี่ยวพืช ในขณะที่ ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือนของบุคลากร พบว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรในระดับครัวเรือนเป็นส่วนน้อย โดยร้อยละ 38 มีการปลูกพืชสวนครัว ทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร และเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ร้อยละ 25 ทำปุ๋ยคอกสัตว์ในระดับครัวเรือน เช่น การเลี้ยงหมูหลุมและการเลี้ยงไก่บ้าน และร้อยละ 50 มีการใช้ใบไม้แห้งเพื่อปรับปรุงดิน ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้และทักษะด้านการเกษตร และปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรในระดับครัวเรือน เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านห้วยบงและครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทักษะด้านการเกษตรของกลุ่มนักเรียน จำนวน 27 คน พบว่า นักเรียนมีความรู้และทักษะด้านการเกษตรในระดับสูง โดยร้อยละ 78 เคยปฏิบัติและสามารถอธิบายการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกได้ ร้อยละ 56 สามารถอธิบายการเตรียมพันธุ์พืช ร้อยละ 93 เคยมีส่วนร่วมในการปลูกพืชด้วยการหว่านเมล็ดและการหยอดเมล็ดลงในหลุมปลูก เคยกำจัดวัชพืชด้วยการถอนด้วยมือและใช้จอบ ในขณะที่ ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือนของนักเรียน พบว่า การทำกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง โดยร้อยละ 93 มีการปลูกพืชสวนครัว ร้อยละ 74 มีการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร ร้อยละ 56 มีการใช้ใบไม้แห้งปรับปรุงดิน และร้อยละ 67 มีการทำปุ๋ยคอกสัตว์ในระดับครัวเรือน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทักษะด้านการเกษตรของกลุ่มตัวแทนชุมชนบ้านห้วยบง จำนวน 46 คน พบว่า ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะด้านการเกษตรในระดับสูง ได้แก่ การเตรียมดินด้วยการไถพรวนและตากดินก่อนการเพาะปลูก การเตรียมพันธุ์ด้วยการหว่านเมล็ดและการหยอดเมล็ดในหลุมปลูก การให้น้ำด้วยระบบน้ำ การให้ปุ๋ยด้วยปุ๋ยวิทยาศาสตร์และปุ๋ยคอก การกำจัดวัชพืชโดยการใช้สารเคมีและจอบ และการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยแรงงานและเครื่องจักร โดยแต่ละครอบครัวมีการทำนาข้าวสำหรับบริโภคเอง และมีส่วนผลไม่สำหรับจำหน่ายผลผลิตเป็นรายไต่รายปี ความรู้และทักษะด้านการเกษตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตประจำวัน ในขณะที่ ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือนของตัวแทนชุมชนบ้านห้วยบง พบว่า มีการทำกิจกรรมการเกษตรในระดับครัวเรือนในระดับสูง ร้อยละ 96 มีการปลูกพืชสวนครัว ร้อยละ 96 มีการปรับปรุงดินด้วยการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารและวัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกไข่ เศษพืชผัก และขี้เถ้าจากห้องครัว ร้อยละ 70 มีการทำปุ๋ยคอกสัตว์ระดับครัวเรือน ร้อยละ 87 ใช้ใบไม้แห้งจากบริเวณบ้านและวัดเพื่อนำไปปรับปรุงดิน และ ร้อยละ 78 มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของพืชสวนครัวไว้ใช้เอง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาศักยภาพด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ศักยภาพด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

ผลการสัมภาษณ์นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการของสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ พบว่า สภาพพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ คือ มีป่าชุมชนและมีแหล่งน้ำทั้งประปาภูเขาและอ่างเก็บน้ำบ้านห้วยบง มีสภาพอากาศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกตลอดทั้งปี ไม่เป็นพื้นที่ประสบภัยแล้ง ชุมชนห้วยบงได้รับความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการอย่างสม่ำเสมอ โดย

เกษตรกรในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้ พื้นที่ของโรงเรียนบ้านห้วยบงมีลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทรายที่ระบายน้ำได้ดีดิน เหมาะสมแก่การส่งเสริมด้านการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง ในส่วนที่ต้องปรับปรุงคุณภาพดิน สามารถหาวัสดุได้ง่าย เช่น ฟางข้าวจากนาข้าวในหมู่บ้าน ใบไม้จากต้นจามจุรี บ่อยคอกจากสมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างดินและสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาศักยภาพด้านความรู้และทักษะของโรงเรียนและชุมชนใน ส่วนที่ 1

ผลการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไชยปราการ พบว่า คนในชุมชนบ้านห้วยบงมีทักษะด้านการเกษตรสูงแต่ยังมีความสนใจในการทำเกษตรปลอดภัยเป็นส่วนน้อย บุคลากรของโรงเรียนอาจจะไม่มีความรู้ และทักษะด้านการเกษตรจึงอาจส่งผลต่อการจัดการแปลงเกษตรในโรงเรียน หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยบง โดยเฉพาะนายอำเภอไชยปราการ สำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอไชยปราการ ร่วมกันให้ความสำคัญกับหมู่บ้านห้วยบงมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเพียงแห่งเดียวในพื้นที่อำเภอไชยปราการที่มีอัตลักษณ์ของคริสตชนชาวปกากะญอ และหน่วยงานมีความสม่ำเสมอในการช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมที่มาจากนโยบายของรัฐและที่มาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการของสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ

ผลการสัมภาษณ์สมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการที่มีการจำหน่ายมูลโคนมให้กับเกษตรกรในชุมชนบ้านห้วยบง ได้ระบุว่า พื้นที่ข้างเคียงของชุมชน เป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตการเกษตร แหล่งปัจจัยการผลิตและสนับสนุนองค์ความรู้ เช่น ตลาดบ้านท่ามีร้านค้าที่รับซื้อผลผลิตประเภทมะเขือเปราะและพริก ในขณะที่สหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการมีสมาชิกที่สามารถผลิตปุ๋ยคอกจากมูลโคนมได้จำนวนมากตลอดปี ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพด้านความรู้และทักษะของโรงเรียนและชุมชนใน ส่วนที่ 1 และข้อมูลจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการของสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ

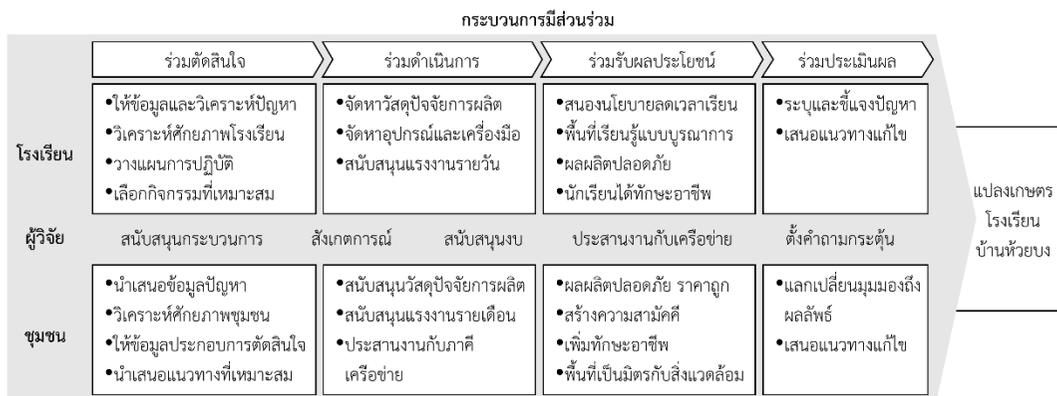
ผลการสัมภาษณ์หมอดินอาสาประจำตำบลปงดำ ซึ่งเป็นหัวหน้าศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น (อาชีพเลี้ยงสัตว์) ในปี พ.ศ. 2555 และมีประสบการณ์ในการให้คำแนะนำเกษตรกรในอำเภอไชยปราการ ได้ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการของสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการว่า ชุมชนบ้านห้วยบงมีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนเยาวชนมีความสนใจและรักในอาชีพเกษตร ในอดีต ช่วงปี พ.ศ. 2525-2527 กรมพัฒนาที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ได้มอบหมายให้หมอดินอาสาประจำตำบลปงดำ เข้าไปมีส่วนร่วมในการตั้งโรงเรียนผลิตปุ๋ยชีวภาพที่โรงเรียนบ้านห้วยบง เพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตลำไยคุณภาพตามหลัก GAP มีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรโดยการใช้ปุ๋ยหมักและจุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน และมีการส่งเสริมการเลี้ยงหมูหลุม ซึ่งคนในชุมชนยังคงดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปผลการศึกษาศักยภาพในการจัดการแปลงเกษตรของโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบง ดังนี้ ข้อมูลใน ส่วนที่ 1 พบว่า บุคลากรขาดทักษะด้านการเกษตร นักเรียนและตัวแทนชุมชนมีทักษะความรู้ด้านการเกษตรสูงเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวมได้ในส่วนที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรที่ระบุไปในทิศทางเดียวกันว่า โรงเรียนและชุมชนมีศักยภาพด้านภูมิสังคม ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรดินและ

น้ำที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ชุมชนมีทักษะความรู้ด้านการเกษตร มักให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม และสามารถเข้าถึงแหล่งรับซื้อผลผลิต ปัจจัยการผลิต และแหล่งความรู้จากองค์กรต่างๆ

3. การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

กระบวนการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ได้มีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน (ภาพที่ 1) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง

3.1 ร่วมตัดสินใจ เริ่มจากการจัดประชุมผู้นำชุมชนและบุคลากรเพื่อสื่อสารวัตถุประสงค์ของโครงการระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน และเสนอแนวทางในการพัฒนาแปลงเกษตร จนนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันในการวางแผนงาน โรงเรียนเป็นผู้สนับสนุนพื้นที่และแรงงานในการดูแล ชุมชนร่วมสนับสนุนปัจจัยด้านการเกษตร เช่น เครื่องจักร แรงงาน วัสดุปรับปรุงดิน หมอดินอาสาประจำตำบลปลงตำร่วมสนับสนุนวัสดุปรับปรุงดิน สมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไร่ไชยปราการร่วมสนับสนุนปุ๋ยคอกในราคาถูก ผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและจัดหาปัจจัยการผลิตที่ไม่สามารถหาได้ในชุมชนและถ่ายทอดองค์ความรู้

3.2 ร่วมดำเนินการ เริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนโดยผู้เชี่ยวชาญและชักชวนตัวแทนชุมชนบ้านห้วยบงที่สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน โดยแบ่งการดำเนินการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 การเตรียมดิน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้การสนับสนุนเครื่องจักรและแรงงานในการเตรียมดิน โดยนำรถไถขนาดเล็กมาทำการไถตะลิกประมาณ 25-30 เซนติเมตร ตากดินไว้ 7 วัน เพื่อฆ่าเชื้อโรคที่อยู่ในดินและกำจัดวัชพืช หลังจากนั้นไถพรวนดินซ้ำอีก รวมการไถทั้งหมด 3 ครั้ง เพื่อกำจัดเมล็ดวัชพืชที่ตกค้าง ยกแปลงปลูกรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าความกว้างประมาณ 1 เมตร ยาวประมาณ 7 เมตร และสูงประมาณ 15 เซนติเมตร ทำทางเดินระหว่างแปลงขนาดประมาณ 0.5 เมตร บุคลากรเป็นผู้จัดหาวัสดุปรับปรุงดิน โดยนำนักเรียนร่วมกันกวาดใบไม้ภายในบริเวณโรงเรียน เพื่อนำมาผสมดินในแปลงปลูกในอัตราส่วนประมาณ 2 กิโลกรัมต่อตารางเมตร พร้อมกับผสมด้วยปุ๋ยคอกจากมูลวัวในอัตราส่วนประมาณ 3 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

3.2.2 การเตรียมพันธุ์ บุคลากรและชุมชนได้มีส่วนร่วมสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ 3 ชนิด ได้แก่ ผักบุ้งจีน พริกกะเหรียง และถั่วฝักยาว โดยมาจากการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ส่วนผู้วิจัยเป็นผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์พืช 6 ชนิด ได้แก่ กวางตุ้งดอก กวางตุ้งใบ ข้าวโพด มะเขือเทศเชอร์รี่ มะเขือเปราะ แครอท

3.2.3 การเพาะปลูก บุคลากรนำนักเรียนดำเนินการเพาะปลูกในช่วงเดือนกรกฎาคม 2565 ถึง มีนาคม 2566 โดยใช้วิธีการเพาะปลูกตามความเหมาะสมของชนิดพืช มีด้วยกัน 3 วิธี ได้แก่

3.2.3.1 หวานเมล็ดในแปลงปลูก พืชที่ใช้วิธีนี้ ได้แก่ กวางตุ้งดอก กวางตุ้งใบ ผักบุ้งจีน

3.2.3.2 เพาะเมล็ดในถาดหลุม ขนาด 104 หลุม เมื่อต้นกล้ามีอายุครบ 20 วัน ย้ายลง หลุมปลูก ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ผงของโครงการหลวง ดูแลรดน้ำทุกวัน และคลุมแปลงด้วยฟางแห้งหรือแกลบดิบเพื่อลด การสูญเสียความชื้น พืชที่ใช้วิธีนี้ ได้แก่ มะเขือเปราะ มะเขือเทศเชอร์รี่ พริกกะเหรียง

3.2.3.3 เพาะเมล็ดในหลุมปลูก พืชที่ใช้วิธีนี้ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แครอท

3.2.4 การให้น้ำ บุคลากรนำนักเรียนรดน้ำแปลงเกษตรโรงเรียนทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในเวลา 15:00 น. โดยใช้สายยางและบัวรดน้ำที่ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดหา ส่วนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ไม่มีการรดน้ำแต่ พืชสามารถอยู่ได้เนื่องจากมีวัสดุคลุมดินช่วยรักษาความชื้น ก่อนปิดเทอมมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนให้เข้ามาร่วมกัน ดูแลรดน้ำแปลงผัก ส่วนในช่วงฤดูแล้งซึ่งเป็นช่วงปิดเทอม ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ขอความร่วมมือจาก ตัวแทนชุมชนให้ผลัดเปลี่ยนเข้ามาดำเนินการรดน้ำ

3.2.5 การให้ปุ๋ย บุคลากรนำนักเรียนกวาดใบไม้จากต้นไม้ในบริเวณโรงเรียน เช่น ต้นจามจุรี ต้นนนทรี และต้นหางนกยูงฝรั่ง ใส่ในกระสอบเพื่อนำไปทำปุ๋ยหมัก โดยนำมาผสมกับปุ๋ยคอกจากมูลวัวใน อัตราส่วน มูลวัว : ใบไม้ เท่ากับ 1:4 แล้วใช้จุลินทรีย์ พด.1 จากหมอดินอาสาประจำตำบลปลงตำ ผสมน้ำราดกอง ปุ๋ยหมักเพื่อเร่งการย่อยสลาย จากนั้นนำปุ๋ยหมักที่ได้มาใส่ในแปลงเกษตรโรงเรียนทุกครั้งหลังการเก็บเกี่ยว

3.2.6 การกำจัดวัชพืช บุคลากรนำนักเรียนร่วมกันกำจัดวัชพืชและพรวนดินด้วยจอบสี่ปาดหัว ละ 1 ครั้ง ในวันพุธ เวลาประมาณ 15:00 น. หลังจากกำจัดวัชพืชแล้ว คลุมด้วยฟางแห้งหรือแกลบดิบเพื่อรักษา ความชื้นและป้องกันวัชพืชงอกซ้ำ ผู้ใหญ่บ้านนำชาวบ้านในชุมชนร่วมกำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้าและพรวน ดินด้วยจอบเดือนละ 1 ครั้ง โดยขอความร่วมมือผ่านการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน

3.2.7 การเก็บเกี่ยว บุคลากรนำนักเรียนเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยทำการเก็บในช่วงเช้าแล้วนำไป ให้แม่ครัวจิตอาสาปรุงอาหารกลางวัน บางครั้งเก็บเกี่ยวในช่วงบ่ายเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพ และทำ การเก็บเกี่ยวในเย็นวันศุกร์หากมีผลผลิตเกินความต้องการ แม่ครัวจิตอาสาจัดใส่ถุงพลาสติกเพื่อให้นักเรียนนำไป ารถขึ้นไปจำหน่ายในหมู่บ้าน ร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 4 ร้านยินดีรับซื้อผลผลิต ทั้งนี้ จากการเพาะปลูกพืชใน ภาควิชาปีที่ 1 และ 2 ของปีการศึกษา 2565 ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565 ถึง มีนาคม 2566 จำนวน 9 ชนิดใน แปลงเกษตรโรงเรียน ปริมาณผลผลิตของพืชที่ได้ต่อการเก็บเกี่ยวในแต่ละครั้ง (ตารางที่ 2) มีดังนี้

ตารางที่ 2 ปริมาณผลผลิตของพืชแต่ละชนิดในแปลงเกษตรโรงเรียน

ชนิดพืช	ช่วงเวลาปลูก	ขนาดพื้นที่ปลูก (ตารางเมตร)	ปริมาณที่ได้ต่อครั้ง (กิโลกรัม)	จำนวนครั้งที่เก็บเกี่ยว
ผักบุ้งจีน	ส.ค.-ต.ค.	21	10-13	3
กวางตุ้งดอก	ก.ย.-พ.ย.	21	15-18	2
กวางตุ้งใบ	ก.ย.-พ.ย.	21	13-14	2
ถั้วผักยาว	ก.ย.-ธ.ค.	7	2-4	2
ข้าวโพด	ก.ย.-พ.ย.	21	1-2	2
มะเขือเทศเชอร์รี่	ก.ย.-ก.พ.	7	2-3	3
พริกกะเหรียง	พ.ย.-มี.ค.	42	2-3	2
มะเขือเปราะ	พ.ย.-มี.ค.	42	20-30	5
แครอท	ธ.ค.-มี.ค.	7	5	1

3.3 ร่วมรับผลประโยชน์ โรงเรียนได้รับประโยชน์ในการใช้แปลงเกษตรโรงเรียนเพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องลดเวลาเรียนและเพิ่มเวลารู้ โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงปีที่ 6 ได้รับมอบหมายให้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลแปลงเกษตรโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้มีพื้นที่เรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action learning) อีกทั้งได้ฝึกความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปช่วยผู้ปกครอง ในขณะที่ นักเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงได้บริโภคผลผลิตที่ปลอดภัย สดใหม่ และราคาถูก เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในชุมชน นอกจากนี้ กิจกรรมในแปลงเกษตรเกิดการขยายผลไปสู่ชุมชน โดยครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยบงที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของโรงเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการทำปุ๋ยหมักไปใช้ในพื้นที่ และสร้างแปลงขนาดเล็กสำหรับเด็กเล็กได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูก

3.4 ร่วมประเมินผล โรงเรียนและชุมชนได้เข้าร่วมประเมินผลการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน โดยได้สรุปผลการเพาะปลูก พบว่า จากพืชทั้งหมด 9 ชนิด ได้แก่ ผักบุ้งจีน กวางตุ้งดอก กวางตุ้งใบ ถั้วผักยาว ข้าวโพด มะเขือเทศเชอร์รี่ พริกกะเหรียง มะเขือเปราะ และ แครอท พืชที่ให้ผลผลิตได้เร็วที่สุดคือ ผักบุ้งจีน โดยสามารถเก็บเกี่ยวได้ภายใน 15 วันหลังจากการหว่านเมล็ด และสามารถเก็บเกี่ยวได้ถึง 3 รอบต่อการปลูก 1 ครั้ง ในขณะที่มะเขือเปราะเป็นพืชที่ไม่ต้องดูแลมากและให้ผลผลิตได้นานที่สุด โดยสามารถเก็บเกี่ยวได้ภายใน 60 วันหลังการย้ายกล้า ข้าวโพดและแครอทเป็นพืชที่ใช้เวลาดูแลนานที่สุดและให้ผลผลิตต่ำ ดังนั้น การปลูกมะเขือเปราะและพริกจึงเหมาะสมและตรงกับความต้องการของโรงเรียนและวิถีชุมชนบ้านห้วยบงมากที่สุด นอกจากนี้ มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน โดยสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

3.4.1 ผลผลิต (Output) คือ บุคลากรได้พื้นที่การเรียนการสอนแบบบูรณาการ นักเรียนได้นำผลผลิตปลอดภัยจากแปลงเกษตรโรงเรียนมาใช้ในการประกอบการเรียนวิชาการงานอาชีพและกิจกรรมลูกเสือ

ส่วนที่เกินจากความต้องการภายในโรงเรียน บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองได้นำผลผลิตกลับไปบริโภคที่บ้าน และนักเรียนนำบางส่วนไปจำหน่ายในหมู่บ้านเพื่อนำรายได้มาเป็นเงินสนับสนุนกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรของนักเรียน

3.4.2. ผลลัพธ์ (Outcome) คือ โรงเรียนสามารถสนองนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนได้พื้นที่ในการเรียนเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ชุมชนมีพื้นที่เรียนรู้แนวทางการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ได้ลดต้นทุนในการดำรงชีวิตจากผลผลิตราคาถูกและปลอดภัยที่มาจากแปลงเกษตรโรงเรียน กระบวนการมีส่วนร่วมทำให้ลดความขัดแย้งทางทัศนคติ กระตุ้นให้ชุมชนสร้างความสามัคคีกัน

3.4.3 ผลกระทบ (Impact) คือ เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน นักเรียนได้วิชาความรู้ทางการเกษตรและการค้าขายเบื้องต้นติดตัวไป ชุมชนและโรงเรียนได้รับแนวทางในการร่วมกันพัฒนาชุมชนและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากขึ้น ลดปัญหาฝุ่น PM 2.5 ที่เกิดจากการเผาเพื่อกำจัดเศษวัสดุไปไม้ โดยการนำไปใช้ประโยชน์ในแปลงเกษตร นักเรียน บุคลากร และคนในชุมชนมีสุขภาพดีจากการบริโภคผักปลอดภัยที่เกิดจากการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในโครงการส่วนขยายโดยร่วมสนับสนุนปัจจัยที่โรงเรียนและชุมชนขาด และโรงเรียนเริ่มเข้าสู่แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 5 ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ด้วยการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้แก่คนทุกช่วงวัยในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรของโรงเรียนบ้านห้วยบง

จากศึกษาปัญหาในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมไปด้วยวัชพืช เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีเวลา ความรู้ และทักษะด้านการเกษตร สอดคล้องกับรายงานการวิจัยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชางานเกษตรแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณี โรงเรียนวัดสุขบุญพิทักษ์ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ ชุมชนบึงข้าว อำเภอนองสี จังหวัดปทุมธานี ของ Wattanajang (2013) ที่ระบุว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชางานเกษตรแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ บุคลากรของโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรวิชางานเกษตร และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยสำหรับอาหารกลางวันของโรงเรียนขนาดเล็กตามโครงการ 9 บวร ของ Suwan, et al. (2019) ได้ระบุว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนส่วนใหญ่เกิดจากการขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักโดยไม่ใช้สารเคมี และขาดครูผู้เชี่ยวชาญที่จบตรงจากสาขาเกษตรกรรมมาส่งเสริมเทคนิคการดูแลแปลงเกษตรโรงเรียน

2. ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน

ในการศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนบ้านห้วยบงในการจัดการแปลงเกษตรโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามแนวความคิดพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) “ภูมิ” หรือภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ซึ่งพบว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอต่อการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน มีทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และ 2) “สังคม” ซึ่งพบว่า ชุมชนบ้านห้วยบงมีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมเป็น

ทุนเดิมเนื่องจากเป็นชุมชนปกาศะญอที่มีการทำเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านผาตูป อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ของ Wudthisawas & Kongsila (2023) ได้มีการศึกษาทั้งบริบททางกายภาพของพื้นที่ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม คือ วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมและความเชื่อ รวมถึงศึกษางค์ประกอบอื่นๆ ที่หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดศักยภาพต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรตามแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนมาให้ความรู้ก่อนเริ่มดำเนินการ ทำให้เกิดการรับทราบถึงแนวทางในการดำเนินการที่ตรงกันและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสวนสวยกินได้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร กรณีศึกษาชุมชนชอยบ่อนไก่-ท่าช้าง ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ของ Pinthongpan (2014) ได้ระบุว่า การศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนก่อนการพัฒนาแปลงเกษตรและการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดอุปสรรคด้านการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้มีส่วนร่วม

3. การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

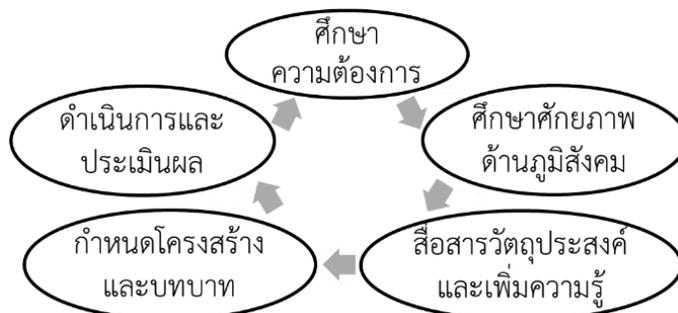
ผลการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นการขับเคลื่อน พร้อมทั้งจัดหาและสนับสนุนปัจจัยที่ยังขาดแคลน ส่งผลให้ บุคลากร นักเรียน และชุมชน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกกระบวนการ มีการเสนอความคิดเห็น ระบุความต้องการ ร่วมวางแผนงาน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมใช้ประโยชน์จากผลผลิตในแปลง และร่วมประเมินผลการพัฒนา สอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษากิจกรรมภูมิทัศน์กินได้โรงเรียนวัดสาละ จ.สุพรรณบุรี ของ Yingyuad, et al. (2018) ได้สรุปว่า การขับเคลื่อนโครงการแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการศึกษานี้ พบว่า อุปสรรคสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน คือ การขาดผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความรู้และสนใจด้านการเกษตร เป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมและเข้าหาผู้นำชุมชนเพื่อประสานความร่วมมือ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ Phuangsomjit (2017) ได้สรุปว่า การที่บุคลากรของโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่มและเข้าหาผู้นำหรือตัวแทนของชุมชนสามารถส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนของ Chenakasara, et al. (2021) ที่ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน พร้อมทั้งช่วยผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนงานโครงการพัฒนาต่างๆ ทั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ก้าวข้ามอุปสรรคดังกล่าวโดยผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบและสนับสนุนงบประมาณตลอดระยะเวลาในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบง

การศึกษานี้ได้มีข้อค้นพบใหม่ที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นอย่างเด่นชัด คือ โรงเรียนบ้านห้วยบงไม่มีผู้อำนวยการประจำตำแหน่ง แต่การพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนสามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและสำเร็จด้วยดี เนื่องจาก 2 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ 1) การมีอดีตครูเกษียณอายุราชการทำหน้าที่ครูจิตอาสา เป็นสมาชิกอาวุโสของชุมชนที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ มาทำหน้าที่ขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดกิจกรรม และ 2) การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถนำและกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ

จากการศึกษาครั้งนี้ จึงเกิดเป็นแนวทางการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน (ภาพที่ 2) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ทั้งชนิดพืชและลักษณะวิธีการเพาะปลูก
- 2) ศึกษาศักยภาพด้านภูมิสังคม คือ ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและทักษะของโรงเรียนและชุมชน
- 3) สื่อสารวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพิ่มทักษะความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมดำเนินการ
- 4) กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่แก่ตัวแทนของโรงเรียนและชุมชนในการดำเนินงาน
- 5) ผู้นำโรงเรียนและชุมชนร่วมกันดำเนินการและประเมินผลในทุกระยะของการดำเนินงาน

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนและชุมชนหรือผู้ที่สนใจในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน ควรทำการศึกษาความต้องการทั้งชนิดพืชและลักษณะการเพาะปลูก พร้อมทั้งศึกษาศักยภาพด้านภูมิสังคม ที่ประกอบด้วยภูมิศาสตร์และลักษณะสังคมของพื้นที่ก่อนการวางแผนและดำเนินการ เนื่องจากศักยภาพที่พร้อมสำหรับพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียน เกิดจากโรงเรียนและชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและปัจจัยการผลิตภายในท้องถิ่น มีทักษะและความรู้ด้านการเกษตรเป็นพื้นฐาน มีความคิด “ระเบิดจากข้างใน” สามารถเข้าใจปัญหาเพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็น และมีความสมัครใจ พร้อมร่วมมือร่วมใจให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่มี
2. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเกษตร สามารถนำขั้นตอนในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแปลงเกษตรโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่าง

โรงเรียนและชุมชน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมรกรการเกษตรในโรงเรียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดการดูแลจัดการแปลงเกษตรโรงเรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อต่อยอดการจัดการผลผลิตและรายได้จากแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบงให้สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เชิงบูรณาการสำหรับวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ควรมีการศึกษาการขยายผลความสำเร็จของเกษตรกรที่นำความรู้จากแปลงเกษตรโรงเรียนบ้านห้วยบงไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง

References

- Chenaksara, N., Punnakhan, P. K., & Duangsamran, K. (2021). Management Strategies to Create Engagement with the Community. **Journal of Institute of Trainer Monk Development** [Online Serial], 4, (2). Available : <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/article/view/251577/170781> [2022, May 20]. [In Thai]
- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1980). Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity. **World Development**, 8(3), 213-235.
- Office of the Education Council. (2017). **The National Education Plan B.E. 2560-2579 (2017-2036)**. Bangkok : Office of the Education Council. [In Thai]
- Phuangsomjit, C. (2017). Establishing School-Community Relationships. **Veridian E-Journal, Silpakorn University** [Online Serial], 10, (2). Available : <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/98396/76585> [2022, May 20]. [In Thai]
- Pinthongpan, A. (2014). **Beautiful and Edible Garden to Promote Food Security : a Case Study of Soi Bonkai-Thayang Community, Kho Hong Sub-District, Hatyai Distirct, Songhla Province**. Master's thesis, Prince of Songkla University. [In Thai]
- Reijntjes, C. & Haverkort, B. & Waters-Bayer, Ann. (1992). **Farming for the future: An introduction to low-external input and sustainable agriculture**. London : Macmillan Education.
- Sri-ngernyuang, K. & Satiemperakul, K. (2014). **Concepts and Theories in the Royal Initiatives**. Chiang Mai : Faculty of Agricultural Production, Maejo University. [In Thai]
- Suwan, S., Fakcharoenphol, W. & Changchai, A. (2019). Participatory Research and Development to Promote Safe Vegetable Production for School Lunch in Small school Context (9-Gloriousness Projects). **Journal for Social Sciences Research** [Online Serial], 10, (1). Available : <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ssr/article/view/211877/146810> [2022, May 20]. [In Thai]

- Wattanajang, T. (2013). **A Learning-Activity Arrangement of Participatory Agricultural Work between Local School and Community : A Case Study of Wat Sukboontharikaram School and Chemical Free Vegetable Farmer Group in Bueng Cham O Community, Nong Suea District, Pathumthani Province.** Bangkok : Agricultural Land Reform Office. [In Thai]
- Wudthisawas, P. & Kongsila, T. (2023). The Participatory Management in Bamboo Resources at Ban Phatub Community Amphur MuangNan, Nan Province. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal** [Online Serial], 29, (1). Available : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/252203> [2023, February 14]. [In Thai]
- Yingyuad, N., Tanpichai, P., Srisuantang, S. & Kerdsap, T. (2018). The development of Agricultural and Environmental Learning Activity through the Participation of Network and Partnership: A Case Study Edible Garden in Wat Sali School, Suphanburi Province. **Veridian E-Journal, Silpakorn University** [Online Serial], 11, (1). Available : <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/118623/90940> [2023, November 5]. [In Thai]

คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ

สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วารสารสักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรมเผยแพร่แก่นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป ปีละ 4 ฉบับ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน/บทความ โดยใช้การ Peer-review เป็นแบบ double blinded หากมีความเห็นว่าจะต้องมีการปรับแก้ไขทางกองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไขและส่งวนสิทธิ์การพิจารณาไม่ลงพิมพ์เมื่อไม่ผ่านการพิจารณา (ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจพิจารณาบทความจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้แต่ง) สำหรับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ จำนวน 4,500 บาท/เรื่อง ทางวารสารจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในขั้นตอน Peer Review ผู้ที่มีความประสงค์จะส่งบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ให้ปฏิบัติตามข้อแนะนำ ดังต่อไปนี้

การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

- ต้นฉบับต้องพิมพ์ตามรูปแบบและข้อแนะนำในการเขียนบทความของวารสารนี้
- ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
- เอกสารอ้างอิงข้างท้ายบทความให้แปลจากภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ โดยแยกเป็นส่วนเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ (References)
- การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะพิจารณาการตอบรับการลงตีพิมพ์เมื่อบทความผ่านตามขั้นตอนการปฏิบัติงานของวารสาร
- กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่องรวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อ่านบทความ
- บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของผู้เขียนไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน
- บทความที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมแนบไฟล์ข้อมูล (ไฟล์ word) มาที่

<http://www.tci-thaijo.org/index.php/tgt> และสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา
อาคาร 1 ชั้น 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ติดต่อ
สอบถามได้ที่นายทวิช ปิ่นวิเศษ โทรศัพท์ 08 4593 9223 หรือ 0 5570 6555 ต่อ 1760

รูปแบบการพิมพ์บทความ

1. ให้พิมพ์ลงบนกระดาษ ตั้งค่ากระดาษเป็น B5 (JIS) โดยจำนวนหน้าของเนื้อหาและ
เอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ใช้รูปแบบของ Word ตัวอักษร TH Sarabun PSK และแต่ละหน้า
ไม่เกิน 30 บรรทัด

2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่อง/บทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ชนิดหนา ว่างกึ่งกลางหน้ากระดาษ
2	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัยผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกคนทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ชนิดหนา ว่างกึ่งกลาง หน้ากระดาษ
3	สังกัดผู้เขียนบทความ	ถ้าเป็นนักศึกษา ให้ระบุวุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา และชื่อ สถาบันการศึกษา ถ้าไม่ใช่ นักศึกษา ให้ระบุวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และ ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา ว่างที่เชิงอรรถท้ายหน้า
4	บทคัดย่อ (Abstract)	บทคัดย่อบทความวิจัย บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัด และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำเขียนโดยสรุปซึ่งมี เนื้อหาประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย บทคัดย่อบทความวิชาการ บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัดและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำเขียนโดยสรุป สาระสำคัญจากเนื้อหา
5	คำสำคัญ (Keywords)	ระบุคำสำคัญ 2-5 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ท้าย บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

(ต่อ)

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
6	เนื้อหา (Content)	<p>บทความวิจัย หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem) 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) 3. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis) 4. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) (ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัย (Research Design) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) หรือแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล (Source of Data / Informant) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument / Tool) และการหาคุณภาพ (Quality Testing) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยเขียนแยกหัวข้อ) 5. สรุปผลการวิจัย (Conclusion) (ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ) 6. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) (ระบุประเด็นที่เป็นผลการวิจัยที่สำคัญในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงทฤษฎีหรืองานวิจัย) 7. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) (ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปโดยนำเสนอแยกหัวข้อ) <p>หัวข้อเนื้อหาทั้ง 7 หัวข้อ ไม่ต้องระบุหมายเลข ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา</p> <p>บทความวิชาการ หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย บทนำ (Introduction) เนื้อหา (Content) และสรุป (Conclusion) ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา</p>
7	ตาราง (ถ้ามี)	ใช้ตารางแบบเส้นคู่ เปิด-ปิดตาราง
8	ภาพ (ถ้ามี)	รูปภาพประกอบ บันทึกเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์

(ต่อ)

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
9	การอ้างอิงในเนื้อหา	ลงรายการตามรูปแบบ APA ทุกรายการเป็นภาษาอังกฤษ ตั้งตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา
10	เอกสารอ้างอิง (References)	ลงรายการบรรณานุกรมตามรูปแบบ APA ตั้งตัวอย่างรูปแบบ รายการบรรณานุกรมในเอกสารอ้างอิง ข้างท้ายนี้นำเสนอเฉพาะ รายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ให้ครบทุกรายการ และ แปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษด้วย กรณีแหล่งเอกสารอ้างอิงอยู่ในประเทศไทยให้ต่อท้ายด้วยคำว่า [In Thai] เสมอ

ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. หนังสือ

1.1 ผู้แต่งคนเดียว

(Wilson, 2007, p.67)

1.2 ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

(Crouhy, et al., 2006, pp.75-78)

1.3 ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน

(Ministry of Education, 2002, pp.70-71)

2. วิทยานิพนธ์

(Waranusast, 2018)

3. รายงานการประชุม

(Paitoon Sinlarat, 1995, p.217)

4. วารสาร

(Bekerian, 1993, pp.574-575)

5. หนังสือพิมพ์

(Krishman, 2007, pp.1, 12)

6. จุลสารแผ่นพับ แผ่นปลิว

(Research and Training Center on Independent Living, 1993)

7. โสตทัศนวัสดุ

(Yupadi Phaknakapan, 1987)

8. ซีดีรอม

(Social Science Index, 1999)

9. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

9.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

(Abell, 2002)

9.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

(Kenneth, 1998)

9.3 หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

(Zoom, (penname), 25 October 1999)

9.4 เอกสารจากเวปไซด์ไวต์เว็ว (www.)

(Ministry of Education, 2005)

10. การสัมภาษณ์

(Page, 1991, March 5)

ตัวอย่างรูปแบบรายการบรรณานุกรมในเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

1.1 ผู้แต่งคนเดียว

Wilson, K. (2007). **Smart choice**. (2 nd ed). London : Oxford University Press.

1.2 ผู้แต่งมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อทุกคน

Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. (1999). **Social psychology**. (3 rd ed.).

New York : Longman.

1.3 ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน

Education, Ministry of. (2002). **Chiangmai : NopBueri Si Nakon Ping**. Bangkok :

Ministry of Education. [In Thai]

2. วิทยานิพนธ์

Almeida, D.M. (1990). **Father's participation in family work : Consequences for**

fathers' stress and father child relation. Master's thesis, University of Victoria.

3. รายงานการประชุม

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of faculty in Thai university. In Somwang

Pitiyanuwat, et al. (Eds), **Preparing teachers for All the World's Children :**

An Era of Transformation Proceedings of International Conference,

Bangkok 1992. (pp. 217-233). Bangkok : UNICEF. [In Thai]

4. วารสาร

Bekerian, D.A. (1993, June). In search of the typical eyewitness. **American Psychologist**, 48, 574-576.

5. หนังสือพิมพ์

Krishman, E. (2007, June 26). Rebuilding self-esteem **Bangkok post**, p.1, 12. [In Thai]

6. จุลสาร แผ่นพับ แผ่นปลิว

Research and Training Center on Independent Living. (1993). **Guidelines for reporting and writing about people with disabilities**. [Brochure]. Lawrence : Research and Training Center on Independent Living.

7. โสตทัศนวัสดุ

Shocken, M. (1992). Over the waterfall. **Arkansas traveler**. [VCD]. New York : Polygram Music.

8. ซีดีรอม

Social Science Index. (1999). [CD-ROM]. Available : UMI/Social Science Index. [2005, June 26].

9. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

9.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Abell, S.K. (2002). **Science teacher education : An international perspective**. [Online]. Available : <http://ebook.Springerlink.com/Search/SearchResults.aspx?> [2007, June 30].

9.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

Kenneth, I. (1998). A Buddhist response to the nature of human rights. **Journal of Buddhist Ethies**. [Online], 2, (9). Available : <http://www.cac.psu.edu/Jbe/twocont.html>. [2006, August 12]. [In Thai]

9.3 หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

Education, Ministry of. (2005). **The Regional Seminar on Higher Education in Southeast Asian Countries**. [Online]. Available : <http://www.inter.mua.go.th/news/News%20January%202005.htm>. [2006, January 5]. [In Thai]

10. การสัมภาษณ์

Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peay State University. Interview.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ อาจารย์ บุคคลทั่วไป
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
.....
โทรศัพท์.....E-mail.....
5. ประเภทบทความ บทความวิจัย บทความวิชาการ
6. ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
7. บทความฉบับนี้มีการอ้างอิงบทความจาก สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
จำนวน.....บทความ โดยเป็นบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน.....บทความ
หรืออ้างอิงบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากวารสารอื่นๆ จำนวน.....บทความ
8. บทความฉบับนี้ไม่ได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดย
ใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
9. ผู้เขียนบทความยินยอใจใช้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่
เกี่ยวข้องกับพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
10. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียน
บทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ
ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ
รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงใน สัปดาห์ : วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตาม
รายการตรวจสอบบทความ และข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

หมายเหตุ บทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง : ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่า มีปรากฏในบทความของท่านอย่างครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- บทนำ (Introduction)
- เนื้อหา (Content)
- สรุป (Conclusions)
- เอกสารอ้างอิง (References)

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
 ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
2. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ นักศึกษา
3. (สำหรับนักศึกษา) ปีที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
 .....
 โทรศัพท์.....E-mail.....
5. ประเภทบทความ บทความวิจัย บทความวิชาการ
6. ชื่อบทความ
 (ภาษาไทย).....
 .....
 (ภาษาอังกฤษ).....
 .....
7. บทความฉบับนี้มีการอ้างอิงบทความจาก สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 จำนวน.....บทความ โดยเป็นบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน.....บทความ
 หรืออ้างอิงบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากวารสารอื่นๆ จำนวน.....บทความ
8. บทความฉบับนี้ได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดย
 ใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
9. ผู้เขียนบทความยินดียินยอมให้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่
 เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
10. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียน
 บทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ
 ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ
 รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงใน สัปดาห์ : วารสาร
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตาม
 รายการตรวจสอบบทความและ ข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ความคิดเห็นของประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
“พิจารณาบทความแล้วเห็นสมควรเผยแพร่ได้”

ลงชื่อ.....
(.....)
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ (ถ้ามี)

ลงชื่อ.....
(.....)

ลงชื่อ.....
(.....)

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้เขียนบทความ

- หมายเหตุ**
1. ถ้ามีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ขอให้ลงชื่อเป็นผู้ส่งบทความทุกคน
  2. บทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือมีไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง : ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่า มีปรากฏในบทความของท่านอย่างครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- บทนำ (Introduction)
- เนื้อหา (Content)
- สรุป (Conclusions)
- เอกสารอ้างอิง (References)

แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์บทความเพื่อเผยแพร่ในวารสาร

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

---

1. ข้อมูลผู้ส่งบทความ

ชื่อ นางสาว/นาง/นาย .....

เบอร์โทร..... e-mail .....

ที่อยู่จัดส่งใบเสร็จรับเงิน เลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

2. ค่าดำเนินการตรวจประเมินบทความ บทความละ 4,500 บาท

3. ค่าสมัครสมาชิกวารสาร ปีละ 1,000 บาท

มีความประสงค์สมัครสมาชิก   ไม่มีความประสงค์สมัครสมาชิก

4. การชำระเงิน

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาซากังราว จำนวน.....บาท

เลขบัญชี 347-0-60979-9

ชื่อบัญชี สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

แจ้งหลักฐานการชำระเงินทางระบบส่งบทความ

ลงชื่อผู้ส่งบทความ.....

(.....)

...../...../.....

หมายเหตุ : กรณีบทความไม่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงใน สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ทางกองบรรณาธิการจะไม่คืนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ของท่าน

จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร “สักทอง” (Publication Ethics)

การเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานสร้างสรรค์ในปัจจุบันมีหลายลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอน งานแปล บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ งานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมวิชาการ งานประดิษฐ์หรืองานสร้างสรรค์ วารสาร “สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมทั้งพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และจะต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ และนำไปเป็นผลงานของตนเอง
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการพิจารณาคุณภาพของบทความอย่างเคร่งครัด
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อขอลงตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา กับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนตีพิมพ์
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่แก้ไขผลการประเมินบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความ ผู้พิมพ์ และสังกัดของผู้พิมพ์
8. หากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงาน บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องแจ้งให้ผู้พิมพ์ทราบทันที และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้น
8. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พิมพ์ ให้แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการจะไม่รับบทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก โดยพิจารณาบทความด้วยหลักการและเหตุผลทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาในการตรวจประเมินตามกรอบเวลาที่กำหนด และไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญโดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตรวจประเมินโดยเด็ดขาด
5. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงานจากที่อื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที หรือปฏิเสธบทความนั้น โดยการประเมินให้ “ไม่ผ่าน”

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. บทความของผู้นิพนธ์ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการเรียบเรียงบทความนี้จริง
3. ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความของตนเอง ถ้าวารสารทราบว่าบทความของผู้นิพนธ์มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ทางวารสารจะไม่ยอมรับตีพิมพ์ และให้เอาผิดจากผู้นิพนธ์ทุกประการ
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ในคำแนะนำของวารสารอย่างถูกต้อง รวมทั้งต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
6. ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำบทความไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว

ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร
ค่าสมัครสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๒

ตามที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมีการจัดทำวารสารเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสักทอง: วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับข้อ ๕.๒ และข้อ ๖ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรว่าด้วยการจัดบริการวิชาการและจัดหารายได้ พ.ศ. ๒๕๕๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร ค่าสมัครสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“อธิการบดี” หมายความว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“สถาบันวิจัยและพัฒนา” หมายความว่า สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

“วารสาร” หมายความว่า วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้แก่ สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือสักทอง : วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

“บุคลากรภายใน” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือน พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และนักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“บุคคลภายนอก” หมายความว่า บุคคลอื่นใดที่ไม่ได้สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาอื่นๆ ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

“สมาชิก” หมายความว่า บุคลากรภายในหรือบุคคลภายนอกที่สมัครเป็นสมาชิกวารสาร

ข้อ ๔ มหาวิทยาลัยเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสารจากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ดังนี้

๔.๑ ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร บทความละ ๔,๕๐๐ บาท

๔.๒ ค่าสมัครสมาชิกวารสาร ปีละ ๑,๐๐๐ บาท

๔.๓ ค่าเล่มวารสาร เล่มละ ๕๐๐ บาท

ข้อ ๕ เงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร จากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ในข้อ ๔ ให้ดำเนินการดังนี้

๕.๑ ใช้ใบเสร็จเบ็ดเตล็ดของมหาวิทยาลัยเป็นใบเสร็จรับเงินที่เรียกเก็บตามประกาศนี้

๕.๒ นำเงินฝากธนาคารกรุงไทย สาขาซากังราว ในชื่อบัญชี สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย

๕.๓ เมื่อสิ้นปีงบประมาณหากมีเงินเหลือให้สมทบเป็นเงินรายได้เงินฝากถอนคืนวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้อ ๖ สถาบันวิจัยและพัฒนาเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร ในข้อ ๔ ดังนี้

๖.๑ จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของมหาวิทยาลัย ร้อยละ ๑๐

๖.๒ จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของสถาบันวิจัยและพัฒนา ไม่เกินร้อยละ ๑๐

๖.๓ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความ คนละ ๑,๐๐๐ บาท ต่อ ๑ บทความ

๖.๔ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความย่อและบรรณานุกรมภาษาอังกฤษ บทความละ

๓๐๐ บาท

๖.๕ ค่าใช้สอยในการประชุมกองบรรณาธิการ ไม่เกินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

๖.๖ ค่าใช้สอยในการจัดส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกินบทความละ ๒๐๐ บาท

การเบิกจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินรายได้ในข้อ ๖.๑ และ ๖.๒ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินเป็นผู้เบิกจ่าย

ข้อ ๗ ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ ๖ ให้เบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลัง หรือระเบียบมหาวิทยาลัย

ข้อ ๘ ให้อธิการบดีเป็นผู้รักษาการตามประกาศนี้ ในกรณีที่เกิดปัญหาจากการปฏิบัติตามประกาศนี้ ให้อธิการบดีมีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาด การวินิจฉัยชี้ขาดของอธิการบดีถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

(รองศาสตราจารย์สุวิทย์ วงษ์บุญมาก)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร